

हाम्रो वनगाड हाम्रो कुपिण्डे

आधारभूत तह (कक्षा १-८) को स्थानीय पाठ्यक्रम २०८०

प्रकाशक

वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको कार्यालय
शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा
देवस्थल, सल्यान
२०८०

स्थानीय पाठ्यक्रमको नाम : हाम्रो वनगाड हाम्रो कुपिण्डे

प्रकाशक :

वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको कार्यालय

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा

देवस्थल, सल्यान

२०८०

प्रमुख संरक्षक : श्री कर्ण बहादुर बुढाथोकी, नगर प्रमुख, वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका

संरक्षक : श्री पुरुषोत्तम आचार्य, उपप्रमुख, वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका

समन्वय : श्री जीवन सिंह ठकुरी, संयोजक, सामाजिक विकास समिति

सल्लाहकार : श्री जगत बहादुर घर्ती, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

संयोजक : श्री चक्र बहादुर रावत, शाखा प्रमुख, शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा

प्राविधिक विज्ञ : श्री जीतबहादुर शाह, पूर्व उप सचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

प्रकाशकीय

शिक्षामा पहुँच, गुणस्तर र संस्थागत क्षमता विकास गर्नु आजको अपरिहार्य आवश्यकता हो । नेपालको संविधानले आधारभूत शिक्षा अनिवार्य र निःशुल्क तथा माध्यमिक शिक्षा निःशुल्क पाउने मौलिक हकको व्यवस्था गरेको छ । शिक्षा निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो जसले जीवन जिउने कला सिकाउँछ । पाठ्यक्रम एक सिकाइको योजना हो । पाठ्यक्रमले शिक्षण सिकाइ प्रक्रियालाई मार्गदर्शन गर्दछ । वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाले विद्यालय तहको स्थानीय विषयलाई बढी व्यवहारिक र स्तरीय बनाउने उद्देश्य अनुरूप प्रधानाध्यापक, शिक्षक, समाजसेवी तथा शिक्षाप्रेमी बुद्धिजीवीहरू, पालिकास्तरीय गोष्ठी, शिक्षा समिति, जनप्रतिनिधि, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, राजनीतिक दल तथा पाठ्यक्रम विशेषज्ञबाट राय, सुझाव संकलन तथा प्राप्त पृष्ठपोषणका आधारमा वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको **हाम्रो वनगाड हाम्रो कुपिण्डे** (कक्षा १-८) नामक स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरेको छ ।

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले कक्षा १ - ८ सम्म स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था गरे अनुरूप यो पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको हो । यो पाठ्यक्रम स्थानीय आवश्यकता, विषयवस्तु, सहभागिता र विज्ञताको उपयोग गरी स्थानीय तहमै निर्माण गरिएकाले अझ बढी प्रभावकारी हुने अपेक्षा गरिएको छ साथै पाठ्यक्रम शैक्षिक सत्र २०८० देखि वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालित सबै सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरूमा कक्षा १ देखि कक्षा ८ सम्म लागु गरिनेछ । वनगाड कुपिण्डेको परिचय, हाम्रा मौलिक, कला, संस्कृति र सम्पदाहरू, स्थानीय पेसा व्यवसाय र प्रविधि, खुसीको लागि शिक्षा र हाम्रो कर्तव्य, हाम्रो बातावरण र हरित विद्यालय तथा सामाजिक चुनौती र विपद् व्यवस्थापन लगायतका विषय क्षेत्र समेटेी आधारभूत तह कक्षा १ देखि ३ सम्म ५ पाठ्यघण्टा र १६० वार्षिक कार्य घण्टा र आधारभूत तह कक्षा ४ देखि ८ सम्म ४ पाठ्यघण्टा र १२८ वार्षिक कार्य घण्टाको हामी र हाम्रो जानकी (कक्षा १-८) नामक स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी नगर कार्यपालिकाबाट मिति २०८० साल अषाढ १ गते स्वीकृत भएको छ ।

यो पाठ्यक्रम विकासको सन्दर्भमा स्थानीय पाठ्यक्रम सम्बद्ध समसामयिक पक्षहरूको विश्लेषण, स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणका सैद्धान्तिक र नीतिगत आधारहरू केलाइ उद्देश्य, सक्षमता र विद्यार्थी मूल्यांकनका पक्षहरूलाई समेटिएको छ ।

अन्त्यमा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणमा महत्वपूर्ण सहयोग गर्नुहुने शिक्षा समितिका सदस्यहरू, जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू, प्रधानाध्यापकहरू, शिक्षक, शिक्षाप्रेमी, बुद्धिजीवीहरू, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, राजनीतिक दल लगायत सम्पूर्णमा हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ । साथै यस पाठ्यक्रमलाई अझ परिस्कृत गर्दै लैजानका लागि वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका सदैव रचनात्मक सुझावको अपेक्षा गर्दछ ।

वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा
देवस्थल, सल्यान

विषयसूची

१. परिचय	१
२. तहगत सक्षमता	२
३. कक्षागत सिकाइ उपलब्धि	४
४. विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम	१६
५. विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	२७
६. प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य	१०९
७. सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया	१३२
८. विद्यार्थी मूल्याङ्कन	१३६
९. विषयवस्तुको क्षेत्र/थिम र अनुमानित कार्यघण्टा	१४४

अनसूचीहरू

अनसूची - १ : कक्षा १ को मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम	१४६
अनसूची - २ : कक्षा २ को मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम	१४९
अनसूची - ३ : कक्षा ३ को मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम	१५२
अनसूची - ४ : विशिष्टीकरण तालिका कक्षा ४- ८	१५५

स्थानीय पाठ्यक्रम : हाम्रो वनगाड हाम्रो कुपिण्डे

१. परिचय

बाल्यावस्थामा सिकेको कुनै पनि कुरा दिगो हुने गर्दछ । सिकाइको यही मान्यता अनुसार कुनै बालबालिकालाई असल बनाउनु छ भने उसलाई सानैदेखि तदनुरूपको सिकाइको लागि अवसर प्रदान गर्नुपर्दछ । सिकाइको वातावरण सहज र बालमैत्री हुनुपर्दछ । सिकाइको क्रममा मस्तिष्कको विभिन्न पाटाहरूका अतिरिक्त सिकारूका सकेसम्म सबै इन्द्रियहरू क्रियाशील हुनुपर्दछ । बालबालिकाहरूका निम्ति स्वभावको हिसावले समेत सुनेर भन्दा पनि गरेर सिकने विधिहरू प्रभावकारी हुन्छन् । बालबालिकाले घरपरिवार र स्थानीय स्तरमा देखेका र भोगेका सरल कुराहरूबाट सिकाइको आरम्भ गर्दा सिकाइ दिगो, रुचिपूर्ण र व्यावहारिक हुने गर्दछ । ज्ञानका अतिरिक्त सिप, स्वभाव र श्रमसँग जोडिएको सिकाइले सिकारूलाई असल र अर्थपूर्ण जीवन जिउन प्रेरित गर्दछ । शिक्षा र सिकाइका उल्लिखित मूल्य मान्यताहरूलाई आत्मसात गरी 'राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६' मा भएको प्रावधान अनुरूप वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाले 'हाम्रो वनगाड हाम्रो कुपिण्डे' नामको स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण गरेको छ ।

आधारभूत तहको शिक्षालाई प्रारम्भदेखि नै सिकारूले वाँचिरहेको जीवन र जगतसँग अन्तरघुलन गरी सिकाउँदा सिकाइ दिगो, रोचक, प्रेरणादायी र अन्तरक्रियात्मक हुने पक्षलाई मध्यनजर राखी 'राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६' ले स्थानीय तहको पहल, नेतृत्व र स्वीकृतिमा स्थानीय विषय वा स्थानीय भाषा मध्ये कुनै एक विषय आधारभूत तहमा अध्ययन अध्यापन गर्ने प्रावधानलाई अघि सारेको छ । पाठ्यक्रमको यही मर्मलाई आत्मसात गरी तोकिएका नीतिगत व्यवस्था अनुसार नै कक्षा १-३ मा साप्ताहिक ५ पाठ्यघण्टा गरी वार्षिक १६० कार्यघण्टा र कक्षा ४-८ मा साप्ताहिक ४ पाठ्यघण्टा गरी वार्षिक १२८ कार्यघण्टाको प्रस्तुत पाठ्यक्रम निर्माण गरिएको हो । पाठ्यक्रममा स्थानीय परिवेशका आधारमा छ ओटा क्षेत्र/शीर्षकहरू : वनगाड कुपिण्डेको परिचय, हाम्रा मौलिक कला, संस्कृति र सम्पदाहरू, हाम्रा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि, खुसीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप, हाम्रो वातावरण र हरित विद्यालय, र सामाजिक चुनौति र विपद् व्यवस्थापन समेटेर विकास गरिएको छ ।

राष्ट्रिय पाठ्यक्रममा समावेश नगरिएका तर बालबालिकाले आफ्ना समुन्नतिको लागि सिक्नै पर्ने कुराहरूलाई समेटेर प्रस्तुत स्थानीय पाठ्यक्रमको विकास गरिएको छ । पाठ्यक्रमको मर्मअनुसार हरेक विषयवस्तुसँग सम्बन्धित सिकाइ सक्षमता, सिकाइ उपलब्धि, सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप, व्यवहार कुशल सिप, मूल्याङ्कन विधि र आवश्यक कार्यघण्टाको बारेमा समेत पाठ्यक्रममा विश्लेषण गरिएको छ । शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापहरूको सञ्चालन गर्दा सकेसम्म स्थानीय परिवेश, स्थानीय सिप र स्थानीय विज्ञतालाई समेत यस पाठ्यक्रमले सदुपयोग गर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

बालबालिकाहरूको स्वभावको हिसाबले समेत सुनेर भन्दा पनि गरेर सिकने विधिहरू प्रभावकारी हुने भएको कारण पाठ्यक्रममा विद्यार्थीले आफैले गरेर सिकने गरी प्रयोगात्मक क्रियाकलापहरूको व्यवस्था गरिएको छ । ज्ञानका अतिरिक्त सिप, स्वभाव र श्रमसँग जोडिएको सिकाइले सिकारूलाई असल र अर्थपूर्ण जीवन जिउन प्रेरित गर्दछ । सिकाइका उपलब्धिहरूका साथसाथै सिकाइका प्रक्रियाहरूमा नै खुसी खोज्ने सिकारूहरूले खुसी जीवन हात पार्न सफल हुन्छन् र खुसी वाह्य दुनियाँको वस्तु र परिवेशमा भन्दा आफैभित्र खोजी गर्ने सिकारू अरूभन्दा बढी खुसी र सुखी हुने गर्दछ । शिक्षा र सिकाइका उल्लिखित मूल्य मान्यताहरूलाई आत्मसात गरी प्रस्तुत स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम विकास गरिएको छ ।

समग्रमा प्रस्तुत स्थानीय पाठ्यक्रमले बालबालिकाबाट आफ्ना अग्रजहरूको सम्मान गर्दै उनीहरूको सुखदुःखमा साथ दिने कार्यबाट पलायन हुने, आफ्नो संस्कार र संस्कृति छोड्दै जाने र विदेशी संस्कार संस्कृतिलाई अड्गाल्दै जाने वानीको ब्रिगबिगी बढ्दै गएको परिवेशमा आफ्नो संस्कृति र संस्कारहरूतर्फ अभिप्रेरित हुने, बोली, भाषा र आचरणको हिसाबले सुसंस्कारित हुने, श्रमको सम्मान गर्दै सौनदेखि श्रमलाई उत्पादनसँग जोड्ने कुरामा क्रियाशील हुने, हाम्रा परम्परादेखि चलिआएका असल आनीवानीहरूलाई आत्मासात गर्दै पूर्वीय दर्शन, मूल्य र मान्यताका आधारमा सकारात्मक किसिमले खुसी, सन्तुलित र सुरक्षितका साथै दुर्व्यसन मुक्त र दुर्घटना मुक्त जिन्दगी जिउने जस्ता सिकाइका पक्षहरूको अपेक्षा गरिएको छ । पाठ्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनबाट उल्लिखित सिकाइका पक्षहरूलाई हाम्रा बालबालिकाहरूले आफ्नो जीवनको दिनचर्या बनाइ जीवनशैली बदल्न सक्नेछन् भन्ने समेत विश्वास गरिएको छ ।

२. तहगत सक्षमताहरू

(क) सक्षमताहरू (कक्षा १-३)

१. आफ्नो नगरपालिकाको नामका साथै स्थानीय बजार, विद्यालय, भूगोल, जनप्रतिनिधि र स्थानीय पालिका सहित आफ्नो परिवार, वस्ती, गाउँटोल र वडाको सामान्य परिचय
२. वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकाको परम्परागत रहनसहन, खानपिन, धर्म, संस्कृति, जातजाति र भाषिक सम्पदाहरूको बारेमा सामान्य जानकारी
३. आफ्नो गाउँवस्ती र बडामा भएका परम्परागत पेसा, व्यवसाय र प्रविधिको बारेमा जानकारी
४. आफूलाई मन पर्ने मानिसहरूको स्वभाव, चाडपर्वमा गरिने मन पर्ने क्रियाकलाप, मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्य एवम् आहार र व्यायामको माध्यमबाट खुसी हुने र खुसी बनाउने कलाको अभ्यास
५. विद्यालय लगायत आफ्नो वरपरको वातावरणमा भएका वस्तुहरूको पहिचान, महत्त्वबोध तथा बालबगैँचा निर्माण र वातावरणको सरसफाइ मार्फत् वातावरण संरक्षण र दिगो विकासमा सहयोग
६. सामाजिक विसङ्गति र विपद्को परिचयका साथै घर र विद्यालयमा हुने विभिन्न किसिमका सामाजिक चुनौति, विसङ्गति र विपद् एवम् त्यस्ता विसङ्गति र विपद्हरूबाट जोगिने उपायहरूको जानकारी र अभ्यास

(ख) सक्षमताहरू (कक्षा ४-५)

१. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको अवस्थिति लगायत यहाँको प्राकृतिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अवस्थाका साथै बढाले प्रवाह गर्ने सेवाको बारेमा परिचय दिने क्षमताको विकास
२. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा रहेका धार्मिक स्थल र मठमन्दिर, सांस्कृतिक रीतिरिवाज, चाडपर्व, गीत, सङ्गीत, नृत्य, भाषा र वेशभूषाको बारेमा जानकारी
३. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा स्थानीय स्तरमा प्रयोग गरिने परम्परागत कृषि औजार र अन्य प्रविधिहरूको पहिचान र प्रयोगका साथै यहाँ गरिदै आएका पशुपन्छीपालन र कृषि उत्पादनको पहिचान, परिचय र संलग्नता
४. सकारात्मक सोच, गीत, सङ्गीत, योग र आहार एवम् मानिसका असल आचरणहरूको अनुसरणको माध्यमबाट समाजको असल र खुसी नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको जानकारी र अभ्यास
५. आफ्नो वरपरको वातावरणमा भएका वस्तुहरूको महत्त्वबोध र उपयोग तथा वातावरण संरक्षण र सरसफाइमा सहयोग
६. सामाजिक चुनौति र चाडपर्वमा हुने जोखिम लगायत हावाहुरी, चट्याङ्ग, भूकम्प, बाढी, पैरो जस्ता विपद्को परिचय र ती विपद्बाट बच्ने उपायहरूको जानकारी र अभ्यास

(ग) सक्षमताहरू (कक्षा ६-८)

१. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको समग्र अवस्था एवम् यहाँको नगर कार्यपालिकामा र नगर सभाले यहाँका नागरिक र पालिकाको विकासका लागि गरेका, गरिरहेका र गर्नुपर्ने कामहरूको बारेमा परिचित भई आवश्यक सुभाव सहित सुधारमा सक्रियता
२. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा अवस्थित विभिन्न भाषाभाषी, जातजाति र धार्मिक सम्प्रदाय र व्यक्तिहरूको बिचको सामाजिक सदभावको पहिचान र प्रवर्द्धनका लागि थप पहल र पालिकास्तरमा राम्रो काम गर्नेहरूको पहिचान
३. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा गरिने विभिन्न कृषि खेती, पशुपन्छीपालन, माछापालन र अनलाइन व्यापारको परिचय, अभ्यास र उक्त कार्यमा सहयोग
४. जीवन र जगत्लाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिका साथै जीवनलाई सन्तुलित, खुसी र स्वस्थ बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने विविध पक्षहरूको जानकारी, प्रयोग र अनुसरण
५. आफ्नो वरपरको वन व्यवस्थापन, हरियाली प्रवर्धन, पानीका मुहान संरक्षण र फोहोर व्यवस्थापनको अवधारणा बोध, समुचित प्रयोग, संरक्षण र प्रवर्धनमा सहयोग
६. सामाजिक चुनौतिहरूको निराकरण, विभिन्न विपद् र महामारीको बारेमा जानकारी हासिल एवम् तिनीहरूबाट हुने क्षति न्यूनिकरण गर्नका लागि आवश्यक उपायहरूको पहिचान, अभ्यास र कार्यान्वयन

३. कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

(क) कक्षा १ देखि कक्षा ३ सम्म

क्र.स.	क्षेत्र/विषय	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> आफू, आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफू बसेको टोलको नाम बताउन आफ्नो नगर वरपर रहेका नदी, खोला, ताल र बाटाको नाम बताउन आफ्नो विद्यालयको नाम बताउन आफ्नो घर नजिकै रहेका बजारको पहिचान गर्न वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको प्रमुख, उपप्रमुख र आफ्नो बडाध्यक्षको नाम बताउन वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सा अवलोकन गरी सोको बारेमा जिज्ञासा राख्न र छलफल गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नाम, नगरकार्यपालिका रहेको ठेगाना र स्थापना भएको साल र आफ्नो वडाका जनप्रतिनिधिहरूको नाम बताउन आफू बस्ने वडाभित्रका गाउँटोलहरू वडा कार्यालय रहेको ठाउँको नाम र वडामा रहेका विद्यालयहरूको नाम बताउन स्थानीय बजार र त्यहाँ पाइने वस्तुहरूको नाम भन्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो र साथी एवम् आफन्तहरूका टोल समेत पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको परिचय सहित प्रमुख, उपप्रमुख र वडाध्यक्षका मुख्यालयको स्थिति, हावापानी (वर्षा र हिउँद), को उल्लेख गर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र हावापानी (वर्षा र हिउँद), को उल्लेख गर्ने वडा कार्यालयले बालबालिकाको क्षेत्रमा गर्ने कामहरू बताउन हामी बसोबास गर्ने वडाभित्र रहेका शिक्षा प्रदायक संस्थाहरूको नामान्य परिचय दिन हाम्रो नगरपालिकाभित्र रहेका मुख्य बजार तथा सडकहरूको परिचय दिन कृषाली प्रदेशको नक्सामा वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको पहिचान गर्ने र वडा समितिले सम्पादन गर्ने कामहरू बताउन
२	हाशा मौलिक, कला, संस्कृति र सम्बन्धहरू	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेका सेरोफेरोमा रहेका स्थानीय बजार र यहाँका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको नाम भन्ने हाम्रा धार्मिक सम्पदा (मन्दिर, थान, घर्वा, भवन आदि) को पहिचान गर्ने वनगाड कुपिण्डेमा रहेका विभिन्न जातजातिहरूको नाम बताउन, वनगाड कुपिण्डेमा मनाइने विभिन्न चाडपर्वहरूको पहिचान गर्ने वनगाड कुपिण्डेमा नाचिने लोक नाचहरू पहिचान गर्ने वनगाड कुपिण्डेका प्रचलित लोकबाजाहरू : दमाहा, मादल, टेम्को, बाँसुरी, मुरली, सनइ, मुरचुङ्गा, फ्याली, पैचन, तरसिङ्गा, छिल्लर, पञ्चबाजा, नौमति बाजा चिनेर तिनको नाम भन्ने वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित लोक कथा सुन्ने प्रतिक्रिया दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा वडामा रहेका पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरूको पहिचान गर्ने हाम्रो वडामा विभिन्न जातजातिले नाचिने नाचहरूको परिचय दिन हाम्रा वडाभित्र रहेका विभिन्न जातजाति र भाषाभाषीहरूको पहिचान गर्ने हाम्रो वडामा रहेका विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने प्रमुख चाडपर्वहरूमा गरिने प्रमुख क्रियाकलापहरू भन्ने हाम्रा स्थानीय चुल्हो (अगेनो, भट्टि चुल्हो, सुधारिएको र ग्याँस चुल्हो) र परम्परागत भाँडाचुल्हा: हुन्नो, खटकुने, अम्बोरग, ताउलो, कलश, पन्चु, डाडु, कराइ, ताक्के, कुरुवा, गाग्री, ताइ, माना, पाथी, ठेकी, गाबु, मडानी आदि) को पहिचान गर्ने र प्रयोग गर्ने तरिका बताउन वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका प्रमुख 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेका पर्यटकीय स्थलहरू: देवस्थलको कृष्ण मन्दिर, तारपरे सिद्ध गुफा, गर्बे छहरे बाजेको गुफा, सैदुको सिद्ध गुफा, माचखर्कको सिद्ध गुफा, मेढु पीछरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुपिण्डे देह, कैलु बराहको मन्दिर (कुपिण्डे देह) सासल्ले बज्युको मन्दिर, झम्मा बाजेको थान राइरा, कालिका मन्दिर दासिचौर, शिदु दावा मन्दिर चौर, काल जैसी मन्दिर वामे, देउती बल्ने बालुवा सडुगरी, कम शाहीको भवन दरबार बैरगागर भोटे राजाको भवन दरवार मैदु, बगवती मन्दिर, जितरीकोट गडी (काफल पानी) आदि) को परिचय दिन वनगाड कुपिण्डेका विभिन्न जातजाति (बाहन, क्षेत्री, ठकुरी, मगर, दलित, दशनामी, माभी, बादी, गाइने आदि) को विशेषता पहिचान गर्ने हाम्रो वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाभित्र नाचिने विभिन्न लोक नाचहरू (देउसीभैलो, वनगारी नाच, सिङ्गारा) तीज नाच, लहरे वा वैसेरी नाच, खाडो

		<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित बालगीत सुन्नेर आदर्श अनुकरण गायन गर्ने 	<p>ठाउहरू र बजारहरूको साँझपति परिचय विन</p> <ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डेका जातजाति (बाहुन, क्षेत्री, ठकुरी, मगर, दलित, दशनामी, माझी, बादी, गार्दन आदि) को परिचय बताउन • स्थानीय लोक बाजाहरू : दमा, नगरा, मादल, टेम्को, बासुरी, मुरली, सनई, मुरचुङ्गा, भुयाली, पैचना, नरसिङ्गा, छिल्लर, पञ्चवाजा, नौमति बाजा आदिको परिचय र महत्त्व बताउन • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित लोक कथा सुन्नेर सो कथाका चारमा सुनाउन • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित बालगीत सुन्नेर उस्तै बालगीत सुनाउन 	<p>नाच, सारिङ्गो नाच, भुयाउरो नाच) सेरेली, छिउंषा, सारठी, रत्नौलीको परिचय विन</p> <ul style="list-style-type: none"> • हाम्रो भान्साका परिकार, (आटो, डिंडो, गुन्डुक, बरी, पात्रो, लटे पात्रो, चाना, खदिको अचार, लार, असा, सेलरोटी, दाल, भात, खिर, सातु, चिया रोटी, भुबुया रोटी, फारो, सिस्नु, कुराउनी, विनाउनी, मरी, खिचो, ध्यान्चा रोटी आदि) को महत्त्व र विशेषता बताउन • हाम्रा स्थानीय सामग्री (डोको, डालो, पायो, सुपे, नाडलो, डोडलो, भकारी, लोरो सिलीटो, खाप, खिया, मुदुस, चेटारो, कोसी, ठेकी, मदानी, खिया डाडु, पनिचा, कराइ, अदान, डरी, भुजुङ्गा, चिम्टा, सनासो, कोसी, ठेकी, मदाननी, धन, बुङ्गेलो, भिर, चौट्री, जब्रो, भुल्या सुइयो) को परिचय र उपयोगिता बताउन • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित लोक कथाको सङ्कलन • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित बालगीत गाउन र सङ्कलन गर्ने
<p>३</p> <p>स्थानीय पेसा, व्यवसाय र प्रविधि</p>	<ul style="list-style-type: none"> • परिवारका सदस्यहरूले गर्ने पेसा र व्यवसायको नाम बताउन • अन्नबालीहरू (वनगारी जस धान, मकै, गहू, जौ, कोदो) को पहिचान गर्ने • दलहन बाली (केराउ, चना, मसुरो, लरे मास, मास, भटमास, सोस्टा) को पहिचान गर्ने । • तरकारी खेती (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेंडा, खुसान्नी, भन्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिन्डो, सिमी, भिन्डी, वाडी, इस्कन, मुला, गाजर, सलगम पिचिन्डो आदि) को पहिचान गर्ने • स्थानीय फलफूलहरू- केरा, सुन्तला, आप, कागती, ओखर, मेल, आरु, आरुलखडा, काफल, थोथा, सल्लौको सिम्ना, मौसम (जुवार), ऐँसलु आदिको पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • छिमेकीपरिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य पेसा व्यवसायको नाम बताउन • स्थानीय रूपमा लगाइने बेसीसमी बालीनाली- कौको, थोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिन्डी, मकै, आलु आदिको पहिचान गर्ने • स्थानीय अन्नबालीहरू -धान, वनगारी जस, मकै, गहू, जौ, कोदो, जुनलो आदिको पहिचान गर्ने • स्थानीय तरकारीहरू (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेंडा, खुसान्नी, भन्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिन्डो, सिमी, भिन्डी, थोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम, इस्कस आदि) को पहिचान गर्ने । • स्थानीय फलफूलहरू: केरा, सुन्तला, कागती, मौसम (जुवार), ओखर, मेल, आरु पलम, तिनु, चिउरी, आवखडा, काफल, चोत्रा, ऐँसलु आदिको पहिचान गर्ने • हाम्रा स्थानीय उत्पादन विक्री गर्ने बजारका नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका मानिसले गर्ने पेसा, व्यवसायको सामान्य परिचय विन • मसलाजन्य बाली (मेथी, टिमुर, प्याज, लसुन, धनिया, बेसार, अदुवा, पुदिना, तेजपात, सस्यु) को परिचय विन • स्थानीय नगदेवाली (तोरी, मसुरो, अर्सी, तिल, मास, गहत, बढाम, चना, केराउ, भटमास, जनालो आदिको परिचय विन • स्थानीय बेसीसमी तरकारीहरू : कौको, थोडी, रायो साग (भाजी), गाजर, टमाटर, मुला, भिन्डी आदिको परिचय विन • परम्परागत स्थानीय प्रविधि (जातो, डिक्की, कोल, घट्ट, ओखल, सिलीटो, आरन) को परिचय विन । • परम्परागत र आधुनिक प्रविधि (हलो-ट्रयाक्टर, डिक्कीजातो-मिल) को तुलना गर्ने • फलफूल र कन्दमूलहरू : तरुल, गन्जी, अमिलो, सुन्तला, कागती, गुहेली, नासपाती, बेलौती, मेवा, स्याउ आदिको परिचय विन 	

४	<p>खुसीका लागि शिक्षा र हासो कर्तव्य</p>	<ul style="list-style-type: none"> • आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीबानी र स्वभावहरू बताउन • आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरूले आनीबानी स्वभावहरू मध्ये असल आनीबानी र स्वभावहरूको पहिचान गरी आफ्नो जीवनमा प्रयोग गर्ने • आफूलाई मत पर्ने साथीहरूको स्वभावहरू बताउन • स्थानीय स्तरमा प्रचलित आफूलाई मत पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास गर्ने • घरपरिवार र छरिछमेकमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूमा गरिने क्रियाकलापहरू बताउन • आफू भन्दा सानालाई माया र दुःखलाई आदर सम्मान गर्ने • योग, प्रणायाम र आसनहरू /पुणव ध्यान, भस्त्रिका प्रणायाम) को अभ्यास गर्न • अल्पपोषक (जडकफुड/मृत्प्राय खाना) खानाको परिचय र खानामा छ प्रकारका स्वाद (गुलियो, अमिलो, पिको, टरो, तीतो र नुनिलो) भएका जैविक (अर्थात्तक) खानाहरूको पहिचान र प्रयोग • उत्पादन र सिर्जनासँग जोडिएको श्रमले सम्मान गर्ने प्रवृत्तिको बर्चा, अभ्यास र प्रदर्शन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • नाता सम्बन्धका मानिसहरूको आनीबानी बताउन • असल र चरित्रवान् हुनका लागि आवश्यक पर्ने असल शील र स्वभावहरूको अभ्यास गर्ने • आफूलाई मत पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • घरपरिवार, छरिछमेकमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा गत हुने र गत नहुने कुराहरूको सूची र जीवनमा त्यसको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको अभ्यास र अनुशरण गर्ने • श्रमको सम्मान गर्ने बानीको विकास गर्ने • आसन, ध्यान र प्राणायामहरू (हास्यासन तालीबादन) को अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • मान्यजनप्रति आदर सम्मानभाव र मानाहरूप्रति माया र सद्भाव व्यक्त गर्ने • अशक्त, ज्येष्ठ नागरिक र अरुहज र स्थितिका मानिसहरूप्रति आदर सम्मान र सहयोग गर्ने बानीको विकास गर्ने • अल्पपोषक (जडकफुड/मृत्प्राय खाना) खानाबाट हुने हानी र घरमा बनाइने खानाका फाइदाहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> • साथी र समुदायका मानिसहरूको नाता सम्बन्धको पहिचान र भूमिकाको बोध गरी माया, श्रद्धा र आदरसम्मान गर्ने बानीको बधान र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • स्थानीयस्तरमा आफूलाई मत पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण गरेर प्रदर्शन गर्ने • आफ्नो घरपरिवार तथा समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • आफू खुसी हुनका लागि अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको बर्चा र अभ्यास गर्ने • ध्यान, प्रणायाम र आसन (सिंहासन, धुवासन, मयुरासन) को परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • समाजका ज्येष्ठ नागरिक र अरुहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सम्मान सहयोग गर्ने स्वभावको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • अल्पपोषक(जडकफुड/मृत्प्राय खाना) खानाकाबाट हुने हानी र घरमा बनाइने खानाका फाइदाहरूको बारेमा बताउन र सोको अनुशरण गर्ने
५	<p>हासो बतावरण र हरित विद्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> • घर तथा स्थानीय स्तरमा पाइने घरपालुवा तथा पानीमा पाइने जीव जनावरहरूको नाम बताउन । • घर तथा टोल वरपर भएका विरुवाहरूको पहिचान गर्ने • विद्यालयको बालबगैचामा भएका विरुवाहरू चिन्न • घर तथा विद्यालयमा गरिने वृक्षारोपणमा सहयोग गर्ने • घर तथा विद्यालयमा भएका बोटविरुवाको जोगाउन सहयोग गर्ने • फूलबारीमा भएका बोटविरुवाहरूको हेरचाहमा 	<ul style="list-style-type: none"> • बतगाड कुपिण्डे नगरपालिका अन्तर्गत आफ्ना वन्यजन्तु र चराहरूको पहिचान गर्ने • स्थानीय रूपमा पाइने औषधीजन्य बोटविरुवाहरूको पहिचान गर्ने • कुरेसावारी निर्माणमा सहभागी हुन • विद्यालयमा बालबगैचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन • घर तथा विद्यालयमा भएका बोटविरुवा जोगाउन सहभागी हुन 	<ul style="list-style-type: none"> • बतगाड कुपिण्डे नगरपालिका अन्तर्गत आफ्ना वडाहरूको वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको परिचय दिन र महत्त्व बताउन • आफ्नो गाउँटोल वरिपरि पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरू पहिचान गर्ने • विद्यालय वा कुरेसावारीमा भएका बोटविरुवाको महत्त्व तथा उपयोग बताउन • विद्यालयमा वगैचाको आवश्यकता बताउन • घर र विद्यालयमा बालबगैचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह गर्ने

		<p>सहयोग गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको नाम बताउन आफ्नो घर, आँगन, विद्यालय वरिपरिको बालावरणको सरसफाइमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो गाउँटोल वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको पहिचान गरी आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्ने आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको आवश्यकता बताउन आफ्नो घर, आँगन, विद्यालय वरिपरिको बालावरणको सरसफाइमा सहभागी हुन बालावरण प्रदूषणका कारण बताउन फोहोरमैलाको बर्गीकरण गर्ने र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घर र विद्यालयमा भएका पानीको उपयोग गर्ने तरिका बताउन र सदुपयोग गर्ने आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको पहिचान गर्ने विद्यालयमा फोहोरमैलाको बर्गीकरण गर्ने र व्यवस्थापनमा सहभागी हुन व्यक्तिगत सामग्रीको पहिचान र सरसफाइको परिचय दिन र अभ्यास गर्ने घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा समुदायको सरसफाइमा सहभागिता हुन
<p>६</p> <p>सामाजिक चुनौति र विपद् व्यवस्थापन</p>		<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक विकृति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मद्यपान, लागुऔषध सेवनको परिचय दिन र यसबाट हुने हानीहरूको बारेमा बताउन स्थानीय स्तरमा भइरहेका र हुन सक्ने विपद्हरू जस्तै सडक दुर्घटना, केरन्ट लाग्ने, आगलागी, डुबान ,खोला, ताल, खाल्डो, आदिबाट हुने विपद्हरूको चिन्तात्मक पहिचान गर्ने विद्यालय र घरमा आउँदा जोडा बाटोमा हुने जोखिमहरू जस्तै : बाटो विग्रने, खोलानाला तप्ने, हावाहुरी चल्ने, बाटो काट्ने आदिको पहिचान गरी सावधानी अपनाउन कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने विभिन्न दुर्घटनाहरू जस्तै चोटपटक, केरन्ट, पहिरो खस्ने, डुङ्गा खस्ने, आगलागी, आदिको परिचय र सोबाट बच्नका लागि सामान्य उपायहरू बताउने र सोको अनुसरण गर्ने डोढेलोको कारण र असरहरू बताउन उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक विकृति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको रहेको धुमपान, मद्यपान, लागुऔषध सेवनबाट हुने हानी र यसबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा बताउन हावाहुरी, चट्याङ, बाढी, आगलागी, पहिरो, संपदश र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट हुने विपद्को पहिचान र परिचय दिन घरभित्र हुने जोखिमहरू (छत, भन्दाइ, बरन्डी, हातहतियार आदिको परिचय दिने । घरभित्र हुने जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू बताउन र अनुसरण गर्ने कक्षा कोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने बर्षा, हावाहुरी, केरन्ट, चट्याङ, बाढी पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट बच्ने उपायहरू बताउन डोढेलो नियन्त्रणका उपायहरू बताउन उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक विकृति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मद्यपान, लागुऔषध सेवन, छोगछोरी बिचको भेदभावबाट हुने हानी र यसबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा बताउन विपद्को परिचय दिन विपद्को किसिम (प्राकृतिक र मानव सिर्जित) बताउन विद्यालयभित्र जस्तै छत, विडली, भन्दाइ, बरन्डा, खेल सामग्री, फर्निचर, शौचालय आदिमा हुने जोखिमहरूको पहिचान गर्ने विद्यालयभित्र हुने जोखिमबाट सावधानी अपनाउन भूकम्प र महाभारीबाट सुरक्षित हुनको लागि आवश्यक सावधानी अपनाउन डोढेलो नियन्त्रणका उपायबारे बताउन र सो कार्यमा विद्यार्थीले भूमिका निर्वाह गर्ने उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने

(ख) कक्षा ४ देखि कक्षा ५ सम्म

क्र.स.	क्षेत्र/एकाइ	कक्षा ४	कक्षागत सिकाइ उपलब्धि	कक्षा ५
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नामाकरण, यसको भौगोलिक अवस्थिति, सिमाना र क्षेत्रफल बताउन बडा मेलमिलाप समिति र न्यायिक समितिले सम्पादन गर्ने कार्याहरू बताउन । आफ्नो वडाभित्र बसावास गर्ने जानबानिहरूको सूची सहित जनसङ्ख्या बताउन हाप्सो बडालाट प्रवाह हुने मुख्य मुख्य कामहरू र प्रदान गरिने सेवाहरू बताउन वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र बग्ने भेरी नदी, वनगाड खोला, सङ्गुही खोला, धारे खोला, कुपिण्डे खोला, भलाखर्क खोला, भदाले खोला, दुस्म खोला, खारा खोला, खेतगारा खोला, घट्टे खोला, धारापानी खोला, छहरा आदिका परिचय र नामाकरणबारे बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको अवस्थिति । अक्षांश, देशान्तर र उचाइ सहित) पत्ता लगाउन वनगाड कुपिण्डेका केही महत्त्वपूर्ण स्थलहरू- कुपिण्डे दह, देवस्थल राधा कृष्ण मन्दिर, पानसराको विजैती मन्दिर, राइराको बर्मा मन्दिर, तारपरे सिद्ध गुफा, तिनालथुला मिठ गुफा, छहरे गुफा, तिनालथुला लेक, खामे लेक, तारपरे लेक, मालिका लेक, दैया लेक, साह्रको लेक, मुचुला लेक आदिका परिचय र नामाकरणबारे बताउन हाप्सो नगरपालिकाको जातजातिगत जनसङ्ख्या बताउन पालिकाको नक्सा बनाइ आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालय, मुख्य सडक र बाटारहरू लेख्न नगरपालिकाको मुख्य मुख्य काम, कर्तव्य र अधिकारबारे बताउन वनगाड कुपिण्डेका विभिन्न ठाउँहरूमा विद्युत र सञ्चार सेवाको अवस्था बताउन 	
२	हाप्सा मौलिक, कला संस्कृति र सम्पदाहरू	<ul style="list-style-type: none"> हाप्सो प्राकृतिक सम्पदा (जमिन, वनजङ्गल, गार, नाउलो, खोला, ताल, पोखरीको परिचय र महत्त्व बताउन मानव निर्मित सम्पदा (मन्दिर, अस्पताल, अभ्युषण, विद्यालय, नहर, धारा, नाउलो, चौपारी आदिको परिचय र महत्त्व बताउन वनगाड कुपिण्डेका मेला, जात्रा, चाडपर्व (दसैं, तिहार, तीज, माघे संक्रान्ति, चैते दसैं, असारे संक्रान्ति, जमै पूर्णिमा, घियाँत्यार, शिवरात्री, कृष्ण जन्माष्टमी, होनी, हरेनौ, भो फाल्ने, क्रिसमस डे, पुन्या खाजा खाने, नया वर्ष, आमाको मुख हेर्ने, बुबाको मुख हेर्ने, पुस पन्ध्र, बाह्रदसौं, कुसे औँसी) र स्थानीय लोकगीत । तीज गीत, भजन, ठारी भाका, बनगारी, सैरली, फाग, हिउँपा, तेछिं भाका, बुटकीला, कलशाको धमारी, जङ्गलहादको कर्बा, नवल सिं बानियाँको कर्बा, बाल गीत, भाद्री, सोरठी, भात्रे गीत, खेती, लोक मन्त्र, घाउटा, भात वाउने, आदिको परिचय दिन आफ्नो बडामा असल काम गर्ने प्रेरणादायी व्यक्तिहरूको परिचय दिन लोक कथा सुनेर महत्त्व बताउन गाउँखाने कथाको सङ्कलन गरी सुनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> मानव निर्मित सम्पदाको महत्त्व र विशेषता बताउन प्राकृतिक सम्पदाको महत्त्व र विशेषता बताउन सम्पदाको संरक्षणमा हामी भूमिका उल्लेख गर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाभित्र रहेका विभिन्न धार्मिक र सांस्कृतिक स्थल (मठमन्दिर, चर्च, भजन, गुफा, कुल देवताका थान, गूठी) आदिको अवस्थिति पत्ता लगाइ सूची बनाउन वनगाड कुपिण्डेका क्याम्पस लगायत विभिन्न माध्यमिक विद्यालय र त्यहाँ अद्यापन हुने विषयहरूको बारेमा बताउन वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका परम्परागत स्थानीय लोकगीत, लोक नृत्य, गाउँखाने कथा, उखान दुक्का, लोक मन्त्र आदिको बारेमा जानकारी सङ्कलन गरी सुनाउन वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका असल मानिसहरूको सूची तयार गर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाभित्रका विभिन्न लोक चलनहरू (अरिमो परिमो, पैचो, नुन पटकाउने, चुरा फोरर माया पत्ता लगाउने, जारी तिनें, हाट जाने, ठगान राख्ने, साइमासा लगाउने, उछिट्टे नाच्ने कक्कर खाने, नदी तर्ने, पानी पल ल्याउने, दुध पूजा गर्ने) को परिचय दिन । वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित ठारी भाका गीतको परिचय र महत्त्व स्थानीय परम्परागत पैसा थ्यबसाय (गाईपालन, भेडापालन, बाख्रापालन, कुखुरापालन, भैँसीपालन, बंगुरपालन, खरायोपालन, कालिजपालन, पखापालन आदि) को परिचय दिन आलु, टमाटर, केरा, अदुवा, बेसार, धनिया, गोलभेंडा, लसुन, प्याज, 	
३	स्थानीय पैसा, व्यवसाय र	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर, समुदाय वा विद्यालयमा गरिने लसुन, दुध (दुनु), अदुवा, प्याज, बेसार, गन्जी, बदाम, धनिया खेतीमा सहयोग गर्ने स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरू (परालको गन्डी, धकटी, डोको, सुपे, हलिया, वाघियाँको डोरी, हरिया, ठेकी, मदानो, खिरे, खूपटो, खाप, मद्स, कोको), 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय परम्परागत पैसा थ्यबसाय (गाईपालन, भेडापालन, बाख्रापालन, कुखुरापालन, भैँसीपालन, बंगुरपालन, खरायोपालन, कालिजपालन, पखापालन आदि) को परिचय दिन आलु, टमाटर, केरा, अदुवा, बेसार, धनिया, गोलभेंडा, लसुन, प्याज, 	

	<p>प्रविधि</p> <ul style="list-style-type: none"> • ओखल, मुसल आदि) को परिचय दिन • परम्परागत कृषि औजारहरू (हलो, जुवा, फरुवा, लिको, कुटो, कोदाली, डल्लेटो, मड्ड, औंसी, खुपेटो, बरियो, दाम्लो, बुकुरी आदि) को चिनारी दिन र कृषि कार्यमा प्रयोग तथा महत्त्व बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> • चिचिडो, काको, लौको, च्याउ, खुसानी आदिको सामान्य परिचय दिन र महत्त्व बताउन • स्थानीय जडिबुटी-टिमुर, हर्रो, बर्रो, कुरिल्लो, गुजो, घोडेटाप्रे, अमला, चालीगुरास, मुसालिरी, बटुलेटी, अथरजालो, भिगामारो, बोजो, चोत्रा आदिको परिचय दिन र महत्त्व बताउन
<p>४</p> <p>खुसीका लागि शिक्षा र हासो कर्तव्य</p>	<ul style="list-style-type: none"> • समाज र राष्ट्रको असल मानिसहरूले गरेका असल कार्यहरूको चर्चा एवम् अनुसरण गर्ने • समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको पहिचान, अभ्यास र प्रस्तुतिकरण गर्ने • आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र अभ्यास गर्ने • घरपरिवार र समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास गर्ने । • आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन सहयोग गर्ने सिपको अनुसरण गरी अभ्यास गर्ने • अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रसंशा गर्दै त्यस्ता आनीवानीहरूलाई आफ्नो जीवनमा अनुसरण गर्ने • योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम-विलोम) को परिचय दिई र अभ्यास गर्ने • परिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने स्वभावको अभ्यास गर्ने • शरीरलाई आवश्यक पर्ने पौष्टिक तत्वहरू नष्ट नहुने गरी फलफूलहरू र तरकारी खाने तरिकाको जानकारी प्राप्त गरी सोको अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • समाज र राष्ट्रको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मौडो बोल्ने स्वभावको अनुसरण गरी खुसी र खुसी हुने स्वभावको बणन एवम् अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत श्रवण र नृत्यहरूको अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण गर्ने • जीवन र जगतका हरेक कुराहरूभित्र केही न केही असल कुरा हुने तथ्यको परिचय, बोध र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन सहयोग गर्ने सिपको परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रसंशा गर्दै त्यस्ता आनीवानीहरूलाई आफ्नो जीवनमा अनुसरण गर्ने • श्रम र निर्जनालाई सम्मान गर्ने • योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम विलोम,) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग गर्ने • परिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग र सम्मान गर्ने बानीका विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने • शरीरलाई आवश्यक पर्ने पौष्टिक तत्वहरू नष्ट नहुने गरी तरकारी र अन्य खाने कुरा तयार पार्ने र खाने तरिकाको परिचय दिन र अभ्यास गर्ने
<p>५</p> <p>हासो वातावरण र हरित विद्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> • आफ्नो वडाभित्रका वनमा पाइने वनजन्तु र चराहरूको परिचय दिन र महत्त्व बताउन • आफ्नो वा छिमेकी वडाको वनमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरू -टिमुर, काउलो, आबंकाफल, ओदरकरा, अमला, कुरिल्लो, तेजपत्ता, विलाउनी, घोडेटाप्रे, हात पत्तारो, स्याली, दुधे मसुरो, गुजो, भाँगोचुक, बोको, ट्याम्नो, जामुनो, बोजो, पदमचाल्लो, भला, असुरो, आकाशबेली, चुन्ना, तीते, पारिजात, खोटेसल्ला, सिलु, रगतजरी, हर्रो, बर्रो, तुलसी, गोलाईची, अलैंची आदिको पहिचान गर्ने • कर्सावारी निर्माणमा सहभागी हुन • विद्यालयमा बालबगैचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन • वातावरण र विकासको परिचय दिन • आफ्नो वडा क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय दिन तथा उपयोग पहिचान गरी आवश्यकतानुसार प्रयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • आफ्नो वडाभित्रका सामुदायिक वनमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग र महत्त्व पहिचान गर्ने • घर तथा विद्यालयमा स्थानीय औषधीजन्य वनस्पति र फलफूल बगैचाको निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने • आफ्नो वडा क्षेत्रमा पाइने वनस्पति र जीवजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थी, विद्यालय, समुदायको भूमिका पहिचान गर्ने • वातावरण संरक्षणको परिचय दिन • आफ्नो वडा क्षेत्रमा जलस्रोत प्रदूषणको कारण, असरहरू र न्यूनीकरणका उपायहरू बताउन र ती उपायहरू अवलम्बन गर्ने • पानीको संरक्षण गर्ने उपायहरू बताउन • वातावरण प्रदूषणको असर पहिचान गरी प्रदूषण न्यूनीकरणका उपाय बताउन

	<ul style="list-style-type: none"> • वातावरण प्रदूषणको असर परिचान गर्ने • फोहोरमैलाको बर्षीकरण गर्ने र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने • सामाजिक विसङ्गतिको रूपमा रहेका जातीय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसाको कारण समाजमा परेका असर र उक्त असरहरूलाई न्यूनिकरण गर्नका लागि आवश्यक उपायहरू बताउन • प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को परिचान गर्ने । • चाडपर्वको समयमा हुने जोखिम (चङ्गा, पिङ्ग, पटाका, खाना व्यवहार, आदि) परिचान गर्ने • हावाहुरी, चट्टयाङ, र भूकम्पबाट बच्नको लागि आवश्यक उपायहरूको परिचान गर्ने • आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकालाई विपद्बाट सुरक्षा गर्ने उपायहरूको परिचान गर्ने • सामाजिक सञ्जालको चुनौतीहरूको परिचय दिन • उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • सामाजिक विसङ्गतिको रूपमा रहेका जातीय भेदभाव, छुवाछूत, घरेलु हिंसा र लैंगिक हिंसाको कारण समाजमा परेका असर र उक्त असरहरूलाई न्यूनिकरण गर्नका लागि आवश्यक उपायहरू बताउन • प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को प्रभाव वा असरहरू बताउन । • चाडपर्व र मेलाको समयमा हुने जोखिमहरू जस्तै चङ्गा, पिङ्ग, रङ्ग, पटाका, फोहोरगाडा, भागदौड आदिबाट हुने जोखिमबाट सावधान हुन • सडक दुर्घटनाका कारण र बच्ने उपायहरू बताउन • बन्धु जन्तुबाट बच्ने र बन्धुजन्तुबाट हुने क्षति न्यूनिकरण गर्ने उपायहरूको परिचान गर्ने • हावाहुरी, भुमरी, चट्टयाङ, भूकम्प पहिरोबाट बच्नको लागि पूर्व तयारी वा सावधानी अपनाउन • विभिन्न विपद्बाट आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण र सुरक्षा गर्ने । • सामाजिक सञ्जालबाट पर्ने जाने नकारात्मक असरहरूको बारेमा बताउन • उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने
--	--	---

(ग) कक्षा ६ देखि कक्षा ८ सम्म

क्र. सं.	क्षेत्र/एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको सामान्य ऐतिहासिक परिचय दिन • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो नगरटोल, विद्यालय, बडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटोहरू उल्लेख गर्ने • बडाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू तथा तिनको जिम्मेवारी बताउन • वडा कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू बताउन • नगरपालिकाभित्रको जनसङ्ख्याको उमेरगत अवस्थाको विश्लेषण लेखेर प्रस्तुत गर्ने • वडा कार्यालयले शिक्षा, बालबालिका, युवा महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरूको बारेमा बताउन • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र बग्ने नदी 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका प्रशासनिक संरचना बताउन • सल्यान जिल्लाको नक्सा बनाई आफ्नो नगरपालिकाका मुख्य स्थानहरू, मुख्य सडक तथा बाटोहरू धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी, खोलानाला र तालहरू भने • नगरपालिकाको समय शैक्षिक अवस्था र प्राविधिक शिक्षाको वर्तमान अवस्थाको प्रस्तुति गर्ने • नगरपालिकाले प्रवाह गर्ने मुख्यसुझा सेवा तथा सुविधाहरू र सेवासुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू बताउन • नगरपालिकाले गत वर्ष र चालु वर्ष शिक्षा, बालबालिका, युवा र महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक, राजनीतिक तथा प्रशासनिक संरचना र अवस्था बताउन • कर्णाली प्रदेशको नक्सामा सल्यान जिल्लाअन्तर्गत पर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका मुख्य स्थानहरू, मुख्य सडक र बाटोहरू धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, खोलानाला र तालको अवस्थिति चित्रण गर्ने । • नगरसभाको गठन, काम कतैय र अधिकारको जानकारी दिन • नगर सभा (व्यवस्थापिका), कार्यपालिका र न्यायिक समितिको भूमिका बताउन • नगर सभाले ऐन, नियम निर्माण गर्ने प्रक्रिया बताउन • नगरपालिकाले हालसम्म जारी गरेका ऐन कानूनहरू बताउन • नगरपालिकाभित्र सञ्चालित विभिन्न गौरवका

२	<p>खोलाको परिचय दिन र नामाकरण बताउन</p>	<ul style="list-style-type: none"> • बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका प्रकृतिक सम्पदाहरू (नदी, खोला, गार, वह, पहाड, वन आदि) ले पुन्याएको योगदानको चर्चा गर्ने • बनगाड कुपिण्डे क्षेत्रको कला, संस्कृति, र साहित्यको सामान्य परिचय दिन । • बाल साहित्य बाल कविता, बाल गीत कथा, चित्रहरू, मूर्ती र भित्ते पत्रिका का साथै बालबालिकाको विकासका लागि बनगाड कुपिण्डेमा भए गरका कार्यहरू उल्लेख गर्ने • बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा मनाउने चाडपर्व र मेलाको परिचय र महत्त्व उल्लेख गर्ने • बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरू : कृष्ण मन्दिर (देवस्थला), सिद्ध गुफा (ताप्लेरो), छहरे बाजेको गुफा (गर्चे), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदुम पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुन्तीग भोटको पुल वामे, कैलु बराहको मन्दिर (कुपिण्डे वह) सासल्ले ब्युको मन्दिर, शिद्ध बाबा मन्दिर (चौर), कैलु जैसी मन्दिर (बामे), देउती वज्रै बालुवा सङ्ग्रही, भोट राजाको भवन दरवार (मैदु), कम शाहीको भवन दरवार (खैरागार) को परिचय र महत्त्व बताउन • बनगाड कुपिण्डेका प्रमुख जातजाति- ब्राह्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित, बार्दी, गार्डन आदिले मनाउने चाडपर्व, लगाउने वेशभूषा र गराहना (कम्पनी माला, चौवाची माला, ठुपे माला, चापकी पोते), युवाकी, बुडगी, पातेयुन, टीकली, फूली) बोले भाषाका साथै उनीहरूको विषयको अपसी सम्बन्धको बारेमा परिचय दिन • बनगाड कुपिण्डेका लोक चलन (अरिमो परिमो, पैचो, पासी हान्ने, कटुवाल प्रथा, खलो उडाउने, न्यागी खाने, छेतो हान्ने, नून पटकाउने, चुरा फेरेर माया पत्ता लगाउने, जारी तिने, हाट जाने, उगान राख्ने, साइसाखा लगाउने, कक्कर खाने, नदी तने, पानी पात ल्याउने, दुध पूजा गर्ने आदि) को बारे बताउन • आइ भदौको परिचय र महत्त्व बताउन • आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो बडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका कलाकार, खेलाडी, लेखक, 	<ul style="list-style-type: none"> • बनगाड कुपिण्डेका पर्यटकीय स्थलहरू- (ताप्लेरो लेक, वल्ल जुन्या लेक, दया लेक, निगालबुला लेक, कृष्ण मन्दिर (देवस्थला), सिद्ध गुफा (ताप्लेरो), छहरे बाजेको गुफा (गर्चे), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदु पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुन्तीग भोटको पुल वामे, कैलु बराहको मन्दिर (कुपिण्डे वह) सासल्ले ब्युको मन्दिर, शिद्ध बाबा मन्दिर (चौर), कैलु जैसी मन्दिर (बामे), देउती वज्रै बालुवा सङ्ग्रही, भोट राजाको भवन दरवार (मैदु), कम शाहीको भवन दरवार (खैरागार) को परिचय र महत्त्व बताउन • बनगाड कुपिण्डेका प्रमुख जातजाति- ब्राह्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित, बार्दी, गार्डन आदिले मनाउने चाडपर्व, लगाउने वेशभूषा र गराहना (कम्पनी माला, चौवाची माला, ठुपे माला, चापकी पोते), युवाकी, बुडगी, पातेयुन, टीकली, फूली) बोले भाषाका साथै उनीहरूको विषयको अपसी सम्बन्धको बारेमा परिचय दिन • बनगाड कुपिण्डेका लोक चलन (अरिमो परिमो, पैचो, पासी हान्ने, कटुवाल प्रथा, खलो उडाउने, न्यागी खाने, छेतो हान्ने, नून पटकाउने, चुरा फेरेर माया पत्ता लगाउने, जारी तिने, हाट जाने, उगान राख्ने, साइसाखा लगाउने, कक्कर खाने, नदी तने, पानी पात ल्याउने, दुध पूजा गर्ने आदि) को बारे बताउन • आइ भदौको परिचय र महत्त्व बताउन • आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो बडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका कलाकार, खेलाडी, लेखक, 	<ul style="list-style-type: none"> • बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको विभिन्न जातजाति भित्रमा सामाजिक सदभावका साथै स्थानीय भाषा, धर्म, कला, साहित्य र पर्यटनको विकासमा नगरपालिकाका भूमिका बताउन • बनगाड कुपिण्डे नगरपालिका पर्यटकीय स्थलहरू- ताप्लेरो लेक, वल्ल जुन्या लेक दया लेक, निगालबुला लेक, देवस्थल कृष्ण मन्दिर, ताप्लेरो सिद्ध गुफा, गर्चे छहरे बाजेको गुफा, सिद्ध गुफा मैदु, सिद्ध गुफा माचखर्क, मैदु पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुपिण्डे वह, कैलु बराहको मन्दिर (कुपिण्डे वह), सासल्ले ब्युको मन्दिर, शिद्ध बाबा मन्दिर चौर, कैलु जैसी मन्दिर वामे, देउती वज्रै बालुवा सङ्ग्रही, भोट राजाको भवन दरवार (मैदु) कम शाहीको भवन दरवार (खैरागार) ताप्लेरो मेला, स्थानीपीपली मेला, मैदु मेला, चुरा मेला, डोपीपल मेला, दहको मेला, कृष्ण जनमाष्टिमी मेला आदिको परिचय र महत्त्व आदिका विशेषता, संरक्षण र सम्बद्धनको बारेमा बताउन • बनगाड कुपिण्डेका धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरू- कृष्ण मन्दिर (देवस्थला), सिद्ध गुफा (ताप्लेरो), छहरे बाजेको गुफा (गर्चे), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदु पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर (कुन्तीग भोटको पुल वामे, कैलु बराहको मन्दिर (कुपिण्डे वह) सासल्ले ब्युको मन्दिर, शिद्ध बाबा मन्दिर चौर, कैलु जैसी मन्दिर (बामे), देउती वज्रै बालुवा सङ्ग्रही), भोट राजाको भवन दरवार (मैदु), कम शाहीको भवन दरवार (खैरागार) परिचय र महत्त्व बताउन • बनगाड कुपिण्डेमा पचलित कथाको परिचय दिन • खरिङ्गो नाचको परिचय र महत्त्व भन्ने • धियाँ सकार्नाको परिचय महत्त्व र मनाउने तरिका र दुध पूजाको परिचय र महत्त्व उल्लेख गर्ने
---	---	---	---	--

			<p>साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको पहिचान र योगदानको चर्चा गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपण्डेमा प्रचलित शिउंगा नाच र गीतको परिचय दिन बनगाड कुपण्डेमा प्रचलित भारी गीतको परिचय दिन बनगाड कुपण्डे नगरपालिकामा प्रचलित लरे नाचको महत्त्व र परिचय दिन बनगाड कुपण्डेमा लोपोन्मुख नैरौली गीतको परिचय दिन, लोप हुँदै जानुका कारण भन्ने र प्रवर्धनका उपाय बताउन 	<p>महत्त्व र संरक्षणको आवश्यकता बताउन</p> <ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपण्डेमा प्रचलित कलशाको धमारीको परिचय र महत्त्व भन्ने बनगाड कुपण्डेमा प्रचलित बन्यारी गीत र नाच एबम सौरेठी नाच र गीतको परिचय र महत्त्व बताउन बनगाड कुपण्डे नगरपालिकामा प्रचलित लोक कथाको संरक्षण गर्ने आफ्नो व्यक्तिगत स्वायं भन्दा माथि उठेर आफ्नो वडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको पहिचान र योगदानको चर्चा गर्ने
<p>३ स्थानीय पैसा, व्यवसाय र प्रविधि</p>	<ul style="list-style-type: none"> हावा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन (भैरीपालन/कुसुरापालन/गाईपालन) गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्ने अन्नबालीहरूको खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेतीमा सहयोग गर्ने तरकारी बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन र खेती कार्यमा सहयोग गर्ने हस्त निर्मित सामग्रीहरू: कुचो, दाम्नो, जाबो, सराल, बल्ली, सुपो र परालको गुन्डी बनाउने तरिका बताउन र निर्माण गर्ने व्यावसायिक कृषिको परिचय दिन, कृषि पकेट क्षेत्र र यसको महत्त्व बताउन बाखा पालनको तरिका बोध गरी सहयोग गर्ने पैसा र व्यवसायको प्रवर्धनमा पालिकाको भूमिका बताउन अनलाइन व्यापारको बारेमा परिचय दिन स्थानीय स्तरमा प्रचलनमा रहेको सिलाइ कटाइ र गर्बो बुन्ने पैसाको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> बाखापालन/भेडापालन/मैरीपालनको महत्त्व र पालन गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्ने दलहन वाली (केराउ, मास, गहत, भटमास, सोरठा, मसुरो आदि) को खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेती गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने हस्त निर्मित सामग्री (चकटी, नाइलो, मुडा, मान्द्रो, ढेरिया, बाबियोको डोरी आदि) निर्माण गर्ने तरिका बताउन र निर्माण गर्ने । तरकारी र फलफूल खेतीको परिचय दिन र खेती गर्ने तरिकाको अभ्यास गर्ने । होटल व्यवसाय तथा होमस्टे सञ्चालन तथा जलयात्राको सम्भाव्यता पहिचान गर्ने । अनलाइन व्यापारको बारे परिचय र महत्त्व बताउन स्थानीय स्तरमा प्रचलनमा रहेको सिलाइ कटाइ र गर्बो बुन्ने पैसाको परिचय र महत्त्व बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाईपालन/बंगुरापालन/माछापालन/बाखापालन/कुसुरापालनको महत्त्व र पालन गर्ने तरिका बताउन र सहयोग गर्ने धेसौसमी तरकारी (टमाटर, लौका, करेला, भिन्डी, कोक्रा, सिमी, मुला आदि) खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेतीमा सहयोग गर्ने नदिबाली (तोरी, मसुरो, तिल, अर्सी, लसुन उखु, प्याज, आलु आदि) खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्ने हस्त निर्मित सामग्री (स्याकु, डोको, डालो, छाँचुर, जाल, पाया, मान्द्रो, सुपो, चकटी, बौखी, गुन्डी आदि) बनाउने तरिका बताउन र निर्माण गर्ने हस्त निर्मित सामग्रीहरूको प्रदर्शनी गर्ने स्थानीय स्तरमा प्रचलनमा रहेको सिलाइ कटाइ र गर्बो बुन्ने पैसाको महत्त्व र बुन्ने विपको अनुकरण र प्रवर्धन गर्ने अनलाइन व्यापार र सरकारले कृषकलाई गर्ने सहयोग सम्बन्धी जानकारी हासिल गर्ने अनलाइन व्यापारको सामान्य प्रयोग गर्ने आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्य र प्रतिबद्धताका साथ एउटा असल जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास, अनुसरण गर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको सिर्जना र अभ्यास गर्ने 	
<p>४ सुसीका लागि शिक्षा र हासो कर्तव्य</p>	<ul style="list-style-type: none"> हावा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन (भैरीपालन/कुसुरापालन/गाईपालन) गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्ने अन्नबालीहरूको खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेतीमा सहयोग गर्ने तरकारी बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन र खेती कार्यमा सहयोग गर्ने हस्त निर्मित सामग्रीहरू: कुचो, दाम्नो, जाबो, सराल, बल्ली, सुपो र परालको गुन्डी बनाउने तरिका बताउन र निर्माण गर्ने व्यावसायिक कृषिको परिचय दिन, कृषि पकेट क्षेत्र र यसको महत्त्व बताउन बाखा पालनको तरिका बोध गरी सहयोग गर्ने पैसा र व्यवसायको प्रवर्धनमा पालिकाको भूमिका बताउन अनलाइन व्यापारको बारेमा परिचय दिन स्थानीय स्तरमा प्रचलनमा रहेको सिलाइ कटाइ र गर्बो बुन्ने पैसाको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्य र प्रतिबद्धताका साथ एउटा असल जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास, अनुसरण गर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रियताका साथै 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्य र प्रतिबद्धताका साथ एउटा असल जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास, अनुसरण गर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको सिर्जना र अभ्यास गर्ने 	

	<ul style="list-style-type: none"> घरायसी उपयोग भएको पानीको उचित व्यवस्थापन र प्रयोग गर्ने विधि बताउन दिगो विकासको अवधारणा बताउन । नगरपालिका क्षेत्रमा दिगो विकास र बातावरण संरक्षण तरिकाहरू पहिचान गर्न नगरपालिका क्षेत्रमा दिगो विकास र बातावरण संरक्षणका तरिकाहरू बताउन बनगाड कृषिपट्टी नगरपालिका क्षेत्रको बातावरणीय एबम् पर्यावरणीय स्वच्छता कायम राख्न गरिने उपायहरूको पहिचान गरी सोको कार्यान्वयनका लागि सव्यन्धित निकायहरूको भूमिका बताउन लालीगुराँसको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> घर र विद्यालयमा करेसवारी र बगैँचाको निर्माण, उत्पादन र बजारीकरण गर्ने कार्यमा सहयोग गर्न स्थानीय मौसममा आधारित सामाजिक लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने बनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती गर्न घरायसी उपयोग भइसकेको पानीको व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा सहयोग गर्न दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध वर्णन गर्न दिगो विकास र बातावरण संरक्षणका लागि स्थानीयस्तरीयबाट गर्न सकिने प्रयासहरू पहिचान गर्न जैविक विविधता संरक्षणका उपायहरू बताउन र सोको कार्यान्वयनका लागि भूमिका निर्वाहमा सहयोग गर्न समुदायमा बातावरणीय हिसावले व्याप्त रहेको सङ्कटासन्नताको पहिचान र त्यसको न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू बताउन र सोको कार्यान्वयनका लागि भूमिका निर्वाह गर्न लालीगुराँस संरक्षणको महत्त्व बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> फोहोरबाट कम्पोस्ट मल बनाइ करेसवारीमा प्रयोग गर्ने दिगो विकासका लक्ष्यहरू प्राप्तिका लागि स्थानीय सरकारले गर्दै आएका तथा गर्नुपर्ने कार्यहरू बताउन हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पदार्थहरू वर्णन गर्ने दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध व्याख्या गर्न स्थानीय क्षेत्रमा पानीको दिगो व्यवस्थापनको उपायहरू पहिचान गर्न र आकासो पानी सङ्कलनमा संस्थापन गर्ने घरायसी ड्रेस फोहोरको व्यवस्थापन अन्तर्गत विन कम्पोस्ट तथा पिट कम्पोस्ट गर्न प्रक्रियाको अभ्यास गर्न नगरपालिका क्षेत्रमा बातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण र नगरपालिका व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय, फोहोरमैला नगरपालिकाको भूमिका वर्णन गर्ने संघसंस्थाहरू र नगरपालिकाको भूमिका वर्णन गर्ने नगरपालिकाभित्र वा छिमेकी पालिका स्थित हरित तथा दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्त गर्न उन्मुख गतिविधि अङ्गालेका विद्यालयहरूको अवलोकन भ्रमण गरी आफ्नो विद्यालयमा अनुसरण गर्ने लालीगुराँस संरक्षणका उपाय बताउन
<p>६ सामाजिक चेतनी र विपद् व्यवस्थापन</p>	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक चेतनी र विसङ्गतिको रूपमा रहेको महिला हिंसा, चेलीबेटी बेचबिखान र यौनजन्य हिंसाको परिचय र न्यूनिकरणका उपायहरू बताउन र सोको अभ्यास गर्ने भूकम्पको परिचय सहित भूकम्पबाट सुरक्षित घरको लागि पूर्वतयारी (सरचनात्मक र गैरसरचनात्मक सुरक्षा) अपनाउन भूकम्पको जोखिमको हिसावले घर र विद्यालयमा भएको सबैभन्दा सुरक्षित स्थलको पहिचान गर्ने भूकम्पबाट सुरक्षित रहनका लागि विद्यार्थीको भूमिका बताउन र प्रदर्शन गर्न यानाको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल र सार्वजनिक सवारीबाट हुने जोखिमको पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक चेतनी र विसङ्गतिको रूपमा रहेको महिला हिंसा, चेलीबेटी बेचबिखान र यौनजन्य हिंसाको परिचय र न्यूनिकरणका उपायहरू बताउन र सोको अभ्यास गर्ने भूकम्पको परिचय सहित भूकम्पबाट सुरक्षित घरको लागि पूर्वतयारी (सरचनात्मक र गैरसरचनात्मक सुरक्षा) अपनाउन भूकम्पको जोखिमको हिसावले घर र विद्यालयमा भएको सबैभन्दा सुरक्षित स्थलको पहिचान गर्ने भूकम्पबाट सुरक्षित रहनका लागि विद्यार्थीको भूमिका बताउन र प्रदर्शन गर्न यानाको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल र सार्वजनिक सवारीबाट हुने जोखिमको पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> जानीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, आल हिंसा, बाल श्रम, बालविवाह आदिको न्यूनिकरणको उपायको पहिचान गरी सोको कार्यान्वयन गर्ने विद्यालयलाई विपद्बाट सुरक्षा गर्ने भूकम्प र सुरक्षित विद्यालयको लागि पूर्व तयारी र विद्यार्थीको भूमिका (सरचनात्मक र गैरसरचनात्मक सुरक्षा) को जानकारी हासिल गरी सोको कार्यान्वयन गर्ने भूकम्पबाट हुने जोखिम न्यूनिकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्ने सुरक्षित विद्यालयको लागि विद्यार्थीको भूमिकाको जानकारी र सोको कार्यान्वयन गर्ने विश्वका प्रमुख महामारीहरू- प्लेग, फ्लू, हैजा, सास र कोभिड १९ आदिको जानकारी दिन महामारीहरूबाट विश्व समुदायमा भएका निकासको

	<p>पानी, हावाहुरी, सर्पदश, जङ्गली जनावरको आक्रमण, विष र विषालु च्याउ लगायतबाट हुने दुघटना रोकथामका लागि पूर्व तयारी गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> सडक दुघटनाबाट आफू वच्ने र अरूलाई पनि वचाउने उपायहरू बताउने बनगाड र सडकघोरी खोला जस्ता अन्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यूत गर्न गरिएका र गनपुर्न कार्यहरू बताउने उल्लिखित घटना, दुघटना न्यूनीकरणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्ने उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लिखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> सडक दुघटनाबाट सावधान हुन कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला रोकथामका लागि पूर्व तयारीहरू गर्ने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला नियन्त्रणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका बताउने नगरपालिका स्तरमा विपद् व्यवस्थापनका लागि सलान सयन्त्र, सङ्घसस्था, योजना र कार्यक्रमहरू बताउने उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने । 	<p>बारमा बताउने</p> <ul style="list-style-type: none"> विश्वीहरूमा देखिने मास तिष्ठेरियाबाट बच्ने उपायको पहिचान गरी र साँको कायान्वयनमा महयोग गर्ने विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यका उपायहरू बताउने र अपनाउने विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यमा विद्यार्थीको भूमिका । जुर्स, स्काउट, इको क्लब लगायत) बताउने र प्रदर्शन गर्ने उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने
--	---	--	---

४. कक्षागत विषयवस्तु, क्षेत्र र क्रम

(क) कक्षा १ देखि कक्षा ३ सम्म

क्र.सं.	क्षेत्र/विषय	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफू बसेको गाउँटोलको नाम आफ्नो गाउँ बरपर रहेका नदी, खोला र बाटाको नाम आफ्नो विद्यालयको नाम आफ्नो घर नजिकै रहेका बजारको पहिचान वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नगरप्रमुख, उपप्रमुख र आफ्नो वडाध्यक्षको नाम वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्साको अबलोकन र सोको बारेमा छलफल 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नाम, नगरकार्यपालिका रहेको ठेगाना र स्थापना भएको साल र आफ्नो वडाका जनप्रतिनिधिहरूको नाम आफू बस्ने वडाभित्रका गाउँटोलहरू, वडा कार्यालय रहेको ठाउँको नाम र वडामा रहेका विद्यालयहरूको नाम स्थानीय बजार एवम् हाटबजार र त्यहाँ पाइने वस्तुहरूको नाम वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो र साथी एवम् आफन्तहरूका गाउँटोल समेतको पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको परिचय सहित नगरप्रमुख, उपप्रमुख र वडाध्यक्षका मुख्या कार्यालयको चर्चा वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र हावापानी (वर्षा र हिउँद) को चर्चा वडा कार्यालयले आलबालिकाको भेषमा गर्ने कामहरू हामी बसोबास गर्ने वडाभित्र रहेका शिक्षा प्रदायक संस्थाहरूको सामान्य परिचय हाम्रो नगरपालिकाभित्र रहेका मुख्य बजार तथा सडकहरूको परिचय कणाली प्रदेशको नक्सामा वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको पहिचान
२	हासा मौलिक, कला संस्कृति र सम्पदाहरू	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको सेरोफेरोमा रहेका बजार र यहाँका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको नाम हासा धार्मिक सम्पदा (मन्दिर, थान, चर्च, भवन आदि) को पहिचान वनगाड कुपिण्डेमा रहेका विभिन्न जातजातिहरूको नाम वनगाड कुपिण्डेमा मनाइने विभिन्न चाडपर्वहरूको पहिचान वनगाड कुपिण्डेमा नाचिने लोक नाचहरू पहिचान वनगाड कुपिण्डेका प्रचलित लोकनाजाहरूको पहिचान र चिन्तारी वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित लोक कथाको श्रवण र सो अनुसारको प्रतिक्रिया वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित बाल गीतको श्रवण र अनुकरण 	<ul style="list-style-type: none"> हासा वडामा रहेका पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरूको पहिचान हासो वडामा विभिन्न जातजातिले नाचिने नाचहरूको परिचय हासा वडाभित्र रहेका विभिन्न जातजाति र भाषाभाषीहरूको पहिचान हासो वडामा रहेका विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने प्रमुख चाडपर्वहरूमा गरिने प्रमुख क्रियाकलापहरू हासा स्थानीय चुल्हो (अगनो, भट्टि चुलो, सुधारिएको र स्यास चुल्हो) र परम्परागत भाँडाकुडा: हुन्तो, घटकुलो, अम्बोरा, ताउलो, कलश, पन्थु, डाङ्, कराङ, ताप्रे, करुवा, गाथी, ताप्रे, माना, पाथी, ठेकी, गावु मदाना, सनासो, धिम्टा, भुस्या, भिर आदि) को पहिचान र प्रयोग गर्ने तरिका वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका प्रमुख ठाउँहरू र बजारहरूको साँझान परिचय वनगाड कुपिण्डेका जातजाति (बाहुन, क्षेत्री, महत्त्व र विशेषता 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेका पर्यटकीय स्थलहरू : कृष्ण मन्दिर (देवस्थल), सिद्ध गुफा (नारपौ), छहरे ब्राजेको गुफा (गर्च), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदु पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुन्तीग भोटको पुल बाम, कैलु बराहको मन्दिर (कुपिण्डे देह) सासले बथुको मन्दिर, सिद्ध बाबा मन्दिर (चौर), कैलु जैसी मन्दिर (शामो), देउती बज्य /वायुवा सङ्ग्रही, भोट राजाको भान दरबार (मैदु), क्रम शाहीको भान दरबार (खैराघारा) आदि सहित वनगाड कुपिण्डेको परिचय हासो वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाभित्र नाचिने विभिन्न लोक नाचहरू (देउसी भैलो, वनगारी, तीजा, लहरे/ पैसेरी, खाडो नाच, सरिङ्गो नाच, हिउँपे नाच, भयार्जे नाच आदि) को परिचय हासो भान्साका परिकार (आटो, तिङो, सिन्की, बरी, पिरालु, गाभा, लटे पायो, चाना, खादिको अचार, लार, अर्सा, सेलरोटी, डाल भात, कुराउनी, सातु, खाजा, खिर, खिचो, मुथ्या रोटी, सातु आदि) को महत्त्व र विशेषता

				<ul style="list-style-type: none"> हाहा स्थानीय सामग्री (ढोको, डालो, घायो, सुप्यो, डोइलो, भकारी, खाप, खिच्य, मुदुस, पेटारो, कोसी, टेकी, मदानी, डाडु, पानियो, भिटर, अदान, कैंची, खाप, खुयांटो, कराड) को परिचय र उपयोगिता बनगाड कुपण्डेका लोक कथाको सङ्कलन बनगाड कुपण्डेमा प्रचलित बाल गीत गाउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाहा स्थानीय सामग्री (ढोको, डालो, घायो, सुप्यो, डोइलो, भकारी, खाप, खिच्य, मुदुस, पेटारो, कोसी, टेकी, मदानी, डाडु, पानियो, भिटर, अदान, कैंची, खाप, खुयांटो, कराड) को परिचय र उपयोगिता बनगाड कुपण्डेका लोक कथाको सङ्कलन बनगाड कुपण्डेमा प्रचलित बाल गीत गाउन
३	हाहा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	<ul style="list-style-type: none"> परिवारका सदस्यहरूले गर्ने पेसा र व्यवसायको नाम स्थानीय अन्नबालीहरू : धान, मकै, गहू, जौ, कोदो आदिको पहिचान स्थानीय दलहन बालीहरू : केराउ, मसुरो, मार, भटमान, सोस्टा, चना आदिको पहिचान स्थानीय तरकारी बालीहरू : साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलमैडा, खुसानी, भन्डा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिन्डो, सिमी, भिन्डी, बोडी, इस्कुस, मुला, गाजर, सलगम आदिको पहिचान हाहा स्थानीय फलफूल : केरा, सुत्तला, कागती, आँप, तिजु, गुहेली, पलम, नास्याती, ओखर, मेल, थारु, आरुखण्डा, काफल, चोत्रा, कटहर, ऐँसिलु आदि को पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> ठकुरी, मगर, दलित, दशनामी, माभी, बादी, गाइने आदि को परिचय स्थानीय लोक बाजाहरू : दमा, तररा, मादल, टेम्को, बाँसुरी, मुरली, सानइ, मुरचुइया, झ्याली, पैचन, नरसिइया, छिल्लर, पञ्चेबाजा, नौमति बाजा आदि को परिचय र महत्त्व बनगाड कुपण्डेमा प्रचलित लोक कथाको श्रवण र अनुसरण बनगाड कुपण्डेमा प्रचलित बालगीतको श्रवण र अनुसरण छिमेकीपरिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य पेसा व्यवसायको नाम स्थानीय रूपमा लगाइने बेमौसमी बालीनाली (कौको, मकै, बोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिन्डी, आलु) को पहिचान स्थानीय अन्नबाली (बनारी जखन, लरे मास, कागुनु, धान, मकै, गहू, जौ, कोदो, जनालो, फापर आदि, परिचय हाहा तरकारीहरू : साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलमैडा, खुसानी, भन्डा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिन्डो, सिमी, भिन्डी, बोडी, मेथी, रामचना (बकुला सिमी) मुला, गाजर, सलगम, पिरालु, कटहर, इस्कुस आदिको पहिचान हाहा स्थानीय फलफूलहरू : केरा, सुत्तला, कागती, नास्याती, स्याउ, ओखर, तिजु, पलम, गुहेली मेल, आरु, आरुखण्डा, काफल, चोत्रा, ऐँसिलु आदिको पहिचान हाहा स्थानीय उत्पादन बिक्री गर्ने बजारहरूको पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका मानिसले गर्ने पेसा, व्यवसायको सामान्य परिचय मसलाजन्य बालीहरू : भैची, टिभुर, प्याज, लसुन, धनिया, बेसार, अडुवा, पुदिना, तेजपात को परिचय स्थानीय नगदबाली : तोरी, मसुरो, असी, तिल, मास, गहन, सोस्टा, कला (मटर) माटे, भटमास आदिको परिचय स्थानीय बेमौसमी बालीहरू (तरकारी) : कौको, बोडी, रायो साग, पिरालु, तोरीको साग, चिचिन्दा, लौका, धिरौला, केराउ टमाटर, च्याउ, मुला, भिन्डी आदिको परिचय परम्परागत स्थानीय प्रविधि (जाँतो, छिक्की, कोल, घट्ट, ओखला) को परिचय फलफूल र कन्दमूलहरू –तरुछ, बन तरुछ, गन्डी, सखरखण्ड, अमिलो, काफल, पलम, आँप, केरा, सुत्तला, कागती को परिचय परम्परागत र आधुनिक प्रविधि (हलो-ट्याक्टर, ट्रिक्कीजाँतो-मिल) को तुलना 	
४	बुसीका लागि शिक्षा र हात्रो कर्तव्य	<ul style="list-style-type: none"> आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीबानी र स्वभावहरू आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीबानी स्वभावहरूमध्ये असल आनीबानी र स्वभावहरूको पहिचान आफूलाई मन पर्ने साथीहरूमा भएका स्वभावहरूको विवरण 	<ul style="list-style-type: none"> नाला सभ्यताका मानिसहरूको आनीबानीहरू असल र चरित्रवान हुनका लागि आवश्यक पर्ने शील र स्वभावहरूको वर्णन र अभ्यास बनगाड कुपण्डेमा प्रचलित आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास प्रस्तुति घरपरिवार, छरिछिमेक र गाउँटोलमा उत्सव र 	<ul style="list-style-type: none"> गाथी र सभ्यताका मानिसहरूको नाता सभ्यताको पहिचान र भूमिकाको बोध गरी माया, श्रद्धा र आदरसम्मान गर्ने बानीको बखान र अभ्यास स्थानीयसमा आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना, प्रस्तुतिकरण 	

	<ul style="list-style-type: none"> असल एवम् भन पने मानिसहरूका आनीबानी, स्वभाव र व्यवहारलाई आफ्नो जीवनमा प्रयोग स्थानीय स्तरमा प्रचलित आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास घरपरिवार र छरछिमेकमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूमा गरिने क्रियाकलापहरू आफूभन्दा सानाहरूलाई माया र ठूलालाई आदर सम्मान गर्ने बानीको अभ्यास योग, प्राणायाम र आसनहरू (पणव ध्यान, भद्रिका प्राणायाम, शशकान्त) को अभ्यास । अल्पपोषक (जडुकफुड/मृतप्राय खाना) खानाको परिचय र खानामा छु प्रकाशका स्वाद (गुठिया, अमिलो, पियो, टरी, तीतो, नुनलो) भएका मौलिक खानाहरूको पहिचान र प्रयोग उत्पादन र सिर्जनासंग जोडिएको श्रमको सम्मान गर्ने प्रवृत्तिको चर्चा, अभ्यास र प्रदर्शन 	<p>चाडपर्वहरू मनाउदा गर्न हुने र गर्न नहुने कुराहरूको सूची र जीवनमा त्यसको अभ्यास प्रस्तुति</p> <ul style="list-style-type: none"> आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको अभ्यास र अनुशरण गर्ने आसन, ध्यान र प्राणायामहरू (हाँस्यसन तालीबादन) को अभ्यास प्रस्तुति मान्यजनपति आदर र सम्मानभाव एवम् सानाहरूप्रति माया र सद्भाव श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुति अशक्त, ज्येष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास प्रस्तुति अल्पपोषक (जडुकफुड / मृतप्राय खाना) खानाबाट हुने हानी र घरमा बनाइने मौलिक खानाको फाइदाहरू 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घरपरिवार तथा समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास आफू खुसी हुनका लागि अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास ध्यान, प्राणायाम र आसन (खवासन, सिंहासन, मयुरासन) को परिचय र अभ्यास समाजका ज्येष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने स्वभावको विकास र अभ्यास अल्पपोषक (जडुकफुड/मृतप्राय खाना) खानाबाट हुने हानी र घरमा बनाइने मौलिक खानाका फाइदाहरूको बारेमा जानकारी र सोको अनुशरण
<p>५</p> <p>हास्यो वातावरण र हसित विद्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा स्थानीय स्तरमा पालिने घरपालुवा तथा पानीमा पाइने जीव जनवरहरूको नाम घर तथा टोल वरपर भएका विन्दाहरूको पहिचान विद्यालयको बालबगैँचामा भएका विन्दाहरूको पहिचान घर तथा विद्यालयमा गरिने वृक्षरोपणमा सहयोग घर तथा विद्यालयमा भएका बोटधिरुवाको संरक्षणमा सहयोग फूलवारी तथा बोटधिरुवाहरूको हेरचाहमा सहयोग आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको नाम व्यक्तिगत, घर, आगन, विद्यालय, बरिपरिको वातावरणको सरसफाइमा सहयोग वातावरणीय प्रदूषणको जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कृषिपट्टे नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको पहिचान स्थानीय रूपमा पाइने औषधीजन्य बोटधिरुवाहरूको पहिचान करैसावारी निर्माणमा सहभागी विद्यालयमा बालबगैँचा र वृक्षरोपणमा सहभागी वातावरणको परिचय नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय र उपयोग पहिचान एवम् आवश्यकता अनुसार प्रयोग वातावरण प्रदूषणको स्थानीय अवस्थाको पहिचान फोहोरमैलाको बर्गीकरण र व्यवस्थापनमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको परिचय र महत्त्व स्थानीय बोटधिरुवाहरूको परिचय स्थानीय बोटधिरुवाको महत्त्व तथा उपयोग विद्यालयमा बगैँचाको आवश्यकता र महत्त्व घर र विद्यालयमा बालबगैँचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह घर र विद्यालयमा पानीका स्रोतहरूको उपयोग । विद्यालयमा फोहोरमैलाको बर्गीकरण र व्यवस्थापनमा सहभागी व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत र सरसफाइको परिचय र सोको अभ्यास घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा समुदायको सरसफाइमा सहभागीता वरपरको वातावरणको सरसफाइ कार्यमा सहभागी सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागुऔषध सेवन, छोराछोरी बालिको भेदभावबाट हुने हानी र यसबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा चर्चा बिपदको परिचय
<p>६</p> <p>सामाजिक चुनौति र बिपद व्यवस्थापन</p>	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागुऔषध सेवनको परिचय र यसबाट हुने हानीहरूको जानकारी स्थानीय स्तरमा भइरहेका र हुन सक्ने बिपदहरू जस्तै सडक दुर्घटना, करन्ट लाग्ने, आगलागी, 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागु औषध सेवनबाट हुने हानी र यसबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा जानकारी हावाहुरी, चट्ट्याङ, बाढी, आगलागी, पहिरो, 	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको परिचय र महत्त्व स्थानीय बोटधिरुवाहरूको परिचय स्थानीय बोटधिरुवाको महत्त्व तथा उपयोग विद्यालयमा बगैँचाको आवश्यकता र महत्त्व घर र विद्यालयमा बालबगैँचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह घर र विद्यालयमा पानीका स्रोतहरूको उपयोग । विद्यालयमा फोहोरमैलाको बर्गीकरण र व्यवस्थापनमा सहभागी व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत र सरसफाइको परिचय र सोको अभ्यास घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा समुदायको सरसफाइमा सहभागीता वरपरको वातावरणको सरसफाइ कार्यमा सहभागी सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागुऔषध सेवन, छोराछोरी बालिको भेदभावबाट हुने हानी र यसबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा चर्चा बिपदको परिचय

	<p>डुवान (खोला, ताल, खाल्डो) आदिबाट हुने विपद्हरूको चित्रात्मक पहिचान</p> <ul style="list-style-type: none"> विद्यालय र घरमा आउँदा जोदा बाटोमा हुने जोखिमहरू जस्तै बाटो थिगने, खोलानावा लँने, हावाहुरी चल्ने, बाटो काटने आदिको पहिचान एवम् सावधानी कक्षा कोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने विभिन्न घटनाहरू जस्तै चोटपटक, करेन्ट, पहिरो घटने, दुर्घना घट्ने, आगलागी, आदिको परिचय र सोचावट बच्का लागि सामान्य उपायहरूको जानकारी र सोको अनुसरण डढेलोको कारण र असरहरू उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<p>संपदेश र जड्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट हुने विपद्को पहिचान र परिचय</p> <ul style="list-style-type: none"> घराभित्र हुने जोखिमहरू-छत, भन्दाइ, बरन्डा, हातहतियार आदिको परिचय घराभित्र हुने जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू जानकारी र अनुसरण कक्षा कोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने कर्वा, हावाहुरी, करेन्ट, चट्टाइ, बाढी, पहिरो र जड्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट बच्ने उपायहरूको जानकारी डढेलो नियन्त्रणका उपायहरू उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विपद्को किसिम (प्राकृतिक र मानव निर्मित)। विद्यालयभित्र जस्तै छत, विजुली, भन्दाइ, बरन्डा, खेल सामग्री, फनिचर, शौचालय आदिमा हुने जोखिमहरूको पहिचान विद्यालयभित्र हुने जोखिमबाट सावधानी भूकम्प र महामारीबाट सुरक्षित हुनको लागि आवश्यक सावधानी डढेलो नियन्त्रणका उपायहरू र सोको कार्यान्वयनमा विद्यार्थीको भूमिका उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने
--	--	---	--

(ख) कक्षा ४ देखि कक्षा ५ सम्म

क्र.सं.	क्षेत्र/एकाइ	कक्षा ४	कक्षा ५
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड मुपिण्डे नगरपालिकाको नामाकरण, यसको भौगोलिक अवस्थिति, सिमाना र क्षेत्रफलको थर्चा स्थानीय न्यायपालिकाले सम्वानन गर्ने कार्यहरू आफ्नो बडाभाइ भन्नेबास गर्ने जातजातिहरूको सूची सहितको जनसङ्ख्या विवरण हाम्रो बडाभाइ प्रवाह हुने मुख्यमुख्य कामहरू र प्रदान गरिने सेवाहरू वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र बग्ने नदी खोलाको परिचय र नामाकरण 	<p>कक्षा ५</p> <ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको अवस्थिति (अक्षांश, देशान्तर र उचाइ सहित) वनगाड कुपिण्डेका केही महत्वपूर्ण स्थलहरू (कुपिण्डे देह, देवस्थल राधा कुण्ड मन्दिर, पानसेराको विजैती मन्दिर, राइराको बर्मा मन्दिर, तारपारे सिद्ध गुफा, निपालचुला सिद्ध गुफा छहरे गुफा, निपालचुला लेक, खाम लेक, तोरपारे लेक, मालिका लेक, देया लेक, साहुको लेक, मुर्बुला लेक आदि) को चिनारी र नामाकरण हाम्रो नगरपालिकाको जातजातिगत जनसङ्ख्या विवरण नगरपालिकाको नक्सा बनाइ आफ्नो गाउँ, विद्यालय, बडा कार्यालय, मुख्य सडक र बाटाहरू नगरपालिकाको मुख्य मुख्य काम, कर्तव्य र अधिकार वनगाड कुपिण्डेका विभिन्न टाउंहरूमा विद्युत र सञ्चार सेवाको अवस्था मानव निर्मित सम्पदाको महत्त्व र विशेषता प्राकृतिक सम्पदाको महत्त्व र विशेषता सम्पदाको संरक्षणमा हाम्रो भूमिका वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाभित्र रहेका विभिन्न श्राविक र श्राविकीक
२	हाम्रा मौलिक, कला संस्कृति र	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो प्राकृतिक सम्पदा (जमिन, वनजङ्गल, गार, खोला, ताल, पोखरीको परिचय र महत्त्व) मानव निर्मित सम्पदा (मन्दिर, अस्पताल, क्याम्पस, विद्यालय, नहर, धारा, कुवा आदिको परिचय र महत्त्व) 	

<p>सम्बन्धहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> • बन्गाड कृषिपण्डेका मेला, जात्रा, चाडपर्व (दसैँ, तिहार, तीज, माघे संक्रान्ति, चैते दसैँ, असार संक्रान्ति, हरेलो, पुस पन्ध्र, भाे फाल्ने, फिसम्म डे आदि) र स्थानीय लोकगीत (तीज गीत, बजन, ठाडी भाका, बन्गारी गीत, फाग गीत, सैरैली गीत, हिउँप, कर्खा आदि) को परिचय • आफ्नो बडामा असल काम गर्ने प्रेरणादायी व्यक्तिहरूको परिचय • बन्गार कृषिपण्डेमा प्रचलित लोक कथाको श्रवण र सङ्कलन • बन्गार कृषिपण्डेमा प्रचलित गाउँखाने कथाको सङ्कलन 	<p>स्थल (मठमन्दिर, चर्च, गुफा, कुल देवताका शान, गुठी, भवना) आदिको सूची र अवस्थिति</p> <ul style="list-style-type: none"> • बन्गाड कृषिपण्डेमा क्याम्पस लगायत विभिन्न माध्यमिक विद्यालय र त्यहाँ अध्यापन हुने विषयहरूको जानकारी • बन्गाड कृषिपण्डे नगरपालिकाका परम्परागत स्थानीय लोकगीत, लोक नृत्य, गाउँ खाने कथा उखान टुक्का, लोकमन्त्रको जानकारी र सङ्कलन • बन्गाड कृषिपण्डे नगरपालिकाका असल मानिसहरूको सूची • बन्गाड कृषिपण्डे नगरपालिकाभित्रका लोक चलनहरू (अरिमो परिमो, पैचो, नुन पटकाउने, चुरा फोरर माया पत्ता लगाउने, जारी तिने, हाट जाने, टगान राख्ने, साइमासा लगाउने, उछिट्टे नाच्ने कक्कर खाने, नदी तने, पानी पात ल्याउने, दुध पूजा गर्ने आदि) को परिचय • बन्गार कृषिपण्डेमा प्रचलित ठारी भासको परिचय र महत्त्व
<p>३</p> <p>हास्य, पेसा, व्यवसाय र प्रविधि</p>	<ul style="list-style-type: none"> • आफ्नो घर र समुदायबीच गरिने लसुन, अदुवा, प्याज, बेसार, गन्दी (सखरखण्ड), बदान, अरनिया खेतीमा सहयोग • स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरू (परासको गुन्दी, चकटी, डोको, सुपे, हँसिया, शोधनको डोरी, डरिया, टेकी, मदानी, खिरे, नेती, खाप, कोको, आखल, स्याकु डालो, ठीक्या, धुन आदि) को परिचय • परम्परागत कृषि औजारहरू (हलो, ज्याली, फरखा, मड, लिक्छे, कुटो, कोदाली, बन्दोरो, आनी, खुकुरी आदि) को चिनारी र कृषि कार्यामा प्रयोग तथा महत्त्व 	<ul style="list-style-type: none"> • श्यानीय परम्परागत पेसा व्यवसाय (गाइपालन, भेडापालन, बाख्रापालन, कुबुरापालन, भैँसीपालन, बगरपालन, सुरायोपालन, कालिजपालन, परवापालन आदि) को परिचय • आलु, टमाटर, केरा, अदुवा, बेसार, अरनिया, गोलभेंडा, लसुन, प्याज खेती आदिको सामान्य परिचय र महत्त्व • मौरी पालनको परिचय र महत्त्व
<p>४</p> <p>खुसीका लागि शिक्षा र हासो कर्तव्य</p>	<ul style="list-style-type: none"> • समाज र राष्ट्रका असल मानिसहरूले गरेका असल कार्यहरूको चर्चा एवम् अनुसरण • समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको पहिचान, अभ्यास र प्रस्तुतिकरण • आफूलाई मन पर्ने स्थानीय गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र अभ्यास • गाउँटोल र समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास । • आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन सहयोग गर्ने सिपको परिचय दिई अभ्यास • अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीहरूलाई आफ्नो जीवनमा अनुशरण । • योग र ध्यान (एनब ध्यान, अनुलोम-विलोम प्रणायाम, भस्त्रिका प्रणायाम आदि) को परिचय र अभ्यास • परिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूसँग सहयोग गर्ने स्वभावको अभ्यास • शरीरलाई आवश्यक पर्ने पौष्टिक नत्त्वहरू नष्ट नहुने गरी फलफूलहरू र तरकारी खाने तरिकाको जानकारी र सोको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> • समाज र राष्ट्रका असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास • शौरे बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मीठो बोल्ने स्वभावको अनुसरण गरी खुसी र खुसी हुने स्वभावको वणन एवम् अभ्यास • आफूलाई मन पर्ने स्थानीय गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण • जीवन र जगतका हरेक कुराहरूभित्र केही न केही असल कुरा हुने कुराको परिचय, बोध र अभ्यास • आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन सहयोग गर्ने सिपको परिचय र अभ्यास • अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीहरूलाई आफ्नो जीवनमा अनुशरण • श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास । • योग र ध्यान (एनब ध्यान, अनुलोम विलोम, भस्त्रिका प्रणायाम) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग • परिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूसँग सहयोग गर्ने भावनाको वणन र अभ्यास • शरीरलाई आवश्यक पर्ने पौष्टिक नत्त्वहरू नष्ट नहुने गरी तरकारी र अन्य

५	<p>वातावरण संरक्षण र हरित विद्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको परिचय र महत्त्व • आफ्नो वा छिमेकी बडाको वनमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरू (जडिबुटी) टिमुर, हर्रो, बर्रो, कुरिल्लो, गुर्जो, घोडेटाप्रे, अमला, लालीगुराँस, मुसल्लरी, बटलैटी, अथरजालो, भिरुंगामारो, बोजा, चोत्रा) को पहिचान, परिचय र महत्त्व • नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने लालीगुराँस संरक्षणमा सहभागी । • करेसावारी निर्माणमा सहभागी • विद्यालयमा बालबगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी । • वातावरण र विकासको परिचय • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय, उपयोग र प्रयोग • वातावरण प्रदूषणको स्थानीय अवस्थाको पहिचान • फोहोरमैलाको वर्गीकरण र व्यवस्थापनमा सहयोग 	<p>खानेकुरा तयार पार्ने र खाने तरिकाको परिचय</p>
६	<p>समाजिक विसङ्गति र विपद् व्यवस्थापन</p>	<ul style="list-style-type: none"> • सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेका जातिय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसाको कारण समाजमा परेका असर र उक्त असरहरूलाई न्यूनिकरण गर्नका लागि आवश्यक उपायहरू • प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को पहिचान • चाडपर्वको समयमा हुने जोखिम (चक्रा, पिड, पटाका, खाना व्यवहार, आदि) को पहिचान • हावाहुरी, चट्याङ, र भूकम्पबाट बच्नको लागि आवश्यक उपायहरूको पहिचान • आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकालाई विपद्बाट सुरक्षा गर्ने उपायहरूको पहिचान • उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रका सामुदायिक वनमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग र महत्त्वको पहिचान • घर तथा विद्यालयमा स्थानीय औषधिजन्य वनस्पति र फलफूल बगैँचाको निर्माण कार्यमा सहयोग • नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने वनस्पति र जीवजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थी, विद्यालय, समुदायको भूमिका पहिचान । • वातावरण संरक्षणको परिचय • नगरपालिका क्षेत्रमा जलस्रोत प्रदूषणको कारण, असरहरू र न्यूनिकरणका उपायहरू पहिचान र अवलम्बन । • पानीको संरक्षण गर्ने उपायहरू • विद्यालय तथा स्थानीय क्षेत्रमा फोहोरमैलाको व्यवस्थापनका उपायहरूको खोजी र अवलम्बन • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने लालीगुराँसको संरक्षणको आवश्यकता • सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेका जातिय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसाको कारण समाजमा परेका असर र उक्त असरहरूलाई न्यूनिकरण गर्नका लागि आवश्यक उपायहरू • प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को प्रभाव वा असरहरू • चाडपर्व र मेलाको समयमा हुने जोखिमहरू जस्तै चक्रा, पिड, रड, पटाका, खाना भैँसगडा, भागदौड आदिबाट हुने जोखिमबाट सावधान • सडक दुर्घटनाका कारण र बच्ने उपायहरू • बन्धु जन्तुबाट बच्ने र बन्धु जन्तुबाट हुने क्षति न्यूनिकरण गर्ने उपायहरूको पहिचान • हावाहुरी, भूमी, चट्याङ, भूकम्प पहिरोबाट बच्नको लागि पूर्व तयारी वा सावधानी • विभिन्न विपद्बाट आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण र सुरक्षा । • उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने

(ग) कक्षा ६ देखि कक्षा ८ सम्म

क्र.स.	क्षेत्र/एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१	वनगार कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको सामान्य ऐतिहासिक परिचय वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो गाउँटोल, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटोहरू वडाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू तथा तिनको जिम्मेवारी थडा कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू नगरपालिकाभित्रको जनसङ्ख्याको उमेरगत अवस्थाको विश्लेषण वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकालाई वनगार खोला, सिरगार खोला, सोरा खोला, सङ्गुरी खोला, कुपिण्डे खोला, रजाइ खोला, खोर गार खोला, बनेरी खोला, भेरी नदी, खेतगार खोला, छहरा खोला, सुनौली खोला आदिले पुऱ्याएको योगदानको चर्चा थडा कार्यालयले शिक्षा, बालबालिका, युवा महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरू 	<ul style="list-style-type: none"> वनगार कुपिण्डे नगरपालिकाका प्रशासनिक संरचना सल्यान जिल्लाको नक्सामा आफ्नो नगरपालिकाका मुख्य स्थानहरू, मुख्य सडक तथा बाटोहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी, खोलानाला र तालहरूको रेखाङ्कन नगरपालिकाको शैक्षिक अवस्था र प्राविधिक शिक्षाको वर्तमान अवस्था नगरपालिकाले प्रवाह गर्न मध्य मध्य सेवा तथा सुविधाहरू र सेवानुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू नगरपालिकाले गत वर्ष र चालु वर्ष शिक्षा, बालबालिका, युवा र महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरू 	<p>कक्षा ८</p> <ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक, राजनितिक तथा प्रशासनिक संरचना र अवस्था कपाली प्रदेशको नक्सामा सल्यान जिल्लाजगतगत पर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका मुख्य स्थानहरू, मुख्य सडक र बाटोहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, खोलानाला र तालको चित्रण नगरसभाको गठन र काम कर्तव्य र अधिकारको जानकारी जन सभा (व्यवस्थापिका), नगर कार्यपालिका र न्यायिक समितिको भूमिका नगर सभाले ऐन, नियम निर्माण गर्ने प्रक्रिया नगरपालिकाले हालसम्म जारी गरेका ऐन कानुनहरूको सूची नगरपालिकाभित्र सञ्चालित विभिन्न गौरवका आयोजना र परियोजनाहरूको परिचय वनगार कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रको वातावरणीय एवम् पर्यावरणीय स्वच्छता कायम राख्न जैविक विविधता संरक्षणका उपायहरू
२	भासा मौलिक कला संस्कृति र सम्पदाहरू	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका प्रकृतिक सम्पदाहरू (नदी, खोला, गार, दह, पहाड, वन आदि) ले पुऱ्याएको योगदानको चर्चा वनगाड कुपिण्डेको कला, संस्कृति र साहित्यका सामान्य परिचय थाल साहित्य (थाल कविता, कथा, चित्रहरू र भित्ते पत्रिका) का साथै बालबालिकाको विकासका लागि वनगाड कुपिण्डेमा भए गरेका कार्यहरू वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा मनाउने चाडपर्व, मेलाको परिचय र महत्त्व वनगाड कुपिण्डेका धार्मिक सम्पदा र ऐतिहासिक सम्पदाहरू : कृष्ण देवस्थल, सिद्ध गुफा (तारपर), छहरे बाजेको गुफा (गर्चो), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (बाजेको गुफा (गर्चो), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदु पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुनीग भोटको मन्दिर, कम्म शाहीको भवन दरवार (खैरागार), के परिचय र महत्त्व वनगाड कुपिण्डे प्रमुख जातजाति- ब्राह्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित अल्पसङ्ख्यक 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेका पर्यटकीय स्थलहरू- तारपर लेक, बल्ल जुऱ्या लेक इया लेक, निगालखुला लेक, कृष्ण मन्दिर (देवस्थल), सिद्ध गुफा (तारपर), छहरे बाजेको गुफा (गर्चो), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदु पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुनीग भोटको पुल वाम, कैलु बराहको मन्दिर (कृष्ण देवस्थल), सिद्ध गुफा (तारपर), छहरे बाजेको गुफा (गर्चो), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदु पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुनीग भोटको पुल (वामे), कम्म शाहीको भवन दरवार (खैरागार), के परिचय र महत्त्व वनगाड कुपिण्डे प्रमुख जातजाति- ब्राह्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित अल्पसङ्ख्यक 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको विभिन्न जातजाति बीचमा सामाजिक सम्बन्धको साथै स्थानीय भाषा, धर्म, कला, साहित्य र पर्यटनको विकासमा नगरपालिकाका भूमिका वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका पर्यटकीय स्थलहरू आदिक विशेषता, संरक्षण र सम्बन्धनको चर्चा वनगाड कुपिण्डेका धार्मिक र दरवार स्थलहरू (कृष्ण मन्दिर (देवस्थल), सिद्ध गुफा (तारपर), छहरे बाजेको गुफा (गर्चो), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदु पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुनीग भोटको पुल (वामे), कैलु बराहको मन्दिर (कृष्ण देवस्थल), सिद्ध गुफा (तारपर), छहरे बाजेको गुफा (गर्चो), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदु पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुनीग भोटको पुल (वामे), कम्म शाहीको भवन दरवार (खैरागार), के परिचय र महत्त्व

	<p>बराहको मन्दिर (कुपिण्डे दह) सासल्ले बन्नुको मन्दिर, शिबु बाबा मन्दिर (चौर), कालजैती बर्मा मन्दिर (बामे), मष्टा मन्दिर (बामे), देउती बल्यै । बाल्बा सङ्ग्रही), भोटे राजाको भग्न दरबार (मैदु), क्रम शाहीको भग्न दरबार (खैरागार) आदिको परिचय ।</p> <ul style="list-style-type: none"> आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने गाउँटोलका मानिसहरूको पहिचान र योगदानको चर्चा हटाएका कथाको परिचय वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित कथाको परिचय दिन शिर्डी नाचको परिचय र महत्त्व धिया संक्रान्तिको परिचय महत्त्व र मनाउने तरिका दुध पुजाको परिचय र महत्त्व 	<p>आदिले मनाउने चाडपर्व, लगाउने वेषभूषा र गराहना (कम्पनी माला, चौबानी माला, टुम्रे माला, चाकी (पोते)), बुलाकी, हुड्डी, पातेसुन, टीकली, फूती, बोले भाषाका साथै उनीहरूको बीचको आफ्नी सम्बन्धको परिचय</p> <ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेका लोक चलन (अरिसो परिमो, पैचो, पाथी हाल्ने, कटुवाल प्रथा, खालो उठाउने, न्वाथी खाने, छैलो हान्ने, नून पटकाउने, चुरा फोरर माया पत्ता लगाउने, जारी तिने, हाट जाने, टगान राख्ने, साइमामा लगाउने, कक्कर खाने, नदी तर्ने, पानी पाल त्याउने, दुध पुजा गर्ने आदि) को जानकारी बाइ भदौको परिचय र महत्त्व आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो बडा, नगरपालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका कलाकार, खोलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको पहिचान र योगदानको चर्चा वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा प्रचलित हिउँपा नाच र गीत, भकारी गीत र लरे नाचको परिचय र महत्त्व सेरली गीतको परिचय र लोप हुनुको कारण । 	<p>दरबार (खैरागार), आदि) को विशेषता, संरक्षण र सम्बन्धनको चर्चा</p> <ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका स्तरीय मेजर कप खेलकुद प्रतियोगिता र त्यसको महत्त्वको जानकारी वनगाड कुपिण्डेका मेलाको परिचय, महत्त्व र संरक्षणको आवश्यकता वनगाड कुपिण्डेमा बनाइने लोक बाजाको परिचय र महत्त्व वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित कलशाको धमारीको परिचय र महत्त्व वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित बन्तारी गीत र नाच एवम् सोरठी नाच र गीतको परिचय र महत्त्व वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित लोक कथाको संरक्षण आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो बडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका कलाकार, खोलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको पहिचान र योगदानको चर्चा
<p>३ हासा पेसा, अक्साय र प्रविधि</p>	<ul style="list-style-type: none"> हासा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन । मैरीपालन/कुबुरापालन/गाईपालन) गर्ने तरिकाको जानकारी र उक्त कार्यमा सहयोग अन्नबालीहरूको खेती गर्ने तरिकाको जानकारी र उक्त खेतीमा सहयोग तरकारी बालीको खेती गर्ने तरिकाको जानकारी र उक्त खेतीमा सहयोग हस्त निर्मित सामग्रीहरू सुपे, जाबो, सुकुल, मान्द्रो र परालको गुन्डी बनाउने तरिकाको जानकारी र बनाउने र निर्माण आवसायिक कृषिको परिचय दिन, कृषि पक्रेट क्षेत्र र यसको महत्त्व मौरीपालनको तरिका बोध गरी सहयोग गर्ने पेसा र आवसायको प्रबंधनमा नगरपालिकाको भूमिका 	<ul style="list-style-type: none"> बाबापालन/भेडापालन/मैरीपालनको महत्त्व र पालन गर्ने तरिकाको जानकारी र उक्त कार्यमा सहयोग गर्ने दलहन वाली (केराउ, मास, राहत, भटमान, सोस्टा, मसुरो, चना, केराउ आदि)को खेती गर्ने तरिकाको जानकारी र उक्त खेतीमा सहयोग हस्त निर्मित सामग्री (चकटी, नाइलो, आधियोको डोरी आदि) निर्माण गर्ने तरिकाको अभ्यास र निर्माण होटल व्यवसाय तथा होमस्टे सञ्चालनको सम्भाव्यता पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> गाईपालन/बंगुरापालन/माछापालन/कुबुरापालनको महत्त्व र पालन गर्ने तरिकाको जानकारी र उक्त कार्यमा सहयोग बेमौसमी तरकारीहरू (टमाटर, लौका, करेला, भिन्डी,काँफा, सिमी, मुला आदि) खेती गर्ने तरिकाको जानकारी र उक्त खेतीमा सहयोग नारियानी (तारी, मसुरो, तिल, अर्खी, लसुन उखु, प्याज, आलु, केराउ, चना आदि) खेती गर्ने तरिकाको जानकारी र उक्त खेतीमा सहयोग हस्त निर्मित सामग्री : स्याङ्गु, डोको, छाचुर, नाल्यो, गुन्डी आदि) बनाउने तरिकाको जानकारी र सोको निर्माण हस्त निर्मित सामग्रीहरूको प्रदर्शनी । अनलाइन व्यापार र सरकारले कृषकलाई गर्ने सहयोग सम्बन्धी जानकारी

४	<p>खुसीका लागि शिक्षा र हाश्रो कर्तव्य</p>	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्य र प्रतिवद्धताका साथ एउटा असल नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने र सिर्जना गर्ने सिप र कलाको अभ्यास स्थानीयस्तरमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा सामाजिक सदभावलाई ध्यान पुर्याउनु पर्ने कुराहरूको बोध र अभ्यास जीवन र जगत्लाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीका साथै खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको जानकारी र अनुसरण श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास योग र ध्यान (व्यायाम, उद्वीग्न प्रणायाम) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास परिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने भावनाको वर्णन र सोको अभ्यास पौष्टिक तत्व नष्ट नहुने गरी घरमा विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने र खाने तरिकाको जानकारीका साथै सोको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी सोका आधारमा निश्चित लक्ष्यका साथ असल नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रियताका साथै सहभागी हुने सिप र कलाको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिकरण जीवन र जगत्लाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको बोध गरी सोको प्रयोग गर्ने अरूमा भएका राम्रा आनीबानीको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा र त्यस्ता आनीबानीको जीवनमा अनुसरण आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने र व्यक्तितगत सरसफाई गर्ने निपको विकास र जीवनमा कार्यान्वयन योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, अनुलोमविलोम, सर्वाङ्गसन, आदि) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास हाम्रा असल आचरण, स्कार र मूल्य मान्यताहरूको बोध गरी अभ्यास घरपरिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक लगायत असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको विकास र अभ्यास पानी लगायत पेय पदार्थ र फलफूल खाने उपयुक्त समय र तरिकाको बोध र सोको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्य र प्रतिवद्धताका साथ एउटा असल र जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास र अनुसरण गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको सिर्जना र अभ्यास गर्ने स्थानीयस्तरका प्रमुख धर्महरूको मूल मर्मका बारेमा स्वीक्षित परिचय र आपसी सदभावका लागि ध्यान पुर्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी जीवन र जगत्लाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिकरण जीवनलाई खुसी र सन्तुलित बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने विविध पक्षहरूको प्रयोग र अभ्यास अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा एवम् त्यस्ता स्वभावहरूको जीवनमा निरन्तर अभ्यास र अनुसरण आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास गर्ने श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास गर्ने योग र ध्यान -उद्वीग्न, कपालभारी प्रणायाम) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग घरपरिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक एवम् असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास एवम् अनुसरण हाम्रा पुर्खा, वंश तथा गोत्रको पहिचान गर्दै यसको महत्त्व र उपादेयताको बारेमा जानकारी तरकारी र अन्य खानेकुरा भिनाएर खाना वा तयार गर्दा ध्यान पुर्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास घरपरिवार, विद्यालय र व्यक्तितगत सरसफाई गर्ने सिपको विकास र जीवनमा कार्यान्वयन
५	<p>हाश्रो बातावरण र हरित विद्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कृपिण्डे नगरपालिका अन्तर्गत पर्ने सामुदायिक बनहरू र उक्त बनमा पाइने वनस्पति र जिवित्वाङ्कको पहिचान बनमा आधारित आर्थिक क्रियाकलापहरू पहिचान नगरपालिका क्षेत्रमा वृक्षरोपण कार्यमा सहयोग गर्ने हरित घर तथा विद्यालयको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कृपिण्डे नगरपालिकामा पर्ने सामुदायिक बनहरूको परिचय र महत्त्व वनस्पति तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रणका उपायहरू र यस सम्बन्धी कानुनी प्रावधानको चर्चा हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता तथा 	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कृपिण्डे नगरपालिकामा भएका सामुदायिक बनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अपराध नियन्त्रणमा कानुनी व्यवस्था पालना गराउनका लागि विद्यार्थी, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको भूमिका स्थानी जग्गा, वनक्षेत्र, घर र विद्यालयमा वृक्षरोपण

		<p>महत्त्व ।</p> <ul style="list-style-type: none"> घर र विद्यालयमा करेसावारी र बगैचाको निर्माण, उत्पादन र बजारीकरण गर्ने कार्यमा सहयोग स्थानीय मीसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती धरायसी उपयोग भइसकेको पानीको व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा सहयोग दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध दिगो विकास र वातावरण संरक्षणका लागि स्थानीयस्तरबाट गर्ने सकिने प्रयासहरू बनगाड कुपण्डे पालिका क्षेत्रमा पाइने साला वनस्पति र रूखहरूको महत्त्व बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाभित्र फुल्ने लालीगुराँसको संरक्षणको आवश्यकता र महत्त्व 	<ul style="list-style-type: none"> जडीवुटी खेती कार्यमा सहभागी हुन र यसबाट उत्पादित जडीवुटीको बजारीकरण र आर्थिक फाइदाको परिचान दिगो विकासका लक्ष्यहरू प्राप्तिका लागि स्थानीय सरकारले गर्दै आएका तथा गर्नुपर्ने कार्यहरू हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध । स्थानीय क्षेत्रमा पानीको दिगो व्यवस्थापनको उपायहरू परिचान र आकासे पानी सङ्कलनमा सहयोग धरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापन अन्तर्गत विन कम्पोस्टिङ तथा पिट कम्पोस्टिङ गर्ने प्रक्रियाको अभ्यास नगरपालिका क्षेत्रमा वातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय, संघसंस्थाहरू र नगरपालिकाको भूमिका बनगाड कुपण्डेपालिका क्षेत्रमा पाइने लालीगुराँसको संरक्षणका उपायहरू
<p>६</p> <p>सामाजिक चुनौति र विपद् व्यवस्थापन</p>	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण गर्न र स्थानीय मीसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती कार्यमा सहयोग हरियाली प्रबन्धनको परिचय हरियाली प्रबन्धनको महत्त्व, तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग घर, विद्यालय र स्थानीय क्षेत्रमा हुन सक्ने फोहोर तथा प्रदूषण न्यूनीकरणका उपायहरू बनगाड कुपण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा खानेपानीको स्रोत, वितरण र पानी सुद्धीकरणका स्थानीय उपायहरू खाजी र अवलम्बन नगरपालिका स्तरबाट पुरा गर्न सकिने दिगो विकासका लक्ष्यहरू परिचान गरी लक्ष्य पूरा गर्ने उपायहरू खाजी नगरपालिका क्षेत्रमा दिगो विकास र वातावरण संरक्षण तरिकाहरू परिचान बनगाड कुपण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने दुला वनस्पति र रूखहरूको उपयोगिता लालीगुराँसको परिचय दिई बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाभित्र लाली गुराँस फुल्ने ठाउँ परिचान गर्ने सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेका बालश्रम, बालविवाह, भ्रूणहत्या र बोम्बीजस्ता अशुभविषयको कारण समाजमा परेका असर र उक्त असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि आवश्यक उपायहरू विपद् पूर्व अपाइने सजगताको जानकारी । विभिन्न प्रकारका महामारीहरू -कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु, भ्वाइपखाला, टाइफाइड, हात्तीपाइले आदिको जानकारी अपाइता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिमको परिचान अपाइता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिमबाट सुरक्षित राख्नका लागि विद्यार्थीको भूमिका र सोको प्रस्तुतिकरण आगो, हिटर, डेढो, भूधाय, चाडी पहिरो, जमिना पानी, हावाहुरी, सर्पदंश, जङ्गली जनावरको 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको महिला हिंसा, शैलीवेटी बेचबिखान र यौनजन्य हिंसाको परिचय र न्यूनीकरणका उपायहरू भूकम्पको परिचय सहित भूकम्पबाट सुरक्षित घरको लागि पूर्वतयारी, नैसर्घनात्मक र नैसर्घनात्मक सुरक्षा) भूकम्पको जोखिमको हिसाबले घर र विद्यालयमा भएको सबैभन्दा सुरक्षित स्थलको परिचान भूकम्पबाट सुरक्षित स्थान लागि विद्यार्थीको भूमिका यानाको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल र यावजनिक सवारीबाट हुने जोखिमको परिचान सडक दुर्घटनाबाट सावधान 	<ul style="list-style-type: none"> जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा, बाल श्रम, बालविवाह आदिको न्यूनीकरणको उपायको परिचान र कार्यान्वयन विद्यालयलाई विपद्बाट सुरक्षा भूकम्प र सुरक्षित विद्यालयको लागि पूर्व तयारी र विद्यार्थीको भूमिका । संरचनात्मक र नैसर्घनात्मक सुरक्षा) को जानकारी र सोको कार्यान्वयन भूकम्पबाट हुने जोखिम न्यूनीकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन सुरक्षित विद्यालयको लागि विद्यार्थीको भूमिकाको जानकारी र सोको कार्यान्वयन विश्वका प्रमुख महामारीहरू- प्लेग, फ्लू, हैजा, सार्स र कोभिड १९ आदिको जानकारी महामारीहरूबाट विश्व समुदायमा भएका निम्काइको बारेमा जानकारी किशोरीहरूमा देखिने मास हिटेरियाबाट बच्ने

		<p>आक्रमण, विप र विपालु च्याउ लगायतबाट हुने दुधटना रोकथामका लागि पूर्व तयारी</p> <ul style="list-style-type: none"> सडक दुधटनाबाट आफू बच्ने र अरूलाई पनि बचाउने उपायहरू बनगाड र सइयही खोला जस्ता अत्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यून गर्न गरिएका र गनुपर्ने कार्यहरू उल्लिखित घटना, दुधटना न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लिखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत 	<ul style="list-style-type: none"> कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला रोकथामका लागि पूर्व तयारीहरू कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला नियन्त्रणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका नगरपालिका स्तरमा विपद् व्यवस्थापनका लागि संलग्न सयन्त्र, संघसंस्था, योजना र कार्यक्रमहरू उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लिखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत 	<p>उपायको पहिचान र सोचो कार्यान्वयन</p> <ul style="list-style-type: none"> विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यका उपायहरू विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यमा विद्यार्थीको भूमिका (जुरस, स्काउट, इको क्लब लगायत) शालिविवाह न्यूनिकरण सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लिखित मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत
--	--	---	--	---

५. विषयवस्तुको विस्तृतीकरण, सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप र मूल्याङ्कन विधि

कक्षा १

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफू बलेको गाउँटोलको नाम बताउन आफ्नो गाउँ बरपर रहेका नदी, खोला र बाटाको नाम बताउन आफ्नो विद्यालयको नाम बताउन आफ्नो घर नजिकै रहेका बजारको पहिचान गर्न वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नगरप्रमुख, उपप्रमुख र आफ्नो वडाध्यक्षको नाम बताउन वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नम्मा अवलोकन गरी सोको बारेमा जिज्ञाशा राख्न र 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफू बलेको गाउँटोलको नाम आफ्नो गाउँ बरपर रहेका नदी, खोला र बाटाको चिनारी आफ्नो विद्यालयको नाम र ठेगाना आफ्नो घर नजिकै रहेका बजारको पहिचान वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नगरप्रमुख, उपप्रमुख र आफ्नो वडाध्यक्षको नाम वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नम्माको अवलोकन 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप दृश्य साधारण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वास्तविक व्यक्ति वा चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट कुनै व्यक्तिको परिवारका सदस्यहरूका साथै ऊ बस्ने नगरपालिका र गाउँबस्तीको नाम एवम् वडाको बारेमा छलफल गर्ने तत्पश्चात् विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो परिवारका सदस्यहरू र ऊ बस्ने नगरपालिका र गाउँबस्ती एवम् वडा नम्बर भन्नाका लागि उपयुक्त वातावरणको सिजना गर्ने सर्वाथम विद्यार्थीहरूले देखेको नदी, खोला र बाटाको नाम भन्न लगाउने तपाईंले देखेको नदी, खोला र बाटोमध्ये कुन कुन तपाईंको गाउँबस्ती र त्यसको बरिपर रहेका छत् छलफल गरी भन्न लगाउने उल्लिखित नदी, खोलानाला र बाटो नभएको भए के हृन्थो होला भन्दै उनीहरूलाई कल्पना गर्न लगाउने र तिनीहरूको उपयोगिताको बारेमा भन्न प्रेरित गर्ने आफ्नो विद्यालयको नाम के हो भनेर सोध्ने र विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो विद्यालयको नाम, विद्यालय रहेको स्थान र वडासमेत भन्न प्रेरित गर्ने विद्यार्थीलाई कुनै सामान र बस्तु चाहियो भने कहाँ गएर किनेर ल्याउनुहुन्छ भनेर सोध्ने । गाउँबस्ती नजिकै रहेको बजारको नाम के हो र त्यहाँ गएर तपाईंहरू के के सामान खरिद गर्नुहुन्छ भनेर सोध्ने । विद्यार्थीहरूको पूर्व ज्ञानलाई आधार बनाइ उनीहरूका विचारहरूलाई समेत समेटेर जनप्रतिनिधिको परिचय दिने जनप्रतिनिधि अन्तर्गत विद्यार्थीहरूले बसोबास गर्ने नगरपालिकाको नगरप्रमुख, उपप्रमुख र आफ्नो वडाको वडाध्यक्षको नाम बताउन लगाउने कक्षामा थप्ताउन सकेनन् भने आफ्ना अभिभावकलाई सोधेर आउनका लागि अवसर दिने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको परिवारका सदस्यको नाम सोधेर विद्यार्थीलाई उनीहरू बस्ने गाउँबस्तीको नाम सोधेर विद्यार्थीहरूलाई उनीहरू बस्ने वडा नम्बर भन्न लगाएर विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको गाउँबस्ती र त्यसको बरिपरि भएका बाटो, खोलानाला र नदी नाम भन्न लगाएर स्थानीय बजार र त्यहाँ पाइने सामानको नाम भन्न लगाएर विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको जनप्रतिनिधिमध्ये नगरप्रमुख, उपप्रमुख, वडाध्यक्ष, सम्बन्धित विद्यालयको प्रधानाध्यापकको नाम सोधेर विद्यार्थीहरूलाई वनगाड कुपिण्डे 	२५

२	<p>हाम्रा मौलिक कक्षा, संस्कृति र सम्पदाहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डेका सेरोफेरोमा रहेका स्थानीय बजार र यहाँका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको नाम भन्ने • हाम्रा धार्मिक सम्पदा (मन्दिर, थान, चर्च, भवन आदि) को पहिचान गर्ने • वनगाड कुपिण्डेमा रहेका विभिन्न जातजातिहरूको नाम थप्नु • वनगाड कुपिण्डेमा मनाइने विभिन्न चाडपर्वहरूको पहिचान गर्ने • वनगाड कुपिण्डेमा नाचिने लोकनाचहरू पहिचान गर्ने • वनगाड कुपिण्डेको प्रचलित लोकबाजाहरू चिनेर तिनको नाम भन्ने • वनगाड कुपिण्डेमा 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डेका सेरोफेरोमा रहेका स्थानीय बजार र यहाँका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको नाम • हाम्रा धार्मिक सम्पदा (मन्दिर, थान, चर्च, भवन आदि) को पहिचान गर्ने • वनगाड कुपिण्डेमा रहेका विभिन्न जातजातिहरूको नाम थप्नु • वनगाड कुपिण्डेमा मनाइने विभिन्न चाडपर्वहरूको पहिचान गर्ने • वनगाड कुपिण्डेमा नाचिने लोकनाचहरू पहिचान गर्ने • वनगाड कुपिण्डेको प्रचलित लोकबाजाहरूको नाम चिनेर तिनको नाम भन्ने • वनगाड कुपिण्डेमा 	<ul style="list-style-type: none"> • सवप्रथम त विद्यार्थीहरूलाई नक्सा हेर्न तरिकाको बारेमा सहजीकरण गर्ने । • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सा देखाउँदै त्यहाँ भएका बडा, गाउँबस्ती, खोलानाला, नदी, जङ्गल आदिको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोझोको साथै विद्यार्थीहरूलाई प्रश्न सोझोका लागि अभिप्रेरित गर्ने • विद्यार्थीसँग भएको पूर्व ज्ञानलाई समेट्दै चित्र एवं श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट वनगाड कुपिण्डेको सेरोफेरोमा रहेका स्थानीय बजार (सुनीलीबजार, बालुवा सडग्रही, सुनीली, नाथे खोला, थुगा, गर्चे, होरीपल, जैतपानी, रकुर आदि) र यहाँका पर्यटकीय क्षेत्रहरू (कृष्ण मन्दिर (देवस्थल), सिद्ध गुफा (ताम्परे), छहरे बाजको गुफा (गर्चे), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माजखर्क) मैदु पोखरी, पानसेरा बाजको मन्दिर, कुनीगी भोटोको पुल (धामो), कैलु बराहको मन्दिर (कुपिण्डे देह), सासले बज्योको मन्दिर, सिद्ध बाबा मन्दिर (बौर), कैलु जैती मन्दिर (धामो), देउती बज्यै (बालुवा सडग्रही), भोट राजाको भवन दरवार (मैदु), कम शाहीको भवन दरवार (बौरागर), निगालचुला लेक, धामो लेक, तारपरे लेक, मालिका लेक, देया लेक, साहूको लेक, मुहुला लेक आदि) को नाम भन्ने र अवस्थिति बताउनका लागि छलफल र सहजीकरण गर्ने • अवश्यकता अनुसार नजिकको पर्यटकीय स्थलमा अवलोकन अभियानको पनि व्यवस्था गर्ने • विद्यार्थीहरूले भनेका र चित्र एवं श्रव्य दृश्य सामग्रीका माध्यमबाट देखाइएका धार्मिक सम्पदाहरू (मन्दिर, थान, चर्च भवन आदि) को चिनारी दिई सहजीकरण गर्ने • विद्यार्थीको पूर्व ज्ञानको आधारमा उनीहरूको जातजाति सोधेर वनगाड कुपिण्डेमा रहेका विभिन्न जातजातीहरूको बारेमा सहजीकरण गर्ने • हाम्रा विभिन्न चाडपर्व मनाएका तस्वीर र चित्रहरू देखाएर यो कुन चाडपर्वसँग सम्बन्धित तस्वीर हो भनेर छलफल गर्ने • तपाईंको कुन चाड प्रमुख चाड हो र त्यो चाड मनाउनु के के गर्नुहुन्छ भनेर सोच्ने । आफ्नो गाउँटोलमा विभिन्न जातजातिले मनाउने चाडपर्वहरू (दसैं, तिहार, तीज, माघे संक्रान्ती, होली, क्रिसमस डे, असार संक्रान्ति, हरलो, पुस पन्ड, बाह्र भदौ आदि) को बारेमा छलफल र सहजीकरण गर्दै 	<p>नगरपालिकाको नक्सा देखाएर उनीहरूको बस्ती, बडा र विद्यालय कहाँ पर्दछ भनी सोधेर</p>	२८
---	--	--	--	--	---	----

		<p>प्रचलित लोक कथा सुनेर प्रतिक्रिया</p> <ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कृपिण्डेमा प्रचलित बाल गीत सुनेर आदर्श अनुकरण गायन 	<p>प्रचलित लोक कथाको पहिचान</p> <ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कृपिण्डेमा प्रचलित बाल गीत सुनेर आदर्श अनुकरण गायन 	<ul style="list-style-type: none"> • कुनै नाचको तस्बिर देखाएर यो कुन नाच हो र हाथो गाउँदेलमा कुन जातिले यो नाच नान्छे गर्दछन् भनेर विद्यार्थीहरूसग सोध्नुछ्छ र छलफल गर्दै वनगाड कृपिण्डेमा नाचिने नाचहरू (दउसी, भैलो, वनगारी, तीज, खांडो, लहरे, सरिङ्गो, हिउँपा, फाँपे, सोरठी आदि) को सूची बनाई सहजीकरण गर्ने • वनगाड कृपिण्डेमा प्रचलित लोकबाजाहरू- मादल, बाँसुरी, पञ्चबाजा, सारङ्गी, नेबर, मुचुङ्गा, भ्याली) को नमुना र तस्बिर देखाएर कक्षाको आरम्भ गर्ने • विद्यार्थीहरूलाई यस्ता बाजाहरू ककसले देख्नु भएको छ ? ककसलाई बजाउन आउँछ ? भनेर सोध्नुछ्छ गर्ने । • बाजाका आवाजहरू सुनाएर यो कुन बाजाको आवाज हो भनेर प्रश्नोत्तर गर्ने • वनगाड कृपिण्डेमा प्रचलित लोक कथाका नमुना सुनाएर कक्षा आरम्भ गर्ने • विद्यार्थीहरूलाई लोक कथा को को सुन्न भएको छ ? ककसलाई भन्नु आउँछ ? भनेर सोध्नुछ्छ गर्ने • वनगाड कृपिण्डेमा प्रचलित बाल गीतका नमुना गाएर कक्षा आरम्भ गर्ने • विद्यार्थीहरूलाई यस्ता गीत को को सुन्न भएको छ ? ककसलाई गाउन आउँछ ? भनेर सोध्नुछ्छ गर्ने र आदर्श अनुकरण एवम गायन गर्न लगाउने 	<p>गोरिका आवाजहरू सुनाउँदै यो कुन बाजाको आवाज हो भन्ने प्रश्न सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> • गाउधरमा प्रचलित लोक गीत गाउन लगाएर • लोक कथा भन्नु लगाएर • बाल गीत गाउन लगाएर
<p>हासो पैसा, व्यवसाय र प्रविधि</p>	<ul style="list-style-type: none"> • परिवारका सदस्यहरूले गर्ने पैसा र व्यवसायको नाम बताउन • अन्तबालीहरू : बनारी जर्न, धान, मकै, कोबो, गहूँ, जौ आदिको पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • सञ्चार सिप • अवलोकन सिप • पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> • सञ्चार सिप • सिकाइ सिप • पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> • विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूका परिवारका सदस्यहरूले गर्ने पैसा तथा व्यवसायहरू बताउन लगाउने । • वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकाका मानिसले गर्ने विभिन्न पैसा तथा व्यवसायहरूको बारेमा चित्र तथा भिडियोद्वारा देखाउने र पैसा र व्यवसायको परिचय दिने • वनगाड कृपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा खेती गरिने विभिन्न अन्तबालीहरू (धान, मकै, गहूँ, कोबो, कागुनु, जनालो, जौ आदि) चित्र वा भिडियोद्वारा देखाउने र तिनीहरूको नाम पहिचान गर्न लगाउने • ती अन्तबालीहरू मध्ये आफ्नो घर तथा छिमेकमा कुन कुन अन्तबालीहरूको खेती गरिएको छ ? बताउन लगाउने • विद्यार्थीहरूलाई अन्तबाली खेती गरिएको स्थानमा भ्रमणमा लैजाँने र ती अन्तबालीहरूको चिनारी गराउने 	<p>परिवारका सदस्यले गर्ने पैसा र व्यवसायको नाम बताउन लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> • अन्तबालीहरूको नाम बताउन लगाएर • अन्तबालीहरू र तिनीहरूको चित्रबिच जोडा मिलाउन लगाएर

	<ul style="list-style-type: none"> दलहन बाली-चत्ता, मास आदिको पहिचान गर्ने 	<p>हात्मा दलहन बालीहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> दलहन बालीहरू (केराउ, चवा, मसुरो, मास, मिमी आदि) को थोट र गोडागुडीका नमुना देखाएर तिनीहरूको नाम बताउने लगाउने चित्र वा भिडियोद्वारा दलहन बालीको थोट र गोडागुडी देखाउने ती दलहन बालीहरू मध्ये आफ्नो घरमा उत्पादन गरिने दलहनबालीहरू पहिचान गर्ने लगाउने विद्यार्थीहरूलाई दलहन बाली खेती गरिएको ठाउँमा भ्रमणमा लैजाँने र दलहन बालीको चिनारी गराउने विद्यार्थीहरूलाई घरमा खाने गरिएका तरकारीहरूको नाम बताउने लगाउने वनगाड कृपण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा खेती गरिने विभिन्न तरकारीहरू (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेंडो, खुसान्नी, भन्दा, करैला, लौका, फर्सी, कुमन्डो, सिमी, भिन्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम, चिरोला, चिचिन, पिरालु, आलु, केराउ आदि) को चित्र वा भिडियो देखाउने र ती मध्ये कुन कुन तरकारीहरू खाने गरिएको छ भन्ने बारेमा बताउने लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकै तरकारी खेती गरिएको स्थानमा लैजाँने र तरकारीहरूको जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> दलहन बालीहरूको नाम बताउने लगाएर दलहन बाली र तिनको चित्रको जोडा मिलाउने लगाएर तरकारीको नाम बताउने लगाएर विभिन्न तरकारीहरूको चित्र र तिनीहरूको ताम्रविध जोडा मिलाउने लगाएर
<p>४</p> <p>खुसीका लागि शिक्षा र हात्सो कर्तव्य</p>	<ul style="list-style-type: none"> आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीवानी र स्वभावहरू बताउने आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीवानी स्वभावहरूमध्ये असल आनीवानी र स्वभावहरूको पहिचान आफूलाई मन पर्ने स्वभावहरूको पहिचान गर्ने आफूलाई मन पर्ने साथीहरूमा भएका 	<ul style="list-style-type: none"> आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीवानी र स्वभावहरू आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरूका असल आनीवानी र स्वभावहरूको पहिचान आफूलाई मन पर्ने साथीहरूमा भएका स्वभावहरूको विवरण । 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप पहिचान सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवारका विभिन्न मानिसहरूमा भएका विभिन्न आनीवानी र स्वभावहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई पालैपालो भन्ने लगाउने र शिक्षकले टिप्पै जाने घरपरिवारका मानिसहरूसँग भएका उल्लिखित आनीवानी र स्वभावहरूमध्ये कुन कुन असल र कुन कुन बुराब हुन भनेर छलफल गर्ने विद्यार्थीहरूलाई असल आनीवानी र स्वभाव मन पर्छ कि बुराब आनीवानी र स्वभाव मन पर्छ भनेर सोध्ने सोध्ने । मन पर्ने र मन नपर्ने बुराबहरू सबैलाई आनीवानी भनिन्छ भनेर चित्र र भिडियो विलपहरू देखाएर प्रष्ट पार्ने यस क्रममा विद्यार्थीहरूले भनेका बुराबहरूलाई समेत ध्यान दिएर सुन्ने सबै विद्यार्थीहरूलाई आफूलाई मन पर्ने एक एक जना साथीको नाम सम्झन लगाउने । सबैलाई पालैपालो मन परेको साथीको नाम र मन पर्नुको कारण बारे भन्ने लगाउने अरूलाई मन पर्ने आनीवानी भएका मानिसहरूलाई असल 	<p>२८</p> <ul style="list-style-type: none"> घरपरिवारका मानिसहरूका मन पर्ने र मन नपर्ने आनीवानीहरू सोधेर । घरपरिवारका कुनै मानिस मन पर्नु र कुनै मानिस मन नपर्नुको कारण सोधेर चित्र र भिडियो देखाउँदै उनीहरूको देखेको बुरा सोधेर मन पर्ने साथीको नाम र मन पर्नुको कारण सोधेर । अरूलाई मन पर्ने हुनका लागि के के

<p>स्वभावहरूको विवरण बताउनु</p> <ul style="list-style-type: none"> आफूलाई मन पर्ने मानिसहरूका आनीबानी, स्वभाव र व्यवहार बताउन आफूले पनि अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूलाई मन पर्ने मानिसहरूका आनीबानी, स्वभाव र व्यवहार र आफूले पनि अभ्यास गर्ने 	<p>मानिस भन्छन् भन्ने कुरा गर्दै त्यससँग सम्बन्धित व्यक्तिका जीवनी, कथा र चित्र र मिडियो प्रदर्शन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले दिएको जबाफहरूको आधारमा असल एवम् मन पर्ने मानिसहरूका आनीबानीहरूको सूची बनाउन लगाउने विद्यार्थीहरूको सक्रिय सहभागिताका आधारमा असल आनीबानीले हुने फाइदाहरूको चर्चा गर्ने विद्यार्थीहरूलाई कुन कुन असल बानी गरेरहेका छौ र बाकी कुन कुन बानी आज देखि गर्ने भनेर विद्यार्थीहरूबाट प्रतिबद्धता पनि लिने उनीहरूको आनी बानीको बारेमा अभिभावकसँग समेत भलाकसारी गर्ने 	<p>गर्नु पर्दागरेहन्छ भन्ने कुरा सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> असल आनीबानीहरू भन्न लगाएर । भर्खर मात्र प्रयोग गर्ने बालेका असल बानीहरू बताउन लगाएर अभिभावकसँग विद्यार्थीहरूको आनीबानीको बारेमा सोधेर
<p>स्थानीय स्तरमा प्रचलित आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास गर्न</p> <ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार र छरछिमेकमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूमा 	<ul style="list-style-type: none"> मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास घरपरिवार र छरछिमेकमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूमा गरिने क्रियाकलापहरू । योग, प्राणायाम र आसनहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, शशकासन) को अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सौप सिकाइ सौप प्रयोग सौप अभ्यास सिप प्रस्तुति सौप अवलोकन सिप पहिचान सिप अभ्यास सिप सञ्चार सौप प्रयोग सौप प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> मन परेका गीतहरू भन्न लगाएर मन परेका गीत गाउन लगाएर उनीहरूले मन पराउने गीत र सङ्गीतमा नाच्न लगाएर उनीहरूले गरेका क्रियाकलापहरूको अवलोकन गरेर
<p>क्रियाकलापहरू बताउन</p> <ul style="list-style-type: none"> योग, प्राणायाम र आसनहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, शशकासन) को अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूलाई मन पर्ने उत्सव र चाडपर्वहरूको नाम भन्न लगाउने घर परिवार र छरछिमेकमा मनाइने महोत्सव र चाडपर्वहरूमा गर्ने क्रियाकलापहरूको बारेमा बताउन लगाउने त्यसरी मनाइने उत्सव र चाडपर्वमा गरिने क्रियाकलापहरूमध्ये मन पर्ने क्रियाकलापहरूको नाम भन्न लगाउने त्यसरी मनाइने उत्सव र चाडपर्वमा गरिने आफूलाई मन पर्ने क्रियाकलापहरूको कारण बताउन लगाउने विद्यार्थीहरूलाई श्वास लिने र श्वास फूल्ने (भस्त्रिका प्राणायाम) र प्रणव ध्यान र शशकासन सिकाउनका लागि शिक्षक आफैले एक्पटक सवैको सामु गरेर देखाउने तत्पश्चात आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनको अभ्यास गर्न प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन सिप पहिचान सिप अभ्यास सिप सञ्चार सौप प्रयोग सौप प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई मन पर्ने उत्सव र चाडपर्वको नाम सोधेर त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वमा हुने मन पर्ने क्रियाकलाप नाम मन पर्नुका कारण सोधेर ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाएर अभ्यास गरिएका ध्यान, प्राणायाम र
<p>अल्पोपपक (जडकफुड/मूलाप्राय खाना) को परिचय र खानामा छ</p>	<ul style="list-style-type: none"> अल्पोपपक (जडकफुड/मूलाप्राय खाना) को परिचय र खानामा छ 	<ul style="list-style-type: none"> अल्पोपपक (जडकफुड/मूलाप्राय खाना) को परिचय र खानामा छ 	<ul style="list-style-type: none"> अल्पोपपक (जडकफुड/मूलाप्राय खाना) को परिचय र खानामा छ

	<p>प्रकारका स्वाद (गुलिया, अमिलो, पिरो, टर्रो, तीतो र नूनिलो) भएका खानाहरूको पहिचान र प्रयोग</p> <ul style="list-style-type: none"> उत्पादन र मिजनासंग जोडिएको श्रमको सम्मान गर्ने प्रवृत्तिको चर्चा, अभ्यास र प्रदर्शन गर्ने 	<p>पिरो, टर्रो, तीतो र नूनिलो) भएका मौलिक खानाहरूको पहिचान र प्रयोग</p> <ul style="list-style-type: none"> उत्पादन र मिजनासंग जोडिएको श्रमको सम्मान गर्ने प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास 	<p>सीप, वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> बातावरण प्रतिको सजगता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको नाम र महत्त्वको बारेमा बताउने विद्यार्थीहरूलाई बजारमा तयारी अवस्थामा प्याक गरेर राखिएका विभिन्न थरिका खानेकुराहरूको नाम भन्नु लगाइ उनीहरूले भनेको आधारमा सूची तयार पार्ने ती खानेकुराहरू छैरे पहिले बनाएको हुँदा र त्यसलाई कठिन नदिन र स्वादिलो बनाउनका लागि विभिन्न अखाद्य वस्तु र रसायनहरू राखिएको विषयमा छलफल गर्ने यस्ता खानेकुराहरूलाई मृतप्रायः खानेकुरा अर्थात् अल्पपोषक (जडकफुड) भनिन्छ भनेर विचार आदान प्रदान गर्ने कुनै पनि रसायनको प्रयोग नगरी घरमै उत्पादन गरेर तयार गरिने खानेकुराहरूलाई जैविक (आर्गानिक) खानेकुरा भनिन्छ भन्ने कुरा उल्लेख गर्दै त्यस्ता खानेकुराहरूको नाम र महत्त्वको बारेमा छलफल गर्ने खानामा सकेसम्म एउटै किसिमको स्वादमात्र नभइ ६ किसिमको स्वादहरू (अमिलो, गुलियो, पिरो, टर्रो, तीतो र नूनिलो) भएको खानेकुरा मिलाएर खाँदा शरीर स्वस्थ हुने विषयमा छलफल गर्ने 	<p>आसनहरूको नाम र महत्त्व बताउन लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> अल्पपोषक (जडकफुड) का विभिन्न नामहरू सोधेर । अल्पपोषक (जडकफुड) का फाइदा र बेफाइदाहरू सोधेर जैविक (आर्गानिक) खानेकुराको भनेको के हो भनी सोधेर जैविक (आर्गानिक) खानेकुराको महत्त्वको बारेमा सोधेर शरीर स्वस्थ राख्नका लागि आवश्यक पर्ने खानाका ६ बटा स्वादहरूको नाम सोधेर
<p>५</p> <p>हाम्रो बातावरण र हरित</p>	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा स्थानीय स्तरमा पालिने घरपालुवा जनावरहरूको नाम 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा स्थानीय स्तरमा पालिने घरपालुवा जनावरहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई घरमा पालिएका जनावरहरूको नाम भन्नु लगाउने घरमा पालिएका बाहेक अन्य स्थानीयस्तरमा पालिएका जनावरहरू भन्नु लगाउने 	<p>२७</p> <ul style="list-style-type: none"> घरमा पालन गरेका जनावरहरूको नाम सोधेर स्थानीयस्तरमा पालन

विद्यालय	वताउन	वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप	स्थानीयस्तरमा (विभिन्न प्रयोजनले पालन गरिएका) पालन गरिएका जनावरहरूको अबलोकन गराउने चित्र/श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट स्थानीयस्तरमा पालन गरिएका जनावरहरूको परिचय गराउने	स्थानीयस्तरमा (विभिन्न प्रयोजनले पालन गरिएका) पालन गरिएका जनावरहरूको नाम बताउने लगाएर
	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा टोल बरपर भएका विरुवाहरूको पहिचान गर्ने विद्यालयको बालबगैचामा भएका विरुवाहरू चिन्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप लिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर वरपर भएका, घरको बगैचामा भएका विरुवाको नाम बताउन लगाउने विद्यालयको बगैचा तथा विद्यालय वरपर भएका विरुवाहरूको अबलोकन गराइ तिनीहरूको नाम पहिचान गर्न लगाउने घर वरपर समुदायस्तरमा भएका विरुवाको अबलोकन गर्ने लगाइ तिनीहरूको नाम पहिचान गर्न लगाउने शिक्षकले आफ्नो घर वरपर, विद्यालय वरपर भएका विरुवाहरूको चित्र/भिडियो देखाइ तिनीहरूको पहिचान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा भएका विरुवाहरूको नाम बताउन लगाएर विद्यालयको बगैचा तथा विद्यालय वरपर भएका विरुवाहरूको नाम भन्ने लगाएर आफ्नो घर वरपर भएका विरुवाहरूको नाम बताउन लगाएर
	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा गरिने वृक्षारोपणमा सहयोग गर्ने घर तथा विद्यालयमा भएका बाटविरुवाको संरक्षणमा सहयोग गर्ने फुलबारी तथा बाटविरुवाहरूको हेरचाहमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सहयोग सिप सञ्चार सिप लिकाइ सिप बातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरको बगैचा वा खेतबारीको छेउछाडमा वृक्षारोपण गर्ने सम्वन्धमा विद्यार्थीहरूलाई प्रश्न सोध्ने र खाली ठाउँमा वृक्षारोपण गर्नुपर्ने कुरा बताउने घरमा वृक्षारोपण गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने कुरा बताउने र धरा सम्वन्धमा उनीहरूको अनुभव सुनाउन लगाउने विद्यालयको खाली ठाउँमा वृक्षारोपण कार्यमा सहभागी गराउने (वेनहरू वृक्षारोपण गर्ने ठाउँमा पुऱ्याउने, पानी सिंचाइ गर्ने आदि) घर तथा विद्यालयमा भएका बाटविरुवाहरूको संरक्षण गर्नुपर्ने कुरा बताउने र संरक्षण तथा हेरचाह गर्ने कार्यमा सहभागी गराउने वृक्षारोपण सम्वन्धी भिडियो देखाउने र वृक्षारोपणप्रति सकारात्मक सोचको विकास गर्नका लागि आवश्यक छलफल र अन्तर्क्रिया गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वृक्षारोपण सम्वन्धी अनुभव बताउन लगाएर वृक्षारोपणमा सहयोग गरेको अबलोकन गरेर विद्यालयमा विरुवाहरूको संरक्षण तथा हेरचाहमा सहभागी भए नभएको अबलोकन गरेर
	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप पहिचान सिप अभिव्यक्ति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर वरपर भएका पानीका स्रोतहरू पहिचान गरी अवस्था र अनुभवको बारेमा भन्ने लगाउने चित्रको माध्यमबाट आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको जानकारी दिने समुदायस्तरमा भएका पानीका स्रोतहरूको अबलोकन गराइ पहिचान गर्न लगाउने पानीका प्राकृतिक स्रोतहरूको समेत जानकारी गराउने (कुवाको पानी, मुलको पानी, चर्पाको पानी आदि) 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको नाम बताउन लगाएर
	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत, घर, 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> कक्षाकोठामा विद्यार्थीहरूलाई उभिन लगाउने र व्यक्तिगत 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत सरसफाइ

	<p>आंगन, विद्यालय, बरिपरिको वातावरणको सरसफाइमा सहयोग गर्ने</p>	<p>आंगन, विद्यालय, बरिपरिको वातावरणको सरसफाइ</p>	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप स्व व्यवस्थापन सिप बातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप 	<p>सरसफाइ गर्ने नगरको एकले अर्कोलाई अवलोकन गर्न लगाउने</p> <ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूमध्ये व्यक्तिगत सरसफाइ राम्रो गरेका विद्यार्थीहरूलाई कथा कोठाको अगाडि बोलाइ उनले व्यक्तिगत सरसफाइ गर्दा अवलोकन गरेका तरिकाहरू सुनाउन लगाउने व्यक्तिगत सरसफाइअन्तर्गत गरिने कार्यहरूको जानकारी गराउने । जस्तै : नुहाउने, कपाल कोर्ने, कपडा सफा गर्ने, हात धुने, नङ काट्ने, जुता सफा गर्ने आदि । व्यक्तिगत सरसफाइअन्तर्गत गर्न सकिने केही कार्यहरूको प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई ती कार्यमा सिकि गराउने । जस्तै : साबुन पानीले हात खुट्टा धुने, नङ काट्ने आदि । घर आंगन तथा बरिपरिको वातावरण सफा गर्ने कुरा बताउने र उक्त सरसफाइ कार्यमा सहभागी भए नभएको कुरा अभिभावकसंग प्रतिक्रिया लिने विद्यालयको कक्षाकोठाभित्र र बाहिर, खेलमैदान, शौचालय, धारा बरपरको सरसफाइमा सहभागी गराउने र सरसफाइ पश्चात साबुन पानीले हात धुने कार्य गर्ने गराउने 	<p>गरे नगरको अवलोकन गरि</p> <ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालय बरिपरिको वातावरण सफा राख्ने कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर फोहरसेला व्यवस्थापनमा सहभागी भए नभएको कुरा अभिभावकलाई सोधेर व्यक्तिगत सरसफाइमा ध्यान दिए नदिएको अवलोकन गरेर
<p>६ सामाजिक चुनौति र विपद् व्यवस्थापन</p>	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक विकृति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागुऔषध सेवनको परिचय दिन र यसबाट हुने हानीहरूको बारेमा बताउने स्थानीय स्तरमा भइरहेका र हुन सक्ने विपद्हरू जस्तै सडक दुर्घटना, करेन्ट लाग्ने, आगलागी, डुबान (तडी, ताल, खाल्डो) आदिबाट हुने विपद्हरूको 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक विकृति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागुऔषध सेवनको परिचय र यसबाट हुने हानीहरू स्थानीय स्तरमा भइरहेका र हुन सक्ने विपद्हरू जस्तै सडक दुर्घटना, करेन्ट लाग्ने, आगलागी, डुबान (तडी, ताल, खाल्डो) आदिबाट हुने विपद्हरूको 	<ul style="list-style-type: none"> निकाइ सिप सञ्चार सिप स्व-व्यवस्थापन सिप सिकाइ सिप सञ्चार सिप सहयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> एकम् अर्थदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट सामाजिक विकृति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान र लागुऔषध सेवनको बारेमा परिचय दिई यसबाट हुने हानिहरूको बारेमा सहजीकरण गर्ने चित्र एकम् अर्थदृश्य सामग्रीमा भइरहेको घटना व्याख्या गर्न लगाउने आफ्नो घरपरिवारमा यसप्रकारका पदाथहरूको सेवनलाई निषेध गर्नका लागि आवश्यक पहल गर्न विद्यार्थीहरूलाई प्रेरित गर्ने चित्र एकम् अर्थदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट विपद्हरूको पहिचान गर्न लगाउने । चित्र एकम् अर्थदृश्य सामग्रीमा भइरहेको घटना व्याख्या गर्न लगाउने आफ्नो बरिपरि घट्टल सक्ने विपद्हरूको नाम भन्न लगाउने र विद्यार्थीको अनुभव छलफल गराउने । विशकले विगतको घटनाहरूको अनुभव सुनाउने र सो सम्बन्धी छलफल गराइ विपद्को परिचय दिने छलफल र अनुभवको माध्यमबाट विभिन्न प्रकारका विपद्हरू जस्तै सडक दुर्घटना, करेन्ट लाग्ने, आगलागी, 	<p>२५</p> <ul style="list-style-type: none"> धुमपान, मध्यपान र लागुऔषध सेवनबाट हुने हानिको बारेमा सोधेर यसप्रकारका पदाथको सेवनबाट विद्यार्थीहरूलाई बच्ने उपायहरूको बारेमा सोधेर विपद्का चित्र र नामको जोडा मिलाउन लगाएर विपद्को सामना अनुभव सुनाउन लगाएर विभिन्न प्रकारका विपद्हरूको नाम सोधेर

क्र.स	क्षेत्र/विम एकाइ	सिकाइ उपलब्ध	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा	
१	वनगाड कुपिण्डको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नाम, नगरकायपालिका रहेको ठेगाना र स्थापना भएको साल र आफ्नो बडाका जनप्रतिनिधिहरूको नाम। बताउन आफू बस्ने बडाभित्रका गाउँटोलहरू, बडा कार्यालय रहेको ठाउँको नाम र बडामा रहेका विद्यालयहरूको नाम बताउन स्थानीय बजार एवम् हाटबजार र त्यहाँ पाइने बस्तुहरूको नाम भन्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो र साथी एवम् आफन्तहरूको गाउँटोल समेत पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नाम, नगरकायपालिका रहेको ठेगाना र स्थापना भएको साल र आफ्नो बडाका जनप्रतिनिधिहरूको नाम। बस्ने आफू बस्ने बडाभित्रका गाउँटोलहरू, बडा कार्यालय रहेको ठाउँको नाम र बडामा रहेका विद्यालयहरूको नाम बताउन स्थानीय बजार एवम् हाटबजार र त्यहाँ पाइने बस्तुहरूको नाम भन्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो र साथी एवम् आफन्तहरूको गाउँटोल समेत पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप पहिचान सिप स्वयवस्थापन सिप अवलोकन सिप दृश्य साक्षरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफू बस्ने बडा नम्बरको स्मरण गराउँदै आफ्नो बडाका जनप्रतिनिधिहरूको नाम सम्बन्ध भन्ने अभिप्रेरित गर्ने, सम्भल नसकेको वा थाहा नभएको अवस्थामा अभिभावकहरूलाई सोधेर अर्को दिन भन्नका लागि अभिप्रेरित गर्ने तल्पघात आफू बसेको बडाभित्र अरू कुन-कुन गाउँबस्तीहरू पर्दछन् भनेर छलफल गर्ने बडाभित्रका गाउँबस्तीहरूको नामाकरण कसरी भयो भन्ने भन्ने लगाउने तल्पघात आफ्नो बडामा रहेका विद्यालयहरूको नामको बारेमा छलफल गर्ने विद्यार्थीहरूलाई सही बजाफको खोजी गर्ने र सही बजाफ आउनु नसकेमा एक दिनको समय दिएर अर्को दिन भन्नका लागि अभिप्रेरित गर्ने प्राप्त प्रतिक्रियाहरूका लागि धन्यवाद दिँदै तपाईंको बडामा रहेका सामान किनमेल गर्ने बजारहरू र त्यहाँ गाएर खरेद गरिने सामानहरूको सूची बनाउनुहोस् भनेर समूहमा काम दिएर प्रस्तुत गर्न लगाउने कहिल्यै तपाईं एकै गएर पनि त्यो बजारमा तपाईंलाई आवश्यक पर्ने सामान किन्नु भएको छ भनी सोध्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको बडा नम्बर र गाउँबस्ती उल्लेख गरिएको नक्सा विद्यार्थीहरूलाई अबलोकनका लागि अवसर दिने उक्त नक्सामा आफ्नो आफ्नो साथीको र आफन्तहरूको गाउँटोल र बस्ती पहिचान गर्ने लगाउने, आफूले पहिचान गर्ने नसकेमा साथीहरूको सहयोगले पहिचान गर्ने प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको बडामा रहेका विभिन्न पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरूको नाम भन्ने लगाउने र उनीहरूले भनेका धार्मिक स्थलहरूको सूची टिप्पै जाने चित्र एवम् श्रव्यदृश्य नामाङ्कनको माध्यमबाट त्यस्ता केही पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरू प्रदर्शन गरेर यो कुन धार्मिक स्थल हो भनेर विद्यार्थीहरूलाई सोध्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको बडामा रहेका विभिन्न पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरूको नाम भन्ने लगाउने र उनीहरूले भनेका धार्मिक स्थलहरूको सूची टिप्पै जाने चित्र एवम् श्रव्यदृश्य नामाङ्कनको माध्यमबाट त्यस्ता केही पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरू प्रदर्शन गरेर यो कुन धार्मिक स्थल हो भनेर विद्यार्थीहरूलाई सोध्ने । 	२५
२	हासा मौलिक कला, संस्कृति र सम्पदाहरू	<ul style="list-style-type: none"> हासा बडामा रहेका पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरूको पहिचान गर्ने हासो बडामा विभिन्न जातजातिले नाचिने नाचहरूको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> हासो बडामा रहेका पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरूको पहिचान गर्ने हासो बडामा विभिन्न जातजातिले नाचिने नाचहरूको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> तुलना गर्ने सिप अनुकरण सिप सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको बडामा रहेका विभिन्न पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरूको नाम भन्ने लगाउने र उनीहरूले भनेका धार्मिक स्थलहरूको सूची टिप्पै जाने चित्र एवम् श्रव्यदृश्य नामाङ्कनको माध्यमबाट त्यस्ता केही पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरू प्रदर्शन गरेर यो कुन धार्मिक स्थल हो भनेर विद्यार्थीहरूलाई सोध्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो बडामा रहेका सांस्कृतिक स्थलहरूको नाम भन्ने लगाएर तस्विर देखाउँदै यो कुन पर्यटकीय स्थल हो भनी सोधेर 	२६	

<p>दिन</p> <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा वडाभित्र रहेका विभिन्न जातजाति र भाषाभाषीहरूको पहिचान गर्ने हाम्रो वडामा रहेका विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने प्रमुख चाडपर्वहरूमा गरिने प्रमुख क्रियाकलापहरू भन्ने हाम्रा स्थानीय चुलो (अंगनो, भट्टी चुलो, सुधारिएको र खाँस चुलो) र परम्परागत भाडा (हुन्नो, खट्कुलो, अम्बोरा, ताउलो, कलश, पत्यु, डाडु, कराइ, तापके, कलवा, पाथी, गार्पी, शोचु, सनासो, मदानी आदि) को पहिचान गर्ने र प्रयोग गर्ने तरिका बताउने बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका प्रमुख टाउहरू र बजारहरूको साक्षिप्त परिचय भन्ने बनगाड कुपण्डेका जातजाति (वाहुन, क्षेत्री, ठकुरी, मगर, दलित, दशनामी, माथी, वादी, गार्डन 	<p>जातजातिले नाचिने नाचहरू को परिचय</p> <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा वडाभित्र रहेका विभिन्न जातजाति र भाषाभाषीहरूको पहिचान । हाम्रो वडामा रहेका विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने प्रमुख चाडपर्वहरूमा गरिने प्रमुख क्रियाकलापहरू हाम्रा स्थानीय चुलो (अंगनो, भट्टी चुलो, सुधारिएको र खाँस चुलो) र परम्परागत भाडा (हुन्नो, खट्कुलो, अम्बोरा, ताउलो, कलश, पत्यु, डाडु, कराइ, तापके, कलवा, पाथी, गार्पी, शोचु, सनासो, मदानी आदि) को पहिचान गर्ने र प्रयोग गर्ने तरिका बताउने बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका प्रमुख टाउहरू र बजारहरूको साक्षिप्त परिचय भन्ने बनगाड कुपण्डेका जातजाति (वाहुन, क्षेत्री, ठकुरी, मगर, दलित, दशनामी, माथी, वादी, गार्डन 	<p>सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> अबलोकन सिप दृश्य साक्षरता सिप आत्म सम्मान सिप वातावरण प्रतिको सजगता सिप सहकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विषाधीहरूले भनेका र चित्र एवम् श्रव्य दृश्य सामग्रीका माध्यमबाट देखाइएका पारदर्शी एवम् सांस्कृतिक स्थलहरूको सूची बनाएर हाम्रो वडामा भएको त्यस्ता स्थलहरू भनेर परिचय गराउने । कुनै नाचको तस्वीर देखाएर यो कुन नाच हो र हाम्रो वडामा कुन जातिले यो नाच नाच्ने गर्दछन् भनेर विषाधीहरूसँग सोधपूछ र छलफल गर्दै हाम्रो वडामा नाचिने यस्ता नाचहरूका नामको सूची बनाउन लगाउने आफू रहेको वडामा बसोबास गरेका विभिन्न जातजाति र भाषाभाषीको विवरण विषाधीहरूबाटै सोधपूछ गरी सङ्कलन गर्ने दसैँमा टीका जमरा लगाउँदै गरेको तस्वीर देखाएर यो कुन चाड मनाउँदै गरेको तस्वीर हो भनी सोच्ने । विषाधीहरूबाट प्राप्त प्रतिक्रियाहरूका आधारमा आफ्नो वडामा यस्तै कुन कुन चाडहरू कुन कुन जातिहरूले मनाउने गर्दछन् भनेर छलफल गर्ने विषाधी र शिलकको विषयमा भाएको छलफलको आधारमा आफ्नो वडाभित्र विभिन्न जातजातिले मनाउने चाडपर्वका बारेमा सूची तयार पार्ने हाम्रा स्थानीय चुलो (अंगनो, भट्टी चुलो, सुधारिएको र खाँस चुलो) र परम्परागत भाडा: हुन्नो, खट्कुलो, अम्बोरा, ताउलो, कलश पत्यु, डाडु, कराइ, तापके, कलवा, गार्पी, तापके, माना, पाथी, ठेकी, गावु, मदानी आदिको चित्र प्रदर्शन गरी चिन्न अभिप्रेत गर्ने र उक्त सामग्रीहरूको प्रयोग बारे छलफल गर्ने तस्वीर, चित्र र अन्य श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका प्रमुख स्थान र बजारहरूको साक्षिप्त इतिहासको बारेमा छलफल र सहजीकरण गर्ने । यससम्वन्धमा स्थानीय जानकारी व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने विषाधीहरूलाई आफूले जातजातिगत विवरणका साथै आफ्नो गाउँटोलमा भएका जातजातिका जातजातिले मनाउने चाडपर्वका बारेमा सूची तयार पार्ने उनीहरूले भनेको आधारमा बनगाड कुपण्डेमा बसोबास गर्ने विभिन्न जातजातिको सूची तयार गर्ने क्रममा शिक्षकले आवश्यक सहजीकरण गरिदिने 	<ul style="list-style-type: none"> विषाधीहरूलाई आफ्नो वडामा नाचिने नाचहरूको नाम भन्ने लगाएर तस्वीर वा भिडियो देखाउँदै यो कुन नाच हो भनी सोधेर आफ्नो वडामा मनाउने विभिन्न चाडपर्वको नाम भन्ने लगाएर जातजाति र उनीहरूले मनाउने चाडको जोडा मिलाउने प्रश्न सोधेर विभिन्न स्थानीय चुलो र भाडको नाम र तिनीहरूको कामको बारेमा जोडा मिलाउन लगाएर । बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका प्रमुख स्थानहरूको नाम र ऐतिहासिक महत्त्वको बारेमा सोधेर बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका प्रमुख बजारहरूको नाम सोधेर बनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका प्रमुख बजारहरूको इतिहास सोधेर बनगाड कुपण्डेमा बसोबास गर्ने जातजातिको सूची बनाउन लगाएर
---	--	--	--	--

	<p>आदि) को परिचय दिन</p> <ul style="list-style-type: none"> स्थानीय लोक बाजाहरू : दमा, नगरा, मादल, टेम्को, ब्राँसुरी, मुरली, सनई, मुरचुङ्गा, भ्याली, पैचना, नरसिङ्गा, छिल्लर, पञ्चबाजा, नौमति बाजा आदिको परिचय र महत्त्व बताउन वनगाड कुपण्डेमा प्रचलित लोक कथा सुनेर प्रतिक्रिया दिन वनगाड कुपण्डेमा प्रचलित बालगीत सुनेर अनुकरण र सङ्कलन गर्ने । 	<p>दलित, दशनामी, माफ्ती, बाढी, गाइन आदि) को परिचय</p> <ul style="list-style-type: none"> स्थानीय लोक बाजाहरू : दमा, नगरा, मादल, टेम्को, बाँसुरी, मुरली, सनई, मुरचुङ्गा, भ्याली, पैचना, नरसिङ्गा, छिल्लर, पञ्चबाजा, नौमति बाजा आदिको परिचय र महत्त्व वनगाड कुपण्डेमा प्रचलित लोक कथा सुनेर प्रतिक्रिया दिन वनगाड कुपण्डेमा प्रचलित बालगीत सुनेर अनुकरण र सङ्कलन गर्ने । 	<p>दलित, दशनामी, माफ्ती, बाढी, गाइन आदि) को परिचय</p> <ul style="list-style-type: none"> स्थानीय लोक बाजाहरू : दमा, नगरा, मादल, टेम्को, बाँसुरी, मुरली, सनई, मुरचुङ्गा, भ्याली, पैचना, नरसिङ्गा, छिल्लर, पञ्चबाजा, नौमति बाजा आदिको परिचय र महत्त्व वनगाड कुपण्डेमा प्रचलित लोक कथाको श्रवण र आवश्यक प्रतिक्रिया वनगाड कुपण्डेमा प्रचलित बालगीतको श्रवण, अनुकरण र सङ्कलन 	<p>सञ्चार सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप पहिचान सिप वर्गीकरण सिप अभिव्यक्ति सिप 	<p>सञ्चार सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप पहिचान सिप वर्गीकरण सिप अभिव्यक्ति सिप 	<p>स्थानीय लोकबाजाको नाम भन्ने लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> स्थानीय लोकबाजा फोटो र लोकबाजाको नामको विचमा जोडा मिलाउन लगाएर लोक कथाको नामाकरण बारे प्रश्न सोधेर लोककथाको बारेमा दिक्को परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर बालगीत गाउन लगाएर बालगीतको बारेमा दिक्को परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर 	<p>स्थानीय लोकबाजाको नाम भन्ने लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> स्थानीय लोकबाजा फोटो र लोकबाजाको नामको विचमा जोडा मिलाउन लगाएर लोक कथाको नामाकरण बारे प्रश्न सोधेर लोककथाको बारेमा दिक्को परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर बालगीत गाउन लगाएर बालगीतको बारेमा दिक्को परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर 	<p>स्थानीय लोकबाजाको नाम भन्ने लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> स्थानीय लोकबाजा फोटो र लोकबाजाको नामको विचमा जोडा मिलाउन लगाएर लोक कथाको नामाकरण बारे प्रश्न सोधेर लोककथाको बारेमा दिक्को परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर बालगीत गाउन लगाएर बालगीतको बारेमा दिक्को परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर
<p>३</p>	<p>हाप्पा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि</p>	<p>छिमेकी परिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य पेसा व्यवसाय बताउन</p>	<p>छिमेकी परिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य पेसा व्यवसाय</p>	<p>सञ्चार सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप पहिचान सिप वर्गीकरण सिप अभिव्यक्ति सिप 	<p>सञ्चार सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप पहिचान सिप वर्गीकरण सिप अभिव्यक्ति सिप 	<p>स्थानीय रूपमा लगाइने बेमौसमी बालीनालीको (कैको, जौडी, रायो साग, टमाटर, मुला सिमी, भिन्डी, आलु आदि) को पहिचान गर्ने</p>	<p>छिमेकी परिवारका सदस्यले गर्ने पेसा व्यवसाय बताउन लगाएर</p>	<p>२६</p>
				<p>सञ्चार सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप पहिचान सिप वर्गीकरण सिप अभिव्यक्ति सिप 	<p>सञ्चार सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप पहिचान सिप वर्गीकरण सिप अभिव्यक्ति सिप 	<p>स्थानीय रूपमा लगाइने बेमौसमी बालीनालीको (कैको, जौडी, रायो साग, टमाटर, मुला सिमी, भिन्डी, आलु आदि) को पहिचान गर्ने</p>	<p>छिमेकी परिवारका सदस्यले गर्ने पेसा व्यवसाय बताउन लगाएर</p>	<p>२६</p>

	<p>वनस्पतिहरू पहिचान गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • करंसावारी निर्माणमा सहभागी हुन । • विद्यालयमा बाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन • घर तथा विद्यालयमा भएका बोटबिरुवा जोगाउने कार्यमा सहभागी हुन 	<p>वनस्पतिहरूको पहिचान</p> <ul style="list-style-type: none"> • करंसावारी निर्माणमा सहभागी बाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन • घर तथा विद्यालयमा भएका बोटबिरुवा जोगाउने कार्यमा सहभागी हुन 	<ul style="list-style-type: none"> • बर्गीकरण सिप • स्व-व्यवस्थापन सिप • बातावरणप्रति को सजगता र सम्मान सिप • वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<p>घरमा चित्र, भिडियो, अवलोकनद्वारा पहिचान गराउने र तिनीहरूको उपयोगका बारे छलफल गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> • श्रृयदृश्य वा चित्र वा अन्य सामग्रीको माध्यमबाट करंसावारीमा परिचय दिने र यसको महत्त्व बताउने • विद्यालयको करंसावारी निर्माणमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी बनाउने • विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयमा बालबगैँचा निर्माणमा सहभागी गराउने • विद्यालयभित्र तथा विद्यालय वरपर वृक्षारोपणमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र वृक्षारोपण गर्दा हुने फाइदाहरूको बारेमा जानकारी दिने • घर तथा विद्यालय वरपर भएका वस्तुहरूको पहिचान गर्न लगाउने • घर तथा विद्यालयमा भएका बोटबिरुवाहरूको महत्त्वको बारेमा जानकारी गराउदै विद्यार्थीहरूलाई घर र विद्यालयमा भएका बोटबिरुवालाई जोगाउनु पर्ने कुरामा विद्यार्थीहरूलाई अभिप्रेरित गर्ने । • बोटबिरुवा जोगाउने कार्यमा विद्यार्थीहरू व्यवहारिक किसिमले सक्रिय भए नभएको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । 	<p>वनस्पतिहरूको नाम सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> • करंसावारी निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर • विद्यालयको बालबगैँचा निर्माणमा सहयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर • विद्यालयको वृक्षारोपण कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर • बोटबिरुवाको संरक्षण कार्यमा विद्यार्थीहरूको व्यवहार अवलोकन गरेर 	<p>वनस्पतिहरूको नाम सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> • करंसावारी निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर • विद्यालयको बालबगैँचा निर्माणमा सहयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर • विद्यालयको वृक्षारोपण कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर • बोटबिरुवाको संरक्षण कार्यमा विद्यार्थीहरूको व्यवहार अवलोकन गरेर 	<p>वनस्पतिहरूको नाम सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> • करंसावारी निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर • विद्यालयको बालबगैँचा निर्माणमा सहयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर • विद्यालयको वृक्षारोपण कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर • बोटबिरुवाको संरक्षण कार्यमा विद्यार्थीहरूको व्यवहार अवलोकन गरेर 	<p>वनस्पतिहरूको नाम सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> • करंसावारी निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर • विद्यालयको बालबगैँचा निर्माणमा सहयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर • विद्यालयको वृक्षारोपण कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर • बोटबिरुवाको संरक्षण कार्यमा विद्यार्थीहरूको व्यवहार अवलोकन गरेर
	<p>वनस्पतिहरू पहिचान गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • करंसावारी निर्माणमा सहभागी हुन । • विद्यालयमा बाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन • घर तथा विद्यालयमा भएका बोटबिरुवा जोगाउने कार्यमा सहभागी हुन 	<p>वनस्पतिहरूको पहिचान</p> <ul style="list-style-type: none"> • करंसावारी निर्माणमा सहभागी बाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन • घर तथा विद्यालयमा भएका बोटबिरुवा जोगाउने कार्यमा सहभागी हुन 	<ul style="list-style-type: none"> • सञ्चार सिप • सिकाइ सिप • प्रयोग सिप • सहकार्य सिप 	<p>वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय, उपयोग र आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्ने</p>	<p>वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय, उपयोग र आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्ने</p>	<p>वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय, उपयोग र आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्ने</p>	<p>वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय, उपयोग र आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्ने</p>	<p>वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय, उपयोग र आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्ने</p>

	<p>वर्गीकरण गर्ने र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने</p>	<p>वर्गीकरण (डोस, तरल र ग्यास) र व्यवस्थापनमा सहयोग</p>	<ul style="list-style-type: none"> सहयोग सिप स्व-व्यवस्थापन सिप वातावरणप्रति को सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर परिवार, विद्यालय, अस्पताल, कारखाना, विकास निर्माण, प्रकोप आदिबाट हुने, निस्कने फाहोरलाई वर्गीकरण गर्न लगाउने र ती फाहोरहरूलाई सामान्यतया डोस (कुहिने र नकुहिने), तरल र ग्यास हावा। गरी तीन समूहमा वर्गीकरण गर्न सकिने कुरा बताउने उल्लिखित विभिन्न माध्यमबाट उत्पन्न हुने फाहोरहरूलाई उचित तरिकाले विसर्जन गर्ने, मल बनाउने, प्रशोधन गर्ने कार्य गर्नुपर्ने कुरा बताउने र व्यवस्थापनमा सहभागी गराउने चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान र लागुऔषध सेवनबाट हुने हानीहरूको बारेमा सहजीकरण गर्ने चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीमा भैरहेको घटनाहरूको व्याख्या गर्न लगाउने आफू र आफ्नो घरपरिवारमा यसप्रकारका पदार्थहरूको सेवनलाई निषेध गर्नका लागि आवश्यक उपायहरूको बारेमा सहजीकरण गरी व्यवहारमा समेत लागू गर्न विद्याथीहरूलाई प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> फाहोरमैलाको वर्गीकरण गर्न सके नसकेको बताउन लगाएर फाहोरमैलाको उचित तरिकाले विसर्जन, व्यवस्थापन गरे नगरेको अवलोकन गरेर 	<p>२५</p>
<p>६ सामाजिक चुनौति र सिप व्यवस्थापन</p>	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागुऔषध सेवनको परिचय दिन र यसबाट हुने हानीहरूको बारेमा बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक विकृति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागुऔषध सेवनको परिचय र यसबाट हुने हानीहरूको चर्चा 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सीप स्व-व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र, पोस्टर वा श्रव्यदृश्य सामग्रीका माध्यमबाट बिपद्हरू (हावाहुरी, चट्टाङ्ग, बाढी, आगलागी, पहिरो, सपँदंश र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदि) को पहिचान र परिचय गराउने चित्र, पोस्टर वा श्रव्यदृश्य सामग्रीका माध्यमबाट भैरहेको घटना पालेपालो व्याख्या गर्न लगाउने र आवश्यक स्थानीय स्तरमा घट्टे बिपद्हरूको केही उदाहरण दिने र बाढी विद्याथीलाई भन्ने लगाउने र एक-आपसमा छलफल गर्न लगाउने चित्रको माध्यमबाट त्यहाँ के भइरहेको छ ? चित्रमा के देखियो ? आदि जस्ता प्रश्नहरू सोधेर जोखिमहरू परिचय दिन अभिप्रेरित गर्ने घर्मीभत्र जोखिम हुनसक्ने विभिन्न अवस्था वा स्थानको बारेमा छलफल गराउने चित्रमा भाएको जस्तै अवस्था भयो भने लगाईहरू के गर्नुहुन्छ, भन्ने विषयमा छलफल गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> धुमपान, मध्यपान र लागुऔषध सेवनबाट हुने हानीको बारेमा सोधेर यस प्रकारका पदार्थको सेवनबाट विद्याथीहरूलाई बच्ने उपायहरूको बारेमा सोधेर 	
	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्टाङ्ग, बाढी, आगलागी, पहिरो, सपँदंश र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट हुने बिपद्को पहिचान र परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्टाङ्ग, बाढी, आगलागी, पहिरो, सपँदंश र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट हुने बिपद्को पहिचान र परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप पहिचान सिप सञ्चार सिप अवलोकन सीप 	<ul style="list-style-type: none"> बिपद्को चित्र र नामको जोडा मिलाउन लगाएर दुर्घटनाबाट बच्नेका विद्याथीहरूलाई अनुभव सुनाउन लगाएर 	<ul style="list-style-type: none"> बिपद्को चित्र र नामको जोडा मिलाउन लगाएर दुर्घटनाबाट बच्नेका विद्याथीहरूलाई अनुभव सुनाउन लगाएर 	
	<ul style="list-style-type: none"> घर्मीभत्र हुने जोखिमहरू (छल, भन्साङ्ग, बरन्डी, हातहतियार आदिको पहिचान र त्यस्ता जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू बताउने र 	<ul style="list-style-type: none"> घर्मीभत्र हुने जोखिमहरू (छल, भन्साङ्ग, बरन्डी, हातहतियार आदिको पहिचान र त्यस्ता जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्व-व्यवस्थापन सिप प्रयोग सीप 	<ul style="list-style-type: none"> चित्रको माध्यमबाट त्यहाँ के भइरहेको छ ? चित्रमा के देखियो ? आदि जस्ता प्रश्नहरू सोधेर जोखिमहरू परिचय दिन अभिप्रेरित गर्ने घर्मीभत्र जोखिम हुनसक्ने विभिन्न अवस्था वा स्थानको बारेमा छलफल गराउने चित्रमा भाएको जस्तै अवस्था भयो भने लगाईहरू के गर्नुहुन्छ, भन्ने विषयमा छलफल गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> चित्रको माध्यमबाट जोखिम पहिचान गराइ उक्ते जोखिमबाट बच्ने उपाय भन्ने लगाएर 	

		<p>अनुसरण गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> कथा कोठा, विद्यालय, घर र थाटोमा हुने वर्षा, हावाहुरी, करेन्ट, चट्याङ्क, बाढी पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट बच्ने उपायहरू बताउने डहेलो नियन्त्रणका उपायहरू बताउन उपयुक्तताको आधारमा माथिका मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्व-व्यवस्थापन सिप प्रयोग सिप अभिनय सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कथा कोठा, विद्यालय, घर र थाटोमा हुने वर्षा, हावाहुरी, करेन्ट, चट्याङ्क, बाढी पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट बच्ने उपायहरू बताउने डहेलो नियन्त्रणका उपायहरू बताउन उपयुक्तताको आधारमा माथिका मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्व-व्यवस्थापन सिप प्रयोग सिप अभिनय सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> ती स्थानहरूमा सुरक्षित रहनका लागि गरिने पूर्व सौवधानीहरूको बारेमा छलफल गराउने घरमा हुँदा विभिन्न जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू छलफल गराउने र शिक्षकले आवश्यकतानुसार सहयोग गर्ने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट चालेपालो विभिन्न विपद्हरू (वर्षा, हावाहुरी, करेन्ट, चट्याङ्क, बाढी पहिरो) र जङ्गली जनावरको आक्रमण, कौँ चिनारी गराउने ति विपद्हरूबाट हुने असरको बारेमा कथा सुनाउने वा छलफल गराउने उक्त विपद्हरू हुन नदिनका लागि वा सम्भाव्य क्षति कम गर्नका लागि गर्नुपर्ने पूर्वतयारी छलफल गराउने डहेलोलो मानिस, जीवजन्तु र वातावरणलाई पुऱ्याउने असरको चर्चा गर्दै यसलाई कसरी नियन्त्रण गर्ने सिकिन्छ भन्ने विषयमा विद्यार्थीहरूलाई वास्तविक घटना, फोटो र भिडियो माफेन सहजीकरण गर्ने विद्यार्थीहरूलाई डहेलो नियन्त्रणमा अन्तरमनबाटै सारिक हुन अभिप्रेरित गर्ने शिक्षकले कथा वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट कथाकोठा, विद्यालय, घर र थाटोमा हुने विपद्हरूबाट बच्ने उपायहरू बताउने ती विपद्हरूबाट बच्नका लागि कृत्रिम घटना अभ्यास गराउने । नोट : कुनै एउटा विपद्को बारेमा माथिको प्रकृया सकेपछि अर्कोमा जाने 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न विपद्हरूको नाम र तिनीहरूबाट बच्ने उपायहरू बताउने लगाएर डहेलो नियन्त्रणका उपायहरू बताउन लगाएर डहेला नियन्त्रणमा सारिक भए नभएको अवलोकन गरेर डहेलो लगायतका विभिन्न विपद् र प्रकोपबाट जीपिनका लागि कृत्रिम घटना अभ्यासमा विद्यार्थीहरूले निर्वाह गरेको भूमिकाको अवलोकन र मूल्याङ्कन गरेर
--	--	---	---	---	---	--	---

कक्षा ३

क्र.स.	क्षेत्र/विषय एकाइ	सिकाइ उपबन्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	सम्भाषित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भाषित मूल्यांकन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
१	बनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको परिचय सहित नगर प्रमुख, उपप्रमुख र वडाध्यक्षका मुख्य कामहरू उल्लेख गर्ने बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र हावापानी (वर्षा र हिउँद) को उल्लेख गर्ने बडा कार्यालयले बालबालिकाको क्षेत्रमा गर्ने कामहरू बताउने हामी बसोबास गर्ने बडाभित्र रहेका शिक्षा प्रदायक संस्थाहरूको सामान्य परिचय दिन हाम्रो नगरपालिकाभित्र रहेका मुख्य बजार तथा सडकहरूको परिचय दिन कृष्णली प्रदेशको नक्सामा बनगाड कुपिण्डे पालिकाको पहिचान बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको परिचय नगर प्रमुख, उपप्रमुख र वडाध्यक्षका मुख्य कामहरू बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक हावापानी (वर्षा र हिउँद) बडा कार्यालयले बालबालिकाको क्षेत्रमा गर्ने कामहरू हामी बसोबास गर्ने बडाभित्र रहेका शिक्षा प्रदायक संस्थाहरूको सामान्य परिचय हाम्रो नगरपालिकाभित्र रहेका मुख्य बजार तथा सडकहरूको परिचय कृष्णली प्रदेशको नक्सामा बनगाड कुपिण्डे पालिकाको पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप पहिचान सिप स्वयंवस्थापन सिप अवलोकन सिप व्यापारगत जिम्मेवारी वहन गर्ने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> नक्सा वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट विद्यार्थीको पूर्वज्ञानलाई समेत उपयोग गर्दै बडा सडक, जनसङ्ख्या, जातजाति, प्रमुख स्थलहरू सहित बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको परिचय दिने बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका नगर प्रमुख, उपप्रमुख र वडाध्यक्षले गर्ने प्रमुख कामको सम्बन्धमा कानुनको समेत आधार लिएर छलफल गर्ने यससम्बन्धमा नगरपालिकामा कार्यरत जानकार र आधिकारिक व्यक्तिलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा आमन्त्रण गर्ने भौगोलिक अवस्थिति र हावापानी (वर्षा र हिउँद) का बारेमा विद्यार्थीहरूको पूर्वज्ञान र अनुभवको आधारमा छलफललाई अघि बढाउने हिउँदमा हुने हावापानी र वर्षामा हुने हावापानीलाई चित्र र भिडियोको माध्यमबाट बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र हावापानी (वर्षा र हिउँद) मा कुन कुन महिना हिउँद र कुन कुन महिना वर्षा याम हुन्छ ? त्यति बेला हावापानी कस्तो हुन्छ, र त्यसबाट सुरक्षित रहन के गर्नुपर्छ भन्ने बारेमा विद्यार्थी र शिक्षकले छलफल गरी निकर्षमा पुग्ने बडा कार्यालयले बालबालिका निर्मित गर्ने मुख्य काम के हुँ भनेर छलफल गर्ने । यसका लागि स्रोतव्यक्तिको रूपमा नगरपालिकाकै बालबालिकासम्बन्धी काम गर्ने आधिकारिक व्यक्तिलाई अनुरोध गर्ने आफू बसिहेको बडाभित्र रहेका शिक्षा प्रदायक संस्थाहरूको नाम, ठेगाना र कतिपय न्यून अध्ययन हुन्छ भन्ने बारेमा तस्वीरसमेत प्रस्तुत गरेर सहजीकरण गर्ने र आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित संस्थाको भ्रमण समेत गर्ने विद्यार्थीहरूको अनुभवको आधारमा बनगाड कुपिण्डेभित्र रहेका मुख्य बजार र प्रमुख सडकहरूको बारेमा छलफल गर्ने कृष्णली प्रदेशको नक्सामा बनगाड कुपिण्डेको अवस्थितिलाई पहिचान गर्ने विद्यार्थीहरूलाई अभिप्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको बडा सडक, जनसङ्ख्या, जातजाति र प्रमुख स्थलहरूको बारेमा प्रश्न सोधेर नगर प्रमुख, उपप्रमुख र वडाध्यक्षको कामको बारेमा सोधेर बनगाड कुपिण्डेमा कुन कुन महिना हिउँद र कुन कुन महिना वर्षा हुन्छ भन्ने सोधेर बनगाड कुपिण्डेमा वर्षा र हिउँदमा हुने हावापानीको बारेमा सोधेर । वर्षा र हिउँदको प्रतिकूल मौसमबाट सुरक्षित रहने उपाय सोधेर बालबालिकाका निर्मित बढाले गर्ने कामहरू सोधेर आफ्नो बडामा भएको शिक्षक संस्थाहरूको तस्वीर देखाएर शिक्षक संस्थाको नाम सोधेर बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा रहेका प्रमुख बजार र सडकको नाम सोधेर कृष्णली प्रदेशको 	२५

२	<p>हासा मौलिक कथा, संस्कृति र सम्प्रदाहहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेमा भएका पयंटकीय स्थलहरू सहित वनगाड कुपिण्डेको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेमा भएका पयंटकीय स्थलहरू सहित वनगाड कुपिण्डेको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप अनुकरण सिप परिचानको सिप अवलोकन सिप दृश्य साक्षरताको सिप व्यक्तिगत जिम्मेवारी बहन गर्ने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो पालिकामा भएका विभिन्न पयंटकीय स्थलहरू (कृष्ण मन्दिर, देवस्थल, सिद्ध गुफा (तारुप), छहर वाजेको गुफा (गुफा), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (माचखर्क), मैदु पोखरी, पानसेरा वाजेको मन्दिर, कुन्तीरा भोटेको पुन (बामो), कैलु बराहको मन्दिर (कृपिण्डे देह) सासले वस्तुको मन्दिर, सिद्ध बाबा मन्दिर (चौर), कैलु जैती मन्दिर (बामे), देउती वज्रै (बालुवा सङ्ग्रही), भोटे राजाको भग्न दरवार (मैदु), कम शाहीको भग्न दरवार (खैरागार) को नाम र परिचय भन्न लगाउने र उनीहरूले भनेका आधारमा सूची टिप्पै जोने चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट वनगाड कुपिण्डेका केही पयंटकीय स्थलहरू प्रदर्शन गरेर यो कुन स्थल हो भनी विद्यार्थीहरूलाई सोच्ने विद्यार्थीहरूले भनेका र चित्र एवम् श्रव्य दृश्य सामग्रीका माध्यमबाट देखाइएका पयंटकीय स्थलहरूको सूची बनाएर वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका भएका पयंटकीय स्थलहरू भनेर परिचय गराउने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा बसोबास गर्ने विभिन्न जातजाति : बाहुन, क्षेत्री, ठकुरी, मगर, दशनामी, दलित, अल्पसङ्ख्यक आदिको बारेमा विद्यार्थीहरूको पूर्वज्ञान र अनुभवका आधारमा छलफल गर्दै जातजातिको परिचय दिने, सूची बनाउने र जातजातिगत विशेषता बताउने कुनै नाचको तस्वर देखाएर यो कुन नाच हो र हासो पालिकामा कुन जातिले यो नाच नाच्ने गर्दछन् भनेर विद्यार्थीहरूसँग सोधपूछ र छलफल गर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा नाचिने नाचहरू (देउसी भैलो, बनगारी (सिङ्गारु), तीज, लहर, खाडो नाच, सारिङ्गो नाच, हिउँचा नाच, भ्याउरे नाच आदि) का नामको सूची बनाउन लगाउने र यी नाचहरू कतिलेला नाचिन्छ र कुन जातिले नाचिन्छन् भनी सामान्य परिचय दिने सहजकलाका रूपमा स्थानीय जानकार व्यक्तिलाई प्रयोग गर्न सकिने विद्यार्थीहरूको पूर्व ज्ञान र अनुभवको आधारमा हासो भान्साका परिकारहरू : भाटो, हिंडो, गुन्दुक, बरी, पिरालु, गाभा, लटे 	<p>नक्सा देखाउँदै वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको अवस्थिति सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> आफ्नो नगरपालिकामा भएका पयंटकीय स्थलहरूको नाम भन्न लगाएर तस्वर देखाउँदै यो कुन पयंटकीय स्थल हो र यो कहाँ पर्छ भनी सोधेर विद्यार्थीहरूलाई वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा बसोबास गर्ने विभिन्न जातजातिको सूची बनाउन लगाएर नगरपालिकामा बसोबास गर्ने जातजातिगत विशेषता सोधेर नगरपालिकाका अल्पसङ्ख्यक जातजातिको विवरण सोधेर नगरपालिकाभित्र नाचिने नाचहरूका नाम भन्न लगाएर । तस्वर देखाउँदै यो कुन नाच हो र कति बेला कुन जातिले नाचिन्छ भनी सोधेर स्थानीय परिकारको तस्वर हेरी नाम भन्न लगाएर 	२८
---	---	---	---	--	--	--	----

		तुलना गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय फलफूल र कन्दमूल: तरुल, गन्जी (सखरखण्ड), बान तरुल, अमिलो, सुन्तला, काफल, नास्यति, फलम, आदि जो परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हावा स्थानीय फलफूलहरू । 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिकाइ सिप सञ्चार सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> धूप जानकारी दिने परम्परागत र आधुनिक श्रविक विच तुलना गर्ने लगाउने र धूप पुष्टपोषण दिने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय फलफूलको नाम बताउन लगाएर स्थानीय फलफूलको परिचय दिन लगाएर । स्थानीय फलफूलको चित्र र नामाबन्ध जोडा मिलाउन लगाएर 	
४	खुसीका लागि शिक्षा र शान्ति कौशल	<ul style="list-style-type: none"> साथी र समुदायका मानिसहरूको नाता सम्बन्धको पहिचान र भूमिकाको बोध गरी माया, श्रद्धा र आदरसम्मान गर्ने बानीको बखान र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> साथी र समुदायका मानिसहरूको नाता सम्बन्ध भन्ने लगाउने सिकाइ सिप वर्गीकरण सिप स्वयम्बुस्थापन सिप बालाचरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> साथी र समुदायका मानिसहरूको नाम र नाता सम्बन्ध भन्ने लगाउने तिनीहरूमध्ये कसलाई बढी मन पराउनु हुन्छ, र त्यसको कारण के हो भनेर सोच्ने नातासम्बन्धको हिसाबले असल स्वभाव एवम् आचरणको हिसाबले अब्जल मानिसहरूलाई आदर र सम्मान गर्नु पर्ने सम्बन्धलाई चिनात्मक एवम् मिडियोको माध्यमबाट विषयवस्तु प्रस्तुत गर्नुका साथै कुनै एउटा विद्यार्थीको परिवारलाई उदाहरणको रूपमा प्रस्तुत गरेर सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सीप प्रयोग सीप अभ्यास सिप प्रस्तुति सीप सञ्चार सीप सिकाइ सीप प्रयोग सीप अभ्यास सिप प्रस्तुति सीप सञ्चार सीप सिकाइ सीप प्रयोग सीप अभ्यास सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई मन पर्ने वा जानिको गीत भन्ने र गाउन लगाउने विद्यार्थीहरूले गाउने क्रममा आफूले पनि खुसीपूर्वक सभाउने र श्रवणवादि दिने मोवाइल, इन्टरनेट, ध्वनिविस्तारक, सुसाइड्य आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बालगीत, बालसङ्गीत र नृत्यहरू प्रदर्शन गर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यको प्रदर्शनसँगै विद्यार्थीहरूलाई पनि नकल र अभ्यास गर्न लगाउने घर परिवार र गाउँटोलमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूको नाम भन्ने लगाउने त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वहरूमा हुने गरेका मन पर्ने र मन नपर्ने क्रियाकलापहरूको बारेमा बताउन लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> नाता सम्बन्धका मानिसहरूका नाम, नाता एवम् मन पर्ने र मन नपर्ने आनीयानी सोधेर कुनै पनि मानिस मन पर्ने र नपर्नेको कारण सोधेर सम्मान र आदर कसलाई गर्ने भन्ने विषयमा प्रश्न सोधेर 	२८
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण गरेर प्रदर्शन गर्ने आफ्नो घरपरिवार तथा समाजमा उत्सव र 	<ul style="list-style-type: none"> आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास हावा उत्सव र चाडपर्व मनाउँदा गर्ने हुने र गर्ने नहुने कामहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप सिकाइ सीप प्रयोग सीप अभ्यास सिप 	<ul style="list-style-type: none"> जानिको वा मन पराएका गीतहरू गाउन लगाएर उनीहरूले मन पराउने गीत गाउन एवम् उक्त गीत र सङ्गीतमा नाचन लगाएर उत्सव र चाडपर्वको नाम सोधेर त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वमा 			

	<p>चाडपर्वहरू मनाउँदै ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> आफू खुसी हुनका लागि अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> प्रस्तुति सीप सञ्चार सिप, छनौट सिप, स्वयम्बुस्थापन सिप, प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वमा हुने गरेका क्रियाकलापहरूमध्ये मन पर्नु र मन नपर्नुका कारणहरू भन्ने लगाउने त्यसरी मनाइने उत्सव र चाडपर्वमा हुने गरेका मन पर्ने क्रियाकलापहरूको अनुसरण, अभ्यास र प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा छलफल गर्ने विद्यार्थीहरूलाई अरूको जे आनीबानी र कुराले खुसी बनाउछ, त्यो आनीबानी र कुरा भन्ने लगाउने र त्यस्ता आनीबानी र कुराहरूको सूची बनाउने आफूलाई जे आनीबानी र कुराले खुसी बनाउछ, त्यो कुरा आफूले पनि अरूलाई पनि दिन सक्नु पर्दछ भन्दै विचार आदान प्रदान गर्ने लगाउने खुसी हुँदै अरूका मन पर्ने कुराहरू आफूले समेत प्रयोग गरी आफू खुसी हुने र अरूलाई समेत खुसी बनाउने सम्बन्धमा आवश्यक छलफल गरी प्रतिबद्धता समेत लिने विद्यार्थीहरूसँग हामी सबैले खाने र प्रयोग गर्ने विभिन्न बस्तुहरूको उत्पादनलाई श्रमसँग जोड्ने किसिमले छलफल र विचार आदानप्रदान गर्ने कसैले श्रम नगरेको भए हामीले खाने र प्रयोग गर्ने चिजहरू हामीले खाने र प्रयोग गर्न नपाउने वास्तविकतालाई उठाउन गई उत्पादन र श्रमलाई सम्मान गर्ने बारेमा बताउने छलफललाई जीवन्त बनाउन आवश्यकता अनुसार कथा, चित्र र मिडियो आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> उनीहरूलाई मन पर्ने क्रियाकलाप भन्ने लगाएर विद्यार्थीको बारेमा अभिभावकलाई सोधेर मानिसका राम्रा आनबानीहरू भन्ने लगाएर राम्रा आनीबानी प्रयोग गर्ने सके सकेको बारेमा सोधेर एवम् अनुमान गर । व्यवहारहरूको अवलोकन गरेर हामीले खाने र प्रयोग गर्ने विभिन्न बस्तुहरूका नाम भन्ने लगाएर यी बस्तुहरू कसले बनाउछ, भने सोधेर आफूले गर्ने काम बताउन लगाएर
<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको खडा र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्ति । 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप, विश्लेषण सीप, लौकिक सीप, प्रयोग सीप, स्थीकार्य सीप सहानुभूति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई जीवन्त बनाउन आवश्यकता अनुसार कथा, चित्र र मिडियो आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने । विद्यार्थीहरूलाई प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्रणायाम, सिंहासन, ध्रुवासन, मधुरासन आदि सिकाउनका लागि शिक्षक आफैले एकएकतक सबैको साम गरी देखाउने तत्पश्चात आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथ प्रदर्शन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको नाम र महत्त्वको बारेमा बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्ने लगाएर उनीहरूले गरेका अभ्यासहरूको अवलोकन गरेर
<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसन (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्रणायाम, सिंहासन, ध्रुवासन, मपुरासन) को परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने समाजका ज्येष्ठ 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, ध्यान र प्राणायामहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्रणायाम, सिंहासन, ध्रुवासन, मपुरासन) को परिचय र अभ्यास घरपरिवार र 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप, प्रयोग सीप, प्रदर्शन सीप, 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई जीवन्त बनाउन आवश्यकता अनुसार कथा, चित्र र मिडियो आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने । विद्यार्थीहरूलाई प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्रणायाम, सिंहासन, ध्रुवासन, मधुरासन आदि सिकाउनका लागि शिक्षक आफैले एकएकतक सबैको साम गरी देखाउने तत्पश्चात आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथ प्रदर्शन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको नाम र महत्त्वको बारेमा बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्ने लगाएर उनीहरूले गरेका अभ्यासहरूको अवलोकन गरेर

	<p>नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरू प्रति सहयोग गर्ने अभ्यास प्रस्तुत गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> अल्पपोषक (जइकफुड/मृतप्राय खाना) खानाबाट हुने हानी र घरमा बनाइने खानाका फाइदाहरूको बारेमा बताउन र सोझै अनुशरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप, सहयोग सीप, सहानुभूति सीप, समानुभूति सीप, 	<ul style="list-style-type: none"> समाजका, अशक्त, जेष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरू प्रति सहयोग र सम्मान अल्पपोषक (जइकफुड/मृतप्राय खाना) खानाबाट हुने हानी र घरमा बनाइने खानाका फाइदाहरूको बारेमा बताउन र सोझै अनुशरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले घरपरिवार र अन्य देखेका जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा सोध्नुछु गर्ने । ती जेष्ठनागरिक र अशक्त मानिसहरूसँग सम्बन्धित समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामी पनि त्यो अवस्थामा हुन सक्छौं कि सधैँ नै भनेर पनि सोध्नुछु गर्ने हामीले सहयोग गर्‍यो भने भोली हामीलाई पनि समस्या पर्दा अरुले सहयोग गर्छन् भन्ने कुरालाई पनि छलफलमा ल्याउने श्रव्य दृश्य सामग्री लगायत जेष्ठ नागरिकलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा उपयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> अल्पपोषक (जइकफुड) खानाबाट हुने हानी र घरमा बनाइने खानाका फाइदाको बारेमा चित्र, तस्वीर, भिडियो आदिको माध्यमबाट सहजीकरण गर्ने विद्यार्थीका अनुभवहरूलाई समेत प्रस्तुतिका लागि अवसर प्रदान गर्ने स्थानीय स्तरमा उपलब्ध हुने जानकारी वा स्वास्थ्यका कर्मचारीलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> अल्पपोषक (जइकफुड) खानाबाट हुने हानीको बारेमा प्रश्न सोधेर घरमा तयार गरिने खानाका फाइदाका बारेमा प्रश्न सोधेर 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा भन्न लगाएर उनीहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर उनीहरूलाई विद्यार्थीले गरेको सहयोग बारे भन्न लगाएर
४	<p>हाम्रो बातावरण र हरित विद्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कृषिपट्टे नगरपालिकाभित्रका बनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको परिचय र महत्त्व बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप दृश्य साक्षरता 	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कृषिपट्टे नगरपालिकाभित्रका बनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको परिचय र महत्त्व । 	<ul style="list-style-type: none"> आफूले देखेका वन्यजन्तु तथा चराहरूको नाम बताउन लगाउने चराहरूको वास्तवस्थान, उपयुक्त हुने मौसम, खानेकुरा आदिको बारेमा समेत छलफल र सहजीकरण गर्ने । बनगाड कृषिपट्टे नगरपालिकाभित्रका बन क्षेत्रमा हुने वन्यजन्तु तथा चराहरूको बारेमा अवलोकन/ चित्र/ भिडियो सामग्रीको माध्यमबाट पहिचान, परिचय र महत्त्वको बारेमा आवश्यक छलफल र सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तु तथा चराहरूको परिचय दिन लगाएर वन्यजन्तु तथा चराहरूको तस्वीर र नामको विषयमा जोड्दा मिलाउन लगाएर स्थानीयस्तरमा भएका वन्यजन्तु तथा चराहरूको महत्त्व बताउन लगाएर । 	२७
	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय बोटविरुवाहरूको परिचय दिन स्थानीय बोटविरुवाको महत्त्व तथा उपयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप बर्गीकरण सिप स्वयंवस्थापन सिप बातावरण प्रति 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय बोटविरुवाहरूको परिचय स्थानीय बोटविरुवाको महत्त्व तथा उपयोग 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर तथा विद्यालय वरपर रहेका बोटविरुवाहरूको परिचय दिन लगाउने (नाम, पाइने स्थान, महत्त्व, उपयोग, बर्गीकरण) विद्यालय वरपर भएका बोटविरुवाहरूको अवलोकन गराउने र तिनीहरूको सूची तयार गरी परिचय दिने/दिन लगाउने विद्यालयमा बालबर्गैत्रा निर्माणको महत्त्व र आवश्यकतामा 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालय वरपर भएका बोटविरुवाहरूको नाम सोधेर अवलोकन गरेका बोटविरुवाहरूको नाम 		

<ul style="list-style-type: none"> बताउन विद्यालयमा बगैँचाको आवश्यकता र महत्त्व बताउन घर र विद्यालयमा बालबगैँचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयमा बगैँचाको आवश्यकता र महत्त्व घर र विद्यालयमा बालबगैँचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह 	<ul style="list-style-type: none"> को सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> छलफल गराउने (बातावरण स्वस्थ राख्न, सौन्दर्य, अध्ययन, जडीबुटी आदि) विद्यालयमा बालबगैँचा निर्माण गर्ने तरिकाको जानकारी दिई बगैँचा निर्माणमा सहभागी गराउने सम्भव भए सम्म घरमा बगैँचा निर्माण गर्ने परियोजना कार्य दिने र घरको अर्भभावकलाई समेत यसको जानकारी दिई सहयोग गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> भल लगाएर विद्यालयको बगैँचा निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर घरमा बगैँचा निर्माण गरे नगरेको अर्भभावकसंग प्रतिक्रिया लिएर 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको उपयोग बताउन लगाएर घर तथा विद्यालयमा पानीको मितव्ययी तरिकाले प्रयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर पानीलाई आवश्यकतानुसार विभिन्न कार्यमा प्रयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिक्काइ सिप प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर र विद्यालयमा पानीका स्रोतहरूको उपयोग गर्ने तरिका बताउन र सदुपयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सर्वसफाइको परिचय दिन लगाएर व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत गर्ने तरिका सोधेर व्यक्तिगत सरसफाइको अवलोकन गरेर फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्दा गनुपर्ने कुराहरू बताउन लगाएर फोहोरहरूलाई ठोस (कुहिनै र नकुहिनै) र तरलमा वर्गीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सर्वसफाइको परिचय दिन लगाएर व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत गर्ने तरिका सोधेर व्यक्तिगत सरसफाइको अवलोकन गरेर फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्दा गनुपर्ने कुराहरू बताउन लगाएर फोहोरहरूलाई ठोस (कुहिनै र नकुहिनै) र तरलमा वर्गीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिक्काइ सिप सञ्चार सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप स्व व्यवस्थापन सिप बातावरणप्रति को सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्ति, घर परिवार, विद्यालय तथा बातावरण स्वस्थ राख्नको लागि गरिने कार्यहरूको रूपमा सरसफाइलाई परिचित गराउने सरसफाई गर्दा प्रयोग गरिने व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत गर्ने कुराको बारेमा छलफल गर्ने र नमुना अभ्यास गराउने घर, विद्यालयबाट निस्कने फोहोरलाई सही तरिकाले विसर्जन र व्यवस्थापन गर्ने गर्ने कार्यहरू नै फोहोरमैलाको व्यवस्थापनमा पर्ने कुरा बताउने घर परिवार, विद्यालय, अस्पताल, कारखाना आदिबाट निस्कने फोहोरहरू ठोस (कुहिनै र नकुहिनै), तथा तरल फोहोर हुने र यी फोहोरहरूलाई व्यवस्थापन गर्नेको लागि सही ठाउँमा विसर्जन गर्ने, मल बनाउने, प्रशोधन गर्ने आदि जस्ता उपायहरू अपनाउनुपर्ने कुराहरूमा छलफल गराउने घर, कक्षा कोठा, कक्षा कोठा बाहिर हुने फोहोरमैलाको
<ul style="list-style-type: none"> फोहोरमैला व्यवस्थापनको परिचय दिन । विद्यालयमा फोहोरमैलाको वर्गीकरण गर्ने र व्यवस्थापनमा सहभागी हुन व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत र अभ्यास गर्ने दिन घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत सामग्रीको परिचय र अभ्यास । फोहोरमैलाको वर्गीकरण गर्ने र व्यवस्थापनको परिचय विद्यालयमा फोहोरमैलाको वर्गीकरण गर्ने र अभ्यास गर्ने घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिक्काइ सिप सञ्चार सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप स्व व्यवस्थापन सिप बातावरणप्रति को सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्ति, घर परिवार, विद्यालय तथा बातावरण स्वस्थ राख्नको लागि गरिने कार्यहरूको रूपमा सरसफाइलाई परिचित गराउने सरसफाई गर्दा प्रयोग गरिने व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत गर्ने कुराको बारेमा छलफल गर्ने र नमुना अभ्यास गराउने घर, विद्यालयबाट निस्कने फोहोरलाई सही तरिकाले विसर्जन र व्यवस्थापन गर्ने गर्ने कार्यहरू नै फोहोरमैलाको व्यवस्थापनमा पर्ने कुरा बताउने घर परिवार, विद्यालय, अस्पताल, कारखाना आदिबाट निस्कने फोहोरहरू ठोस (कुहिनै र नकुहिनै), तथा तरल फोहोर हुने र यी फोहोरहरूलाई व्यवस्थापन गर्नेको लागि सही ठाउँमा विसर्जन गर्ने, मल बनाउने, प्रशोधन गर्ने आदि जस्ता उपायहरू अपनाउनुपर्ने कुराहरूमा छलफल गराउने घर, कक्षा कोठा, कक्षा कोठा बाहिर हुने फोहोरमैलाको 								

	<p>फर्निचर, शौचालय आदिबाट हुने जोखिमहरूको पहिचान गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> विद्यालयभित्र हुने जोखिमबाट सावधानी अपनाउन भूकम्प र महाभारीबाट सुरक्षित हुनको लागि आवश्यक सावधानी अपनाउन डहेलो नियन्त्रणका उपायहरू बताउन र सो कार्यमा विद्यार्थीको भूमिका निर्वाह गर्ने उपयुक्तताको आधारमा माथि उल्लेख गरिएका मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<p>जोखिमहरू जस्तै छत, विजुली, भन्थ्राइ, चिज्लेटी, पिङ, गेट, भ्याल, ढोका, खेल सामग्री, फर्निचर, शौचालय आदिको पहिचान र सावधानी</p> <ul style="list-style-type: none"> भूकम्प र रोगको महाभारी जस्तै कोभिड, फाइवा, टाइफाइड आदिबाट सुरक्षा डहेलो नियन्त्रणका उपायहरू बताउन र सो कार्यमा विद्यार्थीको भूमिका निर्वाह उपयुक्तताको आधारमा माथि उल्लेख गरिएका मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> स्वस्थवस्थापन सिप प्रयोग सीप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय परिसर भ्रमण वा अवलोकन गरी विभिन्न जोखिमयुक्त स्थानहरू पहिचान गराउने र ती स्थानहरू जोखिमयुक्त हुनुको कारणबारे छलफल गर्ने/गराउने विद्यालयमा हुने सम्भाव्य जोखिमहरूको सूची बनाउन लगाउने विद्यालयमा हुने विभिन्न जोखिमहरूबाट बच्ने उपाय र अपनाउने सावधानीको विषयमा छलफल गर्न गराउने कार्यमा शिक्षकले सहजीकरण गर्ने श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमले भूकम्पको चिनारी गराउने र यससम्बन्धी अनुभव समेत आदानप्रदान गर्ने गराउने चित्रको माध्यमले भूकम्पबाट बच्ने उपायहरू बताउने र छलफल गराउने भूकम्पबाट हुने क्षति कम गर्नका लागि कृत्रिम घटना अभ्यास गराउने चित्र र श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमले महाभारीको जानकारी दिने जानकारी दिने चित्र र श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमले विभिन्न महाभारीबाट बच्ने उपायहरू बताउने महाभारीका समयमा त्यसबाट बच्ने उपायहरू समूहमा छलफल गर्ने गराउने कार्यमा शिक्षकले सहजीकरण गर्ने वर्षेनी डहेलोले पुऱ्याउने क्षतिको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग छलफल गर्दै डहेलोलाई कसरी नियन्त्रण गर्न सकिन्छ भन्ने विषयमा अन्तरक्रियात्मक किसिमबाट सहजीकरण गर्ने विद्यार्थीहरूलाई डहेलोको कारण होइन कि डहेलो नियन्त्रणको साधन बन्नका लागि अभिप्रेरित गर्ने उनीहरूले डहेलो नियन्त्रणका लागि गरेका प्रयास र कार्यहरूका लागि धन्यवाद दिँदै त्यस्ता कार्य गर्नका लागि अभिप्रेरित गर्ने । 	<p>जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरूको तालिका बनाउन लगाएर</p>
		<ul style="list-style-type: none"> निकाइ सिप सञ्चार सिप स्वस्थवस्थापन सिप प्रयोग सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी बोधको सिप वातावरण प्रतिको सजगता सिप अभिनय सिप 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पबाट बच्ने उपायहरू बताउन लगाएर विभिन्न महाभारीबाट सुरक्षित हुने उपायहरू बताउन लगाएर डहेलोबाट बर्सेनी हुने क्षतिको विवरण सोधेर डहेलो नियन्त्रणका उपायहरू बताउन लगाएर डहेलो नियन्त्रणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन र मूल्याङ्कन गरेर 		

क्र.स.	क्षेत्र/पिम एकाइ	सिकाइ उपलब्ध	विषयवस्तु	व्यवहार कुराल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नामाकरण, यसको भौगोलिक अवस्थिति, सिमाना र क्षेत्रफल बताउन स्थानीय तहको वडा मेलमिलाप समिति र न्यायिक समितिले सम्पादन गर्ने कार्यहरू बताउन आफ्नो वडाभित्र बसोबास गर्ने जातजातिहरूको सूची सहित जनसङ्ख्या बताउन हाम्रो वडाबाट प्रवाह हुने मुख्य काम र प्रदान गरिने सेवाहरू बताउन वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र बग्ने भेरी नदी लगायत विभिन्न खोलानालाहरूको परिचय र निर्माण लगायत खोलानालाहरूको परिचय दिन र नामाकरण बारे बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप परिचान सिप अवलोकन सिप परिचान सिप दृश्य साधना सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नामाकरण, यसको भौगोलिक अवस्थिति, सिमाना र क्षेत्रफल स्थानीय तहको वडा मेलमिलाप समिति र न्यायिक समितिले सम्पादन गर्ने कार्यहरू आफ्नो वडाभित्र बसोबास गर्ने जातजातिगत विवरण र जनसङ्ख्या हाम्रो वडाबाट प्रवाह हुने मुख्य काम र प्रदान गरिने सेवाहरू वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र बग्ने भेरी नदी लगायत विभिन्न खोलानालाहरूको परिचय र नामाकरण 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नामाकरण बारे प्रश्न सोधेर वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको पूर्व, पश्चिम, उत्तर र दक्षिणमा पर्ने स्थानहरू सोधेर आफू यसको गाउँको नामाकरण बारे प्रश्न सोधेर वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल सोधेर स्थानीय न्यायपालिकाले गर्ने कामहरू सोधेर तपाईंको वडामा बस्ने प्रमुख जातजाति कुन कुन हुन्, भनी सोधेर वडा कार्यालयबाट सम्पादन हुने काम र प्रवाह हुने सेवाको बारेमा सोधेर भेरी नदी र विभिन्न खोलानालाहरूको परिचय, अवस्थिति र नामाकरणका बारेमा सोधेर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर 	२०	

<p>२</p> <p>हासा भौतिक कला, संस्कृति र सम्पदाहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> हासो प्राकृतिक सम्पदा (जमिन, वनजङ्गल, गाड, खोला, ताल, पोखरीको परिचय र महत्त्व बताउन मानव निर्मित सम्पदा (मन्दिर, अस्पताल, क्याम्पस, विद्यालय, नहर, धारा, कुवा, आदिको परिचय र महत्त्व बताउन बनगाड कुपिण्डुका मेला, जात्रा, चाडपर्वहरू र स्थानीय लोकगीतको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हासो प्राकृतिक सम्पदा (जमिन, वनजङ्गल, गाड, खोला, ताल, पोखरीको परिचय र महत्त्व मानव निर्मित सम्पदा (मन्दिर, अस्पताल, क्याम्पस, विद्यालय, नहर, कुवा आदिको परिचय र महत्त्व बनगाड कुपिण्डुका मेला, जात्रा, चाडपर्वहरू र स्थानीय लोकगीतको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ तिप सञ्चार तिप तुलना गर्ने तिप अवलोकन तिप स्वीकार्य तिप पहिचान तिप 	<ul style="list-style-type: none"> हामीलाई जमिन, वनजङ्गल, खोलानाला, ताल, पोखरी, नदीले के दिन्छ, भनेर विद्यार्थीहरूलाई सोच्ने र उनीहरूले भनेका आधारमा जमिन, वनजङ्गल, खोलानाला, ताल, पोखरी र नदीको महत्त्व र फाइदाको बारेमा सूची बनाउने सासुदायीक वनको सरञ्जामको महत्त्वको बारेमा वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीलाई नै आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने यसरी नै मानव निर्मित सम्पदा (मन्दिर, अस्पताल, क्याम्पस, विद्यालय, कुलो, चौतारा, धारा, कुवा आदि) को परिचय र महत्त्वको बारेमा विद्यार्थीहरूको अनुभव र पूर्वज्ञानको आधारमा छलफल गर्ने यसरी छलफलबाट आफ्ना बुँदाहरूलाई समेटेर मन्दिर, अस्पताल, क्याम्पस, विद्यालय, कुलो, चौतारा, धारा, कुवा, आदिको महत्त्वको बारेमा विद्यार्थीहरूको समूह बनाइ सूची तयार गर्न लगाउने । बनगाड कुपिण्डुका विभिन्न चाडपर्वहरू जस्तै- दसैँ, तिहार, तीज, माघे संक्रान्ति, चैते दसैँ, असारे संक्रान्ति, जने पुणिमा, धियात्यार, शिवरात्री, कृष्ण जन्माष्टमी, होली, हेरलो, भो फाल्ने, किनमस डे, पुण्या खाना खाने, नयाँ वर्ष, आमाको मुख हेर्ने, बुवाको मुख हेर्ने, पूस पन्च, ब्राह्म भदौ, कुसे औंसी आदिको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग भएको पूर्व जानकारीलाई समेत उपयोग गरी सहजीकरण गर्ने माथि उल्लिखित मेला र चाडपर्वहरूको परिचय दिने क्रममा उक्त चाडपर्वहरू मनाउँदा लगाउने पहिरन, चाडपर्व मनाउने जातजाति, चाडपर्वमा गरिने क्रियाकलाप आदिलाई अनुभव, छर्क्या (फोटो) र भिडियोहरूको माध्यमबाट सहजीकरण गर्ने आवश्यकता अनुसार सम्यन्धित चाडपर्वका जानकारी व्याक्तिहरूलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने । स्थानीय लोकगीतहरू जस्तै -तीज गीत, भजन, ठारी भाका, बन्यारी, सैरली, फाग, हिउँप्या, तेछ्छि भाका, चुटकीला, कलशाको धमारी, जङ्गलहाडुको कर्बा, नवल सि शानियाको कर्बा, बाल गीत, भारी, सोरठी, भाये गीत, खेती, लोक मन्त्र, घाउटा, भात बाजे आदिको परिचय दिने क्रममा तस्वीर र भिडियो देखाई सहजीकरण गर्ने आवश्यकता अनुसार सम्यन्धित लोकगीतका जानकारी व्यक्तिहरूलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने विद्यार्थीलाई आफूले सुनेका बन्यारी गीत गाउन लगाउने । कस्ता कस्ता गाउँखाने कथा सुन्नु भएको छ भनेर विद्यार्थीसँग छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> जमिन, वनजङ्गल, गाड, खोला, ताल, पोखरी आदिबाट मानिसलाई हेने फाइदा सोधेर मानव निर्मित सम्पदाको बारेमा महत्त्वको बारेमा प्रश्न सोधेर मन्दिर र विद्यालयले मानिसलाई दिने फाइदाको बारेमा सोधेर मानिसले चाडपर्व किन मनाउछ भन्ने सोधेर चाडपर्वको सूची बनाउन लगाएर । चाडपर्वको तस्वीर र नामको बीचमा जोडा मिलाउन लगाएर लोकभाकाको गीत सुनाउँदै यो लोकगीतको नाम के हो भनी सोधेर लोकगीत गाउन लगाएर । आफ्नो गाउँवस्ती र वडामा भएको असल मानिसहरूको नाम सोधेर । लोक कथा भन्ने 	<p>२३</p>
---	---	--	---	--	--	-----------

		<ul style="list-style-type: none"> महत्त्व बताउन गाउँछाने कथा सङ्कलन गरी सुनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> परिचय । लोक कथाको सुनेर महत्त्व बताउन गाउँछाने कथा सङ्कलन गरी सुनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहयोग सिप सहकाय सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर, समुदाय वा विद्यालयमा गरिने लसुन, अदुवा, प्याज, बेसार, गन्जी (सखरखण्ड), बढाम, धनियाँ खेतीमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई आफूले सुनेका गाउँछाने कथा भन्नु लगाउने । अभिभावकको सहयोगले विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो गाउँबस्ती र बढामा असल काम गरेर सबैले मन पराउने र सम्मान गर्ने व्यक्तिको नाम सङ्कलन गर्न लगाई कक्षामा छलफल गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेको यो कार्यको निमित्त उनीहरूलाई धन्यवाद दिँदै विद्यार्थीहरूले लिएको सूचीको आधारमा विद्यालय रहेको बढामा असल काम गर्ने व्यक्तिहरूको सूची बनाई परिचय दिने कस्ता कस्ता लोक कथा सुन्नु भएको छ भनेर विद्यार्थीसँग छलफल गर्ने विद्यार्थीलाई आफूले सुनेका लोक कथा भन्नु लगाउने त्यस कथाको महत्त्व बुझाउन शिक्षकले सहजीकरण गरिदिने कस्ता कस्ता गाउँछाने कथा सुन्नु भएको छ भनेर विद्यार्थीसँग छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सगाउने । गाउँछाने कथा तोड्न लगाउने गाउँछाने कथा भन्नु लगाउने गाउँ छाने कथा, लोक कथा आदिको सङ्कलन गर्न लगाएर । 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घरमा खेती गरिने बालीनालीको जानकारी दिन लगाएर उक्त बालीनालीको खेती कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर
<p>३</p> <p>हासो पैसा, व्यवसाय र प्रविधि</p>	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर, समुदाय वा विद्यालयमा गरिने लसुन, अदुवा, प्याज, बेसार, गन्जी (सखरखण्ड), बढाम, धनियाँ खेतीमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर, समुदाय वा विद्यालयमा खेती गरिने बस्तुहरूको नाम बताउन लगाउने नगरपालिकामा विभिन्न स्थानमा सबै भन्दा उँर खेती गरिने बालीनालीहरू जस्तै : लसुन, प्याज, बेसार, गन्जी (सखरखण्ड), बढाम, मकै, कोदो, धान, गहुँ आदिको जानकारी चित्र, मिडियोद्वारा देखाउने विद्यार्थीहरूलाई उक्त खेती गरिएको ठाउँमा भ्रमण गराउने र खेती गर्ने तरिकाको जानकारी दिन लगाउने । आफ्नो घर, समुदाय वा विद्यालयमा खेती गरिने लसुन, बेसार, गन्जी (सखरखण्ड), बढाम, धान, मकै, गहुँ, अदुवा खेतीमा सहयोग गर्न लगाउने कतै खेतीको थोड रोपको कति दिनमा बिरुवा उमिन्छ र बिरुवा उम्रेको कति दिनमा खान योग्य हुन्छ भन्ने कुराको अभिलेखन गर्न परियोजना कार्य दिने । 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप सहयोग सिप सहकाय सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो आफ्नो घर तथा समुदायमा उत्पादन हुने बस्तुहरूको जानकारी दिन लगाउने वास्तविक बस्तु वा चित्र वा मिडियोको माध्यमबाट नगरपालिका क्षेत्रमा उत्पादन हुने हस्तनिर्मित सामग्रीहरू : परालको गन्जी, चकटी, डोको, सुपु, हसिया, चाबियोको डोरी, ढरिया, ठेकी, मदानी, चिरे, खाप, ढकिया कोको, स्याकु, ओखल, मुसल आदिको को परिचय दिने उल्लिखित बस्तुहरूको प्रयोग के के कार्यका लागि गरिन्छ ? बताउन लगाउने र शिक्षकले आवश्यक पृष्ठपोषण दिन विद्यार्थीहरूलाई उल्लिखित बस्तुहरू उत्पादन हुने स्थानमा भ्रमण 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर तथा समुदायमा उत्पादन हुने बस्तुहरूको नाम बताउन लगाएर ती बस्तुहरूको परिचय दिन लगाएर पालिकाभन्तर्गत उत्पादन 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर तथा समुदायमा उत्पादन हुने बस्तुहरूको नाम बताउन लगाएर ती बस्तुहरूको परिचय दिन लगाएर पालिकाभन्तर्गत उत्पादन 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर तथा समुदायमा उत्पादन हुने बस्तुहरूको नाम बताउन लगाएर ती बस्तुहरूको परिचय दिन लगाएर पालिकाभन्तर्गत उत्पादन 	

	<p>खुसीका लागि शिक्षा र हाक्षो कर्तव्य</p>	<ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका असल मानिसहरूले गरेको असल कार्यहरूको चर्चा एवम् अनुसरण गर्ने समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको पहिचान, अभ्यास र प्रस्तुतिकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप 	<p>गराउने वा उत्पादन गर्ने व्यक्तिलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा आमन्त्रण गरी सहजीकरण गर्ने अनुरोध गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित कुनै एउटा वस्तुको निर्माण गर्ने तरिकाको अवलोकन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने परियोजना कार्य दिने आफ्नो घर वा समुदायमा परम्परागत रूपमा कृषिमा प्रयोग गरिने औजारहरूको बारेमा जानकारी दिन लगाउने बनगाइ कुपिण्डे नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न गाउँबस्तीमा प्रयोग गरिने परम्परागत कृषि औजारहरू : हलो, जुवा, फरुवा, लिको, कुटो, कोदाली, बन्वरो, खुकुरी आदिको परिचय, प्रयोग र महत्त्व बताउने विद्यार्थीहरूलाई भ्रमण गराइ उल्लिखित औजारको परिचय, काम र महत्त्व बताउन लगाउने सम्बन्धित विषय वा धर्मको स्थानीय जानकारीलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने 	<p>वस्तुहरूको परिचय दिन लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर परम्परागत औजारहरू, सम्बन्धी विभिन्न प्रस्तुतहरू सोधेर परम्परागत औजार र तिनको कार्य वा महत्त्व बिच जोडा मिलाउन लगाएर 	<p>२३</p>
<p>४</p>	<ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका असल मानिसहरूले गरेको असल कार्यहरूको चर्चा एवम् अनुसरण गर्ने समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको पहिचान, अभ्यास र प्रस्तुतिकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका असल मानिसहरूले गरेको असल कार्यहरूको चर्चा एवम् अनुसरण गर्ने समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको पहिचान, अभ्यास र प्रस्तुतिकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप अनुकरण सिप अभ्यास सिप प्रयोग सिप प्रस्तुति सिप छर्नाट सिप, स्वभावस्था पन सिप, प्रदर्शन सिप, स्वीकार्य सिप सहायोग सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप अनुकरण सिप अभ्यास सिप प्रयोग सिप प्रस्तुति सिप छर्नाट सिप, स्वभावस्था पन सिप, प्रदर्शन सिप, स्वीकार्य सिप सहायोग सिप, 	<p>व्यक्तिगत हित र स्वार्थ भन्दा समाज र राष्ट्रको हितलाई माथि राखी काम गर्ने असल मानवहरूको पाठ्यपुस्तकमा समावेश गरिएका जीवनीहरूको अध्ययन गरी उनीहरूले गरेका असल कामको चर्चा गर्ने, आवश्यकता अनुसार पाठ्यपुस्तकका अतिरिक्त जीवनी, युटुब, मिडिया, सोभाइल एन्ड र अन्य प्रेरक प्रसङ्ग र व्यक्तित्वहरूको समेत चर्चा र प्रयोग गर्ने <ul style="list-style-type: none"> उनीहरूले गरेका असल कामको कारण हामीलाई भएको फाइदाको बारेमा छलफल गर्ने विद्यार्थीसँग सहकार्य गर्दै विभिन्न स्रोत र माध्यमहरूको प्रयोग गर्दै समाजको असल नागरिक हुन आवश्यक पर्ने असल सिप र स्वभावको सूची बनाउने र सोको चर्चा गर्ने समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरू : बालोको कुरा पूरा गर्ने, भोटो नबोल्ने ब्रुको दुख र पीडामा सहयोग गर्ने, समाजको कामको लागि मरिमेट्टे, राम्रो आचरण भएको, उसको आनीबानीको अनुशरण गरेमा अरू समेत असल हुने आदि जस्ता स्वभावहरूको चर्चा गर्ने त्यस्ता आचरण र स्वभावहरू आफूमा पनि विकास गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई अभिप्रेरित गर्ने विद्यार्थीहरूलाई मन पर्ने वा जानेको गीत भन्नु र गाउन लगाएर बातावरणलाई खुसीमय बनाउने </p>	<ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका लागि कस्ता मानिस असल हुन् भन्ने सोधेर । केही त्यस्ता मानिसहरूको नाम लिएर उनीहरूले गरेका काम सोधेर । उनीहरूले गरेका के के काम तपाईं गर्ने सक्नु हुन्छ भन्ने सोधेर समाजका असल नागरिकको हुनु पर्ने स्वभावहरूको सूची बनाउन लगाएर । विद्यार्थीहरूमा भएपछि असल स्वभावको अवलोकन गरेर 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूले जानेका

	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वा छिमेकी वडाको वनमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरूको परिचान गर्ने नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने फलहरूको परिचान गर्ने करेसावारी निर्माणमा सहभागी हुन विद्यालयमा थाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन वातावरण र विकासको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वा छिमेकी वडाको वनमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरूको परिचान नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने फलहरूको परिचान करेसावारी निर्माणमा सहभागी विद्यालयमा थाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी वातावरण र विकासको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप बर्गीकरण सिप स्वयवस्थापन सिप वातावरणप्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफू वल्ले वडा वा छिमेकी वडाका वनहरूको परिचान गराउने उक्त वडामा भएका वनहरूमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरू टिमु, काउलो, काफल, थिरेकेरा, अमला, कुरिल्लो, तेजपत्ता, घोडाटोप, गुर्जो, भागेचुक, बाँको, जामुनो, बोजो, टिमु, अदुवा आदिको बारेमा प्रत्यक्ष एवम् चित्र र भिडियो अवलोकनद्वारा परिचान गराउने र तिनीहरूको उपयोगमा छलफल गराउने प्रत्यक्ष अवलोकन तथा चित्र एवम् भिडियोको अवलोकनको माध्यमबाट नगरपालिकाको फलहरूको परिचान गराउने र प्रयोग र उपयोगिताको बारेमा विचार आदान प्रदान गर्ने श्रव्यदृश्य वा चित्र वा अन्य सामग्रीको माध्यमबाट करेसावारीमा परिचय दिने र यसको महत्त्व बताउने विद्यालयको करेसावारी निर्माणमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी बनाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयमा बालबगैँचा निर्माणमा सहभागी गराउने विद्यालयभित्र तथा विद्यालय वरपर वृक्षारोपणमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र वृक्षारोपण गर्दा हुने फाइदाहरूको बारेमा जानकारी दिने । घर तथा विद्यालय वरपर भएका वस्तुहरूको परिचान गर्न लगाउने वरपर भएका सजीव र निर्जीव वस्तुहरूको समग्रतालाई वातावरणको रूपमा परिचय गराउने । पर्यावरण सन्तुलन नखुल्यलाई उपलब्ध वस्तुहरूको सही सदुपयोग, वृक्षारोपण, उपयोग, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, भौतिक, प्राविधिक विकास गर्नपर्ने पक्षमा छलफल गराउने र वातावरण र विकासविच अन्यायाश्रित सम्बन्ध रहेको जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वा छिमेकी वडाका वनमा भएका औषधीजन्य वनस्पतिहरूको नाम सोधेर पालिकामा पाइने फलहरू र तिनको उपयोगिताको बारेमा सोधेर करेसावारी निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर विद्यालयको बालबगैँचा निर्माणमा सहयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर विद्यालयको वृक्षारोपण कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर वातावरण र विकासको परिचय दिन लगाएर
	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय दिन तथा उपयोग परिचान गरी आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय, उपयोग र आवश्यकतानुसार प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप परिचान सिप वातावरण प्रतिको सजगता 	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिकाभित्र भएका पानीका स्रोतहरूको परिचान गर्न लगाउने भिडियोद्वारा पानीका स्रोतहरूको जानकारी दिने नगरपालिकाभित्र भएका पानीका स्रोतहरूको अवलोकन गराइ तिनीहरूको परिचय 'प्राकृतिक, कृत्रिम, वर्षा, कुवा, नदी' । नगरपालिकाभित्र भएका पानीका स्रोतहरूको उपयोग के के मा गर्ने सकिन्छ ? छलफल गराउने पानीका स्रोतहरूलाई पिउन, खाना बनाउन, सफा गर्ने, सिँचाइ गर्न प्रयोग गर्न सकिने कुरा बताउने उपलब्ध पानीको मितव्ययी तरिकाले सदुपयोग गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिकाभित्र भएका पानीका स्रोतहरू र उपयोग बताउन लगाएर । पानीको मितव्ययी तरिकाले प्रयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर पानीलाई मितव्ययी किसिमबाट घर

		<ul style="list-style-type: none"> • बातावरण प्रदूषणको स्थानीय अवस्थाको पहिचान गर्ने • फोहोरमैलाको बर्गीकरण गर्ने र व्यबस्थापनमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • बातावरण प्रदूषणको स्थानीय अवस्थाको पहिचान गर्ने • फोहोरमैलाको बर्गीकरण । डोस, तरल र ग्याँस। र व्यबस्थापनमा सहयोग 	<p>सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रयोग सिप • सिकाई सिप • सञ्चार सिप • बातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप • वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • घर, विद्यालय, अस्पताल, कारखाना, विकास निर्माण आदिको कारणले स्थानीयस्तरमा देखापर्नेका प्रदूषण । जल, जमिन, ध्वनि, हावा। को अवस्थामा छलफल गराउने • घर परिवार, विद्यालय, अस्पताल, कारखाना, विकास निर्माण, प्रकोप आदिबाट हुने/निस्कने फोहोरलाई बर्गीकरण गर्न लगाउने र ती फोहोरहरूलाई सामान्यतया डोस (कुहिने र नकुहिने), तरल र ग्याँस (हावा) गरी तीन समूहमा बर्गीकरण गर्न सकिने कुरा बताउने • यी विभिन्न माध्यमबाट उत्पन्न हुने फोहोरहरूलाई उचित तरिकाले विसर्जन गर्ने, मल बनाउने, प्रशोधन गर्ने कार्य गर्नुपर्ने कुरा बताउने र व्यबस्थापनमा सहभागी गराउने 	<p>प्रयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर</p> <ul style="list-style-type: none"> • स्थानीयस्तरमा बातावरण प्रदूषणको अवस्था बताउने लगाएर • फोहोरमैलाको बर्गीकरण गर्न सके नसकेको बताउने लगाएर • फोहोरमैलाको विसर्जन, व्यबस्थापनको अवलोकन गरेर
<p>६</p> <p>सामाजिक चुनौति र विपद् व्यबस्थापन</p>	<ul style="list-style-type: none"> • सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेका जातीय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसाको कारण समाजमा परेका असर र उक्त असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि आवश्यक उपायहरू बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> • सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेका जातीय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसाको कारण समाजमा परेका असर र उक्त असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि आवश्यक उपायहरू 	<p>प्रयोग सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> • सञ्चार सिप • स्व-व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • सामाजिक विसङ्गतिको रूपमा रहेका जातीय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसाको कारण समाजमा परेका असरहरूको बारेमा चिच र मिडियाको माध्यमबाट छलफल गर्ने • उल्लिखित सामाजिक विसङ्गतिका असरहरूको उल्लेख गर्दै उक्त असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्नका लागि आवश्यक उपायहरूको बारेमा सहजीकरण गर्ने • यस्ता सामाजिक विसङ्गतिको कसैको पनि घरपरिवारमा हुनुहुँदैन भन्ने बारेमा सबैलाई चेतना सम्प्रेषण गर्ने गराउने 	<p>२०</p> <ul style="list-style-type: none"> • जातीय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसासम्बन्धी विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर • उल्लिखित सामाजिक विसङ्गतिबाट बच्ने उपायहरू सोधेर 	
	<ul style="list-style-type: none"> • प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को पहिचान गर्ने 	<p>प्रयोग सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> • सञ्चार सिप • सहकार्य सिप • दृश्य साक्षरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • विगत एक वर्षभित्र विद्यालय वरिपरि घटेका विभिन्न घटनाहरूको सूची तयार गर्न लगाउने • विचारौंहरूको समूह विभाजन गरी सूचीकृत घटनाहरूमध्ये कुनकुन विपद् हुन छुट्टयाउन लगाउने • कथा, पोस्टर, मिडिया, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्को परिचय दिने • विपद् सम्बन्धि स्थानीय जानकारीलाई समेत आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्को सूची बनाउन लगाएर • प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्को सूची बनाउन लगाएर 	
	<ul style="list-style-type: none"> • चाडपर्वको समयमा जोखिम । चङ्गा, पीड, पटाका, खाना 	<ul style="list-style-type: none"> • चाडपर्वको समयमा जोखिम । चङ्गा, पीड, पटाका, खाना 	<p>प्रयोग सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> • रचनात्मक सोचाई 	<ul style="list-style-type: none"> • समुदायमा मनाइने विभिन्न चाडहरू मनाउँदा बालबालिकाले गर्ने मध्य क्रियाकलापहरूको सूची बनाई प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने • ती क्रियाकलापहरूमध्ये कुन कुन जोखिमयुक्त छन भन्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • चाडपर्वको बेला चङ्गा उडाउँदा, पिड खेल्दा, 	

	<p>पिड, पटाका, खाना व्यवहार, आदि। को पहिचान गर्ने</p>	<p>व्यवहार, आदि। को पहिचान</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सहकार्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी 	<p>सम्बन्धमा बुंदागत टिपोट गरी छलफल गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटनाको प्रशंग एवम् व्याख्या गरी शिक्षकले चाडपर्वको समयमा हुने जोखिमहरूको दृष्टान्त दिएर पहिचान गर्ने गराउने विद्यार्थीलाई समूहमा विभाजन गरी चाडपर्वको बेलामा चन्ना उडाउंदा, पिड खेल्ने, पटाका पट्टकाउंदा र खाना खाँदा हुने जोखिमहरू छलफल गरी बुंदागन् रूपमा प्रस्तुतीकरण गर्ने लगाउने 	<p>पटाका पट्टकाउंदा एवम् खाना खाँदा हुने सक्ने जोखिम के के हुन सक्छन् भन्ने बारे विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर</p>
	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्याड, र भूकम्पबाट बच्नको लागि आवश्यक उपायहरूको पहिचान गर्ने आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकालाई बिपद्बाट सुरक्षा गर्ने उपायहरूको पहिचान गर्ने सामाजिक सञ्जालबाट निर्मितएका चुनौतिहरूको परिचय दिन उपयुक्तताको आधारमा माथि उल्लेख गरिएका मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्याड र भूकम्पबाट बच्नको लागि आवश्यक उपायहरूको पहिचान । आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकालाई बिपद्बाट सुरक्षा गर्ने उपायहरूको पहिचान सामाजिक सञ्जालबाट निर्मितएका चुनौतिहरूको परिचय कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता सक्रियता पूर्वक सुन्ने सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रशंग गरी वा व्याख्या गरी हावाहुरी, चट्याड र भूकम्पको परिचय दिने । विद्यार्थीलाई समूहमा हावाहुरी, चट्याड र भूकम्प जस्ता बिपद्हरू किन घट्छन् भन्ने बारेमा छलफल गराइ कारणहरू टिपोट गर्न लगाउने विगत एक वर्षमा हावाहुरी, चट्याड र भूकम्पबाट भएको क्षति समूहमा छलफल गरी बुंदागत रूपमा टिपोट गर्न लगाउने । बिपद्बाट जोगिनका लागि समुदायले गरेका राम्रा प्रयासहरूको उदाहरण समाचार वा कथा वा भिडियोको माध्यमबाट प्रस्तुतीकरण गरी हावाहुरी, चट्याड र भूकम्पबाट हुने क्षति न्यूनीकरणका लागि गरिने पूर्व तयारी टिपोट गरी प्रस्तुत गर्ने लगाउने उल्लिखित बिपद्हरूबाट आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण कसरी गर्न सकिन्छ भन्ने उपायहरूको बारेमा छलफल गर्ने गराउने । अहिले इन्टरनेटको कारण सामाजिक सञ्जालको कारणले देखापरका समस्या र चुनौतिहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूको विचारलाई समेत आधारमा छलफल र सहजीकरण गर्ने मोबाइल, इन्टरनेट र सामाजिक सञ्जालको प्रयोग गर्दा के गर्ने र के नगर्ने भन्ने विषयमा विद्यार्थीसँग स्पष्ट रूपमा छलफल गर्ने माथि उल्लेख गरिएकामध्ये केही घटना, प्रकल्प, थिएट्र र सामाजिक चुनौतिका बारेमा विद्यार्थीहरूको सहभागितामा कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरीबाट आफूभन्दा साना बालबालिकालाई कसरी बचाउन सकिन्छ भन्ने सोधेर आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकालाई बिपद्बाट कसरी सुरक्षा गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा प्रश्नहरू सोधेर इन्टरनेट र सामाजिक सञ्जालका चुनौतिहरूको बारेमा सोधेर इन्टरनेट र सामाजिक सञ्जालको प्रयोग गर्दा के गर्ने र के नगर्ने कुरा सोधेर कृत्रिम घटना अभ्यासको अवलोकन गरेर

कक्षा ५

क्र. सं.	क्षेत्र/पिम एकाइ	सिकाइ उपलब्ध	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको अवस्थिति (अक्षांश, देशान्तर र उचाइ) सहित पत्ता लगाउन वनगाड कुपिण्डेका केही महत्त्वपूर्ण स्थलहरूको पहिचान र नामाकरण वारे बताउन हासो नगरपालिकाको जातजातिगत जनसङ्ख्या बताउन पालिकाको नक्सा पालिकाको नक्सा बनाइ आफ्नो गाउँ, विद्यालय, बडा कार्यालय, मुख्य सडक र बाटाहरू देखाउन वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको मुख्य काम, कर्तव्य र अधिकारवारे बताउन वनगाड कुपिण्डेको विभिन्न ठाउँहरूमा विद्युत् र सञ्चार सेवाको अवस्था बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको अवस्थिति (अक्षांश, देशान्तर र उचाइ) । वनगाड कुपिण्डेको केही महत्त्वपूर्ण स्थानहरूको पहिचान र नामाकरण हासो नगरपालिकाको जातजातिगत जनसङ्ख्या पालिकाको नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, बडा कार्यालय, मुख्य सडक र बाटाहरू वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको मुख्य काम, कर्तव्य र अधिकारवारे बताउन वनगाड कुपिण्डेको विभिन्न ठाउँहरूमा विद्युत् र सञ्चार सेवाको अवस्था 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप स्वयवस्थ पन सिप नक्सा बनाउने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको विभिन्न स्थानको समुद्र सतहदेखि को उचाइ र अक्षांश एवम् देशान्तरको अवस्थाको बारेमा बताउने वनगाड कुपिण्डेका केही महत्त्वपूर्ण स्थानहरू (बाभे, घाजरीपीपल, मैदु, देलस्थल, कुपिण्डे, अपिचौर, झोरपीपल, सल्लोवजार, च्युरा, खैरगार, कुपिण्डे, निगालचुला, जैतानी, बल्याङ्ग, तारार, रैकर, गच, माजखक, दारिमचौर, बालुवा सङ्घी, बाँफकोट, आदि) को पहिचान र नामाकरणवारे प्रचलित बनाइ र किम्बदन्तीका आधारमा सहजीकरण गर्ने यस सम्बन्धमा स्थानीय जानकारलाई समेत आमन्त्रण गर्ने सकिने र विद्यार्थीहरूलाई समेत यस्ता कुरा पत्ता लगाउन प्रेरित गर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा कुन कुन जातिका मानिसहरूको बसोबास रहेको छ भनेर छलफल चलाउँदै विद्यार्थीहरूकै प्रतिक्रियाका आधारमा बसोबास गर्ने जातजातिको सूची बनाउने विभिन्न जातजातिहरू कति बसोबास गरिरहका छन् भन्ने सम्बन्धमा नगरपालिकाको जातजातिगत जनसङ्ख्याको चार्ट प्रस्तुत गर्ने पालिकाको नक्सा बनाइ आफ्नो गाउँ, विद्यालय, बडा कार्यालय, मुख्य सडक र बाटाहरू रेखाङ्कन गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई सहजीकरण गर्ने विद्यार्थीहरूले बताएको नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने र प्रस्तुतिका लागि उनीहरूलाई अवसर प्रदान गर्ने नगरपालिकाका मुख्यमुख्य काम, कर्तव्य र अधिकारको सूची बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्ने । यस सम्बन्धमा सकेसम्म नगरपालिकामै काम गर्ने पदाधिकारीलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने वनगाड कुपिण्डेका विभिन्न ठाउँहरूमा विद्युत् र सञ्चार सेवाको विस्तारको अवस्था वारे जानकारी गराउने र सेवा पुन बाँकी स्थानहरूको पहिचान गरी त्यस्ता स्थानहरूमा सेवा पुन नसक्नुका कारण पत्ता लगाउनका लागि आवश्यक छलफल र अन्तरक्रिया गर्ने सञ्चार र विद्युत् सेवा पुन बाँकी स्थानहरूमा कहिले सम्म 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको स्थानहरूको उचाइ, अक्षांश र देशान्तर सोधेर नगरपालिकामा रहेका विभिन्न स्थानहरूको नामाकरणवारे प्रश्न सोधेर नगरपालिकामा कुन कुन जातिको बाहुल्यता रहेको छ भन्ने सोधेर वनगाड कुपिण्डेको नक्सामा विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो टोल, विद्यालय र बडा कार्यालय देखाउन लगाएर नगरपालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार मध्ये कुनै तीनओटा भन्ने लगाएर वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको सञ्चार र विद्युत् सेवा पुगोका र स्थानहरूको बारेमा सोधेर 	२०

	<p>२</p> <p>हाम्रा सौलिक कला, संस्कृति र सम्पदाहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> मानव निर्मित सम्पदाको महत्त्व र विशेषता बताउने । प्राकृतिक सम्पदाको महत्त्व र विशेषता बताउने सम्पदाको संरक्षणमा हाम्रो भूमिका उल्लेख गर्ने वनगाड कुपण्डे नगरपालिकाभित्र रहेका विभिन्न धार्मिक र सांस्कृतिक स्थल (मठ, मन्दिर, चर्च, गुफा, कुल देवताका थान, गुठी आदिको अवस्थिति पत्ता लगाइ सूची बनाउने वनगाड कुपण्डे नगरपालिकामा रहेका विभिन्न धार्मिक र सांस्कृतिक स्थल (मठ, मन्दिर, चर्च, गुफा, कुल देवताका थान, गुठी आदिको अवस्थिति र जानकारी वनगाड कुपण्डेका व्यामस लगायत विभिन्न माध्यमिक विद्यालय र त्यहाँ अध्यापन हुने विषयहरूको बारेमा बताउने वनगाड कुपण्डे नगरपालिका का परम्परागत स्थानीय लोकगीत, लोक नृत्य, गाउँखाने कथा, उद्यान टुक्रा, लोकमन्त्र आदिको बारेमा जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> मानव निर्मित सम्पदाको महत्त्व र विशेषता प्राकृतिक सम्पदाको महत्त्व र विशेषता सम्पदाको संरक्षणमा हाम्रो भूमिका वनगाड कुपण्डे नगरपालिकाभित्र रहेका विभिन्न धार्मिक र सांस्कृतिक स्थल (मठ, मन्दिर, चर्च, गुफा, कुल देवताका थान, गुठी आदिको अवस्थिति र जानकारी वनगाड कुपण्डेका व्यामस लगायत विभिन्न माध्यमिक विद्यालय र त्यहाँ अध्यापन हुने विषयहरू वनगाड कुपण्डे नगरपालिका का परम्परागत स्थानीय लोकगीत, लोक नृत्य, गाउँखाने कथाको बारेमा जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> मिकाड सिप गर्ने सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप अवलोकन सिप 	<p>सेवा विस्तार गर्ने कार्यक्रम रहेको छ भन्ने सम्बन्धमा नगरपालिकाका पदाधिकारीहरूसँग प्रत्यक्ष भेटघाट र छलफल गरी जानकारी आदानप्रदान गर्ने</p>	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई मानव निर्मित सम्पदा र प्राकृतिक सम्पदाको बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू दिएर प्रष्ट पार्ने यसरी प्रष्ट पार्ने क्रममा दुवै सम्पदाको महत्त्व र विशेषताहरूको बारेमा पनि चर्चा र छलफल गर्ने मानव सम्पदा महत्त्वपूर्ण कि प्राकृतिक सम्पदा महत्त्वपूर्ण भनेर कक्षमा वादविवाद प्रतियोगिता सञ्चालन गर्ने सम्पदाहरूको महत्त्व के छ र यिनीहरूको संरक्षण किन गर्नुपर्दछ भन्ने सम्बन्धमा विभिन्न चित्र र भिडियो माफेत् सहजीकरण गर्ने वनगाड कुपण्डे नगरपालिकाभित्र रहेका विभिन्न धार्मिक र सांस्कृतिक स्थल : मठ, मन्दिर, गुफा, कुल देवताका थान, गुठी, भवन, मस्जिद आदिको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग छलफल गरी अवस्थितिको सम्बन्धमा सूचना सङ्कलन गर्ने त्यस्ता धार्मिक र सांस्कृतिक स्थलहरूमा को को कहाँ कहाँ कोसँग जानु भएको छ र त्यहाँ गएपछि कस्तो अनुभूति भयो भनेर प्रश्न सोधेर छलफललाई सहज बनाउने विद्यालय नजिक भएका त्यस्ता स्थलहरूमा अवलोकन भ्रमणका लागि विद्यालयले आवश्यक व्यवस्था मिलाउने सकेसम्म विद्यालयमा सम्बन्धित क्षेत्रका विशेषज्ञहरूलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि आमन्त्रण गर्ने वनगाड कुपण्डे नगरपालिकामा रहेको व्यामस लगायत अन्य माध्यमिक विद्यालयहरूको सूची बनाइ अवस्थितिको बारेमा जानकारी दिने ती शैक्षिक संस्थाहरूमा अध्यापन हुने मुख्य मुख्य विषयहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई जानकारी दिने र अबसर मिलाइ अवलोकन भ्रमणको समेत व्यवस्था मिलाउने वनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका परम्परागत स्थानीय लोकगीत, लोक नृत्य, गाउँखाने कथाको बारेमा सहजीकरण गर्ने । यस क्रममा लोकसंस्कृतिका स्थानीय जानकारहरूलाई समेत विद्यालयमा आमन्त्रण गरी सहजीकरण गर्नका लागि अनुरोध गर्ने वनगाड कुपण्डेका विभिन्न चाडपर्व र मेलाजात्राको अबसरमा नाचिने विभिन्न नाचको छोटो भिडियो/तस्वीर देखाएर नाचको नामका बारे सोध्ने, उक्त नाचहरूको इतिहास, यसको महत्त्व र संरक्षणको आवश्यकताको बारेमा 	<ul style="list-style-type: none"> मानव निर्मित सम्पदा र प्राकृतिक सम्पदाको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर सम्पदा हाम्रा सम्पत्ति किन हुन भन्ने बारेमा प्रश्न सोधेर विभिन्न मन्दिर, गुफा र आदिको परिचय र महत्त्वका बारेमा प्रश्नहरू सोधेर वनगाड कुपण्डेका व्यामस र माध्यमिक विद्यालयहरूको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर वनगाड कुपण्डेमा मनाइने विभिन्न चाडपर्व, धार्मिक स्थल सम्बन्धी प्रश्नहरू सोधेर विभिन्न लोक संस्कृति र लोकनृत्य र लोकगीतहरूको संरक्षण सम्बन्धी विभिन्न प्रश्न सोधेर वनगाड कुपण्डे नगरपालिकाको समग्र विकासको 	<p>२५</p>
--	--	---	--	---	--	---	---	-----------

	सङ्कलन गरी बताउन	सङ्कलन गरी बताउन	वनगाड कुपण्डे नगरपालिकाको असल मानिसहरूको सूची तयार गर्ने	वनगाड कुपण्डे नगरपालिकाको असल मानिसहरूको सूची तयार गर्ने	सहजीकरण गर्ने विद्यार्थीहरूकै सहयोगले वनगाड कुपण्डे नगरपालिकाका निमित्त उल्लेख्य कार्य गर्ने असल मानिसहरूको सूची बनाइ उनीहरूले गरेका कामको बारेमा समेत सहजीकरण गर्ने वनगाड कुपण्डेका असल मानिसका छोटी कार्यका लागि विद्यार्थीहरूलाई परियोजना कार्य गर्ने अवसर प्रदान गर्ने । वनगाड कुपण्डेमा प्रचलित लोक चलनहरू : अरिमो परिमो, पैचो, नुन पटकाउने, चुरा फोरार माया पत्ता लगाउने, जारी तिर्ने, हाट जाने, ठगान राख्ने, साइमासा लगाउने, उछिट्टे नाच्ने कक्कर खाने, नदी तर्ने, पानी पात ल्याउने, दुध पुजा गर्ने आदिको सूची बनाइ लोक चलनको सामान्य परिचय दिने	निमित्त उल्लेख्य काम गर्ने विभिन्न मानिसहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग प्रश्नहरू सोधेर असल मानिसको छोटीका लागि दिइएको परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर ठारी भाकाको महत्त्व सोधेर ठारीका भाका महत्त्व र सङ्कलन कार्यको लागि दिइएको परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर
	स्थानीय परम्परागत पेसा व्यवसाय गाईपालन, भेडापालन, खाब्बापालन, कखुरापालन, भैँशीपालन, बाँगरपालन, खरायोपालन, कालिजपालन, परंबापालन आदिको परिचय दिन	स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन पेसा र व्यवसायहरू	सञ्चार सिप सिकाइ सिप सहयोग सिप प्रस्तुतीकर ण सिप सहकार्य सिप	विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर तथा समुदायमा पशु तथा पन्छीपालन मध्ये कुन कुन पालन गरिएको छ ? कसरी पालन गरिएको छ ? उत्पादन के के भएको छ ? विक्री के के गरिन्छ ? आदिका बारेमा छलफल गरी बताउन लगाउने धित्र वा भिडियो माफेत् नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा पालन गरिने गाईपालन, भेडापालन, खाब्बापालन, कखुरापालन, भैँशीपालन, बगरपालन, खरायोपालन, कालिजपालन, परंबापालन आदिको परिचय दिने विद्यार्थीहरूलाई उल्लिखित पालन गरिएका विभिन्न स्थानहरू मध्ये पशुपालन गरिएको कुनै एक स्थान र पन्छीपालन गरिएको कुनै एक स्थानमा शैक्षिक भ्रमण गराइ पालन गर्ने तोरिका, महत्त्व आदिको जानकारी दिने र विद्यार्थीहरूलाई आवश्यक विवरण टिपेट गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न परियोजना कार्य दिने	आफ्नो घर तथा समुदायमा पालन गरिएका पशुपालन वा पन्छीपालनको परिचय दिन लगाएर पालनको महत्त्व बताउन लगाएर परियोजना कार्य प्रस्तुत गर्न लगाएर	
३	हाप्सा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	हाप्सा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन पेसा र व्यवसायहरू	हाप्सा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन पेसा र व्यवसायहरू	हाप्सा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन पेसा र व्यवसायहरू	आफ्नो घर तथा समुदायमा पालन गरिएका पशुपालन वा पन्छीपालनको परिचय दिन लगाएर पालनको महत्त्व बताउन लगाएर परियोजना कार्य प्रस्तुत गर्न लगाएर	
	हाप्सा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	हाप्सा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन पेसा र व्यवसायहरू	हाप्सा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन पेसा र व्यवसायहरू	हाप्सा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पन्छीपालन पेसा र व्यवसायहरू	आफ्नो घर तथा समुदायमा पालन गरिएका पशुपालन वा पन्छीपालनको परिचय दिन लगाएर पालनको महत्त्व बताउन लगाएर परियोजना कार्य प्रस्तुत गर्न लगाएर	

<p>५</p> <p>हास्यो वातावरण र हरित विद्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> परिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक र असाहज स्थितिका मानिनहरूप्रति सहयोग गर्ने भावनाको वर्णन र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने शरीरलाई आवश्यक पर्ने पौष्टिक तत्वहरू नष्ट नहुने गरी तरकारी र अन्य खानेकुरा तयार पार्ने र खाने तरिकाको परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> परिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक र असाहज स्थितिका मानिनहरूप्रति सहयोग गर्ने भावनाको वर्णन र अभ्यास शरीरलाई आवश्यक पर्ने पौष्टिक तत्वहरू नष्ट नहुने गरी तरकारी र अन्य खाने कुरा तयार पार्ने र खाने तरिकाको परिचय र अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> हास्यो जेष्ठ नागरिक हास्यो अमूल्य सम्पत्ति र जिउडो इतिहास हुन भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू लिएर स्पष्ट पार्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्त मानिसहरूसँग सम्बन्धित समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हासिले अहिले सहयोग गर्नु भन्ने भोली हासी पनि त्यो अबस्थामा हुँदा हामीलाई पनि अरुले सहयोग गर्छन भन्ने कुरालाई पनि छलफलमा ल्याउने श्रव्य दृश्य सामग्री लगायत जेष्ठ नागरिकलाई चोतव्यक्तिको रूपमा उपयोग गर्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्तलाई व्यक्तिगत वा समूहमा मिली सक्ने सहयोग गर्नका लागि परियोजना कार्यको व्यवस्था गर्ने शरीरलाई आवश्यक पर्ने पौष्टिक तत्वहरू नष्ट नहुने गरी तरकारी र अन्य खानेकुरा तयार पार्ने र खाने तरिकाको सम्बन्धमा सहजीकरण गर्ने सहजीकरणको क्रममा स्थानीय विज्ञ एवम् विज्ञ र छोटा भिडियो तथा युट्युबको समेत प्रयोग गर्न सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> आसनाहरूको परिचय र महत्त्व सोधेर जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परका मानिसहरूको बारेमा भन्ने लगाएर जेष्ठ नागरिक र अशक्तहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर जेष्ठ नागरिक र अशक्त व्यक्तिलाई गरेको सहयोग बारे भन्ने लगाएर वा परियोजना कार्यको अभिलेख हेरेर पौष्टिक तत्वहरू नष्ट नहुने गरी खानेकुरा तयार पार्ने तरिका सोधेर 	<p>२५</p> <ul style="list-style-type: none"> औषधीजन्य वनस्पतिहरूको परिचय दिन लगाएर औषधीजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग बताउन लगाएर घरमा औषधीजन्य वनस्पति तथा फलफूल रोपन गरे नरोको अभिभावकसँग प्रतिक्रिया लिएर विद्यालयमा
<p>५</p> <p>हास्यो वातावरण र हरित विद्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कृपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रका सामुदायिक वनमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग र महत्त्व परिचय गर्ने घर तथा विद्यालयमा स्थानीय औषधीजन्य वनस्पति र फलफूल बगैँचाको निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने वनस्पति र जीवजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थी, 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कृपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग र महत्त्व विद्यालय तथा घरमा स्थानीय औषधीजन्य वनस्पति र फलफूल बगैँचाको निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने वनस्पति र जीवजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थी, 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप रिक्काइ सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप स्व-व्यवस्थापन सिप सहकार्य र 	<ul style="list-style-type: none"> प्रत्यक्ष अवलोकन तथा तस्वीर, भिडियो माफत स्थानीय औषधीजन्य जडिबुटीहरू- टिमुर, हर्षो, बर्रो, कुरिल्लो, गुर्जो, घोडाटप्रे, अमला, लालीगुराँस, मुसालीरी, बटलेटी, अथरबालो, भिगामाटो, बाजा, बाँसा आदिको को परिचय र महत्त्वका बारेमा छलफल र सहजीकरण गर्ने । यस सम्बन्धी सहजीकरणका लागि स्थानीय जानकारहरूलाई समेत आमन्त्रण गर्न सकिने ती औषधीजन्य वनस्पतिहरूको महत्त्व तथा उपयोग के के कामका लागि प्रयोग गरिन्छ, होला ? भन्ने प्रश्नमा छलफल गराउने घर तथा विद्यालयमा ती औषधीजन्य वनस्पति तथा फलफूलको उत्पादन गर्नको लागि बगैँचा बनाउन सकिने कुरा बताउने घर तथा विद्यालयमा औषधीजन्य वनस्पति तथा फलफूल उत्पादन गर्न सकिने तरिकासहित श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> औषधीजन्य वनस्पतिहरूको परिचय दिन लगाएर औषधीजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग बताउन लगाएर घरमा औषधीजन्य वनस्पति तथा फलफूल रोपन गरे नरोको अभिभावकसँग प्रतिक्रिया लिएर विद्यालयमा 	

		विद्यालय, समुदायको भूमिका पहिचान गर्ने	विद्यालय, समुदायको भूमिका	सहायोग सिप	गर्ने र छलफल गर्ने • विद्यालयको वरीचामा औषधीजन्य वनस्पति र फलफूल रोपन विद्याथीहरूलाई सहभागी गराउने • अभिभावकको सहयोगमा घरमा सम्भव भए सम्म औषधीजन्य वनस्पति र फलफूल वरीचा तयार गर्न लगाउने र यस कार्यमा अभिभावकहरूबीच अन्तिक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने • नगरपालिका क्षेत्रभित्रका वनमा पाइने वनस्पति र जीवजन्तुको संरक्षण गर्नुको महत्त्व सम्वन्धमा छलफल गराउने • उक्त क्षेत्रभित्रका वनस्पति र जीवजन्तुहरूको संरक्षणको लागि विद्यार्थी, समुदाय, विद्यालयको भूमिका सम्बन्धमा छलफल गराउने • वातावरण (मजीब र निर्जीब वस्तुहरू) को संरक्षण भनेको के होला ? प्रश्नमा मरिस्तक मन्थन गराउने र वातावरण संरक्षणको उदाहरणसहित प्रष्ट पार्ने (जीवजन्तुको संरक्षण, वनस्पतिको संरक्षण, वनसम्पदान, जलसम्पदाको संरक्षण) • जलप्रदूषण भनेको के हो होला ? प्रश्नमा मरिस्तक मन्थन गराउने • घर, विद्यालय, नगरपालिका क्षेत्रभित्रका विभिन्न स्रोत तथा स्थानमा भएको पानी र त्यसमा देखिएको प्रदूषणको बारेमा अवलोकन, चित्र तथा भिडियोको माध्यमबाट प्रष्ट पार्ने • उक्त क्षेत्र तथा विभिन्न स्थानमा जलप्रदूषण हुनुका कारणहरूमा छलफल गराउने • नगरपालिका क्षेत्रभित्र देखिएको पानी प्रदूषणबाट देखिएको असरहरू (वाटोचिर्वा, मानिस तथा अन्य जनावर, वातावरण आदिमा) र त्यसको असरमा छलफल गराउने • पानीको संरक्षण गर्ने उपायहरू (आकाशो पानी सङ्कलन, सर्कपिट, वृक्षारोपण आदि) मा छलफल गराउने	औषधीजन्य वनस्पति तथा फलफूल रोपनमा सहभागी भए, नभएको अवलोकन गरेर • नगरपालिका क्षेत्रभित्रका वनस्पति तथा जीवजन्तुको संरक्षणको महत्त्व बताउन लगाएर • उक्त कार्यको लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका व्यक्त गर्न लगाएर • वातावरण संरक्षणको परिचय बताउन लगाएर • जल प्रदूषणको परिचय सोधेर • जल प्रदूषण हुने कारणहरू बताउन लगाएर • जल प्रदूषणबाट देखिएका असरहरू बताउन लगाएर • जल प्रदूषणलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू सोधेर • पानीको संरक्षणको उपायहरू सोधेर	२०
विद्यालय, समुदायको भूमिका पहिचान गर्ने	विद्यालय, समुदायको भूमिका	विद्यालय, समुदायको भूमिका	विद्यालय, समुदायको भूमिका	प्रयोग सिप • साञ्चार सिप • स्व-	सामाजिक चुनौति र विद्यार्थीको रूपमा रहेका जातिय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसाको कारण समाजमा परेका असरहरूको बारेमा चित्र र छोटो भिडियो को माध्यमबाट छलफल सञ्चालन गर्ने • उल्लिखित सामाजिक विसङ्गतिका असरहरूको उल्लेख गर्दै	सामाजिक चुनौति र विद्यार्थीको रूपमा रहेका जातिय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसासम्बन्धी विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर	
विद्यालय, समुदायको भूमिका पहिचान गर्ने	विद्यालय, समुदायको भूमिका	विद्यालय, समुदायको भूमिका	विद्यालय, समुदायको भूमिका	प्रयोग सिप • साञ्चार सिप • स्व-	सामाजिक चुनौति र विद्यार्थीको रूपमा रहेका जातिय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसाको	सामाजिक चुनौति र विद्यार्थीको रूपमा रहेका जातिय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसासम्बन्धी विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर	
विद्यालय, समुदायको भूमिका पहिचान गर्ने	विद्यालय, समुदायको भूमिका	विद्यालय, समुदायको भूमिका	विद्यालय, समुदायको भूमिका	प्रयोग सिप • साञ्चार सिप • स्व-	सामाजिक चुनौति र विद्यार्थीको रूपमा रहेका जातिय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसाको	सामाजिक चुनौति र विद्यार्थीको रूपमा रहेका जातिय भेदभाव, छुवाछूत र लैंगिक हिंसासम्बन्धी विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर	

		<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक सञ्जालबाट पर्ने जाने नकारात्मक असरहरु बताउन उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेख गरिएमध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रदर्शन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सरक्षण र सुरक्षा कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेख गरिएमध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रदर्शन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> कारणहरू टिपोट गर्न लगाउने विगत एक वर्षमा हावाहुरी, चट्याङ्ग र भूकम्पबाट भएको क्षति समूहमा छलफल गरी बुँदागत रूपमा टिपोट गर्न लगाउने समुदायले गरेका राम्रा प्रयासहरूको समाचार वा कथा वा भिडियो को माध्यमबाट प्रस्तुतीकरण गरी हावाहुरी, चट्याङ्ग र भूकम्पबाट हुने क्षति न्यूनीकरणका लागि गरिने पूर्व तयारी वा सावधानीका लागि गरिने कार्यहरू टिचाट गरी प्रस्तुतीकरण गर्ने लगाउने । सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोगबाट हुने नकारात्मक असरहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूको पूर्व जानकारीलाई आधार बनाई सहजीकरण गर्ने । सामाजिक सञ्जालको नकारात्मक असरहरू उल्लेख गर्दा मानिसहरूले भोगेका विभिन्न दुष्टाल्ताहरूलाई सहजीकरणको शिलसिलामा प्रयोग गर्न सकिने । माथि उल्लेख गरिएको केही विषय, सामाजिक चुनौति आदिमध्ये केहीको उपयुक्तताको आधारमा कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरीबाट आफूभन्दा सांगो थालबालिकालाई कसरी बचाउन सकिन्छ भन्ने बारेमा सोधेर भूकम्पको क्षति न्यूनीकरणका लागि गरिने तीनजोटी पूर्वतयारीहरू सोधेर सामाजिक सञ्जालको नकारात्मक असरहरू सोधेर कृत्रिम घटना अभ्यासको अवलोकन र मूल्याङ्कन गरेर
--	--	--	--	---	--

कक्षा ६

क्र. सं.	क्षेत्र/विषय	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	ध्यवहार कुराल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
१	बनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको ऐतिहासिक परिचय दिन बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो गाउँटोल, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटाहरू उल्लेख गर्ने बनगाड कुपिण्डे जनप्रतिनिधिहरू तथा तिनको जिम्मेवारी बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको ऐतिहासिक परिचय बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो गाउँटोल, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटाहरू वडाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू र तिनको जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप नक्सा बनाउने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> नक्सा एवम् भिडियो माफेत्त बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको सामान्य ऐतिहासिक परिचयको बारेमा सहजीकरण गर्ने बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो गाउँटोल, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटाहरू भर्ने लगाउने कार्यमा सहजीकरण गर्ने उनीहरूले भरेका स्थानहरूको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने उनीहरू आफैलाई आफ्नो बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सा बनाउन लगाइ विभिन्न स्थानहरू देखाउन अभिप्रेरित गर्ने उनीहरूले बनाएको नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकाको नक्सामा आफ्नो विद्यालय र वडा कार्यालयहरू भर्ने लगाएर उनीहरूले बनाएको नक्सामा सम्बन्धमा प्रश्नहरू सोधेर 	२०
		<ul style="list-style-type: none"> वडाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू तथा तिनको जिम्मेवारी बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> वडाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू र तिनको जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वडाका जनप्रतिनिधिहरू र उनीहरूको भूमिका एवम् जिम्मेवारीका बारेमा छलफल र सहजीकरण गर्ने जनप्रतिनिधिहरूले तोके अनुसारको जिम्मेवारी पूरा गरे नगरेको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई समूहमा छलफल गर्न लगाइ प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वडा र वडाका जनप्रतिनिधिहरूको भूमिका र जिम्मेवारी बताउन 	

<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेमा कला, संस्कृति र साहित्यको सामान्य परिचय दिन बाल साहित्य (बाल कविता, कथा, चित्रहरू र भिन्ने चित्रहरू) का साथै पत्रिका) का साथै बालबालिकाको विकासका लागि वनगाड कुपिण्डेमा भए गरेका कार्यहरू उल्लेख गर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरू आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने गाउँटोलका मानिसहरूको पहिचान र योगदानको चर्चा गर्ने हटारका कथाको परिचय दिन वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित कथाको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेमा कला, संस्कृति र साहित्यको सामान्य परिचय गर्ने बाल साहित्य (बाल कविता, कथा, चित्रहरू र भिन्ने चित्रहरू) का साथै पत्रिका) का साथै बालबालिकाको विकासका लागि वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा भए गरेका कार्यहरूको समीक्षा गर्ने र यस्ता कार्यमा योगदान गर्ने सदस्य तथा र व्यक्तिहरूको बारेमा समेत सूची तयारी छलफल गर्ने तस्वीर वा छोटो भिडियो देखाएर विद्यार्थीलाई वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरू: कृष्ण मन्दिर (देवस्थल, सिद्ध गुफा (तापेप), छहरे बाजेको गुफा (गर्छो), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (सावखर्क), मैदुम पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुन्तीग भोटको पुल (बामे), कैलु बराहको मन्दिर (कुपिण्डे देह) सासल्ले बस्युको मन्दिर, शिद वावा मन्दिर (चौर), कैलु जैसी मन्दिर (बामे), देउती बज्यै (बालुवा सडुपही), भोटै राजाको भवन दरवार, मैदु, कम शारीको भवन दरवार (खैरागार) को परिचय र महत्त्वको बारेमा छलफल र सहजीकरण गर्ने उपपुस्तकको आधारमा त्यस्ता क्षेत्रहरूको अवलोकन भ्रमण र परियोजना कार्यका लागि अवसर प्रदान गर्ने आफ्नो गाउँटोलमा राम्रो काम गर्ने गाउँटोलका समाजसेवी, खेलाडी, साहित्यकार, कलाकार, राजनीतिकर्मी, शैक्षिक व्यक्तिहरू आदिको सर्वेक्षण र पहिचान गर्ने उनैहरूले गरेका योगदानहरूको सर्वेक्षण गरी कक्षामा विप्लवण गर्ने यस्ता व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई नै बढी मात्रामा परिचालन गर्ने। विद्यार्थीहरूलाई पनि उल्लिखित मानिसहरूले जस्तै गाउँटोल, समाज र मुलुकको विकास लागि काम गर्नुपर्छ भनेर अभिप्रेरित गर्ने असल मानिसहरूको खोजी र पहिचानका लागि विद्यार्थीहरूलाई परियोजना कार्य गर्नका लागि अवसर प्रदान गर्ने वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित हटारका कथा, कथाको साथै यहाँ प्रचलनमा रहेको सिरिङ्गो नाचको परिचय र महत्त्वको बारेमा वास्तविक अवस्था, तस्वीर, भिडियो अनौप आदिको अध्ययन अवलोकनका माध्यमबाट छलफल र सहजीकरण गर्ने। हटारका कथा र कथाका लागि स्थानीय बृहदापका एवम् जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप अवलोकन सिप प्रतिबेदन सिप दृश्य साक्षरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेमा कला, संस्कृति र साहित्यको सामान्य परिचय गर्ने बाल साहित्य (बाल कविता, कथा, चित्रहरू र भिन्ने चित्रहरू) का साथै पत्रिका) का साथै बालबालिकाको विकासका लागि वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरू आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने गाउँटोलका मानिसहरूको पहिचान र योगदानको चर्चा गर्ने हटारका कथाको परिचय वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित कथाको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेमा कला, संस्कृति र साहित्यको सामान्य परिचय गर्ने बाल साहित्य (बाल कविता, कथा, चित्रहरू र भिन्ने चित्रहरू) का साथै पत्रिका) का साथै बालबालिकाको विकासका लागि वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा भए गरेका कार्यहरूको समीक्षा गर्ने र यस्ता कार्यमा योगदान गर्ने सदस्य तथा र व्यक्तिहरूको बारेमा समेत सूची तयारी छलफल गर्ने तस्वीर वा छोटो भिडियो देखाएर विद्यार्थीलाई वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरू: कृष्ण मन्दिर (देवस्थल, सिद्ध गुफा (तापेप), छहरे बाजेको गुफा (गर्छो), सिद्ध गुफा (मैदु), सिद्ध गुफा (सावखर्क), मैदुम पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुन्तीग भोटको पुल (बामे), कैलु बराहको मन्दिर (कुपिण्डे देह) सासल्ले बस्युको मन्दिर, शिद वावा मन्दिर (चौर), कैलु जैसी मन्दिर (बामे), देउती बज्यै (बालुवा सडुपही), भोटै राजाको भवन दरवार, मैदु, कम शारीको भवन दरवार (खैरागार) को परिचय र महत्त्वको बारेमा छलफल र सहजीकरण गर्ने उपपुस्तकको आधारमा त्यस्ता क्षेत्रहरूको अवलोकन भ्रमण र परियोजना कार्यका लागि अवसर प्रदान गर्ने आफ्नो गाउँटोलमा राम्रो काम गर्ने गाउँटोलका समाजसेवी, खेलाडी, साहित्यकार, कलाकार, राजनीतिकर्मी, शैक्षिक व्यक्तिहरू आदिको सर्वेक्षण र पहिचान गर्ने उनैहरूले गरेका योगदानहरूको सर्वेक्षण गरी कक्षामा विप्लवण गर्ने यस्ता व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई नै बढी मात्रामा परिचालन गर्ने। विद्यार्थीहरूलाई पनि उल्लिखित मानिसहरूले जस्तै गाउँटोल, समाज र मुलुकको विकास लागि काम गर्नुपर्छ भनेर अभिप्रेरित गर्ने असल मानिसहरूको खोजी र पहिचानका लागि विद्यार्थीहरूलाई परियोजना कार्य गर्नका लागि अवसर प्रदान गर्ने वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित हटारका कथा, कथाको साथै यहाँ प्रचलनमा रहेको सिरिङ्गो नाचको परिचय र महत्त्वको बारेमा वास्तविक अवस्था, तस्वीर, भिडियो अनौप आदिको अध्ययन अवलोकनका माध्यमबाट छलफल र सहजीकरण गर्ने। हटारका कथा र कथाका लागि स्थानीय बृहदापका एवम् जानकारी
--	---	---	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> सरिङ्गो नाचको परिचय र महत्त्व घियाँ सङ्कान्तिको परिचय महत्त्व र मनाउने तरिका र दुध पूजाको परिचय र महत्त्व उल्लेख गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन सिप स्वीकार्य सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घियाँत्यारको परिचय महत्त्व र मनाउने तरिका र दुध पूजाको परिचय महत्त्व 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन सिप स्वीकार्य सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्याथीहरूको पुस्तकालयलाई सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने विद्याथीहरूलाई सरिङ्गो नाचको प्रत्यक्ष अवलोकन एवम् स्थानीय जानकारसंग भेटघाट समेत गरी सहजीकरणलाई प्रभावकारी बनाउने विद्याथीहरूको पुस्तकालयको आधारमा उनीहरूलाई घियाँ सङ्कान्ति र दुध पूजाको महत्त्व र मनाउने गर्ने तरिकाको बारेमा भन्नु लगाउने विद्याथीहरूबाट प्राप्त प्रतिक्रियाहरूलाई समीक्षण गर्दै घियाँ सङ्कान्ति र दुध पूजा महत्त्व र मनाउने/गर्ने तरिकाको बारेमा सहजीकरण गरी आवश्यकता अनुसार थप पुष्टि गर्ने सहजीकरण प्रयोजनका लागि यससम्बन्धी स्थानीय जानकार व्यक्तिहरूलाई आमन्त्रण गर्ने विद्याथीहरूलाई आफ्नो घरमा खेती गरिएका अन्नबालीहरूको बारेमा जानकारी दिन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गर्ने अन्नबालीहरू (धान, मकै, जामु, कोदो, गहुँ, जौ) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने विद्याथीहरूलाई विद्यालयको नजिकै अन्नबालीको खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने । भ्रमणको क्रममा अवलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्ने लगाउने उक्त अन्नबालीहरू मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गर्ने कार्यमा विद्याथीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्ने लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> घारमा सोधेर घियाँ सङ्कान्ति र दुध पूजा मनाउने/गर्दा गरिने क्रियाकलाप र गी पढ्दाको महत्त्वको बारे विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर
३	हाप्पा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	<ul style="list-style-type: none"> अन्नबालीहरूको खेती गर्ने तरिका बताउने र उक्त खेतीमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> अन्नबालीहरूको खेती गर्ने तरिकाको जानकारी र उक्त खेतीमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> अन्नबालीहरूको खेती गर्ने तरिकाको बारेमा जानकारी र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने । चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गर्ने तरकारी बालीहरू (आलु, साग, धान्दा, काउली, टमाटर, गोलमैँठा, खुर्सानी) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने विद्याथीहरूलाई विद्यालयको नजिकै तरकारी खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने । भ्रमणको क्रममा अवलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्ने लगाउने उक्त तरकारी बालीहरू मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्याथीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्ने लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> घर वा समुदायमा खेती गरिने अन्न बालीको परिचय दिन लगाएर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन लगाएर अन्नबालीको खेती गर्ने तरिकाको बारेमा सहभागी भएको अवलोकन र भएमा सहभागी भएको अवलोकन र अभिभावकको प्रतिक्रिया लिएर आफ्नो घर वा समुदायमा खेती गरिने तरकारी बालीको परिचय दिन लगाएर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन लगाएर तरकारी बालीको खेती कार्यमा सहभागी भएको अवलोकन गरेर अभिभावकको

	<ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्रीहरू -कुचो, दमालो, सुपु, डोको, डालो, मान्द्रो र परालको गुन्डी बनाउने तरिका बताउने तरिका निर्माण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्रीहरू -सुपु, डोको, डालो, मान्द्रो बनाउने तरिकाको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप समालोचनात्मक सोच्नाइ सिप अवलोकन सिप आभिव्यक्ति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घरमा हस्त निर्मित सामग्रीहरू के के रहेछन् ? तिनको प्रयोग के के कामको लागि गरिने रहेछ ? बताउन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा निर्माण गरिने सामग्रीहरू (सुपु जाबो, डोको, मान्द्रो र परालको गुन्डी) को जानकारी दिने शिक्षक आफै वा - कुचो, दमालो, सुपु, जाबो, डोको, मान्द्रो र परालको गुन्डी बनाउन जान्ने व्यक्तिलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा आमन्त्रण गरेर उक्त सामग्री निर्माण गर्न चाहिने कच्चा पदार्थहरूको व्यवस्थापन गरी निर्माण गर्न लगाउने र विद्यार्थीहरूलाई समेत सो कार्यमा सहभागी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई व्यावसायिक कृषि, कृषि पकेट क्षेत्र, कृषि व्यवसायको आवश्यकता सम्वन्धमा आआफ्नो अनुभव बताउन लगाउने शिक्षकले श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट उल्लिखित विषयवस्तुको परिचय, महत्त्व र आवश्यकता बताउने । घर वा विद्यालयको सक्रियतामा विद्यार्थीहरूलाई कृषि कार्यका लागि अभ्यास गराउने मौरीपालनको बारेमा तस्वीर, भिडियो र प्रत्यक्ष अवलोकनको माध्यमबाट सहजीकरण गर्ने र यसका लागि स्थानीय कृषि विज्ञलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने कुनै पनि पेसा र व्यवसायको प्रवर्धनमा पालिकाको भूमिकाको सम्वन्धमा छलफल र सहजीकरण गर्ने । यसका लागि पालिकाकै सम्बन्धित पदाधिकारीलाई आमन्त्रण गरेर विभिन्न पेसा र व्यवसायको प्रवर्धनमा पालिकाले खेलेको र खेल सक्ने भूमिकाको बारेमा जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले उनीहरूको रुचि, प्रतिभा र क्षमताका बारेमा सोधेर समाज र राष्ट्रका जिम्मेवार नागरिकमा हुनुपर्ने 		
४	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप लक्ष्य निर्धारण सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने

	<p>आर्थिक क्रियाकलापहरू पहिचान गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> जडीबुटी खेती र सङ्कलन एवम् विभिन्न स्थानीय जातका जडिबुटीहरूको नर्सरी निर्माण र विक्री वितरण आदि गर्ने नगरपालिका क्षेत्रमा वृक्षरोपण कार्यमा सहयोग गर्ने 	<p>आर्थिक क्रियाकलापहरूको पहिचान</p> <ul style="list-style-type: none"> जडीबुटी खेती र सङ्कलन एवम् विभिन्न स्थानीय जातका जडिबुटीहरूको नर्सरी निर्माण र विक्री वितरण, आदि नगरपालिका क्षेत्रमा वृक्षरोपण कार्यमा सहयोग ! 	<p>सम्मान सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<p>बताउने</p> <ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा उत्पादन गर्न सकिने जडीबुटीहरू पहिचान गर्न लगाउने, पहिचान गराउने र जडीबुटी खेती गर्ने तरिका बताउने जडीबुटी खेती गर्नको लागि आवश्यक नर्सरी निर्माण गर्न सकिने कुरा बताउने र नर्सरी तयार गर्ने विधि बताउने विद्यालयमा गरिएको नर्सरीबाट उत्पादित वनोहरू विक्रीवितरण गर्ने, गर्न लगाउने पालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा वृक्षरोपण गर्ने कार्यक्रममा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी बनाउने । 	<p>क्रियाकलापमा गर्ने सहयोग सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा उत्पादन गर्न सकिने जडीबुटीहरू भन्ने लगाएर ननरीमा उत्पादित वनें घर तथा विद्यालयमा रोपन गरे नरैको अवलोकन गरेर
	<p>हरित घर तथा विद्यालयको परिचय दिन</p> <ul style="list-style-type: none"> हरियाली प्रबंधनको परिचय दिन हरियाली प्रबंधनको महत्त्व, तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहभागी हुन 	<p>हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणा/परिचय</p> <ul style="list-style-type: none"> हरियाली प्रबंधनको परिचय महत्त्व, तरिका र सहभागिता 	<p>सिकाइ सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> स्वयवस्थापन सिप बातावरणप्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<p>हरित घर, हरित विद्यालय भनेको के होला ? विचार प्रस्तुत गर्न लगाउने</p> <ul style="list-style-type: none"> घर वरपरको खाती जग्गा वा अन्य ठाउँमा आवश्यक विस्वाहरू रोपेर स्वस्थ बातावरण निर्जना गर्ने रूपमा हरित घरको परिचय दिने ऊर्जाको बचत र सही सन्तुषोपण गर्ने, बातावरणमैत्री व्यवहार गर्ने, बातावरण संरक्षण गर्ने, सुदृढ सिकाइ बातावरण भएको विद्यालयलाई हरित विद्यालय भनिन्छ भनी हरित विद्यालयको परिचय दिने हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणालाई जोडेर हरियाली प्रबंधनको परिचय दिने हरियाली प्रबंधन गदा हुने महत्त्व, हरियाली प्रबंधन गर्ने तरिका बताउने । यस सन्ध्यमा श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्ने र यस कार्यमा सहभागी हुन प्रेरित गर्ने 	<p>हरित घर तथा विद्यालयको परिचय दिन लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालय अन्तर्गत पर्ने पक्षहरू बताउन लगाएर । हरियाली प्रबंधनको परिचय, यसको महत्त्व र तरिका बताउन लगाएर
	<p>घर, विद्यालय र स्थानीय क्षेत्रमा हुन सक्ने फोहोर तथा प्रदूषण न्यूनीकरणका उपायहरू बताउन</p> <ul style="list-style-type: none"> बनगाड कृपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा खानेपानीको स्रोत, वितरण र पानी शुद्धीकरणका स्थानीय 	<p>घर, विद्यालय र स्थानीय क्षेत्रमा हुन सक्ने प्रदूषण न्यूनीकरणका उपायहरू (जल, बायु, ध्वनि, जमीन)।</p> <ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका क्षेत्रमा खानेपानीको स्रोत र पानीको वितरण 	<p>सिकाइ सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> स्व-व्यवस्थापन सिप बातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप 	<p>स्थानीय क्षेत्रमा हुने प्रदूषणका प्रकार पहिचान गर्न लगाउने (हावा, पानी, जमिन, ध्वनि आदि)</p> <ul style="list-style-type: none"> उक्त प्रदूषण हुने कारण र असरमा छलफल गराउने जल, बायु, ध्वनि, जमिनको प्रदूषणलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरूमा छलफल गराउने (फोहोरमैलाको उचित विसर्जन, व्यवस्थापन, कम्पनी प्रावधान, सचेतना आदि) नगरपालिका क्षेत्रमा भएका खानेपानीका स्रोतहरूको पहिचान गर्न लगाउने घर तथा विद्यालयमा आउने खाने पानीको वितरण प्रक्रिया तथा शुद्धीकरण विधिको बारेमा छलफल गराउने 	<p>स्थानीय क्षेत्रमा भएका प्रदूषणहरू पहिचान गर्न लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> प्रदूषणका कारण, असर र न्यूनीकरणका उपायहरू सोधेर फोहोरमैला व्यवस्थापनको

				आफू बच्चे र अरूलाई पनि बचाउने उपायहरू बताउने	नागरिक जिम्मेवारी	उल्लिखित दुर्घटनाहरूबाट विगत एक वर्षमा आफ्नो वरिपरि भएको क्षति सम्भूमा छलफल गराउने र सबभन्दा बढी जोखिममा हुने वर्ग पहिचान गर्ने लगाउने	सडक दुर्घटनाका कारण र बच्चे उपायहरू सोधेर विद्यार्थीहरूलाई कृषिम घटना अन्यास (Simulation) मा सारिक भएको अवलोकन एवम् मूल्याङ्कन गरेर
		आफू बच्चे र अरूलाई पनि बचाउने उपायहरू बताउने	वनागाड र बात्वा सङ्ग्रही जस्ता अन्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यून गर्न गरिएका र गतुपर्ने कार्यहरू	वनागाड र बात्वा सङ्ग्रही जस्ता अन्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यून गर्न गरिएका र गतुपर्ने कार्यहरू	उल्लिखित दुर्घटनाहरूको न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थीको भूमिका सम्भूमा छलफल गराउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने	समाचार वा कथा वा भिडियोको माध्यमबाट उल्लिखित दुर्घटनाहरूको रोकथामका लागि गरिने पूर्वतयारी प्रस्तुतीकरण	
		आफू बच्चे र अरूलाई पनि बचाउने उपायहरू बताउने	वनागाड र बात्वा सङ्ग्रही जस्ता अन्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यून गर्न गरिएका र गतुपर्ने कार्यहरू	वनागाड र बात्वा सङ्ग्रही जस्ता अन्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यून गर्न गरिएका र गतुपर्ने कार्यहरू	उल्लिखित घटना, दुर्घटना न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्ने ।	उल्लिखित दुर्घटनाहरूको न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थीको भूमिका सम्भूमा छलफल गराउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने	
		आफू बच्चे र अरूलाई पनि बचाउने उपायहरू बताउने	वनागाड र बात्वा सङ्ग्रही जस्ता अन्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यून गर्न गरिएका र गतुपर्ने कार्यहरू	वनागाड र बात्वा सङ्ग्रही जस्ता अन्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यून गर्न गरिएका र गतुपर्ने कार्यहरू	उल्लिखित घटना, दुर्घटना न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्ने ।	उल्लिखित दुर्घटनाहरूको न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थीको भूमिका सम्भूमा छलफल गराउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने	
		आफू बच्चे र अरूलाई पनि बचाउने उपायहरू बताउने	वनागाड र बात्वा सङ्ग्रही जस्ता अन्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यून गर्न गरिएका र गतुपर्ने कार्यहरू	वनागाड र बात्वा सङ्ग्रही जस्ता अन्य खोला नालाबाट हुने कटान तथा डुबान न्यून गर्न गरिएका र गतुपर्ने कार्यहरू	उल्लिखित घटना, दुर्घटना न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्ने ।	उल्लिखित दुर्घटनाहरूको न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थीको भूमिका सम्भूमा छलफल गराउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने	

कक्षा ७

क्र.स.	क्षेत्र/विषय/एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कृशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
१	वनागाड कुपिण्डेको परिचय	वनागाड कुपिण्डे नगरपालिकाका प्रशासनिक संरचना बताउने	वनागाड कुपिण्डे नगरपालिकाका प्रशासनिक संरचना	सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप नक्सा बनाउने सिप अवलोकन	वनागाड कुपिण्डे नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई तथ्य र भिडियो माफत प्रस्तुत गर्ने यसका लागि नगरपालिका कार्यालयको अवलोकन गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई अवसर उपलब्ध गराउने	विद्यार्थीले बनाएको नक्साको अवलोकन गरेर उनीहरूले बनाएको नक्सामा भएका विवरणको सन्ध्यामा प्रश्नहरू	२०
		सल्यान जिल्लाको नक्सा बनाइ आफ्नो नगरपालिकाको मुख्य स्थानहरू, मुख्य	सल्यान जिल्लाको नक्सा बनाइ त्यस अन्तर्गत रहेको वनागाड कुपिण्डे नगरपालिकाको मुख्य स्थानहरू, मुख्य	सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप नक्सा बनाउने सिप अवलोकन	वनागाड कुपिण्डे नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचनाको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई तथ्य र भिडियो माफत प्रस्तुत गर्ने यसका लागि नगरपालिका कार्यालयको अवलोकन गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई अवसर उपलब्ध गराउने	वनागाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सा बनाइ त्यस अन्तर्गत रहेको वनागाड कुपिण्डे नगरपालिकाको मुख्य स्थानहरू, मुख्य	

	<p>स्वास्थ्य, मुख्य सड़क तथा बाटाहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी, खोलानाला र तालहरू भन्ने</p>	<p>सडक तथा बाटाहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी, खोलानाला र तालहरू रेखाङ्कन</p>	<p>सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> • प्रस्तुतिकरण सिप • दृश्य साक्षरता सिप 	<p>स्थल, नदी, खोलानाला र तालहरू आदि भन्ने लगाउने</p> <ul style="list-style-type: none"> • उनीहरूले बनाएका नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने • उनीहरूले बनाएको नक्सा प्रस्तुत गर्ने लगाउने • प्रस्तुतिकरणको समेत अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने 	<p>सोधेर</p>
<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको समग्र शैक्षिक अवस्था र प्राविधिक शिक्षाको वर्तमान अवस्थाको प्रस्तुति गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको समग्र शैक्षिक अवस्था र प्राविधिक शिक्षाको वर्तमान अवस्थाको जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> • सिकाइ सिप • सञ्चार सिप • अवलोकन सिप • प्रश्नोत्तर सिप • प्रस्तुतिकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको समग्र शैक्षिक अवस्थाको बारेमा कूल विद्यालयहरूको सङ्ख्या, कक्षागत विद्यार्थीहरूको विवरण, विद्यालय नजाने वालवालिकाहरूको विवरण, विद्यार्थीहरूको जतिगत विवरण, अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरूको विवरण आदिलाई चार्टको माध्यमबाट प्रस्तुत गरी सहजीकरण गर्ने • विद्यालय आउन नसकेका वालवालिकाहरूलाई विद्यालयमा भर्ना गर्नका लागि तपाईंहरूको के भूमिका हुन सक्छ भनी समूहमा छलफल गरी प्रस्तुतिका लागि अवसर दिने • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा प्राविधिक शिक्षा अध्ययन अध्यापन गर्ने विद्यालयहरू, सञ्चालन भएको प्राविधिक शिक्षाको प्रकार र वनगाड कुपिण्डेमा प्राविधिक शिक्षाको भविष्य आदिका बारेमा सहजीकरण गर्ने । सम्बन्धित विद्यालयमा गएर अवलोकन पनि गर्ने र सहजीकरणका लागि स्थानीय विज्रलाई समेत आमन्त्रण गर्न सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> • नगरपालिकाको विद्यालय र विद्यार्थीहरूको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर विद्यालयमा भर्ना नभएका बाल बालिकालाई भर्ना गर्ने तपाईंको भूमिका के हुन सक्छ भनी सोधेर नगरपालिकाको प्राविधिक शिक्षाको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर 	
<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाले प्रवाह गर्ने मुख्यसेवा, सुविधाहरू र सेवासुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाले प्रवाह गर्ने मुख्यसेवा, सुविधाहरू र सेवासुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> • सिकाइ सिप • सञ्चार सिप • पहिचान सिप • प्रश्नोत्तर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने विभिन्न सेवा र सुविधाहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई सहजीकरण गर्ने • यसलाई अर्कै प्रभावकारी बनाउनका लागि नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि वा कर्मचारी आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने • नगरपालिकाले प्रवाह गर्ने सेवा र सुविधालाई अर्कै प्रभावकारी बनाउने उपायहरूको बारेमा पनि सहजकतासंग छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सेवाको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर नगरपालिकाको सेवा सुविधालाई अर्कै प्रभावकारी बनाउने उपायहरू बनाउने उपायहरू सोधेर 	
<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाले गतवर्ष र चालु वर्ष शिक्षा, बालबालिका, युवा र महिलाका लागि तय गरेको कार्यक्रमहरू 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाले गतवर्ष र चालु वर्ष शिक्षा, बालबालिका, युवा र महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरू 	<ul style="list-style-type: none"> • सिकाइ सिप • सञ्चार सिप • पहिचान सिप • अवलोकन सिप • तुलना गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाले गतवर्ष र चालु वर्ष शिक्षा, बालबालिका, युवा तथा महिलाका लागि तय गरिएका कार्यक्रमहरूको बारेमा चार्ट बनाई प्रस्तुत गर्ने • नगरपालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा र महिला तथा बालबालिका शाखाको प्रमुखहरूलाई आमन्त्रण गरी यससम्बन्धमा पालिकाले तय गरेका कार्यक्रमको प्रस्तुतिका लागि अवसर प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाले शिक्षा, बालबालिका, युवा तथा महिलाका लागि सञ्चालन गर्नुपर्ने र गरेका 	

२	<p>हाश मौलिक कथा, सम्पदा र संस्कृति</p>	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपण्डेका पर्यटकीय स्थलहरूको परिचय वताउन 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपण्डेको पर्यटकीय स्थलहरूको परिचय र महत्त्व 	<p>सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> • सिकाइ सिप • सञ्चार सिप • तुलना गर्ने सिप • अवलोकन सिप • दृश्य साधरता सिप • तुलना सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • नगरपालिकाले शिक्षा, बालबालिका, युवा तथा महिलाका निम्ति गतवर्ष र चालु वर्ष गर्नुपर्ने काम र गरेका कामको विचको खाडल परिचान गर्ने लगाई विद्यार्थीहरूलाई पालिकाबाट आफ्ना प्रस्तोतासंग प्रश्नोत्तर गर्ने प्रेरित गर्ने • विद्यार्थीहरूलाई वनगाड कुपण्डेका पर्यटकीय स्थलहरू (तारपै, निगालचला, जैतपानी, कुपण्डे दर, देवस्थल, छहरे गुफा, सल्ली बजार, दया लेक आदि) को आफूले अवलोकन गरेका सम्पदाहरूको बारेमा भन्नु अभिप्रेरित गर्ने • विद्यार्थीहरूका पूर्वज्ञान र अनुभवहरूलाई सम्मान गर्दै उल्लिखित सम्पदाहरूको बारेमा तस्वर र भिडियो सहित परिचय र महत्त्वको बारेमा छलफल र सहजीकरण गर्ने • उपलब्ध भएसम्म उल्लिखित सम्पदाका चित्र, र जानकारसंग भेटघाट गरी विद्यार्थीहरूलाई सही कुराको सम्प्रेषण गराउने • उल्लिखित सम्पदाहरूको प्रत्यक्ष अवलोकनका लागि विद्यार्थीहरूको निम्ति विद्यालयले अवसर प्रदान गर्ने गरी कार्यक्रम बनाउने 	<p>कार्यक्रमहरूको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपण्डेका विभिन्न पर्यटकीय स्थलहरूको परिचय र महत्त्वको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर • वनगाड कुपण्डेका पर्यटकीय स्थलहरूको सूची बनाउन लगाएर • पर्यटकीय स्थल र तस्वरको विचमा जोडा मिलाउन लगाएर 	२५
	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपण्डेका प्रमुख जातजातिहरू (श्राम्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित अल्पसङ्ख्यक आदि) ले बनाउने चाडपर्व, लगाउने वेपभूषा र गराहना, बोलने भाषाका साथै उनीहरूको विचको आपसी सम्बन्धको बारेमा परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपण्डेका प्रमुख जातजातिहरू (श्राम्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित अल्पसङ्ख्यक आदि) ले बनाउने चाडपर्व, लगाउने वेपभूषा र गराहना, बोलने भाषाका साथै उनीहरूको बीचको आपसी सम्बन्धको बारेमा परिचय गर्ने 	<p>सिकाइ सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> • सञ्चार सिप • पहिचानको सिप • अवलोकन सिप • अवलोकन सिप • दृश्य साधरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको पूर्वज्ञानकारीका आधारमा वनगाड कुपण्डेका प्रमुख जातजातिहरू (श्राम्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित अल्पसङ्ख्यक आदि) ले बनाउने चाडपर्व, लगाउने वेपभूषा र गराहना, बोलने भाषाका साथै उनीहरूको बीचको आपसी सम्बन्धको बारेमा सोधपूछ गर्दै छलफलको माध्यमबाट कक्षाको आरम्भ गर्ने • विद्यार्थीहरूबाट प्राप्त जवाफहरूको आधारमा उल्लिखित विषयमा वनगाड कुपण्डेका विभिन्न जातजाति बनाउने चाडपर्व र लगाउने पहिरन र गराहनाको बारेमा सूची बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्ने • विभिन्न जातजातिले लगाएका पहिरन र गराहनाहरू भन्डिने गरी तस्वर, चित्र र भिडियोहरूको अवलोकन गर्ने गराउने • यससम्बन्धी स्थानीय जानकार व्यक्तिलाई समेत सहजीकरणका लागि आमन्त्रण गर्ने सकिने • बाह्र भदौ परिचय र महत्त्व बारे शिक्षकले सहजीकरण गर्दिने 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपण्डेमा बस्ने विभिन्न जातजातिले मनाउने चाडपर्व र लगाउने पहिरन र गराहनाको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर • पहिरन तथा गराहनाको चित्र र नामको जोडा मिलाउनु भनेर • बाह्र भदौको परिचय र महत्त्व सोधेर • वनगाड कुपण्डेका लोक चलनका सूची 		
	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपण्डेका प्रमुख जातजातिहरू (श्राम्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित अल्पसङ्ख्यक आदि) ले बनाउने चाडपर्व, लगाउने वेपभूषा र गराहना, बोलने भाषाका साथै उनीहरूको विचको आपसी सम्बन्धको बारेमा परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपण्डेका प्रमुख जातजातिहरू (श्राम्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित अल्पसङ्ख्यक आदि) ले बनाउने चाडपर्व, लगाउने वेपभूषा र गराहना, बोलने भाषाका साथै उनीहरूको बीचको आपसी सम्बन्धको बारेमा परिचय गर्ने 	<p>सिकाइ सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> • सञ्चार सिप • पहिचानको सिप • अवलोकन सिप • अवलोकन सिप • दृश्य साधरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको पूर्वज्ञानकारीका आधारमा वनगाड कुपण्डेका प्रमुख जातजातिहरू (श्राम्मण, क्षेत्री, मगर, दशनामी, दलित अल्पसङ्ख्यक आदि) ले बनाउने चाडपर्व, लगाउने वेपभूषा र गराहना, बोलने भाषाका साथै उनीहरूको बीचको आपसी सम्बन्धको बारेमा सोधपूछ गर्दै छलफलको माध्यमबाट कक्षाको आरम्भ गर्ने • विद्यार्थीहरूबाट प्राप्त जवाफहरूको आधारमा उल्लिखित विषयमा वनगाड कुपण्डेका विभिन्न जातजाति बनाउने चाडपर्व र लगाउने पहिरन र गराहनाको बारेमा सूची बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्ने • विभिन्न जातजातिले लगाएका पहिरन र गराहनाहरू भन्डिने गरी तस्वर, चित्र र भिडियोहरूको अवलोकन गर्ने गराउने • यससम्बन्धी स्थानीय जानकार व्यक्तिलाई समेत सहजीकरणका लागि आमन्त्रण गर्ने सकिने • बाह्र भदौ परिचय र महत्त्व बारे शिक्षकले सहजीकरण गर्दिने 	<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपण्डेमा बस्ने विभिन्न जातजातिले मनाउने चाडपर्व र लगाउने पहिरन र गराहनाको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर • पहिरन तथा गराहनाको चित्र र नामको जोडा मिलाउनु भनेर • बाह्र भदौको परिचय र महत्त्व सोधेर • वनगाड कुपण्डेका लोक चलनका सूची 		

<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कृपिण्डेका लोक चलन । अरिमो परिमो, पैचो, पाथी खाने, छेलो उठाउने, न्वागी खाने, नुन हान्ने, नुन पट्काउने, चुरा फोरर माया पत्ता लगाउने, जारी तिने, हाट जाने, उगान राख्ने, साइमासा लगाउने, कक्कर लगाउने, खाने, नदी तने, पानी पात ल्याउने, दुध पूजा गर्ने आदि। आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो बडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वनगाड कृपिण्डेका नगरपालिकाको कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको पहिचान र यससँग सम्बन्धित गीत, लरे नाच र फारी गीतको परिचय दिन र महत्त्व 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कृपिण्डेका लोक चलन । अरिमो परिमो, पैचो, पाथी खाने, छेलो उठाउने, न्वागी खाने, नुन हान्ने, नुन पट्काउने, चुरा फोरर माया पत्ता लगाउने, जारी तिने, हाट जाने, उगान राख्ने, साइमासा लगाउने, कक्कर लगाउने, खाने, नदी तने, पानी पात ल्याउने, दुध पूजा गर्ने आदि। आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो बडा र पालिकाको हित र उन्नतिको लागि काम गर्ने वडाका मानिसहरू र तिनीले गरेको कामको सूची बनाउन लगाएर पालिकाको मानिसहरूले गरेका काम र नामको विचमा जोडा मिलाउन लगाएर परिचोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर 	<ul style="list-style-type: none"> वाङ्ग भरी सम्बन्धी स्थानीय जानकारी व्यक्तिलाई समेत सहजीकरणका लागि आमन्त्रण गर्न सकिने विद्यार्थीहरूसँग भएको अनुभव र पूर्वज्ञानलाई सम्बोधन गर्दै वनगाड कृपिण्डेका लोक चलनहरू- अरिमो परिमो, पैचो, पाथी खाने, कटुवाल प्रथा, खलो उठाउने, न्वागी खाने, छेलो हान्ने, नुन पट्काउने, चुरा फोरर माया पत्ता लगाउने, जारी तिने, हाट जाने, उगान राख्ने, साइमासा लगाउने, कक्कर खाने, नदी तने, पानी पात ल्याउने, दुध पूजा गर्ने आदि। को बारेमा छलफल गर्दै सहजीकरण गर्ने उल्लिखित बालचलनको प्रत्यक्ष एबम् तस्वीर, भिडियो आदिको अवलोकन गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई अबसर दिने यस सम्बन्धी स्थानीय जानकारी व्यक्तिलाई समेत आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने विद्यार्थीहरूलाई वनगाड कृपिण्डेका लोकचलनका बारेमा परिचोजना कार्य दिएर व्यावहारिक र प्रयोगात्मक हिसाबले थप सिकाइका लागि अबसर प्रदान गर्ने । आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो बडा र पालिकाका राम्रो काम गर्ने वनगाड कृपिण्डेका कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको सबैक्षण र पहिचान गरी सूची बनाउन लगाउने मानिसहरूले निम्नार्थपूर्वक गरेका कामहरू र ती काम गर्ने व्यक्तिहरूको पहिचानका लागि परिचोजना कार्य गर्ने विद्यार्थीहरूलाई अबसर प्रदान गर्ने । उनीहरूले गरेका योगदानहरूको सबैक्षण गरी कक्षामा विश्लेषण गर्ने विद्यार्थीहरूलाई पनि उल्लिखित मानिसहरूले जस्तै गाउँटोल, समाज र मुलुकको विकास लागि काम गर्नुपर्छ भनेर अभिप्रायित गर्ने हिउँपा नाच, लरे नाच र फारी गीतको बारेमा कोकोलाई के के जानकारी छ, भन्ने विषयमा विद्यार्थीहरूलाई समूहमा प्रश्न सोधेर विद्यार्थीहरूसँग भएको पूर्वज्ञानकारीलाई प्रस्तुत गर्ने अभिप्रायित गर्ने तस्वीर, छोटो भिडियो आदिको अवलोकन गराउँदै उक्त नाच र गीतहरूको बारेमा छोटो परिचय दिने यस सम्बन्धी सहजीकरणका लागि स्थानीय जानकारीलाई आमन्त्रण गर्न सकिने वनगाड कृपिण्डेमा लोपोन्मुख अवस्थामा पुगेको सैरेली 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कृपिण्डेका लोक चलन । अरिमो परिमो, पैचो, पाथी खाने, छेलो उठाउने, न्वागी खाने, नुन हान्ने, नुन पट्काउने, चुरा फोरर माया पत्ता लगाउने, जारी तिने, हाट जाने, उगान राख्ने, साइमासा लगाउने, कक्कर लगाउने, खाने, नदी तने, पानी पात ल्याउने, दुध पूजा गर्ने आदि। आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो बडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वनगाड कृपिण्डेका नगरपालिकाको कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको पहिचान र यससँग सम्बन्धित गीत, लरे नाच र फारी गीतको परिचय दिन र महत्त्व 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कृपिण्डेका लोक चलन । अरिमो परिमो, पैचो, पाथी खाने, छेलो उठाउने, न्वागी खाने, नुन हान्ने, नुन पट्काउने, चुरा फोरर माया पत्ता लगाउने, जारी तिने, हाट जाने, उगान राख्ने, साइमासा लगाउने, कक्कर लगाउने, खाने, नदी तने, पानी पात ल्याउने, दुध पूजा गर्ने आदि। आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो बडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वनगाड कृपिण्डेका नगरपालिकाको कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको पहिचान र यससँग सम्बन्धित गीत, लरे नाच र फारी गीतको परिचय दिन र महत्त्व
--	---	--	--	--

३	<p>हासा, पेसा, व्यवसाय र प्रविधि</p>	<p>महत्त्व बताउन</p> <ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपिण्डेमा लोपोन्मुख सैरली गीतको परिचय र लोप हुनुको कारण बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपिण्डेमा लोपोन्मुख सैरली गीतको परिचय र लोप हुनुको कारण 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गीतको लागि छोटो मिडियो अवलोकन गराउने र यससँगै विद्यार्थीहरूका पूर्व अनुभव र जानकारीलाई समेत छलफलमा ल्याउने । सैरली नाचको प्रत्यक्ष अवलोकनका लागि विद्यार्थीहरूलाई अवसर प्रदान गर्ने । सैरली नाचका स्थानीय जानकारीलाई कक्षामा आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अवसर प्रदान गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर वा समुदायमा पालन गरिएका बाखापालन/भेडापालन/मौरीपालन व्यवसायको बारेमा जानकारी दिन लगाउने बाखा, मौरी तथा भेडापालन गर्नुको महत्त्व बताउन लगाउने शायकले बाखा, मौरी तथा भेडापालन सम्बन्धमा तयार पारिएको श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीलाई अवलोकन गर्न लगाउने । यसकै आधारमा यी पालनहरूको महत्त्व बताउन लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकैको बाखा, मौरी तथा भेडा पालन गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त पालन गर्ने तरिकाको जानकारी दिन लगाउने बाखा, मौरी तथा भेडापालन मध्ये कुनै एक कार्यमा सहयोग गर्न लगाउने उक्तपालन गर्दा गरिएका सम्पूर्ण गतिविधिहरूलाई समेटी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने 	२१
		<ul style="list-style-type: none"> स्थापनाय तहमा बाखापालन / भेडापालन / मौरीपालनको महत्त्व र पालन गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> बाखापालन/भेडापालन/मौरीपालन व्यवसायको बारेमा जानकारी दिन लगाउने बाखा, मौरी तथा भेडापालन गर्नुको महत्त्व बताउन लगाउने शायकले बाखा, मौरी तथा भेडापालन सम्बन्धमा तयार पारिएको श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीलाई अवलोकन गर्न लगाउने । यसकै आधारमा यी पालनहरूको महत्त्व बताउन लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकैको बाखा, मौरी तथा भेडा पालन गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त पालन गर्ने तरिकाको जानकारी दिन लगाउने बाखा, मौरी तथा भेडापालन मध्ये कुनै एक कार्यमा सहयोग गर्न लगाउने उक्तपालन गर्दा गरिएका सम्पूर्ण गतिविधिहरूलाई समेटी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> बाखा, मौरी तथा भेडापालन गर्ने तरिका बताउन लगाएर उक्त पालनको महत्त्व बताउन लगाएर उक्त कार्य सम्बन्धी विडियोको परियोजना कार्यको प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन गरेर 		
		<ul style="list-style-type: none"> दलहन थाली केराउ, मास, गहत, भटमास, सोरठा, मसुरो, चना आदिको खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेती गर्ने कार्यमा सहयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> दलहन थालीको परिचय, महत्त्व र खेती गर्ने कार्यमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आआफ्नो घरमा खेती गरिएका दलहनबालीहरूको नाम भन्ने लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट विभिन्न स्थानमा खेती गर्ने दलहनबालीहरू केराउ, मास, गहत, भटमास, सोरठा, मसुरो आदिको परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयको नजिकै दलहनबालीको खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने उक्त दलहनबालीहरू मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर वा समुदायमा खेती गरिने दलहन बालीको बारेमा सोधेर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन लगाएर खेती कार्यमा सहभागी भएको अवलोकन गरेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री (चकटी, नाइलो, बाबियोको डोरी 	<ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री (चकटी, नाइलो, बाबियोको डोरी) 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आआफ्नो घरमा हस्त निर्मित सामग्रीहरू के के रहेछन् ? तिनको प्रयोग के के कामको लागि गरिने रहेछ ? बताउन लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> हस्तनिर्मित सामग्रीहरूको परिचय र निर्माण 	

<p>आदि) निर्माण गर्ने तरिका बताउन र निर्माण गर्ने</p>	<p>बनाउने अभ्यास</p>	<ul style="list-style-type: none"> सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा निर्माण गरिने सामग्रीहरू (चक्री, नाइली, सुकुल, डोको, बाबियोको डोरी बाट्न) को जानकारी दिने यो जानकारी व्यक्तिलाई सोतव्यक्तिको रूपमा आमन्त्रण गरी उक्त सामग्री निर्माण गर्न सिकाउन अनुरोध गर्ने बनगाड कुपिण्डेमा होटल व्यवसाय र होमस्टेहरू सम्बन्धितको सम्भाव्यताको पहिचान गरी विद्यार्थीहरूसमक्ष प्रस्तुत गर्ने कतिपय होटल र होम स्टेटका मालिकहरूसँग भेटघाट गरी व्यवसायको अवस्था बारे प्राप्त जानकारीलाई कक्षामा प्रस्तुत गर्ने कतिपय होटल र होमस्टेटमा विद्यार्थीहरूलाई अवलोकन भ्रमण गराइ अबस्थाको पहिचान गर्न सहयोग गर्ने । 	<p>गर्ने तरिका बताउन लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री निर्माणको अवलोकन गरेर 	
<p>होटल व्यवसाय तथा होमस्टे सम्बन्धितको पहिचान गर्ने ।</p>	<ul style="list-style-type: none"> होटल व्यवसाय तथा होमस्टे सम्बन्धितको पहिचान गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> होटल र होमस्टेटका लागि बनगाड कुपिण्डे क्षेत्रको सम्भाव्यताका बारेमा सोधेर होटल र होमस्टेट अवलोकन गर्दा प्राप्त भएको जानकारी बारे सोधेर 	
<p>खुसीका लागि शिक्षा र जीवनी पयोगी सिप</p>	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी सोका आधारमा निश्चित लक्ष्यका साथ असल नागरिक भइ अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप लक्ष्य निर्धारण सिप स्वमूल्याङ्कन सिप पहिचान सिप छनौट सिप 	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंसँग के प्रतिभा र क्षमता छ ? यो बारेमा तपाईंका घरपरिवारका मानिस, आफन्त र साथीहरूले के भन्छन् ? र तपाईंलाई आफूसँग के क्षमता भएजस्तो लाग्छ आदिका बारेमा हेरेक विद्यार्थीबाट लिखित जवाफको लिने उनीहरूबाट प्राप्त जवाफ र शिक्षक स्वयमूले उक्त विद्यार्थीको बारेमा गरेको मूल्याङ्कनका आधारमा विद्यार्थीहरूको भविष्यका लक्ष्य निर्धारण कार्यमा सहयोग र सहजीकरण गर्ने यसरी पहिचान गरिएको विद्यार्थीको प्रतिभा र क्षमतालाई संरक्षण र प्रवर्धन गर्नका लागि विद्यार्थीलाई अभिप्रेरित गर्दै शिक्षकले समयसमयमा विद्यार्थी आफ्नो भविष्य सपना भन्न लगाउने र शिक्षकले भविष्यको सुन्दर सपना देखाउने विद्यार्थीसँग भएको उक्त क्षमता र प्रतिभाले उसलाई भविष्यमा असल नागरिक बन्न योगदान गर्ने कुरालाई समेत मार्गदर्शनको रूपमा अघि सारी विद्यार्थीलाई असल हुनका लागि अभिप्रेरित गर्ने र सोको अनुगमन र पृष्ठपोषण गर्ने कामलाई जारी राख्ने विद्यार्थीलाई मन पर्ने वा जानेको गीत गाउन लगाएर बातावरणलाई खुसीमय बनाउने मोवाइल, इन्टरनेट, धनी विस्तारक, सुसाइड्य आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बाल गीत, बालसङ्गीत र नृत्यहरू प्रदर्शन गर्दै 	<p>२३</p> <ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीसँग भएको लक्ष्यको बारेमा सम्वन्धित विद्यार्थीलाई नै सोधेर विद्यार्थीले आफूसँग कुनै क्षमता र प्रतिभा छ भनेको आधारमा भए नभएको मूल्याङ्कन गरेर विद्यार्थीसँग भएको क्षमता र प्रतिभालाई प्रवर्धन गर्ने गरी विद्यार्थीले काम गरे नगरेको अनुगमन गरेर 	<ul style="list-style-type: none"> गीतहरू गाउन लगाएर गीत र सङ्गीतमा नाच्न लगाएर
<ul style="list-style-type: none"> गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रियताका साथै सहभागी हुने सिप र 	<ul style="list-style-type: none"> गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रियताका साथै सहभागी हुने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप सिकाइ सिप प्रयोग सिप प्रस्तुति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप सिकाइ सिप प्रयोग सिप प्रस्तुति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> गीतहरू गाउन लगाएर गीत र सङ्गीतमा नाच्न लगाएर 	

	<p>कलाको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिकरण गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने र बानीको अभ्यास गर्ने आनीबानीको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा र त्यस्ता आनीबानीको जीवतमा अनुसरण गर्ने आफू, खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास गर्ने धर्म र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास गर्ने 	<p>र कलाको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिकरण</p> <ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास अरूमा भएका राम्रा आनीबानीको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा र त्यस्ता आनीबानीको जीवतमा अनुसरण आफू, खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास धर्म र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास । 	<ul style="list-style-type: none"> सम्मान गर्ने सिप, अवलोकन सिप, श्रम गर्ने सिप आत्म व्यवस्थापन सिप छनौट सीप मूल्याङ्कन सीप समीक्षा सिप प्रयोग सिप, ताकिक सिप, स्वीकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सोको अनुकरण र अभ्यास गर्ने विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने विद्यार्थीहरू आफैले पनि गीत, सङ्गीतको सिर्जना गर्ने र स्थानीय वाद्ययन्त्र बजाउनका लागि अवसरका साथै प्रोत्साहन र हैसिला प्रदान गर्ने गीत, सङ्गीतको माध्यमबाट खुसी हुने बानीको विकास गर्ने सहजीकरण गर्ने दुनियाँमा भएका कुनै पनि चिजहरू आफैमा पूर्ण रूपमा खराब नभइ तिनीहरू राम्रो सोचको कारणले खराब भएका हुन् भन्दै तिनीहरूभित्र पनि असल चिजहरू हुन्छन् भन्ने कुराका साथ विभिन्न उदाहरण र दृष्टान्तहरू प्रस्तुत गरेर विषयवस्तुको चर्चा गर्ने हामी खुसी र स्वस्थ हुने हो भने घटना, विषय र वस्तुभित्र भएका सकारात्मक कुराहरूलाई अवसर ठानी जीवतमा अधि बढ्न सम्मपर्छ भन्दै विद्यार्थीलाई सकारात्मक हुन प्रेरित गर्ने सकारात्मक सोचका अतिरिक्त खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूको बीचमा छलफल गरी सोको अनुसरण गर्ने विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने घरपरिवारका सदस्य लगायत सबै मानिसहरूसँग केही न केही राम्रा कुरा अवश्य हुन्छन् भन्दै विद्यार्थीले चिनेको कुनै व्यक्तिको नाम सोधी उसका राम्रा कुराहरू भन्नु लगाउने कसैका राम्रा कुरा गर्दा उसबाट आफूलाई गरिएको खबहारको बारेमा पनि बताउन भन्ने विद्यार्थीहरूका अनुभूतिहरूलाई समेट्दै राम्रा कुराहरूको पहिचान गरी तिनको सम्मान र प्रशंसा गर्ने बानी भनेको खुसी हुने र मित्र बढाउने असल बानी हो भनी चर्चा गर्ने । हरक वेल्का युवा र हरक विहान विउभुटा कम्तीमा ३/३ वटा खुसी हुने राम्रा कुराहरू सम्झने र सोको डैनिन्दिनी टिपोट गर्ने बानीको विकास गराउने कुनैपनि वस्तुहरूको उत्पादन, निर्माण, आविष्कार र सिर्जनामा अथक किसिमले श्रम गर्ने सिर्जनशील मानिसको मिहिनेतको भूमिका छ भन्ने कुरालाई दृष्टान्त सहित व्याख्या गर्ने हामी जिउनुमा कसैको श्रमले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नहेको कुरालाई उठान गर्दै आफूले पनि श्रम गर्नुपर्ने र अरूको श्रमलाई पनि सम्मान गर्नुपर्ने बारेमा छलफल गर्ने विषयवस्तुसँग सम्बन्धित कथा, चित्र र भिडियो क्लिप आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने श्रमको सम्मान र आफूले पनि परिवार, गाउँटोल र 	<ul style="list-style-type: none"> उनीहरूलाई गीत र सङ्गीत आफैले सिर्जना गरी प्रस्तुत गर्न लगाएर । विभिन्न घटनाहरूको सन्दर्भ उठाएर त्यसका राम्रा पक्ष बताउन लगाएर मान्छे खुसी हुनका लागि आवश्यक पर्ने कुरा भन्नु वा लेख्न लगाएर सन्तुलित जीवनका विविध पक्षको बारेमा प्रश्न सोधेर कुनै कुरा देखाएर यसको राम्रो वा सकारात्मक पक्ष के छ भनी सोधेर राम्रा कुरा सम्झदाका अनुभूतिहरू सोधेर हरक विहान र वेल्का उनीहरूले लेखेका कुराको निरीक्षण गरेर । अरूको प्रशंसा गर्दा आफूलाई हुने फाइदा सोधेर कुनै पनि वस्तुको निर्माणमा कसको भूमिका छ भन्ने कुरा सोधेर श्रमलाई सम्मान गर्नुपर्ने कारण सोधेर विद्यार्थीहरूले श्रम
--	--	---	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (सूर्य नमस्कार, प्रणव ध्यान, आदि) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास गर्ने हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य मान्यताहरूको बोध गरी अभ्यास गर्ने घरपरिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक लगायत अशक्त स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको विकास र अभ्यास गर्ने घरपरिवार र व्यक्तिगत सरसफाई गर्ने सिपको विकास गरी जीवनमा सोको कार्यान्वयन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (सूर्य नमस्कार, प्रणव ध्यान, आदि) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य मान्यताहरूको जानकारी र अभ्यास घरपरिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक लगायत अशक्त स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको विकास र अभ्यास घरपरिवार र व्यक्तिगत सरसफाई गर्ने सिपको विकास र जीवनमा सोको कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप, प्रयोग सीप, प्रदर्शन सीप, प्रयोग सिप, ताकिक सिप, स्वीकार्य सिप सहानुभूति सीप, समानुभूति सीप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई सियौं नमस्कार, प्रणव ध्यान आदि मिकाउनका लागि शिक्षकले सबैको सामु आफैले प्रदर्शन गरेर देखाउने । तत्पश्चात आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्रणायाम, ध्यान र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथ प्रदर्शन र पुष्टप्राणण प्रदान गर्ने कतिपय अवस्थामा राम्रो अभ्यास गर्न जान्नेको विद्यार्थीलाई नै सामुन्नेमा ल्याएर ध्यान, प्रणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाई सहजीकरण गर्ने वातावरण बनाउने हामीले गर्ने कतिपय असल आचरण र व्यवहारको चर्चा गर्दै ती आचरण र व्यवहारको आधारमा पूर्वीय दर्शनको परिचय र उपादेश्यताको बारेमा छलफल र चर्चा गर्ने पूर्वीय दर्शन अनुसार हामीले गरिरहेका कर्म र आचरणहरूको सूची बनाइ चर्चा गर्ने हाम्रा जेष्ठ नागरिक हाम्रा अमूल्य सम्पत्ति र जिउदो इतिहास हुन भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू दिएर स्पष्ट पार्ने अन्य श्रध्य दृश्य सामग्रीका अतिरिक्त जेष्ठ नागरिकलाई नै कक्षामा आमन्त्रण गरेर स्रोतव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्त मानिसहरूले सामना गरिरहेका समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामीले अहिले सहयोग गर्नु भन्ने भोली हामी पनि त्यो अवस्थामा हुँदा हामीलाई पनि अरूले सहयोग गर्छन भन्ने कुरालाई विभिन्न दृष्टान्त सहित छलफलमा ल्याउने विद्यार्थीहरूलाई घरपरिवार र व्यक्तिगत सरसफाई गर्ने सिप र बानीको विकास गर्नका लागि अभिप्रेरित गर्दै उनीहरूलाई सोको जीवनमा कार्यान्वयन गर्ने प्रतिबद्धताका लागि अभिप्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई सियौं नमस्कार, प्रणव ध्यान आदि मिकाउनका लागि शिक्षकले सबैको सामु आफैले प्रदर्शन गरेर देखाउने । तत्पश्चात आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्रणायाम, ध्यान र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथ प्रदर्शन र पुष्टप्राणण प्रदान गर्ने कतिपय अवस्थामा राम्रो अभ्यास गर्न जान्नेको विद्यार्थीलाई नै सामुन्नेमा ल्याएर ध्यान, प्रणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाई सहजीकरण गर्ने वातावरण बनाउने हामीले गर्ने कतिपय असल आचरण र व्यवहारको चर्चा गर्दै ती आचरण र व्यवहारको आधारमा पूर्वीय दर्शनको परिचय र उपादेश्यताको बारेमा छलफल र चर्चा गर्ने पूर्वीय दर्शन अनुसार हामीले गरिरहेका कर्म र आचरणहरूको सूची बनाइ चर्चा गर्ने हाम्रा जेष्ठ नागरिक हाम्रा अमूल्य सम्पत्ति र जिउदो इतिहास हुन भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू दिएर स्पष्ट पार्ने अन्य श्रध्य दृश्य सामग्रीका अतिरिक्त जेष्ठ नागरिकलाई नै कक्षामा आमन्त्रण गरेर स्रोतव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्त मानिसहरूले सामना गरिरहेका समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामीले अहिले सहयोग गर्नु भन्ने भोली हामी पनि त्यो अवस्थामा हुँदा हामीलाई पनि अरूले सहयोग गर्छन भन्ने कुरालाई विभिन्न दृष्टान्त सहित छलफलमा ल्याउने विद्यार्थीहरूलाई घरपरिवार र व्यक्तिगत सरसफाई गर्ने सिप र बानीको विकास गर्नका लागि अभिप्रेरित गर्दै उनीहरूलाई सोको जीवनमा कार्यान्वयन गर्ने प्रतिबद्धताका लागि अभिप्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्रणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाएर उनीहरूले गरेका अभ्यासहरूको अवलोकन गरेर अभ्यास गरिएका ध्यान, प्रणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्त्व सोधेर कुनै पनि ध्यान, प्रणायाम र आसनको अभ्यास गर्न लगाएर पूर्वीय दर्शनको परिचय सोधेर जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा भन्ने लगाएर जेष्ठ नागरिक र अशक्तहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर जेष्ठ नागरिक र अशक्त व्यक्तिहरूले गरेको सहयोग बारे भन्ने लगाएर व्यक्तिगत सरसफाई सम्बन्धी प्रश्न सोधेर
--	---	---	--	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> आँख, स्नाउ, मौसम, ज्यामिर आप, पलम आदि। को परिचय, महत्त्व र संरक्षणका बारेमा बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> संरक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> विकल्पण सिप 	<p>जानकारी भएका स्थानीय विज्ञलाई कक्षामा बोलाई सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने</p>	<ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित फलफूलहरूको संरक्षणको बारेमा प्रश्न सोधेर
<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता तथा महत्त्व बताउन घर र विद्यालयमा करेसावारी र बगैचाको निर्माण, उत्पादन र बजारीकरण गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू खेती गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता तथा महत्त्व घर र विद्यालयमा करेसावारी र बगैचाको निर्माण, उत्पादन, बजारीकरण र आर्थिक फाइदा स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फलहरूको खेती, नर्सरी 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिकाइ सिप सहयोग र सहकार्य सिप स्वयंवरस्थापन सिप बातावरणप्रति तर्को सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणको पुनरावलोकन गराउने, यस सम्बन्धी अनुभव आदान प्रदान गर्न लगाउने घर तथा शैक्षिक संस्थाहरू र घरपरको क्षेत्रमा व्यापक हरियाली विकास माफत पृथ्वीको बहन क्षमता अभिवृद्धि गर्न, बातावरण प्रदूषणबाट जैविक विविधतामा परेको अवसर न्यूनीकरण गर्दै पारिस्थितिक पद्धतिमा सन्तुलन कायम गर्न, स्वच्छ एवम् हरित पृथ्वी पुस्तालाई हस्तान्तरण गर्न, शिक्षाका माध्यमबाट विद्यार्थी तथा आम समुदायमा बातावरण मैत्री व्यवहार विकास गर्न, दिगो विकासको लक्ष्य हासिल हरित घर तथा हरित विद्यालयको आवश्यकता र महत्त्व रहेको कुरा उदाहरणसहित छलफल गराउने विद्यालयमा करेसावारी निर्माण गर्ने विधि, सामग्रीको जानकारी दिने र निर्माणमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने करेसावारीमा स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जीको साथै जैविक खानामा प्रयोग गर्न सकिने उपयोगी वनस्पतिहरूको खेती, पुष्पखेती गर्नेमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने विद्यालयमा जस्तै घरमा समेत करेसावारी निर्माण गरी आवश्यक पर्ने सागसब्जी तथा बनस्पति, पुष्पखेती घरमा पनि उत्पादन गर्न सकिने कुरा बताउने र विद्यार्थीहरूलाई घरमासमेत उत्पादन गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता र महत्त्व बताउन लगाएर विद्यालयमा करेसावारी, बगैचा निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर घरमा करेसावारी बनाएको, सागसब्जी खेती गरेको, फूलहरू रोपेको सम्बन्धमा अभिभावकसंग प्रतिक्रिया लिएर 	
<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध बर्णन गर्ने दिगो विकास र बातावरण संरक्षणका लागि स्थानीयस्तरबाट गर्ने सकिने प्रयासहरू पहिचान गर्ने नगरपालिका क्षेत्रमा लोपोन्मुख 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध दिगो विकास र बातावरण संरक्षणका लागि स्थानीयस्तरबाट गर्ने सकिने प्रयास /विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप व्यक्तिगत जिम्मेवारी बोध सिप भूमिका निर्वाह सिप 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास र हरित विद्यालयको अवधारणको पुनरावलोकन गराउने वर्तमान अवस्थामा उपयोग गरिने ऊर्जाको भित्तीय उपयोग गर्ने, बातावरण मैत्री व्यवहार गर्ने, बातावरणको संरक्षण गर्ने, पानीको सही र उचित तवरले प्रयोग गर्ने, जैविक विविधता हास हुन नदिने, पर्यावरण सन्तुलनमा राख्ने, घर तथा विद्यालय र घरपरको बातावरण हरित बनाउने, बातावरण प्रदूषण हुन नदिने जस्ता कार्यहरूलाई जोडेर दिगो विकास र हरित विद्यालय क्षेत्रमा भएको अन्तरसम्बन्धलाई प्रष्ट पार्ने दिगो विकास र बातावरण संरक्षणका लागि विद्यार्थी, 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकासको परिचय सोधेर हरित विद्यालयको परिचय सोधेर । दिगो विकास र हरित विद्यालय विचको अन्तर सम्बन्ध सोधेर दिगो विकास र बातावरण संरक्षणमा विद्यार्थी 	

<p>६ सामाजिक चुनौति र विपद् व्यवस्थापन</p>	<p>वनस्पतिहरूको उपयोगिता बताउन</p> <ul style="list-style-type: none"> लालीगुरासको महत्त्व बुझेर संरक्षणमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका क्षेत्रका लोपोन्मुख वनस्पतिहरूको उपयोगिता लालीगुरासको महत्त्व बुझेर संरक्षणमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक चुनौतिको रूपमा रहेका महिला हिंसा, चेलीबेटी बेचबिखन र यौनजन्य हिंसाको परिचय र न्यूनिकरणका उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक चुनौतिको रूपमा रहेका महिला हिंसा, चेलीबेटी बेचबिखन र यौनजन्य हिंसाको परिचय र न्यूनिकरणका उपायहरूबारे सामाजिक सञ्जालमा आएका र समाजमा घटेका विभिन्न घटनाहरूको दृष्टान्त विपर छलफल गर्ने यस प्रकारका हिंसाहरूले समाजलाई पार्ने असर र न्यूनिकरण गर्नका लागि विद्यार्थी र विद्यालयको भूमिकाको बारेमा छलफलको माध्यमबाट सहजीकरण गर्ने 	<p>विद्यालय र समुदायले खेले भूमिकामा छलफल, अन्तरक्रिया गराउने र खेल्नुपर्ने भूमिका बताउने</p> <ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने ठुला वनस्पति रूखहरूको पहिचान र परिचय सहित उक्त ठुला वनस्पतिहरूको उपयोगिताका बारेमा विद्यार्थीहरूका पूर्व अनुभवको आधारमा छलफल सञ्चालन गर्ने विद्यार्थीहरूले भनेका विचारहरूको सम्मान गर्दै उक्त लोपोन्मुख वनस्पतिहरूको उपयोगिताको बारेमा सहजीकरण गर्ने लालीगुरासको संरक्षण कसरी गर्न सकिन्छ ? भनेर प्रश्न सोध्ने र संरक्षण गर्ने उपाय बारे सहजीकरण गरिदिने 	<p>र विद्यालयको भूमिका सोधेर लोपोन्मुख वनस्पतिहरूको उपयोगिता बताउन लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> लालीगुरासको संरक्षण बारे सोधेर
<p>२०</p>	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक चुनौतिको रूपमा रहेका महिला हिंसा, चेलीबेटी बेचबिखन र यौनजन्य हिंसाको परिचय र न्यूनिकरणका उपायहरूबारे सामाजिक सञ्जालमा आएका र समाजमा घटेका विभिन्न घटनाहरूको दृष्टान्त विपर छलफल गर्ने यस प्रकारका हिंसाहरूले समाजलाई पार्ने असर र न्यूनिकरण गर्नका लागि विद्यार्थी र विद्यालयको भूमिकाको बारेमा छलफलको माध्यमबाट सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक एवं नागरिक जिम्मेवारी भूमिका निर्वाह विश्लेषण विप पहिचान विप 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग विप संचार विप सहकार्य विप दृश्य साधरता विप 	<ul style="list-style-type: none"> समूहमा भूकम्पको परिचयको बारेमा खोजी गरी प्रस्तुत गर्ने लगाउने भूकम्पबाट हुने असरहरूका बारेमा अन्तरक्रिया तथा छलफल गराउने र भूकम्पबाट हुने क्षतिनाइ चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री एवम् भिडियो माफेत् प्रस्तुत गर्ने भूकम्पबाट सुरक्षित घरको महत्त्व र निर्माणका विषयमा सवाद गराउने चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री एवम् भिडियोको माध्यमबाट सुरक्षित घरका विशेषता जानकारी गराउने भूकम्पको जोखिम कम भएको घरको सबैभन्दा सुरक्षित स्थलको पहिचान गरी परिवारका सबैलाई जानकारी दिने कार्यमा नतुल्य गर्न विद्यार्थीलाई अभिप्रेरित गर्ने सुरक्षित घर निर्माणमा मेरो भूमिका विषयमा विद्यार्थीको समूहमा छलफल गराउने र निष्कर्ष निकाल्ने भूकम्प र यसबाट सुरक्षित हुने उपायहरूका बारेमा चित्र, तालिका, सूची, आदि निर्माण गरी विद्यालय वा कक्षा कोठामा टाँसने लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> चेलीबेटी बेचबिखन र यौनजन्य हिंसाको असर सोधेर उल्लिखित हिंसा न्यूनिकरणका उपाय सोधेर 	<ul style="list-style-type: none"> सुरक्षित घर निर्माणका लागि गरिनुपर्ने पाँचओटा पूर्वतयारी के के हुन ? लेखन लगाएर सुरक्षित घर निर्माणमा विद्यार्थीले कस्तो भूमिका खेल्न सक्दछन् ? उल्लेख गर्न लगाएर भूकम्पको हिंसावले घरको सबैभन्दा सुरक्षित स्थल सोधेर

<ul style="list-style-type: none"> यात्राको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल र सावजनिक सवारीबाट हुने जोखिम पहिचान गर्ने सडक दुर्घटनाबाट सावधान हुन । कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला रोकथामका लागि पूर्व तयारीहरू गर्न कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला नियन्त्रणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका बताउन विभिन्न प्रकोप, विपद् र दुर्घटनाहरूको कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> यात्राको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सावजनिक सवारी, भ्रमणबाट हुने जोखिम पहिचान सडक सावधानी कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला रोकथामका लागि पूर्व तयारीहरू कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला नियन्त्रणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप रचनात्मक सोचाइ सञ्चार सिप सहकार्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिक्काइ सिप जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता सक्रियता पूर्वक सुन्ने वैयक्तिक जिम्मेवारी सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी भूमिका निर्वाह सञ्चार सिप सहकार्य सिप दृश्य साक्षरता सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> यात्राको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सावजनिक सवारी, भ्रमणबाट हुने जोखिम पहिचान सडक सावधानी कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला रोकथामका लागि पूर्व तयारीहरू कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला नियन्त्रणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप रचनात्मक सोचाइ सञ्चार सिप सहकार्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिक्काइ सिप जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता सक्रियता पूर्वक सुन्ने वैयक्तिक जिम्मेवारी सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी भूमिका निर्वाह सञ्चार सिप सहकार्य सिप दृश्य साक्षरता सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा हुँदा भूकम्पबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गराउने सवारी साधनको प्रयोगसम्बन्धी जोडी समूहमा कुराकानी गराउने सवारी साधनको प्रयोग गर्दा हुने सम्भावित दुर्घटनाका उदाहरणहरू पोस्टर वा भिडियो माफत प्रस्तुत गर्ने । साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सावजनिक सवारी र भ्रमण गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीहरूको सूची तयार गर्न लगाउने कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाको बारेमा जानकारी गराउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाका असरहरूको खोजी गर्न लगाइ छलफल गराउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाबाट बच्न अपनाउनुपर्ने पूर्वतयारीहरूको बारेमा वैयक्तिक रूपमा सोच लगाइ समीक्षाई सुनाउन लगाउने वा स्पष्ट जानकारी गराउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाबाट बच्न अपनाउनु पर्ने पूर्वतयारीहरूको बारेमा स्वास्थ्य क्षेत्रका व्यक्तिहरूसँग साक्षात्कार गराउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाबाट नियन्त्रणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका छलफल गराउने विभिन्न प्रकोप, विपद् र दुर्घटनाहरूको कृत्रिम घटना अभ्यास गर्नका लागि सहयोग र सहजीकरण गर्ने विगत एक वर्षदेखि नगरपालिकाले विपत् व्यवस्थापनको सबालमा भए गरेका कार्यहरूको छलफलको माध्यमबाट सूची बनाउने नगरपालिकासँग सहकार्य गर्ने विभिन्न सङ्घसंस्थाहरूको पनि नामनापैसी विवरणको छलफल गरी सूची तयार गर्ने नगरपालिकाको विपत् व्यवस्थापन सम्बन्धी जानकारीलाई बारेमा पालिकाकै विपत् व्यवस्थापन सम्बन्धी जानकारीलाई आत्मन्वय गरी सहजीकरण गर्नका अनुरोध गर्ने विद्यार्थीहरूको सङ्लग्नतामा उपयुक्तताको आधारमा माथि उल्लेख गरिएका सामाजिक चुनौति, विपद् र दुर्घटना आदिमध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सावजनिक सवारी र भ्रमण गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीको सूची तयार गर्न लगाएर कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाको परिचय दिन लगाएर कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाबाट बच्न लागि आवश्यक पूर्वतयारीको बारेमा प्रश्नोत्तर गराएर कृत्रिम घटना अभ्यासको अवलोकन गरेर नगरपालिकाले गर्दै आएका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कामहरू सोधेर पालिकाका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी आगामी योजना र कार्यक्रम सोधेर कृत्रिम घटना अभ्यासको अवलोकन गरेर र मूल्याङ्कन गरेर 	

कक्षा ८

क्र. स.	क्षेत्र/विम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	वर्ष घण्टा
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक, राजनीतिक तथा प्रशासनिक संरचना र अवस्था बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक, राजनीतिक तथा प्रशासनिक संरचना र अवस्थाको जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप नक्सा बनाउने सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भूबनोट, क्षेत्री योग्य जमिन, जडुगलले ढाँफिएको जमीन, सार्वजनिक जमिन र मानव बस्तीले ढाँफिएको जमिनको बारेमा नक्साको मद्दतले सहजीकरण गर्ने नक्साको सहयोगले वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको वडा कार्यालयदक्षिण नगरपालिकाको कार्यालय सम्मको राजनीतिक संरचना, जनप्रतिनिधिहरूको सङ्ख्या आदिको बारेमा छलफल र सहजीकरण गर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको वडादक्षिण नगरपालिका सम्मको प्रशासनिक संरचनाको चार्ट प्रस्तुत गरी सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कुपिण्डेको भौगोलिक अवस्था सोधेर वनगाड कुपिण्डेको वन क्षेत्रको बारेमा सोधेर वनगाड कुपिण्डेको राजनीतिक र प्रशासनिक अवस्था सोधेर 	२०
		<ul style="list-style-type: none"> कर्णाली प्रदेशको नक्सामा सल्यान जिल्लाअन्तर्गत पर्ने वनगाड नक्सामा सल्यान जिल्लाअन्तर्गत पर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको मुख्य स्थानहरू, मुख्य सडक र बाटाहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, खोलानाला र ताल आदि भन्नाका लागि विद्यार्थीहरूलाई सहजीकरण गर्ने उनीहरूले बनाएका नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने कक्षामा उनीहरूले बनाएको नक्सा प्रस्तुत गर्न लगाउने उनीहरूले गरेको प्रस्तुतिकरणको समेत अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप नञ्चार सिप पहिचान सिप नक्सा बनाउने सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कर्णाली प्रदेशको नक्सामा सल्यान जिल्लाअन्तर्गत पर्ने वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको मुख्य स्थानहरू, मुख्य सडक र बाटाहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, खोलानाला र ताल आदि भन्नाका लागि विद्यार्थीहरूलाई सहजीकरण गर्ने उनीहरूले बनाएका नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने कक्षामा उनीहरूले बनाएको नक्सा प्रस्तुत गर्न लगाउने उनीहरूले गरेको प्रस्तुतिकरणको समेत अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीले बनाएको नक्साको अवलोकन गरेर उनीहरूले बनाएको नक्साको अवलोकन गरेर सम्बन्धमा प्रश्नहरू सोधेर 		
		<ul style="list-style-type: none"> नगरसभाको गठन र काम कर्तव्य र अधिकारको जानकारी दिन नगर सभा (व्यवस्थापिका), कार्यपालिका र न्यायिक समितिको भूमिका बताउन नगरसभाले ऐन, 	<ul style="list-style-type: none"> नगरसभाको गठन र काम कर्तव्य र अधिकारको जानकारी दिन नगर सभा (व्यवस्थापिका), कार्यपालिका र न्यायिक समितिको भूमिका नगरसभाले ऐन, 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप नञ्चार सिप अवलोकन सिप प्रश्नोत्तर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> नगरसभा बस्ने तारिका र नगरसभाका काम, कर्तव्य र अधिकारका बारेमा छलफल र चार्टको माध्यमबाट प्रस्तुत गरी सहजीकरण गर्ने उल्लिखित प्रयोजनका निमित्त जनप्रतिनिधिलाई समेत आमन्त्रण गरी प्रस्तुतिका निम्ति अनुरोध गर्ने नगरपालिकाको न्यायिक समितिको जिम्मेवारी र भूमिकाको बारेमा नगरपालिकाको उपप्रमुख वा प्रतिनिधि आमन्त्रण गरेर सहजीकरण गर्ने पालिकाले जारी गरेका मुख्य मूख्य ऐन र नियमावलीको बारेमा सहजीकरण गर्ने र पालिकाले ऐन र नियमावली 	<ul style="list-style-type: none"> नगरसभा बस्ने तारिकाको बारेमा प्रश्नोत्तर गरेर । जनप्रतिनिधिसँग गरेको अन्तरक्रियाको अवलोकन गरेर । ऐन नियम बनाउनु पर्ने कारण र 	

<p>पयंटकीय स्थलहरूको विशेषता, संरक्षण र सम्बर्धनको बारेमा बताउन</p>	<p>पयंटकीय स्थलहरूका विशेषता, संरक्षण र सम्बर्धनको चर्चा</p>	<p>देवस्थल कृष्ण मन्दिर, तारुपर सिद्ध गुफा, रावे छहरै बाजेको गुफा, सिद्ध गुफा मैदु, सिद्ध गुफा माचबक, मैदुम पोखरी, पानसेरा बाजेको मन्दिर, कुपिण्डे देह, कैलु बराहको मन्दिर । कुपिण्डे देह, नामले बयुको मन्दिर, शिद्ध वावा मन्दिर चौ, कल जैसी मन्दिर वामे, देउली बज्यै बालुवा सङ्ग्राही, भोट राजाको भग्न दरवार, (मैदु) कुम शाहीको भग्न दरवार (बैरागर) मन्दिरको), तारुपर मेला, स्यानीपीपती मेला, सहीद गेट मेला, मालिका मेला, फुकेबली मेला, वामेमेला, माफकाडा मेला, ओपचौर मेला, मैदु मेला, चुरा मेला, डोरपीपल मेला, दहको मेला, कृष्ण जनमाष्टिमी मेला आदिका को बारेमा तस्विर र भिडियो देखाउदै तिनको विशेषता, संरक्षण र सम्बर्धनको बारेमा सहजीकरण गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित पयंटकीय स्थलहरूको विशेषताको उल्लेख गर्दै तिनको संरक्षण र सम्बर्धनमा विद्यालय, विद्यार्थी, नागरिक समाज र पालिकाको भूमिकाको बारेमा सहजीकरण गर्ने सहजीकरणका लागि नागरिक समाजका अगुवा, पयंटन क्षेत्रका स्थानीय जानकार र पालिकाका पदाधिकारीहरूलाई समेत आमन्त्रण गर्ने सकिने विद्यार्थीहरूलाई उक्त स्थानहरूको अवलोकन भ्रमण गर्ने गरी परियोजना कार्य गर्ने अवसर दिने 	<p>स्थलहरूको नाम सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> बनगाड कुपिण्डेका विभिन्न पयंटकीय स्थलहरूको बारेमा महत्त्वको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर पयंटकीय स्थलको नाम र तस्विरधेरै बिचमा जोडा मिलाउन लगाएर कुनै पयंटकीय स्थलको नाम लिएर त्यसको महत्त्व सोधेर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर
<p>बनगाड कुपिण्डेका धार्मिक स्थलहरूको विशेषता, संरक्षण र सम्बर्धनको बारेमा बताउन</p> <p>नगरपालिका स्तरीय मेयर कप खेलकुद प्रतियोगिता र त्यसको महत्त्व</p> <p>बनगाड कुपिण्डेका मेलाको परिचय, महत्त्व र संरक्षणका बारेमा बताउन</p> <p>बनगाड कुपिण्डेमा लोकबाजाको परिचय</p> <p>बनगाड कुपिण्डेमा वजाइने लोकबाजाको परिचय र महत्त्व बताउन</p>	<p>बनगाड कुपिण्डेका धार्मिक स्थलहरूको विशेषता, संरक्षण र सम्बर्धन</p> <p>नगरपालिका स्तरीय मेयर कप खेलकुद प्रतियोगिता र त्यसको महत्त्व</p> <p>बनगाड कुपिण्डेका मेलाको परिचय, महत्त्व र संरक्षण</p> <p>बनगाड कुपिण्डेमा लोकबाजाको परिचय</p> <p>बनगाड कुपिण्डेमा वजाइने लोकबाजाको परिचय र महत्त्व</p>	<p>बनगाड कुपिण्डेका धार्मिक स्थलहरूको विशेषता, संरक्षण र सम्बर्धनको बारेमा सहजीकरण गर्ने</p> <p>उल्लिखित धार्मिक स्थलहरूको विशेषताको उल्लेख गर्दै तिनको संरक्षण र सम्बर्धनमा विद्यालय, विद्यार्थी, नागरिक समाज र पालिकाको भूमिकाको बारेमा सहजीकरण गर्ने</p> <p>सहजीकरणका लागि नागरिक समाजका अगुवा, धार्मिक क्षेत्रका स्थानीय जानकार र पालिकाका पदाधिकारीहरूलाई समेत आमन्त्रण गर्न सकिने</p> <p>उल्लिखित धार्मिक स्थलहरूको अवलोकन गरी थप जानकारी हासिल गर्नका लागि परियोजना कार्य दिने</p> <p>मेयर कप खेलकुद प्रतियोगिताको महत्त्व र उपयोगिताको बारे सहजीकरण गर्ने</p> <p>विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको अनुभवको आधारमा बनगाड कुपिण्डेमा विभिन्न अवसरमा लाग्ने मेला र वजाउने बाजाहरूको सूची बनाउन लगाउने</p> <p>त्यस्ता मेलाहरूका के कस्ता क्रियाकलापहरू हुन्छन् र के</p>	<p>बनगाड कुपिण्डेका विभिन्न धार्मिक स्थलहरूको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर</p> <p>धार्मिक स्थलको बारेमा दिइएको परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर</p> <p>मेयर कप खेलकुद प्रतियोगितामा खेलिने खेलहरूको सूची बनाउन लगाएर</p> <p>मेलाका नामहरूको सूची बनाउन लगाएर</p> <p>लोक बाजाको</p>

<ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित कलशाको धमारीको परिचय र महत्त्व भन्नु • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित वन्यारी गीत र नाच एवम् सोरठी नाच र गीतको परिचय र महत्त्व बताउनु • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा प्रचलित लोक कथाको संरक्षण गर्ने 	<p>महत्त्व भन्नु</p> <ul style="list-style-type: none"> • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित वन्यारी गीत र नाच एवम् सोरठी नाच र गीतको परिचय र महत्त्व बताउनु • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा प्रचलित लोक कथाको संरक्षण 	<p>कस्ता बाजाहरु कस्तो अवसरमा बजाइन्छु भन्ने बारेमा विद्याथीहरुसंग छलफल गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • सेना र बाजाको तस्विर र छोटो भिडियो देखाउदै मेला र बाजाहरुको परिचय, महत्त्व र संरक्षणको बारेमा सहजीकरण गर्ने • आवश्यकता अनुसार स्थानीय जानकार व्यक्तिलाई समेत आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने । • विद्याथीहरुलाई उनीहरुको पूर्व ज्ञानको आधारमा वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित वन्यारी गीत र नाच तथा सोरठी नाच र गीतका परिचय, महत्त्व र संरक्षणका बारेमा अनुभव आदान प्रदान गर्ने । • उल्लिखित गीत र नाचको प्रत्यक्ष अवलोकनका लागि विद्याथीहरुलाई अवसर प्रदान गर्ने । • उल्लिखित गीत र नाचका कलाकार र स्थानीय जानकारलाई कक्षमा आमन्त्रण गरी सहजीकरणको अवसर प्रदान गर्ने । • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित लोक कथाहरुको बारेमा विद्याथीहरुसंग उनीहरुको पूर्वज्ञानको आधारमा छलफल गर्ने • प्रचलित लोककथाहरुको विभिन्न नमूना र उदाहरणहरु प्रस्तुत गरी लोककथाको परिचय, महत्त्व र संरक्षणका विषयमा सहजीकरण गर्ने । 	<p>सूची बनाउनु लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> • कलशा धमारीको परिचय सोधेर • वन्यारी गीत र सोरठी गीतको नमूना प्रस्तुत गर्ने लगाएर • वन्यारी नाच र सोरठी नाचको तस्विर र लगाउने पोशाक सोधेर • वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित लोककथाहरु नमुनाउन लगाएर • वनगाड कुपिण्डेमा लोककथाहरुको संरक्षणका उपाय सोधेर 	<ul style="list-style-type: none"> • आफ्नो पालिकाको गौरवको रूपका काम गरिरहेका पालिकाका कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदि व्यक्तिहरुको पहिचान र सर्व गरी सूची तयार गर्ने लगाएर
<ul style="list-style-type: none"> • आफ्नो व्यक्तिगत स्वायं भन्दा माथि उठेर आफ्नो वडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वनगाड • कुपिण्डे, नगरपालिका का कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको पहिचान र योगदानको बचाउ गर्ने 	<p>सिकाइ</p> <ul style="list-style-type: none"> • सिप • सञ्चार • सिप • अवलोकन • सिप • पहिचान • सिप • विश्लेषण • सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • आफ्नो नगरपालिकाको गौरवको रूपका काम गरिरहेका पालिकाका कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, शिक्षक, कर्मचारी, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदिको पहिचान र सर्व गरी सूची तयार गर्ने । • उल्लिखित महानुभावहरुले गरेको कामहरुको सूची तयार गरी छलफल गर्ने । • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकालाई कर्मथलो बनाएर वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका लगायत समग्र समाज र मुलुकका लागि काम गर्ने व्यक्तिहरुको बारेमा सूची सङ्कलन गर्नका लागि यससम्बन्धी जानकार व्यक्तिहरुसंग साक्षात्कार भलायुकारी गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने । • उल्लिखित प्रयोजनका लागि पालिकास्तरमा सञ्चालन हुने प्र.अ. बैठक, नगरसभालाई समेत प्रयोग गर्न सकिने । • गौरवको रूपमा काम गरेका उल्लिखित महानुभावहरु मध्ये समयसमयमा विभिन्न महानुभावहरुलाई बोलाएर विद्याथीहरुसंग साक्षात्कार गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> • आफ्नो पालिकाको गौरवको रूपका काम गरिरहेका पालिकाका कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, राजनीतिज्ञ, सामाजिक अभियन्ता आदि व्यक्तिहरुको पहिचान र सर्व गरी सूची तयार गर्ने । • उल्लिखित महानुभावहरुले गरेको कामहरुको सूची तयार गरी छलफल गर्ने । • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकालाई कर्मथलो बनाएर वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका लगायत समग्र समाज र मुलुकका लागि काम गर्ने व्यक्तिहरुको बारेमा सूची सङ्कलन गर्नका लागि यससम्बन्धी जानकार व्यक्तिहरुसंग साक्षात्कार भलायुकारी गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने । • उल्लिखित प्रयोजनका लागि पालिकास्तरमा सञ्चालन हुने प्र.अ. बैठक, नगरसभालाई समेत प्रयोग गर्न सकिने । • गौरवको रूपमा काम गरेका उल्लिखित महानुभावहरु मध्ये समयसमयमा विभिन्न महानुभावहरुलाई बोलाएर विद्याथीहरुसंग साक्षात्कार गराउने 	

<p>३</p> <p>हात्मा पैसा, व्यवसाय र प्रतिधि</p>	<ul style="list-style-type: none"> गाईपालन/बंगुरपालन/कुखुरापालन/बाख्रापालन र माछापालनको महत्त्व र पालन गर्ने तरिका बताउन र सहयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> गाईपालन/बंगुरपालन/कुखुरापालन/बाख्रापालन र माछापालनको महत्त्व र पालन गर्ने तरिका र पालनमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर वा समुदायमा गरिएका गाईपालन, बंगुरपालन, कुखुरापालन, बाख्रापालन र माछापालनका जानकारी दिई उक्त पालनहरू गर्नुको महत्त्व बताउन लगाउने शिद्वकले गाई पालन, बंगुर पालन, कुखुरा पालन, माछापालन र बाख्रापालनका सम्बन्धमा तयार पारिएको श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई अबलोकन गर्न लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकैको गाईपालन वा बंगुरपालन वा बाख्रापालन वा कुखुरापालन वा माछापालन गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त पालन गर्ने तरिकाको जानकारी दिन लगाउने उल्लिखित कृत्रिम पालनहरूमध्ये कुनै एक कार्यमा सहयोग गर्न लगाउने उक्त पालन गर्दा गरिएका सम्पूर्ण गतिविधिहरूलाई समेट्ने प्रतिबदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने भएसम्म विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घरमा खेती गरिएका बेमौसमी तरकारीको बारेमा जानकारी दिन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गरिने बेमौसमी तरकारीहरू (टमाटर, लौका, करेला, भिन्डी) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयको नजिकै बेमौसमी तरकारी खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने भ्रमणको क्रममा अबलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेट्ने प्रतिबदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने बेमौसमी तरकारी खेती सम्बन्धी कृषि विज्ञलाई आमन्त्रण गरी जानकारी दिन अभिप्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> गाईपालन, बंगुरपालन, टकीपालन र कुखुरापालन गर्ने तरिका बताउन लगाएर उक्त पालनको महत्त्व बताउन लगाएर उक्त कार्य सम्बन्धी विद्वाको परियोजना कार्यको प्रतिबदनको मूल्याङ्कन गरेर
	<ul style="list-style-type: none"> बेमौसमी तरकारीहरू (टमाटर, लौका, करेला, भिन्डी, काँक्रा, सिमी, मुला आदि) खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेतीमा सहयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> बेमौसमी तरकारीको परिचय, महत्त्व र खेती कार्यमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> बेमौसमी तरकारी खेतीको परिचय सोधेर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका सोधेर बेमौसमी तरकारी खेतीको खेती कार्यमा सहभागी भएको अबलोकन गरेर आभभावकको प्रतिक्रिया लिएर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर 	<p>२१</p> <ul style="list-style-type: none"> बेमौसमी तरकारी खेतीको परिचय सोधेर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका सोधेर बेमौसमी तरकारी खेतीको खेती कार्यमा सहभागी भएको अबलोकन गरेर आभभावकको प्रतिक्रिया लिएर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर नगदेवालीको परिचय दिन लगाएर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन लगाएर नगदेवाली
	<ul style="list-style-type: none"> नगदेवाली तोरी, मसुरो, तिल, अर्सी, लसुन उखु, प्याज, आलु, अदुवा, बेसार आदि) खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा 	<ul style="list-style-type: none"> नगदेवालीको परिचय, महत्त्व र खेती कार्यमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घरमा खेती गरिएका नगदेवालीहरूको बारेमा जानकारी दिन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गरिने नगदेवालीहरू (तोरी, मसुरो, माटो, अदुवा, बेसार, तिल, अर्सी) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयको नजिकै नगदेवालीको खेती 	

				<ul style="list-style-type: none"> सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गरीपको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने भ्रमणको क्रममा अबलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेटी प्रतिवेदन तयार गर्ने लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने उक्त नगदेवालीको खेती मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गरीपको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने भ्रमणको क्रममा अबलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेटी प्रतिवेदन तयार गर्ने लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने उक्त नगदेवालीको खेती मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> वालोक खेती कार्यमा सहभागी भएको अबलोकन गरेर अभिभावकको प्रतिक्रिया लिएर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर आफ्नो घर वा समुदायमा निर्माण गरिने हस्तनिर्मित सामग्रीहरूको परिचय र निर्माण गर्ने तरिका सोधेर हस्त निर्मित सामग्री निर्माणको अबलोकन गरेर
सहयोग गर्न	<ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री (स्याङ्खु, डोको, चकटी, गवां गुन्डी आदि) बनाउने तरिका बताउन र निर्माण गर्न हस्त निर्मित सामग्रीहरूको प्रदर्शनी गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री अभ्यास र बजारीकरणका उपायहरू हस्त निर्मित सामग्रीहरूको प्रदर्शनी 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अनुकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घरमा हस्त निर्मित सामग्रीहरू के के रहेछन् ? तिनको प्रयोग के के कामको लागि गरिने रहेछ ? बताउन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा निर्माण गरिने सामग्रीहरू (स्याङ्खु, डोको, गवां, मान्द्रो गुन्डी आदि) को जानकारी दिने शिक्षक आफै वा स्याङ्खु डोको, गवां, चकटी, मान्द्रो, गुन्डी आदि बुन्ने व्यक्तिलाई श्रोतव्यक्तिहरूमा आमन्त्रण गरी उक्त सामग्री निर्माण गर्न चाहिने कच्चा पदार्थहरूको व्यवस्थापन गरी निर्माण गर्न लगाउने र विद्यार्थीहरूलाई समेत सो कार्यमा सहभागी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अनुकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा प्रचलनमा रहेको सिलाई, कटाइ र गवां बुन्ने पैसाको महत्त्व, उक्त सिपको अनुकरण र प्रवर्धन गर्नका लागि हालसम्म भएपरेका कार्य र प्रयासहरूको बारेमा सहजीकरण गर्ने । उल्लिखित काम भइरहेको सम्वन्धित थलो र व्यक्तिहरूसँग भेटघाट गरी सिलाई, कटाइ र गवां बुन्ने पैसाको बारेमा अवस्था, समस्या र प्रवर्धनका उपायहरूको बारेमा छलफल गर्ने यससम्बन्धी के गर्ने सकिन्छ भनेर स्थानीय जानकार वा पालिकाका पदाधिकारीलाई सहजीकरणका लागि आमन्त्रण गर्ने उल्लिखित सिपहरू सिक्नका लागि विद्यार्थीलाई अभिप्रेरित गर्ने कृषिको बजारीकरणलाई अनलाइन व्यापार माफेत पनि सञ्चालन गर्न सकिन्छ भन्दै यसको तरिका र यसबाट हुने फाइदाको बारेमा सहजीकरण गर्ने । अनलाइन व्यापारका लागि नगरपालिकाले निर्वाह गर्ने भूमिकाको बारेमा विभिन्न दृष्टान्त लिएर सहजीकरण गर्ने । कृषकका लागि सरकारले ल्याएका विभिन्न सहयोग, अनुदान र विमा कार्यक्रमहरूका बारेमा सहजीकरण गर्ने र 	
	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा प्रचलनमा रहेको सिलाई, कटाइ र गवां बुन्ने पैसाको महत्त्व, उक्त सिपको अनुकरण र प्रवर्धन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा प्रचलनमा रहेको सिलाई, कटाइ र गवां बुन्ने पैसाको महत्त्व, उक्त सिपको अनुकरण र प्रवर्धन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अनुकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अनुकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सिलाई, कटाइ र गवां बुन्ने पैसाको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर गवां बुन्ने पैसाको महत्त्व र संरक्षणका उपाय सोधेर । अनलाइन व्यापारको बारेमा प्रश्न सोधेर । अनलाइन व्यापारका लागि नगरपालिकाले निर्वाह गर्ने सम्वन्धी 			

४	<p>खुसीका लागि शिक्षा र हासो कर्तव्य</p>	<ul style="list-style-type: none"> • आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको निश्चित लक्ष्य र प्रतिबद्धताका साथ एउटा असल र जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास, अनुसरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको निश्चित लक्ष्य र प्रतिबद्धताका साथ एउटा असल र जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास, अनुसरण 	<ul style="list-style-type: none"> • सञ्चार सिप • सिकाइ • लक्ष्य निर्धारण • सिप, स्वमूल्याङ्कन • न सिप, पहिचान • सिप, छनौट सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • सञ्चार सिप • सिकाइ • लक्ष्य निर्धारण • सिप, स्वमूल्याङ्कन • न सिप, पहिचान • सिप, छनौट सिप 	<p>सहजीकरणलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि सम्बन्धित स्थानीय विज्ञलाई आमन्त्रण गर्ने ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • शिक्षकले आफूले पहिचान गरेको विद्यार्थीका सबलता र सभावनाको बारेमा विद्यार्थी स्वयम्संग पनि विचार आदान प्रदान गर्ने • बालकले जन्मदा नै केही न केही क्षमताका बीजहरू बोकेर आफूको कुरा उल्लेख गर्दै विद्यार्थीलाई उनीहरूको रूचि, क्षमताका प्रतिभा र व्युत्पत्ति, अभ्यास स्वमूल्याङ्कनका लागि सहजीकरण गर्ने • विभिन्न श्रोत र माध्यमहरूको प्रयोग गरेर समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने स्वभाव र आचरणको सूची बनाइ चर्चा गर्ने • समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको चर्चा गर्ने • त्यस्ता आचरण र स्वभावहरू आफूमा पनि विकास गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई प्रेरित गर्दै उनीहरूले अनुसरण गर्ने सक्ने स्वभावको लागि लिखित प्रतिबद्धता समेत गराउने 	<p>भूमिकाको बारेमा सोधेर ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • विद्यार्थीका रूचि, प्रतिभा र क्षमताका बारेमा सोधेर • समाज र राष्ट्रका जिम्मेवार नागरिकले गरेका के के काम तपाईं गर्न सक्नु हुन्छ भन्ने सोधेर • विद्यार्थीले गरेका प्रतिबद्धताको अनुगमन गरेर विद्यार्थीहरूको मूल्याङ्कन गरेर
१०१	<p>गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको सिर्जना र अभ्यास गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> • स्थानीयस्तरका प्रमुख धर्महरूको मूल मर्मका बारेमा सङ्क्षिप्त परिचय र आपसी सदभावका लागि ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरू बताउन जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम प्रस्तुतिकरण गर्ने • जीवनलाई खुसी र सन्तुलित बनाउनका लागि 	<ul style="list-style-type: none"> • गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको सिर्जना र अभ्यास • स्थानीयस्तरका प्रमुख धर्महरूको मूल मर्मका बारेमा सङ्क्षिप्त परिचय र आपसी सदभावका लागि ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम प्रस्तुतिकरण गर्ने • जीवनलाई खुसी र सन्तुलित 	<ul style="list-style-type: none"> • प्रयोग सिप • प्रस्तुति सिप • सञ्चार सिप • सिकाइ • लक्ष्य निर्धारण • सिप, स्वमूल्याङ्कन • न सिप, पहिचान • सिप, छनौट सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • प्रयोग सिप • प्रस्तुति सिप • सञ्चार सिप • सिकाइ • लक्ष्य निर्धारण • सिप, स्वमूल्याङ्कन • न सिप, पहिचान • सिप, छनौट सिप 	<p>२३</p> <ul style="list-style-type: none"> • मन पराएका गीतहरू गाउन लगाएर • उनीहरूले मन पराउने गीत र सङ्गीतमा नाचन लगाएर • गीत र सङ्गीत आफूले सिर्जना गरी प्रस्तुत गर्ने लगाएर • विभिन्न धर्महरूको नाम सोधेर • धर्मका मूल मर्मको बारेमा सोधेर • एकअर्को धर्मको बिचमा भिन्नता र समानता सोधेर • सबै धर्मको साभो 		

<p>आवश्यक पर्ने विविध पक्षहरूको प्रयोग र अभ्यास गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा एवम् त्यस्ता स्वभावहरूको जीवनमा निरन्तर अभ्यास र अनुसरण गर्ने आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास गर्ने श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास गर्ने 	<p>बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने विविध पक्षहरूको प्रयोग र अभ्यास ।</p> <ul style="list-style-type: none"> अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा एवम् त्यस्ता स्वभावहरूको जीवनमा निरन्तर अभ्यास र अनुसरण आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूसँग सहकार्य गर्दै विभिन्न धर्म, जातजाति, भाषाभाषी, धनी गरिब, लिङ्ग आदिको बीचमा हार्दिकता हुनु भनेको सामाजिक सदभाव हो भन्ने कुराको चर्चा गर्ने संसारका हेरक बस्तु र विषयीभिन्न पनि असल चिजहरू हन्छन् भन्ने कुराका साथ विभिन्न उदाहरण र दृष्टान्तहरू प्रस्तुत गर्ने विषयबस्तुको चर्चा गर्ने कतिपय काम तलाने र पीडा दिने भनिएका व्यक्ति र विषयभिन्न पनि रहेका सकारात्मक कुराहरूको पहिचान र विश्लेषण गर्ने क्षमताको विकास र अभ्यास गराउने सन्तुलित जीवन जिउनका लागि खुसी र स्वस्थ हुनुपर्ने र त्यसका लागि घटना, विषय र वस्तुभिन्न भाषाका सकारात्मक कुराहरूलाई अवसर ठानी अधिक बढेर विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने सकारात्मक सोचका अतिरिक्त खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूको बीचमा छलफल गरी सोको अनुसरण गर्ने विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने घरपरिवारका सदस्य लगायत सबै मानिसहरूसँग केही न केही राम्रा कुरा अवश्य हुन्छन् भन्ने विद्यार्थीले चिनेको कुनै व्यक्तिको नाम सोझै उसका राम्रा कुराहरू भन्ने लगाउने राम्रा कुरा सम्भन्दा कस्तो अनुभूति भयो भनेर सोध्दै विद्यार्थीहरूलाई आ-आफ्ना अनुभूतिहरू बताउनका लागि अवसर प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूका अनुभूतिहरूलाई समेट्दै राम्रा कुराहरूको पहिचान गरी तिनको सम्मान र प्रशंसा गर्ने बानी भनेको खुसी हुने र मित्र बढाउने असल बानी हो भनी चर्चा गर्ने कतैका बारेमा राम्रा कुरा गर्दा उसबाट आफूलाई गरिएको राम्रो व्यवहारको बारेमा विद्यार्थीहरूबाट अनुभव आदानप्रदान गराउँदै आफूले अरूलाई जे दियो अरूबाट पनि त्यही प्राप्त हुने कुराका बारेमा विद्यार्थीका भोगाइहरूको चर्चा गर्ने हेरक बस्तुका सुत्ता र विहान बिउँकदा कम्तीमा ३/३ वटा खुसी हुने राम्रा कुराहरू सम्बन्धित विउभन्ने र सोको दैनन्दिनीमा टिपोट गर्ने बानीको विकास गराउने कुनैपनि बस्तुहरूको उत्पादन, निर्माण, आविष्कार र सिर्जनामा अयक किसिमले श्रम गर्ने सिर्जनशील मानिसको मिहिनेतको भूमिका छ भन्ने कुरालाई दृष्टान्त सहित व्याख्या गर्ने विषयबस्तुसँग सम्बन्धित कथा, चित्र र भिडियो क्लिप आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने श्रमको सम्मान र आफूले पनि परिवार, गाउँदाल र विद्यालयमा सोको प्रयोग र अभ्यास गर्नका लागि 	<p>ध्येयको बारेमा सोधेर</p> <ul style="list-style-type: none"> सामाजिक सदभावको अर्थ सोधेर मानिस कति बेला खुसी र कतिबेला दुखी हुन्छ भन्ने सोधेर भान्छे खुसी हुनका लागि आवश्यक जिनसहरूको बारेमा पत्ने कुरा भन्ने वा लेख्न लगाएर सन्तुलित जीवनका विविध पक्षको बारेमा भन्ने वा लेख्न लगाएर कुनै कुरा देखाएर यसको राम्रो वा सकारात्मक पक्ष के छ भनी सोधेर राम्रा कुरा सम्भन्दाका अनुभूतिहरू बताउन लगाएर हेरक विहान र बेलाउने लगाएर बेलुका उनीहरूले लेखेका कुराको निरीक्षण गरेर अरूको प्रशंसा गर्दा आफूलाई हुने फाइदा भन्ने लगाएर घरमा गएपछि आफूले गर्ने काम बताउन लगाएर श्रमलाई सम्मान
---	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई फिर्कामा लिएर काम गर्ने सिकाउने विद्यालयको बगैँचा र करैसावारीमा विद्यार्थीहरूलाई पुष्प र तरकारी खेती गर्ने लगाउने विद्यार्थीले घरमा गएर गरेका उत्पादनसँग जोडिएका कामहरू बताउने लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई प्रणव ध्यान, उदगीथ, कपालभाती प्रणायाम, अनुलोमविलोम, चिकिआसन आदि भिक्काउनका लागि शिक्षकले सबैको सामु आफैले प्रदर्शन गरेर देखाउने तरङ्गचात आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्रणायाम, ध्यान र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाइ शिक्षककले सुधारका लागि पृष्ठपुष्प प्रदान गर्ने कतिपय अवस्थामा राम्रो अभ्यास गर्न जानेको विद्यार्थीलाई नै सामुनेमा ल्याएर ध्यान, प्रणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाई सहजीकरणका लागि वातावरण बनाउने ध्यान, प्रणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्दा भएको अनुभव र अनुभूतिको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग सोधपुछ गरी विचारको आदानप्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्रणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्त्वको बारेमा बताउने हामीले गर्ने कतिपय आधरण र व्यवहारको चर्चा गर्दै ती आचरण र व्यवहारको आधारमा पूर्वीय दर्शनको परिचय र उपादेयताको बारेमा छलफल र चर्चा गर्ने हाम्रा जेठ नागरिक हाम्रा अमूल्य सम्पति र जिउदो इतिहास हुन भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू दिएर स्पष्ट पार्ने अन्य श्रव्य दृश्य सामग्रीका अतिरिक्त जेठ नागरिकलाई नै कक्षामा आमन्त्रण गरेर श्रान्तव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्ने गाउँदोलका जेठ नागरिकसँग भेटघाट र छलफल गरी उनीहरूको अनुभवघाट सिकाइ गर्ने जेठ नागरिक र अशक्त मानिसहरूले सामना गरिरहेका समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामीले अहिले सहयोग गर्नु भन्ने भोली हामी पनि त्यो अवस्थामा हेदा हामीलाई पनि अरूले सहयोग गर्छन् भन्ने युगलाई विभिन्न दृष्टान्त सहित छलफलमा ल्याउने जेठ नागरिक र अशक्तलाई व्यक्तिगत वा समूहमा भिली सबैको सहयोग गर्नका लागि परियोजना कार्य वा अवलोकन प्रमणको व्यवस्था गर्ने विद्यार्थीहरूसँग सहकार्य गर्दै मानिसका पुर्खा, वंश र गोत्रको बारेमा परिचय र चर्चा गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप लक्ष्य निर्धारण सिप स्वमूल्याङ्कन सिप पहिचान सिप छनोट सिप सहयोगी सीप सहानुभूति सिप समानुभूति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, उदगीथ, कपालभाती प्रणायाम, अनुलोमविलोम, चिकिआसन) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग गर्ने घरपरिवार र समाजका जेठ नागरिक एवम् असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास एवम् अनुसरण हाम्रा पुर्खा, वंश तथा गोत्रको पहिचान गर्दै यत्नाको महत्त्व र उपादेयताको बारेमा जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, उदगीथ, कपालभाती प्रणायाम, अनुलोमविलोम, चिकिआसन) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग गर्ने घरपरिवार र समाजका जेठ नागरिक एवम् असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास एवम् अनुसरण गर्ने हाम्रा पुर्खा, वंश तथा गोत्रको पहिचान गर्दै यत्नाको महत्त्व र उपादेयताको बारेमा बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्रणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न भनेर उनीहरूले गरेका अभ्यासहरूको अवलोकन गरेर ध्यान, प्रणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्त्व सोधेर कुनै पनि ध्यान, प्रणायाम र आसनको अभ्यास गर्न लगाएर पूर्वीय दर्शनको परिचय सोधेर पूर्वीय दर्शनसँग जोडिएका हामीले गर्ने कर्महरूको बारेमा सोधेर पूर्वीय दर्शन र पापघात्य दर्शनको भिन्नता सोधेर पूर्वीय दर्शनका राम्रा पक्षहरू सोधेर जेठ नागरिक र अशक्तहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर जेठ नागरिक र अशक्त व्यक्तिहरूलाई
--	---	--	---	---	--	---

				<ul style="list-style-type: none"> बिहवारीको सबालमा गोत्र र वंशको पहिचान र महत्त्वको बारेमा सहजीकरण गर्ने विद्यार्थीहरू हरेकलाई आफ्नो गोत्र र वंशको बारेमा परिचित हुने अवसर प्रदान गर्ने पुर्खा, वंश र गोत्र सम्बन्धी जानकार स्थानीय व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी स्रोतव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> उनीहरूले गरेको सहयोग बारे सोधेर जेष्ठ नागरिकबाट भएका सिकाइहरू भन्ने लगाएर पुर्खा, गोत्र र वंश पहिचानको महत्त्व सोधेर हरेकको गोत्र र वंश सोधेर
<p>५</p> <p>हासो बातावरण र हरित विद्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कृषिपट्टे नगरपालिकामा भएका सामुदायिक वनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अपराध नियन्त्रणमा कानुनी व्यवस्था पालना गराउनका लागि विद्यार्थी, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको भूमिका सरकारी भूमिका वर्णन गर्ने खाली जग्गा, वन क्षेत्र, घर र विद्यालयमा वृक्षारोपण गर्ने जडीबुटी खेती कार्यमा सहभागी हुन र यसबाट उत्पादित जडीबुटीको बजारोपण र आर्थिक फाइदा पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वनगाड कृषिपट्टे नगरपालिकामा भएका वनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अपराध नियन्त्रणमा कानुनी व्यवस्था पालना गराउनका लागि विद्यार्थी, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको भूमिका खाली जग्गा, वन क्षेत्र, घर र विद्यालयमा वृक्षारोपण जडीबुटी खेती कार्यमा सहभागिता उत्पादित जडीबुटीको बजारोपण र आर्थिक फाइदाको पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप बातावरणप्रति तर्को सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका अन्तर्गत रहेका वनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु र चराहरूको संरक्षण तथा अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था पालना गराउनको लागि विद्यार्थी, शिक्षक, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको भूमिकामा छलफल गराउने र पालना गर्ने गराउने घर, विद्यालय तथा वरपरको समुदाय र वनक्षेत्रको खाली ठाउँमा वृक्षारोपण गर्नुपर्ने कुराको जानकारी गराउने र उक्त कार्यमा विद्यार्थी र शिक्षक सहभागी हुने घर, विद्यालय तथा वरपरको समुदाय र वनक्षेत्रको खाली ठाउँमा जडीबुटी खेती गर्न सकिने कुराको जानकारी गराउने र जडीबुटी खेती गर्न गराउने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने उत्पादित जडीबुटीको बजारोपण गर्ने, आर्थिक उत्पादन गर्ने कुराको जानकारी गराउने र बजारोपण गर्न सहयोग गर्ने यसको लागि विद्यालयमा नर्सरी निर्माण गर्ने, बेना उत्पादन गर्ने तथा आवश्यकतानुसार स्थानीय स्तरमा भएको वन कार्यालयले तयार गरेका नर्सरीमा रहेका बेनाहरू वृक्षारोपणमा प्रयोग गर्ने वृक्षारोपण गरेका विरूवाहरूको आवश्यकतानुसार रेखदेख गर्ने लगाउने दिगो विकासका लक्ष्यहरू पुनः स्मरण गराउने र विद्यालय, समुदाय तथा स्थानीयस्तरबाट पूरा गर्न सकिने उक्त लक्ष्यहरूमा छलफल गराउने यस विषयको सहजीकरणका लागि पालिकाको सम्बन्धित शाखाको कर्मचारी वा जनप्रतिनिधिलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वनस्पति तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी कानुनमा भएको व्यवस्था बताउन लगाएर । वनस्पति तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अपराध नियन्त्रणमा कानुनी व्यवस्था पालना गराउनका लागि विद्यार्थी, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको भूमिका बताउन लगाएर । वृक्षारोपण र जडीबुटी खेतीमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर । जडीबुटी खेतीबाट हुने फाइदाहरू बताउन लगाएर

	<ul style="list-style-type: none"> • हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक वर्णन गर्ने • दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध व्याख्या गर्ने • नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने ठूला वनस्पति र खाहहरूको महत्त्व बताउन • तालीगुराँस संरक्षणका उपाय बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> • हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू • दिगो विकास र अन्तरसम्बन्ध प्रवर्धन • नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने ठूला वनस्पति र खाहहरूको महत्त्व बताउन • तालीगुराँस संरक्षणका उपाय बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> • सिकाइ सिप • स्वव्यवस्थापन सिप • वातावरणप्रतिको • सजगता र सम्मान सिप • वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • हरित घर तथा पक्षहरू (हरियाली प्रवर्धन, इको स्क्व, पानी व्यवस्थापन तथा सरसफाइ, फोहोरमैला व्यवस्थापन, ऊर्जा मैत्री घर तथा विद्यालय, सिकाइ केन्द्रको विकास र सञ्चालन) को परिचय दिने • यी कार्यहरूको विद्यार्थी तथा विद्यालयको भूमिका पहिचान गर्ने र सहभागी हुने • हरित घर, विद्यालय तथा दिगो विकासविचको अन्तरसम्बन्ध बताउन लगाउने र यस्तो सम्बन्ध प्रवर्धन गर्ने विद्यार्थी, विद्यालय, समुदाय, स्थानीय तहले खेल्नुपर्ने भूमिकामा छलफल गर्ने • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने ठूला वनस्पति र खाहहरूको पहिचान र परिचय सहित उक्त ठूला वनस्पतिहरूको महत्त्वका बारेमा विद्यार्थीहरूसँग छलफलका साथ सहजीकरण गर्ने • वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने तालीगुराँसको पहिचान र परिचय सहित तालीगुराँसको महत्त्व र संरक्षणका बारेमा विद्यार्थीहरूसँग छलफलका साथ सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने पक्षहरू सोधेर • यी पक्षहरूको कार्यान्वयन गर्ने खेल्नुपर्ने भूमिका बताउन लगाएर • दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध बताउन लगाएर • ठूला वनस्पतिहरूको महत्त्व सोधेर • तालीगुराँसको संरक्षण बारे सोधेर • पानीको दिगो व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरू सोधेर • आकासे पानी सङ्कलन र प्रयोग गर्ने तरिका बताउन लगाएर • आकासे पानीको प्रयोग गर्ने अवलोकन गरेर
	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानीय क्षेत्रमा पानीको दिगो व्यवस्थापनको उपायहरू पहिचान गर्ने र आकासे पानी सङ्कलनमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानीय क्षेत्रमा पानीको दिगो व्यवस्थापनको उपायहरू र अकाश पानी सङ्कलन विधि 	<ul style="list-style-type: none"> • सिकाइ सिप • स्वव्यवस्थापन सिप • वातावरणप्रतिको • सजगता र सम्मान सिप • वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> • पानीको दिगो व्यवस्थापन गर्ने उपायहरूमा छलफल गराउने जस्तोः पानीको स्रोत संरक्षण गर्ने, बैकालिक पानीको व्यवस्थापन गर्ने (आकाश पानी), भूमिगत जलभण्डारको पुनर्भरण गर्ने, सरसफाइ व्यवस्थापन गर्ने, आकासे पानीको सङ्कलन गर्ने आदि। • आकासे पानीको सङ्कलन गर्ने विधि मिडियोसहित प्रदर्शन गर्ने वा आकासे पानी सङ्कलन गरेको अवलोकन गराउने । वर्षा, द्याइकी, प्रयोग, प्रयोग। 	<ul style="list-style-type: none"> • पानीको दिगो व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरू सोधेर • आकासे पानी सङ्कलन र प्रयोग गर्ने तरिका बताउन लगाएर • आकासे पानीको प्रयोग गर्ने अवलोकन गरेर
	<ul style="list-style-type: none"> • धरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापन अन्तर्गत विन कम्पोस्टिङ तथा पिट कम्पोस्टिङ गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> • धरायसी तथा विद्यालयबाट निस्कने ठोस फोहोरको व्यवस्थापन : विन तथा पिट 	<ul style="list-style-type: none"> • सिकाइ सिप • स्वव्यवस्थापन सिप • वातावरणप्रतिको 	<ul style="list-style-type: none"> • धरायसी फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने विधिहरूमा छलफल गराउने • धरायसी ठोस फोहोरमैलाको व्यवस्थापन अन्तर्गत विन कम्पोस्टिङ (माडामा मल बनाउने विधि) र पिट कम्पोस्टिङ (खाडल र थुप्रो बनाएर मल बनाउने विधि) विधिको विन वा मिडियो वा प्रत्यक्ष अवलोकन गराएर जानकारी दिने । 	<ul style="list-style-type: none"> • ठोस फोहोर मैलाको व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरू सोधेर • विन र पिट कम्पोस्टिङ गर्ने

	<p>प्रक्रियाको अभ्यास गर्न</p> <ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका क्षेत्रमा बातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय, सङ्घसंस्थाहरू र नगरपालिकाको भूमिका वर्णन गर्न 	<p>कम्प्युटिङ गर्ने प्रक्रियाको अभ्यास</p> <ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका क्षेत्रमा बातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय, सङ्घसंस्थाहरू र नगरपालिकाको भूमिका 	<p>तथो सजगता र सम्मान सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> शैक्षितिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> उक्त विधिअनुसार विद्यालयमा विन र पिट कम्प्युटिङ विधिबाट कम्प्युटिङ मल बनाउने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने उक्त विधिहरूबाट तयार भएको मल आवश्यकताअनुसार तरकारी सैती, फलफूल सैती, पुष्पखेतीमा उपयोग गर्ने, गर्न लगाउने बडा तथा नगरपालिका क्षेत्रमा बातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण गर्न उपाय तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमा विद्यालय, स्थानीय समुदाय, सङ्घसंस्था र नगरपालिकाको भूमिकामा छलफल गराउने 	<p>तरिका बताउन लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> विन र पिट कम्प्युटिङ विधिबाट मल बनाएको अवलोकन गरेर फोहोरमैला व्यवस्थापनमा विभिन्न व्यक्ति र समुदायको भूमिका सोधेर
<p>६ सामाजिक चुनौति र विपद् व्यवस्थापन</p>	<p>आफ्नो विद्यालयलाई विपद्बाट सुरक्षित बनाउन</p> <ul style="list-style-type: none"> भूकम्प र सुरक्षित विद्यालयको लागि पूर्वतयारी र विद्यार्थीको भूमिका (सरचनात्मक र गैरसरचनात्मक सुरक्षा) बताउन र साको कार्यान्वयन गर्न भूकम्पबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण का लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्न सुरक्षित विद्यालयको लागि विद्यार्थीको भूमिका बताउन र समुदायको भूमिका 	<p>कम्प्युटिङ गर्ने प्रक्रियाको अभ्यास</p> <ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका क्षेत्रमा बातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय, सङ्घसंस्थाहरू र नगरपालिकाको भूमिका 	<p>प्रयोग सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> संचार सिप सहकार्य सिप दृश्य साक्षरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> समूहमा भूकम्पको परिचय खोजी प्रस्तुत गर्न लगाउने भूकम्पबाट हुने असहकका बारेमा अन्तरक्रिया तथा छलफल गराउने र भूकम्पबाट हुने क्षति भिडियो माफ्न प्रस्तुत गर्ने । भूकम्पबाट सुरक्षित विद्यालयको महत्त्व र निर्माणका विषयमा संवाद गराउने भिडियोको माध्यमबाट सुरक्षित विद्यालयका विशेषता जानकारी गराउने विद्यालय गरिसर र भवन अवलोकन गर्न लगाइ रूजसूचीका आधारमा समूहमा विद्यालयको सरचनात्मक र गैरसरचनात्मक सुरक्षाको अवस्था छलफल गराउने सुरक्षित विद्यालय निर्माणमा मेरो भूमिका विषयमा विद्यार्थीको समूहमा छलफल गराउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने सुरक्षित विद्यालय निर्माणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका छलफल गराउने र शिक्षकले निचोड दिने भूकम्प र यमबाट सुरक्षित हुने उपायहरूका बारेमा चित्र, तालिका, सूची, आदि निर्माण गरी विद्यालय वा कक्षा कोठामा टाँस्न लगाउने घर र विद्यालयका भूकम्पको बेला सधै जम्मा हुने सुरक्षित स्थान र भटपट भोलाको व्यवस्थापनको बारेमा सावधान हुने घरमा हुँदा भूकम्पबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गराउने 	<p>३०</p> <ul style="list-style-type: none"> सुरक्षित विद्यालय निर्माणका लागि पाचओटा पूर्वतयारी सोधेर । सुरक्षित विद्यालय निर्माणमा विद्यार्थीको भूमिका सोधेर सुरक्षित विद्यालय निर्माणमा अभिभावकको भूमिका सोधेर विद्यालय र घरमा भूकम्पको बेला सधै जम्मा हुने सुरक्षित स्थान र भटपट भोलाको फाइदा सोधेर । कृत्रिम घटना अभ्यासको अवलोकन र मन्थ्याइकन गरेर विभिन्न महामारीबाट विश्व समुदायमा
	<p>विषयका प्रमुख महामारीहरू : प्लेग, फन्ड</p> <ul style="list-style-type: none"> विषयका प्रमुख महामारीहरू : प्लेग, फन्ड 	<p>विषयका प्रमुख महामारीहरू : प्लेग, फन्ड</p> <ul style="list-style-type: none"> विषयका प्रमुख महामारीहरू : प्लेग, फन्ड 	<p>प्रयोग सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> रचनात्मक सोचाइ 	<ul style="list-style-type: none"> समूह छलफल गराइ महामारीको परिचय दिन लगाउने कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी बा व्याख्या गरी प्लेग, फन्ड र कोभिड १९ को कारण र 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न महामारीबाट विश्व समुदायमा

	<p>एचआइभी एड्स, हैजा, साल्स र कोभिड १९) को बारेमा बताउनु</p> <ul style="list-style-type: none"> महामारीहरूबाट विश्व समुदायमा भएका सिकाइको बारेमा जानकारी दिन 	<p>एचआइभी एड्स, हैजा, साल्स र कोभिड १९) महामारीहरूबाट विश्व समुदायमा भएका सिकाइ</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सहाय्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी 	<p>असर वा प्रभावको बारेमा छलफल तथा जानकारी गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> प्लेग, फ्लू, एचआइभी एड्स, हैजा, साल्स र कोभिड १९, बाट बच्नका लागि गरिने उपायहरू कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी छलफल गराउने प्लेग, फ्लू, एचआइभी एड्स, हैजा, साल्स र कोभिड १९ उत्पत्ति, रोकथाम र नियन्त्रण गर्दा विश्व समुदायमा भएका सिकाइ छलफल गराउने र विद्यार्थीले लागू गर्ने सक्ने कुराको सूची गराउने लगाउने विभिन्न महामारीबाट सुरक्षित रहनका लागि तोकिएका सबै चरण पुरा गरी सबल पानीले हात धुने अभ्यास गराउने । 	<p>भाएको असर र सिकाइ भन्ने लगाएर</p> <ul style="list-style-type: none"> मास हिस्टोरियाको कारण र समाधान सोधेर । परियोजना कार्यको निरीक्षण र अवलोकन गरेर
<ul style="list-style-type: none"> किशोरीहरूमा देखिने मास हिस्टोरियाबाट बच्ने उपायको पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्ने 	<p>किशोरीहरूमा देखिने मास हिस्टोरियाबाट बच्ने उपायको पहिचान र कार्यान्वयन</p>	<p>सिकाइ सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> प्रतिबद्धता सिप सक्रियता पूर्वक सुन्ने वैयक्तिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप प्रतिबद्धता सिप सक्रियता पूर्वक सुन्ने वैयक्तिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र र भिडियो स्लीप प्रयोग गरी किशोरीहरूमा देखिने मासहिस्टोरियाबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा स्थानीय तहमा उपलब्ध विज्ञानलाई समेत आमन्त्रण गरी सहजीकरणको बातावरण मिलाउने विगतमा गाउँटोल र विद्यालयमा घटेका त्यस्ता घटना र रोगको बर्चा गर्दै त्यस्ता घटनाहरूमा के गरिएको थियो र के गर्नुपर्छो भन्ने सम्बन्धमा छलफल गर्दै परियोजना कार्यमाभन्दा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा आदिको न्यूनिकरणको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर विद्यार्थीले गरेका कार्यको अवलोकन गरेर ।
<p>सामाजिक चुनौति एवम्, विसङ्गतिको रूपमा रहेका जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा, बालश्रम, बालविवाह आदिको न्यूनिकरणको उपायको पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्ने</p>	<p>जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल श्रम, बालविवाह आदिको न्यूनिकरणको उपायको पहिचान र कार्यान्वयन</p>	<p>सामाजिक एवम्, नागरिक जिम्मेवारी भूमिका निर्वाह</p> <ul style="list-style-type: none"> पहिचान सिप व्यैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक एवम्, नागरिक जिम्मेवारी भूमिका निर्वाह पहिचान सिप व्यैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूमा विषयबस्तुसँग सम्बन्धित पूर्व अनुभव र भोगाइहरूको बारेमा विचार आदानप्रदान गर्ने अधिल्लो कक्षामा अध्ययन गरेका आधारमा विद्यार्थीहरूलाई यस प्रकारका विसङ्गतिकहरूले व्यक्ति र समाजमा परेको असर बताउन प्रेरित गर्ने तास्वीर, भिडियो, डकुमेन्ट्री आदिको माध्यमबाट जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बालश्रम, बालविवाह आदिको न्यूनिकरणको उपायको पहिचान र कार्यान्वयनको सम्बन्धमा कक्षामा विद्यार्थीहरूलाई सहजीकरण गर्ने माथिको सामाजिक विसङ्गतिकहरूको न्यूनिकरणका लागि शिक्षक र विद्यार्थीहरूले गर्ने सक्ने कार्यको आवश्यक कार्यान्वयन र परियोजनाकार्य माफत कार्यान्वयन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा आदिको न्यूनिकरणको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर विद्यार्थीले गरेका कार्यको अवलोकन गरेर ।
<ul style="list-style-type: none"> विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यका उपायहरू बताउनु विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यमा 	<p>विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यका उपायहरू</p>	<p>सञ्चार सिप</p> <ul style="list-style-type: none"> सहाय्य सिप दृश्य 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सहाय्य सिप दृश्य 	<ul style="list-style-type: none"> विपद् प्रतिकार्यका लागि समूह र क्लव वा संस्थाहरूको आवश्यकताको बारेमा छलफल गराउने विपद् प्रतिकार्यका लागि रेडक्रस, गैरसरकारी संस्थाहरू र सरकारी कार्यालयहरूको भूमिका छलफल गराउने । विपद् प्रतिकार्यका लागि विभिन्न समूहहरू (Clusters) को 	<ul style="list-style-type: none"> विपद् प्रतिकार्यमा रेडक्रस, गैरसरकारी संस्थाहरू र पलिकाको भूमिका

	विद्यार्थीको भूमिका (जुरेस, स्काउट, इको क्लब लगायत) बनाउन	विद्यार्थीको भूमिका (जुरेस, स्काउट, इको क्लब लगायत)	साक्षरता सिप • पहिचान सिप	भूमिकाको भिडियोको माध्यमबाट जानकारी दिने • नजिकको बडा कार्यालय वा नगरपालिकामा गइ विपद् प्रतिकार्यका लागि पालिकाको भूमिका छलफल गराउने • विपद् प्रतिकार्यका लागि नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको भूमिका छलफल गराउने • विपद् प्रतिकार्यका लागि नगर विपद् व्यवस्थापन समितिको भूमिका छलफल गराउने • विपद् प्रतिकार्यका लागि वालसमूह (जुरेस, स्काउट, इको क्लब लगायत) ले गर्ने सक्ने कार्यहरूको सूची गराउने सम्बन्धमा विद्यार्थीहरूलाई सहजीकरण गर्ने • विपद् प्रतिकार्यसंग सम्बन्धी कृत्रिम घटनाको अन्यास गराउने र सोको अवलोकन गरी पुष्टीपापण प्रदान गर्ने	सोधेर • विपद् प्रतिकार्यका लागि विद्यार्थीहरूले समूहमा गर्न सक्ने चारश्रोटा कार्यको सूची बनाउन लगाएर • कृत्रिम घटनाको अवलोकन र मूल्याङ्कन गरेर	

६. प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य

कक्षा ४

१. तपाईंको वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका पहिलेका कतिओटा गाउँ विकास समिति (नाम समेत) का कति ओटा वडाहरू मिलाएर बनाइएको हो ? अहिले जम्मा कतिओटा वडाहरू छन् ? शिक्षक, घरमा भएमा अभिभावक र छरछिमेकमा भएका जानकार महानुभावहरूसँग सोधपुछ गरी तलको तालिकामा भरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	अहिलेको पालिका निर्माण गर्दा समावेश गरिएका पहिलेका गाविस र वडाहरू	जानकारी दिने व्यक्तिहरूको नाम र नातासम्बन्ध

२. तपाईंको वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल कति रहेको छ ? वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा जम्मा कतिओटा वडा छन् ? तिनीहरूको क्षेत्रफल कति कति रहेको छ ? जनसङ्ख्या र क्षेत्रफलको हिसावले सबैभन्दा ठूलो वडा र सबैभन्दा सानो वडाहरू कुन कुन हुन ? विषय शिक्षकसँगको परामर्शमा नगरपालिकाका सम्बन्धित पदाधिकारीसँग सोधपुछ गरी निम्न तालिकामा आवश्यक विवरण भरि कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	वडाको विवरण	वडा नं.	क्षेत्रफल	जानकारी दिने व्यक्ति
१	तपाईं बसेको वडा			
२	सबैभन्दा ठूलो अर्थात धेरै क्षेत्रफल भएको वडा			
३	सबैभन्दा सानो अर्थात कम क्षेत्रफल भएको वडा			
४	सबैभन्दा धेरै जनसङ्ख्या भएको वडा			
५	सबैभन्दा कम जनसङ्ख्या भएको वडा			

३. तपाईंले आफ्ना वडाका कुन कुन ठाउँमा गएर प्रत्यक्ष अवलोकन गर्नु भएको छ ? त्यहाँ जाँदा तपाईंले देखेको र अहिले सम्म सम्झिरहेको कुरा के हो ? तलको तालिकाका आधारमा विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

प्रत्यक्ष गएर अवलोकन गरेका आफ्नो वडाका स्थानहरू	अहिलेसम्म सम्झिरहेको विषय वा स्थान	सम्झनुको कारण	कैफियत

(क)			
(ख)			
(ग)			
(घ)			

४. तपाईंको पालिकामा भएका प्रमुख धार्मिक, सांस्कृतिक र ऐतिहासिक स्थलहरूको नाम के के हो ? तीमध्ये तपाईं आफैले अवलोकन गरेका कुन कुन हुन् ? अभिभावक र जानकार छिमेकीको सहयोगले तलको तालिका भरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

अभिभावक र जानकार छिमेकीको सहयोगले जानकारी भएका धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् ऐतिहासिक स्थलहरू	आफू स्वयम् गएर अवलोकन गरेका धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् ऐतिहासिक स्थलहरू

५. तपाईंले आफ्नो बडा वा पालिकाको अन्य बडामा गएर अवलोकन गरेको प्राकृतिक सम्पदाहरू : जमिन, वनजङ्गल, गार, खोला, ताल, पोखरीमध्ये कुनै एउटा सम्पदाको नाम लेख्नुहोस् । उक्त सम्पदामा जाँदा तपाईं कोसँग जानु भएको थियो ? उहाँको नाम र उहाँसँगको नाता सम्बन्ध पनि लेख्नुहोस् र त्यहाँ गएर अवलोकन गर्दा स्मरण भएका कुराहरूको विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
६. आफ्नो घर वा विद्यालयमा खेती गरिने लसुन, अदुवा, प्याज, बेसार, गन्जी (सखरखण्ड), बदाम र धनिया खेती मध्ये कुनै एक खेतीमा सहयोग गर्नुहोस् । विउ राख्नेदेखि उत्पादन, प्रयोग र बिक्रीसम्मका प्रक्रियाहरूमा के कस्ता कार्यहरू गरियो ? ती सबैको प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
७. आफ्नो घर वा समुदायस्तरमा उत्पादित वस्तुहरू परालको गुन्दी, चकटी, डोको, सुपो, बाबियोको डोरी, ढरिया, ठेकी, मदानी, खिरे, गर्वा, कोर्को, ओखल, मुसल आदिमध्ये कुनै एकको निर्माण कार्यको अवलोकन गर्नुहोस् । निर्माण गर्दा चाहिने सामग्रीहरू, निर्माण गर्ने तरिका र निर्मित सामग्रीको प्रयोग के के कार्यका लागि गरिन्छ ? विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
८. आफ्नो घरपरिवार वा छरछिमेकमा भएका जेष्ठ नागरिकलाई के भनेर बोलाउनु हुन्छ ? उहाँको नाम के हो ? उहाँको शारीरिक अवस्था कस्तो छ ? ती जेष्ठ नागरिकले तपाईंप्रति गर्ने व्यवहार कस्तो छ ? दिक्क लाग्दो वा रमाइलाग्दो ? उनीहरूलाई तपाईंले मन पराउनु हुन्छ कि मन पराउनु हुन्न ? यसको कारणसहित उल्लेख गर्दै तपाईंले उहाँहरूबाट सिकेको कुरा के के हुन् ? सङ्क्षेपमा लिखित प्रतिवेदन बनाइ प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
९. तपाईंले के के काम गर्दा तपाईंका परिवारका सदस्यहरू खुसी हुनुहुन्छ ? घरपरिवारमा गएर उहाँहरूसँग सोधपुछ गर्नुका साथै उहाँहरूमध्ये को-कसले गर्ने कुन कुन कुराहरू तपाईंलाई मन पर्छ ? यो क्रियाकलापबाट तपाईंले के सिक्नु भयो ? यी सबैलाई समेटेर प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१०. तपाईंको गाउँबस्तीमा विभिन्न अवसरमा नाचिने नाचहरू देख्नु भएको छ कि छैन ? देखेको भए देखेको आधारमा र नदेखेको भए देखेका मानिससँग सोधेर कुनै एउटा नाचमा गरिने क्रियाकलाप, लगाउने पोशाक र बजाउने बाजाहरूको नाम तलको तालिकामा भर्नुहोस ।

नाचको नाम	नाचमा गरिने क्रियाकलापहरू	नाचमा लगाउने पोशाकहरू	नाचमा बजाउने बाजाहरू

११. तपाईंले घरपरिवारमा गएर परिवारका सदस्यहरूको सामु आफूले मन परेको गीत गाउनुहोस् वा मन परेको गीतमा नाचनुहोस् । तपाईंको गीत सुनेर वा नृत्यको अवलोकन गरेर कौ-कोले के-के भन्नु भयो ? उहाँहरूको कुरा सुनेर तपाईंलाई कस्तो महसुस भयो ? तपाईंले गाएको वा नाचेको गीतको नामसहित उल्लिखित सबै कुरा टिपोट गरेर कक्षामा प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुहोस ।

१२. तपाईंको घर वा गाउँबस्तीमा भनिने सिलुक सुनेर कक्षा कोठामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । उक्त सिलुकहरू तपाईंलाई सर्वप्रथम क-कसले सुनाएको हो ? उनीहरूको नाम र उनीहरूसँगको तपाईंको नातासम्बन्ध पनि लेख्नुहोस् र उक्त सिलुकबाट तपाईंले के सिक्नु भयो ? उक्त कुरा पनि प्रतिवेदनमा लेखेर प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१३. तपाईंको घर वा गाउँबस्तीमा गाउँखाने कथा भन्ने चलन पनि चलिआएको छ । तपाईंले पनि घर वा छरछिमेकका मानिसहरूसँग कम्तिमा ५ वटा गाउँखाने कथा र उक्त गाउँखाने कथाका सही उत्तर लेखेर कक्षामा प्रतिवेदन बनाइ प्रस्तुत गर्नुहोस् । प्रतिवेदन बनाउँदा गाउँखाने कथा को बाट सुन्नु भएको हो र गाउँखाने कथा सुन्दा तपाईंलाई कस्तो महसुस भयो ? उक्त कुराहरूसमेत समेटेर प्रतिवेदन बनाएर प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१४. तपाईंको घर वा छरछिमेका भएका जेष्ठ नागरिकबाट हाट जाँदाका अनुभव सुनेर कक्षा कोठामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । प्रतिवेदनमा अनुभवहरू लेख्दा अनुभव सुनाएका व्यक्तिको नाम ठेगाना र उनीसँगको तपाईंको नातासम्बन्ध समेत लेख्नुहोस् ।

१५. तपाईंको गाउँबस्तीमा तपाईंले चिनेको असल नागरिकको नाम के हो ? तपाईंले उहाँसँग भेट गरेर उहाँले गरेका राम्रा कामहरूको बारेमा सोधपुछ गरेर टिपोट गर्नुहोस् । उहाँसँग भेट हुन सक्ने अवस्था नभएमा उहाँको परिवार वा उहाँको सम्बन्धमा तपाईंको आफ्नो परिवारका सदस्यसँग सोधपुछ गर्नुहोस् । यो क्रियाकलापबाट तपाईंले के सिक्नु भयो ? आदि कुरालाई समेटेर प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

१६. तपाईंले विद्यालयमा सिकेका प्राणायाम र आसनहरू घरमा पनि गएर आफ्नो अभिभावकले देख्ने गरी अभ्यास गर्नुहोस् । तपाईंले गरेको अभ्यास देखेर अभिभावकले तपाईंलाई के भन्नु भयो ? तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

विद्यालयमा सिकेर घर गई अभ्यास गरेका प्राणायामको नाम	विद्यालयमा सिकेर घर गई अभ्यास गरेका आसनहरूको नाम	अभ्यास गरेको देखेरे अभिभावकले दिएको प्रतिक्रियाको विवरण

१७. तपाईं हिन्दु धर्मावलम्बी हो भने कम्तिमा एकजना इसाई वा एकजना गुरु धर्म वा सच्चाई धर्म मान्ने साथीसंग परिचय गरी उनीहरूले मान्ने पर्व के के गरिन्छ वा के के परिकार खाइन्छ भन्ने कुरा साथीले भनेको आधारमा आफ्ना विचार सहित प्रतिवेदन बनाएर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् अथवा तपाईं इसाई, गुरु धर्म वा सच्चाई मान्ने व्यक्ति हो भने पनि हिन्दु धर्म मान्ने साथीको दसैँका वारेमा त्यसरी नै प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।
१८. स्वास्थ्य चौकीको नर्स वा अन्य कुनै कर्मचारीलाई भेटी स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवा र सेवा लिन अपनाउनु पर्ने प्रक्रियाका वारेमा तलको तालिकाको आधारमा प्रतिवेदन बनाई पेश गर्नुहोस् ।

स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवाहरू	सेवा लिनका लागि अपनाउनु पर्ने प्रक्रियाहरू
१.	१.
२.	२.
३.	३.
४.	४.

१९. सोधखोज तथा अवलोकनको माध्यमबाट वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाभित्र पाइने वन्यजन्तु तथा चराहरूको सूची बनाउनुहोस् । उक्त वन्यजन्तु र चराहरूको महत्त्व तथा संरक्षण गर्ने तरिका समेतलाई तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

क्र.स.	वन्यजन्तु/चराको नाम	पत्ता लागेको स्रोत वा माध्यम	महत्त्व	संरक्षणको तरिका
१				
२				
३				
४				

२०. घर वरपरको खाली जमिन वा विद्यालय वा करेसावारीमा उपयोगी बोटबिरुवाको वृक्षारोपण गर्नुहोस् । बिरुवा हर्कनको लागि आवश्यक पर्ने तत्त्वहरू-पानी, मल आदि पनि प्रदान गर्नुहोस् । करिब १ महिनामा बिरुवाको बृद्धि कति भयो, बिरुवामा के कस्ता परिवर्तनहरू आए ? अवलोकन गरी प्राप्त विवरणहरू टिपोट गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
२१. घरबाट निस्कने फोहोरहरूको वर्गीकरण (कुहिने र नकुहिने एवम् तरल र ग्याँस) गर्नुहोस् । फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरू अवलम्बन गर्नुहोस् । यसको लागि फोहर तरल (नाली, शौचालय तथा स्नागारबाट निस्कने तरल, भान्साबाट निस्कने फोहोर), कुहिने र नकुहिने ठोस फोहोर, ग्याँस (वायु) आदिको व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरूलाई आफू आफ्नो परिवारले विशेष ध्यान दिनुहोस् । यी कार्यबाट फोहोर व्यवस्थापन गर्दा के के प्रगति भयो ? गरेका कार्यहरूको टिपोट तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

२२. हाम्रो गाउँवस्तीमा सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको जातिय वा लैङ्गिक विभेदले हाम्रो विकासमा के कस्तो बाधा पुऱ्याइरहेको छ ? यस्तो विभेदलाई न्यूनिकरण गर्न विद्यालय र समाजका अगुवाहरूले के कस्तो काम गर्नुपर्दछ ? समुदायका कर्मिमा कुनै दुई जना जानकारहरूसँग सोधपुछ गरेको आधारमा प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

२३. विगत एक वर्षभित्र समुदायमा घटेका बिपदहरूको सूची अभिभावकलाई सोधि तयार गर्नुहोस् । ती बिपद् घट्नुका कारणहरू र भएको क्षति लेखि तलको तालिका भर्नुहोस् ।

क्र. सं.	बिपद्को नाम	सम्भावित कारण	भएको क्षति

२४. विद्यालयबाट घर जाँदा बाटो वा सडक अवलोकन गरी विद्यालय जाँदा आउँदा हुनसक्ने सम्भावित जोखिमहरू पहिचान गर्नुहोस् । ती जोखिमबाट सुरक्षित रहन गर्नुपर्ने उपायहरू र तपाईंको भूमिका समेत उल्लेख गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

२५. आगलागी, बाढी र पहिरोबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम घटना अभ्यासमा सहभागी भई उक्त कृत्रिम घटनामा सहभागी भएको आधारमा गरिएका प्रकृयाहरू बुँदागत रूपमा टिपोट गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

कक्षा ५

१. तपाईंको वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकामा भएका जम्मा बडाहरू र उक्त बडाहरू अन्तर्गत पर्ने गाउँवस्तीका नामहरू आफ्नो छिमेकी वा समुदायको जानकार व्यक्तिसँग सोधपुछ गरेर तलको तालिकामा भरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

बडा नं	गाउँवस्तीका नामहरू	जानकारी दिने व्यक्तिको नाम.
१		
२		
३		
४		
५		
६		
७		

२. तपाईंले वडामा भएका गाउँटोलहरूको नाम लेख्नुहोस् र ती गाउँटोलहरूमा कुन कुन जातिको बसोबास रहेको छ ? सकेसम्म ती क्षेत्रमा आफैले प्रत्यक्ष गएर अवलोकन गरी तलको तालिकाका आधारमा विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

आफ्नो वडामा भएका गाउँटोलका नाम	बसोबास गरेका जातजातिहरू	वढी बसोबास भएको जातजाति	कैफियत
(क)			
(ख)			
(ग)			

३. तपाईं कहिलेकाहीं आफ्नो बाहेक आफ्नै नगरपालिकाको अन्य कुनै विद्यालयमा यस भन्दा पहिले जानु भएको छ कि छैन ? जानु भएको छ भने त्यहीँ गएको आधारमा र नगएको भए विषय शिक्षकसँग अनुमति लिएर कक्षाका विद्यार्थीहरूको समूह बनाइ कुनै विद्यालयमा जानुहोस् र उक्त विद्यालय र तपाईंको विद्यालयका के कस्ता भिन्नताहरू छन् ? तपाईंको विद्यालयमा भन्दा त्यहाँ के राम्रो छ र त्यहाँको विद्यालयमा भन्दा तपाईंको विद्यालयमा के राम्रो छ ? उल्लिखित कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ विषय शिक्षकलाई पेश गर्नुहोस् ।
४. तपाईं स्काउट, इको क्लब, रेडक्रसमध्ये कुनै एकमा आवद्ध भएको कारण उक्त संस्थाले तोकेको काममा सहभागी हुनुहोस् । उक्त काम के थियो ? उक्त काम गर्दा तपाईं एकलै हुनुहुन्थ्यो वा समूहमा ? उक्त काम गर्दा तपाईंलाई कस्तो अनुभूति भयो र उक्त कामले के फाइदा भयो ? उक्त काम माथिकामध्ये कुन संस्थामा आवद्ध भएको कारण गर्नु भएको हो ? यी सबै कुरा उल्लेख गरेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।
५. आफ्नो घर वा विद्यालय वा समुदायमा खेती गरिएको आलु, टमाटर, केरा, च्याउ खेतीमध्ये तपाईं संलग्न र सहभागी भएर उत्पादन गरिएको तरकारी खेती कुन हो ? उक्त तरकारी खेती कसरी गरिदोरहेछ ? तपाईंलाई त्यसबाट के कुराको सिकाइ भयो ? आफ्ना अनुभवहरू समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
६. तपाईंका परिवारमा भएका अभिभावकहरूमध्ये कुनै दुई अभिभावकको नाम र नाता सम्बन्ध उल्लेख गर्दै उहाँहरूसँग भएका तपाईंलाई मन पर्ने बानी व्यवहारहरू तलको तालिकामा लेखी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

अभिभावकको नाम र नाता सम्बन्ध	नाता सम्बन्ध	उहाँसँग भएका मनपर्ने बानी र व्यवहारहरू
(१)		
(२)		

७. विद्यालयमा आएदेखि अहिलेसम्म विद्यालयबाट तपाईंले के के राम्रा वानी, सिपहरू सिक्नु भयो ? तपाईंले सिकेका वानी र सिपहरूको बारेमा तपाईंका परिवारका सदस्यहरूले के भन्नु हुन्छ ? तपाईंले सिकेको कुन सिप वा वानीले तपाईंका परिवारका कुन कुन सदस्यलाई बढी खुसी बनाएको छ ? तपाईंको सिकाइले तपाईंलाई के फाइदा भएको महसुस गर्नु भएको छ ? यी सबै कुराका आधारमा लिखित विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
८. तपाईंलाई घरपरिवारमा भएको कुनै कुरा भट्टट सम्झेंदा वा अबलोकन गर्दा राम्रो लागेकोमा सकारात्मक किसिमले सोच्दै जाँदा त्यो भित्र पनि के कुरा राम्रो देख्नु भयो ? तपाईंले देखेको वा सोचेको उक्त राम्रो कुराको बारेमा घरपरिवारका सदस्यहरूसँग छलफल गर्दा क-कसले के के भन्नु भयो ? यसबाट तपाईंलाई के अनुभूति भयो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर लिखित प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
९. वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकाका परम्परागत स्थानीय लोकगीत, बालगीत गाउँ खाने कथा र लोक कथाका बारेमा गाउँका जानकार मानिसहरूसँग सोधपुछ गरी हरेकको तीन तीनवटा उदाहरणहरू सङ्कलन गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१०. जेष्ठ नागरिकलाई भेटेर वनगाड कृपिण्डेका पुराना चालचलन बारे छलफल गरी सोको प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । प्रतिवेदनमा तपाईंले पुराना चालचलन सुनेर सिकेको कुरा र उक्त पुराना चालचलन सुनाउने व्यक्तिको नाम र उहाँसँगको तपाईंको नातासम्बन्ध समेत लेख्नुहोस् ।
११. तपाईंको गाउँटोलको जेष्ठ नागरिकलाई भेटेर वनगाड कृपिण्डेमा हराउन वा लोप हुन थालेको सैरेली गीतका बारेमा सोधपुछ गर्नुहोस् । सोधपुछ गर्दा यो गीत विशेष गरी कुन अवसरमा गाउने गरिन्छ र यसको मुख्य विषयवस्तु के हुन्छ भन्ने बारेमा प्रतिवेदन लेखी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् र प्रतिवेदनमा आफूले त्यसबाट सिकेको वा महसुस गरेको कुरा पनि समेट्नुहोस् ।
१२. घरपरिवारमा कुनै उत्सव वा चाडपर्व मनाउँदा तपाईं सहभागी भई गरेका कार्य के के हुन् ? तपाईंले मन पराएका कुरा के के हुन् ? उक्त चाडपर्वलाई अझ रमाइलो र सबैजना खुसी भई सहभागी हुनका लागि के गरेको भए हुन्थ्यो ? यस सम्बन्धमा तपाईंको आफ्नो विचारसहित आफ्ना परिवारका केही सदस्यहरूको विचारलाई समेत समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१३. तपाईंले आफूमा मीठो बोल्ने, थोरै बोल्ने र विस्तारै बोल्ने वानीको विकास गरेपछि तपाईंलाई के फाइदा भयो र तपाईंको परिवर्तन भएको वानीको सम्बन्धमा तपाईंका परिवारका सदस्य र तपाईंका नजिकका साथीहरूको के प्रतिक्रिया रहेको छ ? सबै कुरा तलको तालिकामा भरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । यदि यो वानीमा परिवर्तन भएको छैन भने परिवर्तन गरेर त्यसको एकहप्ता पछि प्राप्त प्रतिक्रियाका आधारमा यो प्रतिवेदन बनाइ पेस गर्नुहोस् ।

परिवर्तन भएको वानी	घरपरिवारको प्रतिक्रिया	नजीकका साथीहरूको प्रतिक्रिया
(१) पहिले भन्दा मीठो बोल्ने		
(२) पहिले भन्दा थोरै बोल्ने		
(२) पहिले भन्दा विस्तारै बोल्ने		

१४. तपाईंले सिकेका आसन र प्राणायाममध्ये घरमा पनि गएर कुन कुन आसन र प्राणायाम गर्नुहुन्छ ? तपाईंले उक्त काम गर्दा तपाईंको घरपरिवारका कुन कुन सदस्यले के के भन्नु हुन्छ ? ती काम गर्दा तपाईंलाई कस्तो महसुस

हुन्छ ? तपाईंले घरमा गएर गर्ने कुनै आसन र प्राणायाममध्ये कुनै एकबाट हुने फाइदाको बारेमा परिवारका कुन कुन सदस्यले के भन्नुहुन्छ ? तपाईंलाई यसबाट के सिकाइ भयो ? यी सबैलाई सङ्क्षेपमा लेखेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१५. बडा कार्यालयमा गएर वा त्यो सम्भव नभए त्यहाँको कुनै कर्मचारीलाई भेटेर बडा कार्यालयले नागरिकका निमित्त प्रवाह गर्ने सेवा र सेवा लिन अपनाउनु पर्ने प्रक्रियाका बारेमा तलको तालिकाको आधारमा प्रतिवेदन बनाई पेस गर्नुहोस् ।

बडा कार्यालयले प्रवाह गर्ने सेवाहरू	सेवा लिनका लागि अपनाउनु पर्ने प्रक्रियाहरू
१.	१.
२.	२.
३.	३.
४.	४.

१६. सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा समाजमा रहेको जातीय भेदभाव, छुवाछुत र लैङ्गिक हिंसाका कारण हाम्रो समाजमा के कस्ता नराम्रा असरहरू परेका छन् ? यस्ता सामाजिक विसङ्गतिहरूलाई न्यूनिकरण गर्न के गर्न सकिन्छ ? समाजमा तपाईंले असल ठान्नु भएको कुनै एकजना महिला र एकजना पुरुषसँग उल्लिखित प्रश्नहरू सोधेर प्राप्त जवाफलाई आफ्नो समेत विचार समावेश गरी तयार गरिएको प्रतिवेदन कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१७. घर वरपर पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरू- टिमुर्, असिरो, गुर्जो, दालचिनी, कुरिल्लो, बटलेटी, पारिजात, बोजा र चोत्रामध्ये कुनै चारओटा वनस्पतिको पहिचान गरी ती वनस्पतिहरूको कुन भागले के कस्तो औषधीको रूपमा काम गर्दछन् ? परिवार वा छरछिमेकका जानकार मानिसहरूसँग सोछपुछ गरी निम्न विवरण सहितको प्रतिवेदन तयार गरेर कक्षामा पेस गर्नुहोस् ।

क्र.स.	औषधीजन्य वनस्पतिको नाम	औषधीको रूपमा प्रयोग हुने वनस्पतिको भाग र औषधी गर्ने विधि	उपचार हुने रोग

१८. कक्षा ५ का विद्यार्थीहरू विभिन्न समूहमा बाँडिनुहोस् र विद्यालयबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने मुख्य तीन तरिकाहरू : कम प्रयोग, पुनः प्रयोग र पुनः चक्रण विधि प्रयोग गर्नुहोस् । यी तीन व्यवस्थापनका उपायहरू अवलम्बन गर्दा के के फाइदा भयो ? अनुभवलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१९. शरीरलाई आवश्यक पर्ने पौष्टिक तत्वहरू नष्ट नहुने गरी तरकारी र अन्य खाने कुरा तयार पार्ने र खाने तरिकाको बारेमा कक्षामा छलफल गरेको र आफ्नो परिवारका मानिसहरूले प्रयोग गरेको तरिकामा के फरक छ ? कक्षामा छलफल गरेको तरिकालाई घरमा पनि प्रयोग गर्नका लागि तपाईंको भूमिका के रहन्छ ? तपाईंले निर्वाह गरेको भूमिकाले परिवारमा पौष्टिक तत्वहरू नष्ट नहुने गरी तरकारी र अन्य खाने कुरा खाने सवालमा आनीबानी र व्यवहारमा परिवर्तन भयो कि भएन ? यी सबै कुरालाई समेटेर प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
२०. तपाईंको गाउँवस्तीको कुनै पाँचओटा घरपरिवारमा गएर उक्त घरपरिवारमा शौचालय र स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था छ कि छैन ? शौचालय र स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था नभएको भए उक्त परिवारहरूले दिसा पिसाब र खानेपानीका लागि के उपाय गरिरहेका छन् ? त्यसबाट उनीहरूले भोगिरहेको समस्या के हो ? सम्बन्धित घरपरिवारको अवलोकन र सोधपुछका आधारमा विवरण तयार पारी कक्षामा पेस गर्नुहोस् ।
२१. आफ्नो घर वा घरवरपर वा विद्यालयमा हुने पानीको प्रदूषण सम्बन्धमा अध्ययन गर्नुहोस् र प्राप्त विवरणलाई तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

क्र.स.	प्रदूषण भएको स्थान	प्रदूषणको कारणहरू	प्रदूषणबाट परेको असर	प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न गरिएका प्रयासहरू	प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न भविष्यमा गर्नुपर्ने कार्यहरू
१					
२					
३					

२२. चाडपर्व वा मेलामा हुनसक्ने जोखिम एवम् दुर्घटनाहरूको सूची बनाउनुहोस् । ती जोखिम तथा दुर्घटनाहरू के कारणले हुने गर्दछन् र ती जोखिम तथा दुर्घटनाहरू हुन नदिन वा त्यस्ता जोखिम वा दुर्घटनाबाट बच्न के गर्न सकिन्छ ? यससम्बन्धमा तपाईं भन्दा जानकार व्यक्ति वा आफूभन्दा माथिल्लो कक्षामा अध्ययन गरिरहेका विद्यार्थीहरूसँग सोधपुछ गरेको आधारमा प्रतिवेदन बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस ।

कक्षा ६

१. तपाईंको पालिकामा के कस्ता रमणीय तथा पर्यटकीय स्थलहरू छन् ? ती स्थानहरू के कारणले रमणीय र पर्यटकीय स्थलको रूपमा चिनिन्छन् ? उक्त स्थानहरूमा तपाईं आफैले अवलोकन गर्नु भएको छ भने आफूले अवलोकन गरेका आधारमा र आफूले अवलोकन नगरेको भए अन्य जानकार व्यक्तिसँग सोधपुछ गरी तलको तालिकामा भरेर कक्षामा पेस गर्नुहोस ।

पालिकामा भएका रमणीय पर्यटकीय स्थलहरू	पर्यटन स्थल रहेको गाउँटोल र वडा नं.	उक्त स्थान रमणीय हुनुपर्ने कारण	कैफियत
१.			
२.			
३.			

२. यस वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकामा भएको कुनै प्रसिद्ध धार्मिक स्थलहरूमध्ये आफूले अवलोकन गरेको कुनै एक धार्मिक स्थलको बारेमा निम्नलिखित विवरणको आधारमा प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

धार्मिक स्थलको नाम र ठेगाना	धार्मिक स्थलको परिचय र इतिहास	धार्मिक स्थलप्रतिको मानिसको आस्था र महत्त्व

३. वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरूमध्ये तपाईंले गरेको अध्ययन, भेटघाट र सोधपुछको आधारमा तल लेखिएका जनप्रतिनिधिहरूको विवरण देहायको तालिकामा भरी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

पालिकाका पदाधिकारीहरू	उनीहरूले गर्ने प्रमुख काम	कैफियत
(क) नगर प्रमुख		
(ख) नगर उपप्रमुख		
(ग) वडाध्यक्ष		
(घ) वडा सदस्य		

४. वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकाको बडाले शिक्षा, युवा तथा बालबालिकाका लागि कानून अनुसार के कस्ता काम गर्ने प्रावधान छ र के काम गरिरहेको छ ? गर्नु पर्ने र गरेका कामहरूको विचमा के भिन्नता छ ? उक्त भिन्नतालाई न्यून गर्न के गर्नुपर्ने देखिन्छ ? बडामा काम गर्ने सम्बन्धित क्षेत्रका पदाधिकारी र अन्य जानकारहरूसँग सोधपुछ गरेर आफ्नो अनुभूति सहितको प्रतिवेदन तयार पारी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

५. अध्यक्ष कप तथा राष्ट्रपति रनिङ शील्ड खेलकुद प्रतियोगितामा समावेश हुने खेलहरूको सूची बनाउनुहोस् । तीमध्ये तपाईंको रुचि कुन कुन खेलमा रहेको छ ? खेलमा रुचि राख्ने र खेललाई नै आफ्नो मुख्य पेशा सम्भेर काम गरिरहेका केही खेलाडीहरूको दृष्टान्त दिएर खेल जगतलाई आकर्षक र मर्यादित बनाउनका लागि को-कोले के-के भूमिका निर्वाह गर्नुपर्दछ ? खेलप्रति रुचि भएका र खेलको बारेमा विज्ञता हासिल गरेका व्यक्तिहरूको विचारहरूका आधारमा उल्लिखित प्रश्नहरूको जवाफलाई समेटेर प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

६. आफ्नो घर वा विद्यालयमा भैसी पालन/कुखुरा पालन वा अन्नबालीहरू (धान, मकै, गहुँ, जौ) को खेती कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । यसरी सहभागी हुँदा पालन वा खेती गर्ने तरिका, उत्पादन भएको वस्तु, प्रयोगको अवस्था, विक्री वितरण सम्बन्धी विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
७. आफ्नो घर वा विद्यालयमा गरिने कुनै एक तरकारी खेती (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेंडा, खुसानी) मा सहभागी हुनुहोस् । खेती गर्दा चाहिने सामग्रीहरू, खेती गर्ने तरिका र उक्त खेती कार्यमा सहभागी, उत्पादित तरकारी र प्रयोग तथा बजारीकरण सम्बन्धी विवरण समावेश गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
८. स्थानीय स्तरमा तयार गरिने हस्त निर्मित सामग्रीहरूमध्ये कुनै एक सामग्री निर्माण गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।
९. तपाईंको छरछिमेकमा कुन कुन धर्म मान्ने मान्छेहरू छन् ? तीमध्ये हरेक धर्म मान्ने एक एक जनालाई आफैले भेटघाट गरी सोधपुछ गर्नुहोस् र उनीहरूले भनेको आधारमा विभिन्न धर्म मान्नुको कारण र उक्त धर्म मान्दा गर्ने क्रियाकलापहरूलाई समेटि निम्न तालिकाका आधारमा प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	धर्मको नाम	भेटर कुराकानी भएको मानिसको नाम	धर्म मान्नुको कारण	धर्म मान्दा गरिने प्रमुख क्रियाकलापहरू
१				
२				
३				
४				

१०. तपाईंको गाउँबस्तीमा बाह्र भदौ वा पुस पन्ध्रमध्ये कुनै एक मनाउँदा के के गरिन्छ ? मनाउनु पर्ने सनातन मान्यता के रहेको छ ? यस विषयमा गाउँबस्तीको एकजना महिला र एकजना पुरुष जानकारसँग सोधपुछ गरी सोको आधारमा तपाईंले गरेको सिकाइ सहितको प्रतिवेदन बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
११. आफ्नो टोलबस्तीको जेष्ठ नागरिक वा अन्य कुनै जानकार व्यक्तिलाई भेटर आफ्नो गाउँटोल र अन्य गाउँटोल एवम् खोलाहरूको नामाकरण कसरी भयो भनेर सोध्नुहोस् र प्राप्त जवाफका आधारमा कम्तीमा कुनै दुईओटा गाउँटोल र दुईओटा खोलाहरूको नामाकरणको बारेमा प्रतिवेदन बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । प्रतिवेदन बनाउदा जानकारी दिने व्यक्ति र आफूले सिकेको कुरालाई समेत समेटेर प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१२. घरपरिवार वा टोलछिमेकमा तपाईं समेत सहभागी भएको कुनै चाडपर्व वा उत्सव मनाउँदा के के गरिएको थियो ? उक्त अवसरमा तपाईंले चिनेका कुन कुन मानिसहरू थिए ? तपाईंले उक्त चाडपर्व वा उत्सवमा के के गर्नु भयो र के के खानु भयो ? अति नै मन परेका कुराहरू के के थिए ? यी सबै क्रियाकलापबाट तपाईंले सिकेको कुरा के हो ? आफ्नो विचारलाई समेत समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१३. तपाईं र तपाईंको परिवारको सदस्य वा तपाईंको कुनै साथी मिलेर गाउँबस्तीमा भएको अशक्त र असहज अवस्थाको व्यक्तिलाई सहयोग गर्नुहोस् । तपाईंले उक्त सहयोग गर्दा उक्त अशक्त र असहज अवस्थाको व्यक्तिलाई के परिवर्तन पाउनु भयो ? उहाँले तपाईंहरूलाई के भन्नु भयो र कस्तो व्यवहार गर्नुभयो ? त्यतिबेला तपाईंलाई कस्तो अनुभूति भयो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ पेस गर्नुहोस् ।

१४. घरका अभिभावक र छरछिमेकसंग सोधपुछ गरेको आधारमा कक्षामा छलफल गरेबाहेकका आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने गाउँबस्तीका मानिसहरूमध्ये कुनै पाँच जनाको नाम र उनीहरूले गरेका राम्रा कामहरू देहायको तालिकामा भरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं	असल मानिसहरूको नाम, ठेगाना	उनीहरूले गरेका राम्रा कामहरूको विवरण
१		
२		
३		
४		
५		

१५. तपाईंले विद्यालयमा सिकेका प्राणायाम र आसनहरू घरमा पनि गएर आफ्नो अभिभावकले देख्ने गरी अभ्यास गर्नुहोस् । तपाईंले गरेको अभ्यास देखेर अभिभावकले तपाईंलाई के भन्नु भयो ? तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

विद्यालयमा सिकेर घर गई अभ्यास गरेका प्राणायामको नाम	विद्यालयमा सिकेर घर गई अभ्यास गरेका आसनहरूको नाम	अभ्यास गरेको देखेर अभिभावकले दिएको प्रतिक्रियाको विवरण

१६. अभिभावकको सहयोगले आफ्नो घर वरपर पाइने वनस्पतिहरूमध्येबाट केही औषधीजन्य वनस्पतिका नमुनाहरू सङ्कलन गरी अभिभावक र छिमेकीहरूलाई यसको महत्त्वको बारेमा सोध्नुहोस् र आफूले पनि कक्षामा सिकेको कुरा उहाँहरूलाई भन्नुहोस् । तपाईंले कक्षामा सिकेको कुरा र उनीहरूले भनेको कुरामा के भिन्नता र के समानता छ ? यी सबै कुरा समेटेर आफ्नो विचार समेत राखी प्रतिवेदन लेखेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१७. विद्यालयको नर्सरी निर्माण कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । नर्सरीबाट उत्पादित बेर्नाहरूलाई खाली ठाउँमा रोप्नुहोस् । कक्षाका विद्यार्थीहरू समूहगत रूपमा विभिन्न समूहमा बाँडिनुहोस् र बेर्ना हुर्कनको लागि आवश्यक वस्तुहरूको नियमित रूपमा प्रवाह गर्नुहोस् । करिब २/३ महिनामा उक्त बेर्नाहरूको वृद्धिको अवलोकन गर्नुहोस् । यो कार्य गर्दा आफूले गरेका कार्यहरू र भएको प्रगतिलाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१८. घर वरपरको खाली ठाउँमा दैनिक रूपमा घरमा प्रयोग गर्न सकिने अन्य वनस्पति खेती गर्नुहोस् । नियमित रूपमा उक्त सागसब्जी तथा वनस्पतिको उत्पादन हुन आवश्यक पर्ने वस्तुहरू (पानी, मल, गोडमेले) प्रदान गर्नुहोस् । उत्पादित वस्तुहरू उपभोग गर्नुहोस् र बढी भएको उत्पादित वस्तुको विक्री वितरण गर्नुहोस् । यी सबै कार्यहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१९. घर वा घरवरपर वा विद्यालयमा हुने प्रदूषणका प्रकारहरू पहिचान गर्नुहोस् र उक्त प्रदूषणको गहन अध्ययन गरी प्राप्त विवरणलाई तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

क्र.स.	प्रदूषणको प्रकार	प्रदूषणका कारक तत्त्व तथा कारणहरू	प्रदूषणबाट भएको असर	प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न अपनाइएका प्रयासहरू	प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न भविष्यमा चाल्नुपर्ने कदमहरू	कैफियत
१	वायु प्रदूषण					
२	जल प्रदूषण					
३	जमिन प्रदूषण					
४	ध्वनि प्रदूषण					
५	विद्युतीय प्रदूषण					

२०. विगत एक वर्षभित्र समुदायमा घटेका बिपद्हरूको सूची अभिभावकलाई सोधी तयार गर्नुहोस् । ती बिपद् घट्नुका कारणहरू र भएको क्षति लेखेर तलको तालिका भर्नुहोस् ।

क्र. सं.	बिपद्को नाम	सम्भावित कारण	भएको क्षति

२१. चाडपर्वको समयमा हुनसक्ने सम्भावित जोखिमहरू पहिचान गर्नुहोस् । ती जोखिमबाट सुरक्षित रहन गर्नुपर्ने उपायहरूको सम्वन्धमा परिवारका अभिभावकहरूलाई सोधेर तपाईंको भूमिका समेत उल्लेख हुने गरी एउटा प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

२२. तल उल्लेखित प्रमुख बिपद्हरू घट्ने समयका आधारमा अभिभावकसँग छलफल गरी प्रकोप पात्रो (Hazard Calendar) तयार पार्नुहोस् ।

विवरण	वैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मङ्सिर	पुस	माघ	फागुन	चैत
बाढी												
पहिरो												
हावाहुरी												
चट्याङ												

आगलागी													
भूकम्प													
सर्पदंश													
जङ्गली जनावरको आक्रमण													

कक्षा ७

- वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा हालको अवस्थामा विद्यालय तहमा प्राविधिक धारको अध्ययनको अवस्था कस्तो छ ? प्राविधिक धारका विद्यालयहरू छन् वा छैनन् ? हाम्रो पालिकामा प्राविधिक शिक्षाका चुनौति र अवसरहरू के के रहेका छन् ? प्राविधिक शिक्षासंग सम्बन्धित पालिकामा भएका तथ्याङ्कको विश्लेषण र पालिकामा भएका सम्बन्धित क्षेत्रका जानकारहरूसँग गरेको भलाकुसारीका आधारमा समूहमा प्रतिवेदन बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस ।
- वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका अन्तर्गत भएका कम्तिमा कुनै दुईओटा सरकारी कार्यालयहरूको स्थलगत अवलोकन गरी उक्त कार्यालयले प्रवाह गर्ने सेवाको बारेमा निम्नानुसार विषयवस्तु समावेश गरेर समूहमा प्रतिवेदन बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस ।

क्र.स	वनगाड कुपिण्डे नगरपालिका अन्तर्गत रहेका सरकारी कार्यालयहरू	प्रवाह गर्ने सेवा सेवा	सेवा लिने आवश्यक पर्ने कागजात
१			
२			

- तपाईंलाई हाम्रा स्थानीय लोकबाजा- मादल, खैजडी, ढोल, ट्याम्की, दमाहा, बासुरी वा अन्य कुनै बाजा बजाउन आउँछ ? यदि कुनै पनि बाजा बजाउन आउँदैन भने घरपरिवार, साथी वा बाजा बजाउन जान्ने मानिसको सहयोगले कम्तिमा एउटा बाजा बजाउन सिक्नुहोस् । तपाईंलाई कुनै बाजा बजाउन पहिले नै आउँछ वा तपाईंले बाजा बजाउन सिक्नु भयो भने तपाईंले बजाएको बाजाको तालमा गीत गाउन वा नृत्य गर्नका लागि घरपरिवारका सदस्य वा साथीहरूलाई अनुरोध गर्नुहोस् । तपाईंको बाजाको ताल मिल्यो कि मिलेन ? गाउने, नाच्ने वा अन्य स्रोतहरूले यसबारेमा के भन्छन् ? यी सबै कुराहरू र तपाईंको समेत बाजा सिक्दाको अनुभूति समेटेर प्रतिवेदन बनाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस ।
- वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाले गत वर्ष र चालु वर्षमा शिक्षा, बालबालिका, युवा तथा महिलाको लागि के कति बजेट विनियोजन गरेको देखिन्छ ? विनियोजन गरिएको बजेट न्यून छ वा सन्तोषजनक ? उल्लिखित विषयहरूका शिक्षाको बजेट बढ्दो क्रममा छ वा घट्दो ? आगामी दिनहरूमा उल्लिखित क्षेत्रका कुन कुन शीर्षकहरूका बजेट विनियोजन गर्नु आवश्यक छ ? यस सम्बन्धमा वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखामा

गएर सम्बन्धित पदाधिकारी वा जनप्रतिनिधिलाई भेटी आवश्यक सूचना सङ्कलन गरेर सोही आधारमा तपाईंको समूहले आफ्नो विचारसमेतका आधारमा प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

५. आफ्नो घर वा विद्यालयमा बाखापालन/भेडापालन/मौरीपालन वा दलहन वालीहरू (केराउ, मास, चना, भटमास, सोस्टा, मसुरो) मध्ये कुनै एकको खेती कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । यसरी सहभागी हुँदा पालन वा खेती गर्ने तरिका, उत्पादन भएको बस्तु, प्रयोगको अवस्था, विक्री बितरण सम्बन्धी विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
६. हस्त निर्मित सामग्रीहरू (चकटी, नाङ्गो, गर्वा, वावियोको डोरी आदि) मध्ये कुनै एक सामग्री निर्माण गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।
७. तपाईंलाई कुन कुन खानेकुराका परिकारहरू तयार गर्न अर्थात पकाउन आउँछ ? तपाईंले पकाउन सिकेका मध्ये कुनै एउटा खाने कुरा पकाउने क्रममा के कस्ता विधि र तरिकाहरू अपनाएर पकाउनु भयो ? उक्त परिकार पकाउँदा आफ्नो अनुभूति र अनुभव सहित आवश्यक पर्ने सामग्री र पकाउने विधिलाई क्रमसँगै लेखी तयार भएको प्रतिवेदनलाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
८. हाम्रो परिवार र समुदायमा परम्परादेखि चलिआएका प्रचलन र रीतिरिवाजहरू के के छन् ? तिनीहरूमध्ये कुन कुन प्रचलन र रीतिरिवाजले हामीलाई सभ्य र खुसी बनाउन सहयोग गरिरहेका छन् ? पूर्वीय दर्शनको बारेमा केही जानकारी राख्ने तपाईंको टोलका कुनै व्यक्तिका विचारसहित यसबाट आफूले आर्जन गरेको भावना र सिकाइलाई समेत समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
९. तपाईंले हरेक दिन बिहान उठ्दा र बेलुका सुत्दा राम्रो कुराहरूको टिपोट गर्ने बानीले तपाईंको जीवनमा पारेको सकारात्मक प्रभाव के हो ? यसको बारेमा तपाईंका परिवारका सदस्य र साथीहरूको भनाइ के छ ? तपाईंको स्वभाव र आचरणमा यसबाट भएको परिवर्तन वा सिकाइ के हो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१०. तपाईंको घरपरिवारका सदस्यहरूसँग मिलेर तपाईंले अहिलेसम्म शारीरिक श्रमसँग सम्बन्धित प्रमुख पाँच कामहरू के के हुन् ? तपाईंको उक्त काममा भएको सहभागिताको सम्बन्धमा तपाईंको परिवारका सदस्यहरूको भनाइ के कस्तो छ र तपाईंलाई उक्त काममा सहभागी हुँदा के कस्तो अनुभूति भयो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ पेस गर्नुहोस् ।
११. गाउँघरमा प्रचलित लोकमन्त्रको सङ्कलन गरी मन्त्रमा रहेको वैज्ञानिक आधार वा अन्धविश्वास के छ ? उल्लेख गर्दै प्रतिवेदनमा आफ्ना तर्कहरू, आफूले आर्जन गरेको सिकाइ र सङ्कलनमा सहयोग गर्ने व्यक्तिको नाम समेटेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१२. घरपरिवार वा छरिछिमेकमा भएका जेष्ठ नागरिकसँग भेटघाट गरी उहाँले आफ्नो जीवनमा गरेका राम्रा कुराहरू के के रहेछन् ? उहाँलाई कुन कुराको धेरै सम्झना आउँदो रहेछ ? कुन कुरा गरेकोमा उहाँ धेरै खुसी हुनुहुँदो रहेछ ? उनीहरूले भनेको आधारमा तपाईंले खुसी हुनका लागि के सिकनु भयो ? आदि कुरा समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१३. तपाईंले अहिलेसम्म सिकेका र अभ्यास गरेका योगासनहरूको नाम र ती आसनहरूबाट तपाईंलाई भएको फाइदाको बारेमा समेत उल्लेख गरी तयार गरेको प्रतिवेदन कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१४. तपाईंले आफूले गरेको अवलोकनको आधारमा आफ्नो वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकामा भएका कम्तिमा एकएकओटा पर्यटकीय स्थल, पार्क, पोखरी र धार्मिक स्थलहरूको नाम लेखी तिनीहरूको महत्त्व र संरक्षण गर्नु पर्ने कारणबारे तलका तालिकामा भरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं	वनगाड कृषिपण्डेमा भएका पर्यटकीय र धार्मिक स्थल एवम् ताल, पार्कहरूको नाम	महत्त्व	संरक्षण गर्नु पर्ने कारण
१			
२			
३			
४			
५			
६			

१५. अभिभावकको सहयोगले जङ्गल वा घरवरिपरिबाट कम्तिमा पाँचआटा औषधीजन्य विरुवा, जडीबुटी एवम् घाँसपातको नमुना सङ्कलन गरी निम्न तालिकामा भरेर कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

क्र.सं	औषधीजन्य बोटविरुवा, जडीबुटी र घाँसपातको नाम	महत्त्व र प्रयोग (कुन रोगको लागि उक्त विरुवाको कुन भाग कसरी।
१		
२		
३		
४		
५		

१६. घर तथा विद्यालयमा करेसाबारी/बगैँचा निर्माण गरी तरकारी खेती/पुष्प खेती/फलफूल खेती गर्नुहोस् । यसबाट उत्पादित वस्तुहरू, तिनीहरूको उपयोग, भएको फाइदा सम्बन्धी विवरणलाई समेटेी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१७. हरित गृहको अवधारणाअनुसार घर वरपरको खाली ठाउँमा उपयोगी हुने वनस्पति रोप्नुहोस् । उक्त वनस्पति हुर्कनाको लागि आवश्यक पर्ने तत्त्वहरू नियमित रूपमा प्रदान गर्नुहोस् । वनस्पति हुर्केको अवस्थाको चित्र वा भिडियो तयार गरी कक्षामा देखाउनुहोस् ।

१८. कक्षाका विद्यार्थीहरू पाँच समूहमा विभाजन हुनुहोस् र समूहगत रूपमा हरित विद्यालयको अवधारणाअनुसार विद्यालय वरपरको खाली ठाउँमा उपयोगी हुने वनस्पति रोप्नुहोस् । उक्त वनस्पति हुर्कनको लागि आवश्यक पर्ने तत्त्वहरू नियमित रूपमा प्रदान गर्नुहोस् । वनस्पति हुर्केको अवस्थाको चित्र वा भिडियो तयार गरी कक्षामा समूहगत रूपमा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१९. निम्नानुसार सूची प्रयोग गरी आफ्नो घर भूकम्पबाट कति सुरक्षित छ, घरको अवलोकन एवम् अभिभावकसँग गरिएको छलफलको आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	सूचकहरू	सुरक्षित छ	सुरक्षित छैन	कारण
संरचनात्मक				
१	पर्खाल			
२	छत वा छानो			
गैरसंरचनात्मक				
१	दराज			
२	दुरदर्शन			

२०. कुनै दुई जना मोटरसाइकल वा स्कुटर चालकलाई भेटी मोटरसाइकल वा स्कुटरबाट यात्रा गर्दा हुने सम्भाव्य जोखिम र सावधानीका उपायहरूसहित तलको तालिका पूरा गर्नुहोस् र सो का आधारमा 'मोटरसाइकल वा स्कुटरमा सुरक्षित यात्रा' विषयक एक निबन्ध लेख्नुहोस् ।

क्र.सं.	मोटरसाइकल वा स्कुटर चालकको नाम	संभावित जोखिमहरू	सावधानीका उपायहरू
१			
२			

२१. नजिकैको स्वास्थ्य संस्थाका सवास्थ्यकर्मीलाई भेटी कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भगाडापखाला कसरी सछन् र तिनीहरूबाट बच्ने उपायहरू के हुन भनेर सोध्नुहोस् । सोको तलको खाका प्रयोग गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

रोगको विवरण	कोभिड	बर्ड फ्लू	डेङ्गु	भगाडापखाला
रोग सार्ने कारण				
रोगबाट बच्ने उपाय				

कक्षा ८

१. कस्तो आयोजनाहरूलाई गौरवको आयोजना भनिन्छ ? कार्यसम्पादनको सवालमा अरू आयोजना र गौरवका आयोजनामा के भिन्नता छ ? हाम्रो वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकाले कुन कुन आयोजनाहरूलाई गौरवका आयोजना भनी नामाकरण गरेको छ ? सम्बन्धित क्षेत्रका पदाधिकारी वा यस सम्बन्धी जानकार व्यक्तिलाई भेट्टी प्राप्त गरेको सूचनाका आधारमा उल्लिखित प्रश्नहरूको जवाफसहित कुनै दुईओटा गौरवका आयोजनाहरूको विवरण तलका तालिकामा भरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस ।

क्र.सं.	विवरण	१	२
१	आयोजनाको नाम		
२	आयोजना आरम्भ भएको मिति र स्थान		
३	आयोजना सम्पन्न हुनु पर्ने मिति		
४	आयोजना सम्पन्न भएको मिति		
५	आयोजनाको कुल लागत		
६	आयोजनामा सहयोग गर्ने मुलुक वा सङ्घसंस्था		
७	आयोजनाबाट हुने प्रमुख उपलब्धिहरू		
८	आयोजना सम्पन्न हुने क्रममा देखिएका समस्याहरू		
९	तपाईंको अनुभूति		

२. वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकाले जारी गरेका ऐन र नियमावलीहरूको देहायको तालिकामा लेखी उक्त ऐन वा नियमावली जारी गर्नु पर्ने खास कारण के हो ? नगरपालिका का पदाधिकारी र सम्बन्धित जानकारहरूसँग सोधपुछ र अध्ययन गरी आफ्नो विचार समेतका आधारमा तलको तालिकामा भरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकाले जारी गरेका ऐन र नियमावली	जारी गर्नुपर्ने खास कारण	कैफियत
१.		
२.		
३.		
४.		
५.		

३. कर्णाली प्रदेशको नक्सा बनाइ त्यहाँ भएको तपाईंको जिल्ला र नगरपालिकाको नक्सामा प्रमुख पर्यटकीय स्थल, जिल्ला सदरमुकाम, प्रमुख सडक र सहर, प्रमुख नदी र ताल आदि भरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
४. वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकामा सञ्चालनमा रहेकामध्ये निम्न उद्योग र कलकारखानाहरूको समूहगत रूपमा अवलोकन गरी उक्त उद्योग र कलकारखानाहरूले सामान उत्पादन गर्ने प्रक्रियाको बारेमा प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	उद्योग तथा कलकारखानाहरू	आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थ	उत्पादन प्रक्रिया	उत्पादन हुने सामानको नाम
१				
२				
३				

५. तपाईं सहभागी भएको बालकलवले अहिलेसम्म के कस्ता कामहरू गर्दै आइरहेको छ ? बालकलवमा सहभागी भएर तपाईंले आफूमा के कस्ता सिप र क्षमताको विकास गर्नुभयो ? तपाईंको बालकलवको भावी योजना के कस्ता क्रियाकलापहरू गर्ने रहेको छ ? साथीहरूसँग आवश्यक छलफल गरेको र बालकलवका अभिलेखहरू अध्ययन गरेको आधारमा उल्लिखित कुराहरूलाई समेटेर प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा पेस गर्नुहोस् ।
६. वनगाड कृपिण्डे नगरपालिका स्तरीय मेयर कप खेलकुद प्रतियोगितामा समावेश हुने खेलहरू र खेल खेल्दा आवश्यक पर्ने सामग्री र खेलाडी सङ्ख्या तलको तालिकामा भरी सोको प्रतिवेदन कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	खेलका नामहरू	खेल खेल्दा आवश्यक पर्ने सामग्री	आवश्यक पर्ने न्यूनतम खेलाडी सङ्ख्या
१			
२			
३			
४			
५			
६			
७			

७. कक्षामा छलफल गरे बाहेकका आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समय मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वनगाड कृपिण्डे नगरपालिकाका महानुभाव (साहित्यकार, कलाकार, समाजसेवी,

खेलाडी, शिक्षाविद्, शिक्षक, वन तथा वातावरण विज्ञ आदि) हरू र उनीहरूले सम्पादन गरेका कामहरू तालिकामा भरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं	व्यक्तिको नाम	कार्य क्षेत्र	सम्पादन गरेका कार्यहरू
१			
२			
३			
४			
५			

८. आफ्नो घर वा विद्यालयमा गरिने कुनै एक नगदेवाली (तोरी, मसुरो, अदुवा, चना, माटे) को खेती कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । खेती गर्दा चाहिने सामग्रीहरू, खेती गर्ने तरिका र उक्त खेती कार्यमा सहभागी, उत्पादित तरकारी र प्रयोग तथा बजारीकरण सम्बन्धी विवरण समावेश गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
९. हस्त निर्मित सामग्रीहरू (डोको, स्यांकु, गर्वा, बरानी, गुन्डी आदि) मध्ये कुनै एक सामग्री निर्माण गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।
१०. वनगाड कृपिण्डेमा भएका खोलाहरूले वनगाड कृपिण्डेवासीका निमित्त के कस्तो योगदान गरेका छन् ? स्थानीय जानकार व्यक्तिसँग सोधपुछ गरेको आधारमा कुनै ५ वटा खोलाले पुऱ्याएको योगदानलाई समेटेर तलको तालिका भरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	खोलाको नाम	खोलाले गरेको प्रमुख योगदान	जानकारी दिने व्यक्तिको नाम
१			
२			
३			
४			
५			

११. तपाईंको घरमा को को हुनु हुन्छ ? उहाँहरूले के के काम गर्नु हुन्छ ? उहाँहरूले गर्ने कामले तपाईं वा तपाईंको परिवारलाई के कस्तो फाइदा भइरहेको छ वा फाइदा हुने देख्नु भएको छ ? घरका जेष्ठ नागरिक वा आफूभन्दा अग्रजसँग सोधपुछ गरी यसबाट तपाईंले सिकेको कुरालाई समेत समेटेर प्रतिवेदन बनाउनुहोस् ।
१२. तपाईंले आफू भविष्यमा के हुने उद्देश्य राख्नु भएको छ ? यो उद्देश्य राख्नुमा तपाईंसँग हाल भएका के कस्ता सक्षमताहरूले तपाईंको मनोबल बढाएका हुन् ? तपाईंको यो उद्देश्यको बारेमा तपाईंका परिवारका सदस्य र

साथीहरूले के भन्नु हुन्छ ? तपाईंले आफ्नो जीवनको लागि गरिएको उद्देश्य निर्धारणले तपाईंलाई के असर परेको छ ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१३. वयोवृद्धहरूको जमघट गराइ उनीहरूका जीवन भोगाइ सम्बन्धी व्यक्त विचारहरूलाई समेट्दै यसबाट तपाईंले आर्जन गरेको अनुभूति र सिकाइलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
१४. तपाईंको परिवारको गोत्र र वंश के हो ? तपाईंको पूर्खा तपाईं अहिले भएको स्थानमा कहाँबाट आउनु भएको हो ? तपाईंको वंशजहरूको बसोबास विशेष गरी कहाँ कहाँ छ ? तपाईंको मामातिरको र तपाईंको परिवारतिरको वंश र गोत्र एउटै हो कि फरक हो ? बिहेबारी लगायतका काम गर्दा गोत्र र वंशको ख्याल किन गर्ने गरिन्छ ? यसको कारण के हो ? यो सम्बन्धमा तपाईंका घरपरिवारका अग्रज लगायत समाजका मानिसहरूले के भन्छन् ? यसबाट तपाईंले आर्जन गरेको नयाँ अनुभूति वा सिकाइ के हो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । तपाईंको वंश वृक्ष बनाएर प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१५. घरायसी तथा विद्यालयबाट निस्कने ठोस फोहोरको प्रयोग गरी विन र पिट कम्पोस्टिङ विधिबाट मल बनाउनुहोस् । आवश्यकताअनुसार उक्त तयारी मललाई तरकारी खेती, पुष्पखेती, फलफूल खेतीमा प्रयोग गर्नुहोस् । यो मल प्रयोग गर्दा भएका फाइदा तथा उपयोगिता सम्बन्धमा आफ्नो अनुभवसमेतलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
१६. हाम्रो समाजमा सामाजिक चुनौतिको रूपमा जरा गाडेर रहेको बालविवाह र लैङ्गिक विभेदले पारेका नकारात्मक प्रभावहरू के के हुन् ? यसलाई कसरी न्यूनिकरण गर्न सकिन्छ ? न्यूनिकरणमा को-कोले के कस्तो भूमिका निर्वाह गर्न सकिन्छ ? आदि विषयमा विद्यालयमा वक्तृत्व कला प्रतियोगिताको आयोजना गरी सोको प्रतिवेदन विद्यालयमा पेस गर्नुहोस् ।
१७. निम्नानुसार सूची प्रयोग गरी हाम्रो विद्यालय भूकम्पबाट कति सुरक्षित छ, विद्यालय परिसर र भवनहरूको अवलोकन एवम् शिक्षकहरूसँग छलफल गरी एक प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	सूचकहरू	सुरक्षित छ	सुरक्षित छैन	कारण
संरचनात्मक				
१	पर्खाल			
२	छत वा छानो			
गैरसंरचनात्मक				
१	दराज			
२	बेन्च, डेस्क			

१८. कक्षाका विद्यार्थीहरू समूहमा विभाजन हुनुहोस् र मल बनाउने विभिन्न विधिमध्ये विद्यालयबाट निस्कने कुहिने फोहोरको प्रयोगबाट बिन कम्पोस्टिड वा पिट कम्पोस्टिड मध्ये कुनै एक विधिबाट मल तयार गर्नुहोस् र आवश्यकता अनुसार करेसावारी, पुष्पखेती, जडीबुटी खेती वा अन्य खेतीमा प्रयोग गर्नुहोस् ।
१९. सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको जातीय विभेद, बाल हिंशा, महिला हिंशा, चेलीबेटी बेचबिखन, दाइजो प्रथाले हाम्रो समाजका के कस्ता नराम्रा असरहरू पारिरहेको छ ? यसले मानव सभ्यताको उन्नयनमा के कस्ता अप्ठ्याराहरू देखा परेका छन् ? यस प्रकारका सामाजिक विकृतिहरूको न्यूनिकरण गर्नका लागि विद्यालय, विद्यार्थी, नागरिक समाज, सङ्घसंस्था र नगरपालिका ले के कस्ता भूमिका निर्वाह गर्दै आइरहेका छन् र अझै अपेक्षित सुधारका लागि के कस्ता कामहरू गर्न जरुरी छ ? यो क्षेत्रका जानकारहरूसँग छलफल गरी आफ्ना समेत विचारका आधारमा उल्लिखित प्रश्नहरूका जवाफलाई समेटेर प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
२०. पाँच समूहमा कक्षाका विद्यार्थीहरू विभाजन हुनुहोस् । तपसिलका कार्यहरू तपसिलका समूहले सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

समूहको नाम	समूहले गर्नुपर्ने कार्यहरू
ऊर्जा समूह	विद्यालयमा प्रयोग भएका ऊर्जाका प्रकार (सौर्य ऊर्जा, विद्युत् आदि), ऊर्जाको प्रयोग सिकाइ, प्रशासनिक कार्य, सुसाइड्य सञ्चालन आदि।
पानी समूह	विद्यालयमा प्रयोग भएको पानीको स्रोतहरू (धारा, कुवा, इनार, आकाश पानी आदि), पानीको प्रयोग (सिँचाइ, पिउने, सफाइ गर्ने वा अन्य), पानीको संरक्षणका कार्यहरू
सरसफाइ समूह	विद्यालयको खेलमैदान, कक्षाकोठाको सरसफाइ आदि
फोहोरमैला व्यवस्थापन समूह	विद्यालयबाट निस्कने फोहोरको प्रकार (कुहिने, नकुहिने, तरल, ग्याँस वा अन्य), फोहोरमैला व्यवस्थापनका उपायहरू
सिकाइ व्यवस्थापन समूह	बगैँचाका, करेसावारी, ऊर्जा (सौर्य, पानी) मा सिकाइको लागि प्रयोग
हरियाली प्रवर्धन समूह	वृक्षारोपण, पुष्पखेती, जडीबुटी खेतीको कार्य

२१. प्रविधि अर्थात सामाजिक सञ्जालको प्रयोग गरी तल उल्लेखित महामारीसँग सम्बन्धित विवरण सङ्कलन गरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	महामारीहरू		महामारी पत्ता लागेको वर्ष	महामारी सुरु भएको देश	महामारीको कारण	मृत्यु भएका मानिस सङ्ख्या	औषधी	सुरक्षाका उपायहरू
१	प्लेग							
२	फ्लू							
३	हैजा							
४	कोभिड-१९							
५								

२२. विपदको समयमा सूचना अति आवश्यक हुन्छ । सूचनाको माध्यमबाट सामूहिक प्रतिकार्य समयमै हुन्छ । त्यसकारण जुनसुकै विपदमा प्रयोग हुने गरी तलको तालिकामा आकस्मिक सम्पर्क व्यक्ति र आकस्मिक सम्पर्क नम्बरहरू (Emergency Contact Numbers) खोजी कक्षामा टाँस्नुहोस् ।

क्र.सं.	सम्पर्क गर्नुपर्ने व्यक्ति	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर
१			
२			
३			
४			
५			
६			
७			

७. सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया

(क) कक्षा १-३ को सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया

पाठ्यक्रमले विद्यार्थीहरूबाट अपेक्षा गरेका सिकाइ उपलब्धि सहज र सरल तरिकाले हासिल गर्न/गराउन शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूले गर्ने सम्पूर्ण क्रियाकलापहरू सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाभित्र पर्दछन् । एकीकृत पाठ्यक्रमले सिकाइ उपलब्धिको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने गरी विद्यार्थी मूल्याङ्कनको खाका तय गरेको छ । दैनिक सिकाइ सहजीकरणको क्रममा नै निर्धारित सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको लेखाजोखा गर्न शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापको अभिन्न अङ्गको रूपमा मूल्याङ्कनलाई प्रयोग गर्नुपर्ने कुरा वर्तमान पाठ्यक्रमले उल्लेख गरेकाले सोही बमोजिमका सिकाइ क्रियाकलापहरू अवलम्बन गर्नुपर्ने हुन्छ । यस पाठ्यक्रमले सिकाइलाई प्रभावकारी र दिगो बनाइ उनीहरूको स्थानीय विषयवस्तु र आवश्यकता अनुसारको ज्ञान, सिप र अभिवृत्तिको विकासको सुनिश्चितताको अपेक्षा गरेको छ । जसका लागि बालबालिका केन्द्रित, अन्तरक्रियात्मक, सहयोगात्मक तथा प्रत्यक्ष अनुभवमा आधारित शिक्षण विधि र रणनीतिहरूको प्रयोगमा जोड दिनुपर्ने हुन्छ । यस अनुसार कक्षाकोठामा हुने शिक्षणमा पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक, शिक्षक निर्देशिका, श्रव्यदृश्य सामग्री, सन्दर्भ सामग्रीका अतिरिक्त सकेसम्म स्थानीय स्तरमा उपलब्ध तथा स्वनिर्मित स्रोत र साधनहरूलाई शैक्षणिक सामग्रीको रूपमा प्रयोग गर्नु पर्छ । समयको माग बमोजिम सिकाइलाई निरन्तरता दिन तथा युग सापेक्ष सिकाइका लागि शिक्षण सिकाइमा सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई स्थान दिनु पर्छ र बेभमा आधारित सिकाइलाई वैकल्पिक सिकाइको माध्यमको रूपमा प्रयोग गर्न शिक्षकले आफूलाई आवश्यक पर्ने ज्ञान र सिपको विकास गरी आवश्यकताअनुसार प्रविधिका साधनहरूको प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ ।

कक्षा १-३ को पाठ्यक्रमले एकीकृत सिकाइलाई जोड दिएकाले शिक्षण सिकाइ सहजीकरणका क्रियाकलापहरूलाई पाठ्यक्रममा दिइएका सिकाइ उपलब्धि र विषयवस्तुको प्रकृतिअनुसार स्थानीय विषयका क्षेत्रहरू र अन्य विषयहरू (नेपाली, अङ्ग्रेजी, गणित र हाम्रो सेरोफेरो) मा भएका मिल्दाजुल्दा विषयवस्तुलाई अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सहजीकरण गर्नुपर्छ । स्थानीय विषयमा रहेका कतिपय विषयवस्तुहरू सहजीकरण गर्दा आवश्यकतानुसार स्थानीय विज्ञहरूको ज्ञान र सिपलाई उपयोग गर्न उहाँहरूलाई कक्षा कोठामा आमन्त्रण गरी अनुभव तथा सिपको प्रदर्शन एवम् अन्तरक्रियाको अवसर सिर्जना गर्नु पर्ने छ । सिकाइलाई सहकार्यात्मक र प्रत्यक्ष अनुभवमा आधारित बनाउन स्थलगत अध्ययन समूहकार्य तथा प्रयोगात्मक अभ्यासमा जोड दिनु पर्ने छ । स्थानीय विषयमा उल्लिखित विषयवस्तुहरू विद्यार्थीहरूको आफ्नै सेरोफेरोका रहेकाले सैद्धान्तिक भन्दा प्रयोगात्मक तरिकाले सिकाइ सहजीकरण गर्नेमा शिक्षकले ध्यान दिनुपर्ने हुन्छ । स्थानीय कला, संस्कृति, धर्म, चालचलन, रीतिरिवाज, पेसा, व्यवसाय, प्रविधिहरूको प्रयोग, संरक्षण, विकास गर्न स्वयम् विद्यार्थीहरूको प्रत्यक्ष उपस्थिति भएपछि मात्र उक्त विषयवस्तुहरूको ज्ञान, सिप र अभिवृत्तिको विकास गराउन सहज हुन्छ । सिकाइलाई दिगो बनाउन सिकेका व्यवहारहरूलाई अभ्यास गर्ने तथा वास्तविक जीवनमा प्रयोग गर्ने अवसर प्रदान गर्नुपर्ने छ । साथै सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाहरूले, अनुभव, खोज, चिन्तन, तर्कद्वारा सिकारूको निर्णय क्षमता विकास गरी ज्ञानको विकास र रूपान्तरण गर्न सहयोग गर्नुपर्छ ।

यस पाठ्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि देहायबमोजिमका सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया अवलम्बन गर्नु पर्नेछ

:

- कक्षा १ देखि ३ सम्मको पाठ्यक्रम एकीकृत ढाँचामा विकास गरिएको र यस अन्तर्गत बहुविषयक (विषयहरू अलग अलग तर मिल्दाजुल्दा विषयवस्तुलाई संगै सिकाउने) र अन्तरविषयक (अन्य विषय र विषयभित्रका विषयवस्तुहरूमा अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सिकाइ गराउने) रहेको हुँदा बहुविषयक ढाँचाको सिद्धान्त अनुसार सिकाइ सहजीकरणको योजना बनाइ सिकाइ सहजीकरण गर्नु पर्नेछ ।
- पाठ्यक्रमको बहुविषयक ढाँचा (अन्य विषयसंग मिल्दा सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तुलाई संगै सहजीकरण गर्ने र नमिल्ने विषयवस्तुलाई निश्चित क्रममा राखेर सरल देखि जटिलताको सिद्धान्तअनुसार सहजीकरण गर्ने) अनुरूप एकीकृत सिकाइका लागि शिक्षकले एकिकृत पाठ्यक्रमको अध्ययन र अन्य शिक्षकहरूसँग समेत समन्वय गरी सहजीकरण क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- कक्षा १-३ मा अध्ययन गर्ने बालबालिकाको संज्ञानात्मक विकासको अवस्थालाई दृष्टिगत गरी उनीहरूको धारणा विकासमा सहयोग पुऱ्याउन शिक्षणमा ठोस सामग्रीको प्रयोगलाई प्राथमिकताका साथ स्थान दिनु पर्नेछ ।
- सिकाउनु पर्ने विषयवस्तु/धारणालाई उनीहरूको दैनिक जीवनसंग सम्बन्धित गरी रोचक र मनोरञ्जक ढङ्गले प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ ।
- मनोरञ्जनपूर्ण सिकाइका लागि खेल, गीत, नृत्य र अभिनय विधिको प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।
- बालबालिकाको दिगो सिकाइका लागि उनीहरूलाई प्रशस्त अभ्यासको अवसर दिनु पर्नेछ ।
- विद्यार्थीसँग प्रत्यक्ष अनुभव गरेर तथा विद्यार्थी आफै सक्रिय भई सिक्न सक्ने, विश्लेषणात्मक चिन्तनबाट अर्थ निर्माण गर्न सक्ने विषयवस्तुहरूमा विषयवस्तुको प्रकृति हेरी प्रयोग, परियोजना कार्य, सर्वेक्षण, समस्या समाधान, खोज, आगमन वा निगमन विधिको प्रयोग गर्नुपर्ने छ । यो पाठ्यक्रमको विषयवस्तुहरूले स्थानीयतासँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने भएकाले सिकारुलाई प्रत्यक्ष अवलोकन र अनुभव प्रदान गर्न स्थलगत भ्रमणको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- सिकारुहरूले आफूले जानेका र हासिल गरेका ज्ञान, सिप र अनुभवहरू एक आपसमा आदानप्रदान गरी सहपाठीहरूको सहयोग र सहकार्यमा सिक्न तरिकाहरू अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- सामाजिक सुधार, जनचेतना र वातावरण संरक्षणमा आफ्नो स्तरबाट योगदान दिन तथा नेतृत्व सिप विकासमा प्रेरित गर्न साना चेतनामूलक भिडियो बनाइ सामाजिक सञ्जालमा राख्ने, यस्तै चित्रहरू सार्वजनिक ठाउँमा टाँस्ने जस्ता अभियान तथा सामाजिक कार्यहरूमा सहभागी गराउनु पर्नेछ ।
- कक्षाकोठालाई रमाइलो तथा जीवन्त बनाइ राख्न तथा युग सापेक्ष प्रविधियुक्त सिकाइका लागि उपलब्ध श्रव्य दृश्य सामग्रीहरू, विद्युतीय सामग्रीहरू तथा वेबमा आधारित सामग्री र विधिहरूलाई सकेसम्म प्रयोग गर्ने कोसिस गर्नु पर्नेछ ।

(ख) कक्षा ४-८ को शिक्षण सहजीकरण विधि र प्रक्रिया

वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाभित्रका सबै वडाहरूका स्थानीय विषयवस्तु र आवश्यकतालाई समेटी यस पाठ्यक्रममा विषयवस्तुहरू राखिएको हुँदा उक्त विषयवस्तुको व्यावहारिक ज्ञान, सिप र अभिवृत्ति विकासका लागि कक्षाभित्र वा बाहिर आफ्नो घर, समुदाय, सङ्घसंस्था, धार्मिक स्थल, पेसा र व्यवसायस्थल, विकासका पूर्वाधारहरू, वन सम्पदा, जलसम्पदामा भ्रमण गरी पञ्चज्ञानेन्द्रीयद्वारा प्रत्यक्ष अवलोकन तथा प्रयोग गरी सिकेका कुराहरूलाई सिर्जनात्मक विश्लेषण गर्ने प्रतिभाको विकास गर्न प्रोत्साहित गर्ने गरी शिक्षण सिकाइ सहजीकरण गर्नुपर्छ । पाठ्यक्रममा विषयवस्तु तथा सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न विद्यार्थीहरूले कथा, कविता, नाटक, समाचार, चिठी, सम्पादकीय, गीत, नाच, प्रतिवेदन, रेखाचित्र, वृत्तचित्र, स्तम्भचित्र, तालिका, तस्वीर, नक्सा, नमुना निर्माण, प्रयोग, तस्वीर जस्ता रोचक वस्तुहरू मार्फत् अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्ने अपेक्षा गरिएको छ । विद्यार्थीहरूलाई कुनै पनि विषयवस्तु सिकाउँदा जीवन्त सिकाइ वातावरण तयार गर्नु पर्दछ । यसका लागि शिक्षण सिकाइको विधि, पद्धति तथा उपागमलाई विद्यार्थी केन्द्रित र सामग्री केन्द्रित गर्दै प्रयोगात्मक क्रियाकलापबाट गरेर सिक्ने अवस्थाको सुनिश्चितता गर्नु पर्दछ । अझ स्थानीय विषय स्थानीय परिवेश, सन्दर्भ, पहिचान, पेसा व्यवसाय र प्रविधिसँग बढि नजिक तथा परिचित हुने भएकाले सान्दर्भिक शिक्षण सिकाइ मार्फत् बालबालिकाहरूमा पाठ्यक्रमले तोकेका सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि हासिल गराउन प्रयत्नशील रहनुपर्छ ।

आधारभूत तहको कक्षा ४ देखि ८ सम्म राखिएका विषयवस्तुहरू सहजीकरण गर्न निम्न विधि र तरिकाहरूको प्रयोग गर्न सकिने छ ।

क्र.स.	शिक्षण विधि	प्रयोग गर्न सकिने विषयवस्तुहरू
१	प्रयोगात्मक विधि	गरेर सिक्ने क्रियाकलापहरू यस विधि अन्तर्गत पर्दछन् । जस्तै : विरुवा तथा जनावरको हेरचाह, वृक्षरोपण, पशुपालन, पन्छीपालन, तरकारी खेती, गायन, वादन, नृत्य, अभिनय, हस्तकला र चित्रकलाद्वारा प्रदर्शन आदि ।
२	अवलोकन र परियोजना विधि	गरेर सिक्ने, सँगै बसेर सिक्ने, प्राकृतिक वातावरणमा सिक्ने, सिपको विकास हुने गरी एकल वा समूह, कक्षा कोठाभित्र तथा बाहिर यो विधि प्रयोग गर्न सकिन्छ । जस्तै : स्थानीय सेवाहरूको जानकारी, विभिन्न धार्मिक स्थल, जलसम्पदा, वन सम्पदा, नमुना निर्माण, पेसा, व्यवसाय र प्रविधिको अवलोकन गरी प्रतिवेदन तयारी गर्ने तथा एकल र समूहगत तथा कक्षा कोठाभित्र र कक्षा कोठाबाहिर गरेर सिक्ने, पञ्च ज्ञानेन्द्रीयहरूको प्रयोगद्वारा सिक्ने क्रियाकलापहरू यस अन्तर्गत पर्दछन् ।
३	क्षेत्र भ्रमण विधि	कक्षा कोठाबाहिर रहेका वस्तुहरूको प्रत्यक्ष अवलोकन गरी प्राप्त जानकारीको अभिलेख राख्ने (प्रतिवेदन, चित्र, चार्ट, भिडियो आदि) । जस्तै : धार्मिक स्थल, पर्यटकीय क्षेत्र, वन सम्पदा, पोखरी, ताल, खेती (तरकारी खेती, फलफूल खेती, पुष्पखेती), विभिन्न पालन (पशुपालन, पन्छीपालन) आदि ।
४	छलफल विधि	कुनै विषयवस्तुको बारेमा समूहगत, जोडीगत, कक्षागत रूपमा छलफल गरी निष्कर्ष निकाल्न प्रयोग गरिन्छ । जस्तै : सामुदायिक वनको महत्त्व, संरक्षण गर्ने उपायहरू, धार्मिक सम्पदानको संरक्षणका उपायहरू, बालबगैँचाको महत्त्व, हरित विद्यालयको लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने पक्षहरू, लोपोन्मुख संस्कृतिको संरक्षणको आवश्यकता आदि ।
५	समस्या समाधान विधि	कुनै समस्या दिई समाधानको लागि उपायहरू पहिचान गरी समाधान गर्ने कार्य यस विधिमा गरिन्छ । जस्तो : पुष्प खेती गर्ने, वासको चोयाबाट डालो बुन्ने, मकैको

		प्लाखवाट चकटी बुन्ने, वृक्षरोपण गर्ने, सरसफाइ गर्ने आदि ।
६	प्रश्नोत्तर	जुन सुकै विषयवस्तुको उठान गर्दा, परियोजना कार्य वा क्षेत्रभ्रमण वा कक्षा कार्य वा समूह कार्य गराउँदा, विषयवस्तुको प्रस्तुती अघि, प्रस्तुतीकरणको समय र अन्तमा, सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको सुनिश्चित गर्न यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
७	घटना (मामला) अध्ययन	वरपरको कुनै विशेष घटनाका अध्ययन गरी त्यसको बारेमा प्रतिवेदन तयार गर्न लगाइ प्रस्तुतीकरण गर्न यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ । बाढी, पहिरो, आगलागी, चट्याङ, तरकारी खेती, कुखुरापालन आदि ।
८	प्रदर्शन विधि	कुनै वस्तु देखाएर सिकाउने विधि प्रदर्शन विधि हो । सामग्रीको अभाव भएको बेला शिक्षकले वस्तु वा चित्र प्रदर्शन गरेर सिकाउने गर्दछन् । जस्तै : बनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सा आदि । यसमा श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रदर्शन समेत पर्दछ । जस्तै : तरकारी खेती, पशुपालन, कुखुरापालन, लोक नृत्य, लोक गीतको भिडियो आदि ।
९	सोधखोज विधि	विद्यार्थीमा नयाँ नयाँ कुरा खोजी गर्ने, त्यसको व्यक्ति तथा समाजमा परेको वा पार्ने प्रभाव पहिचान गराउने जस्ता सिपको विकास गराउने, समाजमा रहेको धार्मिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, ऐतिहासिक, भौगोलिक आदि पक्षको सोधखोज गरी वास्तविकता पत्ता लगाउने कार्यमा यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
१०	कथाकथन विधि	विषयवस्तुलाई रमाइलो, आकर्षक, उत्प्रेरणात्मक तरिकाले प्रस्तुतीकरण गर्न यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ । जस्तै : धार्मिक स्थल, पेसा, व्यवसाय, प्रविधिको प्रयोग, संरक्षण, विकास र प्रवर्धन आदिलाई कथात्मक तरिकाले प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।

माथि उल्लेख गरिएका विधिहरूका साथै विषयवस्तुको प्रकृतिअनुसार अन्य विधिहरूको समेत प्रयोग गर्न सकिन्छ । विधिहरूको साथै विद्यार्थीको सिकाइलाई थप आकर्षक, तार्किक, समालोचनात्मक, सहभागितात्मक बनाउन विभिन्न रणनीति तथा तरिकाहरूको प्रयोग गर्न सकिन्छ । जसलाई निम्नअनुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :

(अ) मष्तिष्क मन्थन, (आ) जिम्सअ, (इ) सोच-जोडीमा छलफल-आदान प्रदान, (ई) जोडीमा पढाइ र जोडीमा सारांश, (उ) सङ्क्षिप्त लेखन, (ऊ) परस्पर शिक्षण, (ए) घुलमिल/स्थिर/जोडी, (ऐ) ग्यालरी हिँडाइ, (ओ) फिसबल छलफल, (औ) टी/कपि ब्रेक विचार आदान प्रदान, (अं) प्यानल छलफल आदि ।

८. विद्यार्थी मूल्याङ्कन

शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाकै एउटा अङ्गका रूपमा विद्यार्थीको नियमितरूपमा विद्यार्थीले सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे नगरेको लेखाजोखा गरी विद्यार्थीको सिकाइमा निरन्तर सुधार गरी न्यूनतम सिकाइस्तर प्राप्तको सुनिश्चितता गर्ने पक्षलाई यस पाठ्यक्रमले जोड दिएको छ । यस प्रकारको मूल्याङ्कनले विद्यार्थीलाई न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्तिमा साथै उनीहरूलाई सिकाइमा निरन्तर प्रगति गर्ने अवसर सिर्जना गर्न सहयोग गर्दछ । स्थानीय विषयमा राखिएका विषयवस्तु तथा सिकाइ उपलब्धि पूरा गराउनको लागि कक्षाकोठाको शिक्षण सिकाइको क्रममा गरिने लेखाजोखाको साथै विद्यार्थीहरूलाई आवश्यकताअनुसार सम्बन्धित क्षेत्रमा अवलोकन, क्षेत्रभ्रमण, परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा समेत संलग्न गराइ सोही बमोजिम विद्यार्थीले सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे नगरेको एकिन गर्नुपर्ने हुन्छ र आवश्यकतानुसार सहजीकरण गर्नुपर्ने हुन्छ । यस्तो मूल्याङ्कनलाई मूलतः सिकाइका लागि मूल्याङ्कन अर्थात् निर्माणात्मक मूल्याङ्कनका रूपमा प्रयोग गरिनुपर्दछ ।

निर्माणात्मक प्रयोजनका लागि सञ्चालन गरिने यस्तो मूल्याङ्कनका लागि विद्यार्थीले के सिक्ने हो भन्ने कुरा निर्धारण गर्नु पर्दछ अर्थात् अपेक्षित सिकाइ उपलब्धि तय गर्नु पर्दछ । विद्यार्थीले के सिक्ने भन्ने कुराको निर्धारण गरेपछि विद्यार्थीको सिकाइको वर्तमान अवस्था वा निश्चित सिकाइ क्रियाकलाप पछिको विद्यार्थीको सिकाइ अवस्था वा स्तर के कस्तो छ भनी विभिन्न साधन तथा माध्यम प्रयोग गरी पत्ता लगाउनुपर्छ । यसरी विद्यार्थीको वर्तमान सिकाइ अवस्था पहिचान गरिसके पछि सिकाइको निर्धारित लक्ष्यमा कसरी पुग्ने भन्ने मार्ग तय गर्नुपर्दछ । यसरी विद्यार्थीको अपेक्षित सिकाइ स्तर तय गर्ने, सिकाइको वर्तमान अवस्था वा स्तर पत्ता लगाउने र कसरी अपेक्षित सिकाइस्तर प्राप्त गर्ने भनी तय गर्ने कार्यका लागि विद्यार्थीको निर्माणात्मक मूल्याङ्कन गरिन्छ । आधारभूत तहको विद्यार्थी मूल्याङ्कलाई कक्षा १-३ को मूल्याङ्कन र कक्षा ४-८ को मूल्याङ्कनमा विभाजन गरी चर्चा गरिएको छ ।

(क) कक्षा १-३ मा विद्यार्थी मूल्याङ्कन

कक्षा १-३ मा गरिने विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई सिकाइ प्रक्रियाकै अभिन्न अङ्गका रूपमा प्रयोग गर्नु पर्दछ । यस्तो मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि तथा कमजोरीहरूको निरन्तर लेखाजोखा गरी सिकाइ सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्नु हो । यस्तो पृष्ठपोषण दिने कार्य दुई चरणमा गर्नुपर्छ । पहिलो चरणान्तर्गत नियमित सिकाइ सहजीकरण पश्चात् मूल्याङ्कन गर्ने र विद्यार्थीको सिकाइको अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने र दोस्रो चरणमा सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको अवस्थाको आधारमा अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गर्न नसकेका विद्यार्थीका कठिनाइका क्षेत्र पत्ता लगाइ सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुका साथै पटकपटकका सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलापबाट पनि सिकाइ सुधार हुन नसकेका विद्यार्थीहरूका लागि उपचारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप तर्जुमा गरी सिकाइमा सुधार गर्नुपर्दछ । कक्षाकोठामा आधारित निर्माणात्मक मूल्याङ्कनले प्रत्येक विद्यार्थीलाई न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्त गर्ने सुनिश्चितता गरी माथिल्लो सिकाइ स्तर प्राप्त गर्न सहयोग गर्नुपर्दछ । यसबाट विद्यार्थीहरूको कक्षा दोहर्न्याउने क्रमलाई न्यून गरी शैक्षिक क्षति घटाउन सहयोग पुग्नाका साथै न्यूनतम स्तरको सिकाइ सुनिश्चित भई थप सिकाइका लागि अवसर सिर्जना हुने छ ।

(अ) मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया

कक्षा १-३ मा निश्चित समयविधिमा विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा गर्ने नभई निरन्तर, नियमित तथा कक्षा क्रियाकलापको अङ्गका रूपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ । कक्षाकोठामा सिकाइ क्रियाकलापको योजना तथा सञ्चालन निर्धारित सिकाइ उपलब्धि तथा तिनको विस्तृतीकरणका आधारमा ती सिकाइ उपलब्धि प्राप्त गर्न सक्ने किसिमले गर्नुपर्दछ । विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा पनि ती सिकाइ उपलब्धि विद्यार्थीले के कति हासिल गर्न सके भन्ने लेखाजोखा गर्न सकिने प्रक्रिया र साधन प्रयोग गर्नुपर्छ । यस्तो मूल्याङ्कन सिकाइ क्रियाकलाप कै अभिन्न अङ्गका रूपमा नियमित रूपमा सञ्चालन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका लागि निरन्तर पृष्ठपोषण प्रदान गर्नुपर्दछ ।

कक्षा १-३ का प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राखिनुपर्छ । कार्यसञ्चयिका फायललाई विद्यार्थीको कक्षाकार्य, प्रयोगात्मक कार्य, उपलब्धि परीक्षा, विद्यार्थीमा आएको व्यावहारिक परिवर्तनको अवलोकन, हाजिरी आदिका माध्यमले अद्यावधिक गर्नुपर्छ । विद्यालयमा पठनपाठन भएका विषयवस्तु र विद्यार्थीको उपलब्धिका बारेमा प्रत्येक थिम वा क्षेत्रको पठनपाठन पश्चात, विषयक्षेत्रको अध्ययन पूरा गरेपछि अभिभावकलाई जानकारी पठाउने व्यवस्था गरी कार्यसञ्चयिकामा त्यसको अभिलेख उल्लेख गर्नुपर्ने छ । यस तहमा गृहकार्यलाई अनिवार्य नगरी कक्षा कार्य, परियोजना कार्य तथा प्रयोगात्मक कार्यलाई नै बढी जोड दिने भए पनि आवश्यक भए केही गृहकार्य पनि दिन सकिने छ, तर दैनिक र एकै दिनमा विभिन्न विषय क्षेत्रमा गृहकार्य दिनु भने उपयुक्त हुँदैन । विद्यार्थीको मूल्याङ्कनमा यथाशक्य वास्तविक कार्यको सही तरिकाले मूल्याङ्कन गर्ने साधन (Tools of Authentic task) समावेश गर्नु उपयुक्त हुने छ ।

(आ) मूल्याङ्कनका तरिका र साधन

परीक्षण गरिने सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तुको स्वरूप, विद्यार्थीको उमेर तथा रुचि, उपलब्धि स्रोत तथा साधन, कक्षामा भएका विद्यार्थी सङ्ख्या, शिक्षकको क्षमता तथा रुचि जस्ता पक्ष विचार गरेर मूल्याङ्कनका तरिका र साधनको छनोट तथा विकास गर्नुपर्छ । मूल्याङ्कनका विभिन्न तरिका तथा साधनहरू हुन्छन् । विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गर्न सकिने कार्य तथा साधनहरूबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई निश्चित स्वरूपमा अभिलेखीकरण गरिनुपर्दछ । कक्षा कार्य, व्यवहार परिवर्तन, सिर्जनात्मक कार्य, कक्षा सहभागिता तथा विद्यार्थीका कार्यको प्रदर्शनको परीक्षणको अभिलेखीकरण शिक्षकको अवलोकनको माध्यमबाट गर्न सकिने भएकाले यसका लागि उपयुक्त अवलोकन फाराम तयार गर्नुपर्दछ । यसका लागि विभिन्न प्रकारका रुजुसूची तयार गरी विद्यार्थी परीक्षण तथा मूल्याङ्कन गरिन्छ । विद्यार्थीका कार्य तथा उपलब्धिसहित उनीहरूका विभिन्न विवरण व्यवस्थित तरिकाले राख्ने गरी कार्यसञ्चयिका तयार गरी विद्यार्थीको प्रगति के कति मात्रामा र के कसरी भइरहेको छ, के कस्ता सिकाइ कमिकमजोरी रहेका छन् र ती कमिकमजोरीहरू हटाइ सिकाइमा सुधार के कसरी गर्ने भन्ने कार्यका लागि यसबाट सहयोग पुग्दछ ।

सामान्यतया स्थानीय विषयको पठनपाठनको क्रममा विद्यार्थीले सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे नगरेको लेखाजोखा गर्नको लागि कक्षा सहभागिता, मौखिक कार्य, लिखित कार्य, प्रयोगात्मक कार्य, कार्यसम्पादन तथा प्रदर्शन, सहपाठी तथा स्वमूल्याङ्कन, अभिभावक प्रतिक्रिया, कुराकानी तथा छलफल जस्ता तरिकाहरू अवलम्बन गर्न सकिन्छ । यसको लागि अवलोकन फाराम, रुजुसूची, श्रेणीमापन, रुब्रिक्स, मौखिक प्रश्न जस्ता मूल्याङ्कनका साधनहरू प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

(इ) विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिस्तर र त्यसको सामान्य व्याख्या

उपलब्धिस्तर	मापन	उपलब्धिस्तरको सामान्य व्याख्या
अपर्याप्त (Insufficient)	१	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न नसकेको, सबैजसो सिकाइ उपलब्धिका लागि सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
सामान्य (Basic)	२	मुख्य सिकाइ उपलब्धि आंशिक रूपमा हासिल गरेको तर सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
राम्रो (Proficient)	३	मुख्य सिकाइ उपलब्धि धेरै जसो हासिल गरेको र सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
उच्च (Advanced)	४	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको साथै माथिल्लो स्तरको उपलब्धि हासिल गरेको

पहिलो चरणमा नियमित सिकाइ क्रियाकलापका रूपमा विद्यार्थीको सिकाइको मूल्याङ्कन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गर्नुपर्दछ । मूल्याङ्कनको दोस्रो चरणमा कुनै सिकाइ उपलब्धि हासिल भयो वा भएन भनी उल्लिखित तरिका तथा साधनमध्ये उपयुक्त साधनहरू प्रयोग गरी विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी सिकाइस्तर अभिलेखीकरण गर्नुपर्दछ । यसरी अभिलेखित सिकाइस्तर १ वा २ मात्र भएमा सुधारात्मक सिकाइको योजना निर्माण गरी उपलब्धिस्तर ४ पुऱ्याउने प्रयास गर्नुपर्दछ । उपलब्धिस्तर ३ प्राप्त गरेको विद्यार्थीलाई समेत ४ पुऱ्याउन सहयोग गर्नुपर्दछ । यदि पटक पटकको प्रयासबाट पनि कुनै विद्यार्थीको उपलब्धिस्तरमा सुधार हुन नसकेमा यसको कारण खोजी गरी उपचारात्मक सिकाइको योजना बनाउनु पर्दछ भने अन्यलाई अग्रिम सिकाइमा सरिक गराउनुपर्दछ । सुधारात्मक सिकाइ पछि पुनः विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी उपलब्धिस्तर निर्धारण गरेर पुनः अभिलेखीकरण गर्नुपर्दछ । निश्चित सिकाइ क्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिहरूको सिकाइ परीक्षण पश्चात् सो सिकाइ क्षेत्रको औसत सिकाइ उपलब्धि समेत गणना गरी विद्यार्थी र अभिभावकसँग छलफल गरी विद्यार्थीका सफलता र सुधारका क्षेत्र र उपाय पहिचान गर्नुपर्दछ ।

यही क्रममा सबै विषय क्षेत्रको सिकाइ पश्चात् सबै सिकाइ उपलब्धिको परीक्षण गरी सिकाइ प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइ स्तर सहित विषय क्षेत्रगत औसत सिकाइ उपलब्धि निकाल्न सकिन्छ । त्यसै गरी मुख्य व्यवहार कुशल सिपमा विद्यार्थीको उपलब्धि स्तर पनि अभिलेखित गर्न सकिन्छ । यसरी तयार गरिएको अभिलेख नै विद्यार्थीको वार्षिक उपलब्धिको प्रतिवेदन हुने छ । विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको यस्तो अभिलेख तथा प्रतिवेदनको प्रयोग शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक तथा विद्यालय विद्यार्थीको सिकाइस्तरको सुनिश्चिता गर्ने, सिकाइ सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्न र भावी सिकाइका लागि योजनाका लागि गरिन्छ ।

विभिन्न किसिमका अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि उल्लिखित मूल्याङ्कनका तरिका तथा साधनहरूमध्ये कतिपय उपयोगी नहुन पनि सक्दछन् भने कतिपय तरिका तथा साधनहरूको प्रयोगमा भिन्नता ल्याउनुपर्ने हुन सक्दछ । शिक्षकले आफ्नो कक्षाकोठामा भएका विद्यार्थीको अपाङ्गताको किसिम तथा स्वरूप अनुरूप प्रयोग गर्न सकिने मूल्याङ्कनका वैकल्पिक तरिका तथा साधनहरूको तयारी गरी उपयुक्त तरिका तथा साधन प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

मूल्याङ्कनका कुनै साधन उपयुक्त नभएकै आधारमा कुनै पनि विद्यार्थीलाई सिकाइको मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने अवसरबाट वञ्चित नहुने गरी शिक्षकले वैकल्पिक तरिकाहरूको खोजी तथा तयारी गर्नुपर्दछ ।

सामान्यतया प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि मापन पछि नतिजा विद्यार्थीलाई जानकारी गराउने, किन यस्तो भयो छलफल गर्ने, विद्यार्थीलाई स्वप्रत्यावर्तनको अवसर दिने र सुधारका उपाय तय गर्नुपर्दछ भने प्रत्येक विषय क्षेत्र वा थिमको सिकाइ पश्चात् प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि र औसत उपलब्धि सहित अभिभावक र शिक्षकले छलफल गरी सिकाइ सुधार तथा भावी सिकाइका योजना तय गर्नुपर्छ । प्रत्येक विषय क्षेत्रको सिकाइपछि अभिभावकसँग छलफल गर्नु विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका दृष्टिले उपयुक्त भए पनि छोटोछोटो समयको अन्तरालमा अभिभावकसँग छलफल सबैका लागि सम्भव नहुन सक्ने कुरालाई विचार गरेर तीनदेखि चार महिनाको अन्तरालमा सो अवधिको सिकाइ भएका विषय क्षेत्रको मूल्याङ्कन नतिजा सहित विद्यार्थीको सिकाइ प्रगति तथा कठिनाइका विषयमा अभिभावकसँग छलफल गरी आवश्यकतानुसार सिकाइ सुधारका उपाय पहिचान गर्न सकिन्छ । नतिजा र सिकाइ सुधार तथा भावी सिकाइ योजना तय गर्दा सम्बन्धित विद्यार्थी सबल पक्ष, रुचि र कठिनाइलाई ध्यान दिनुपर्छ । यसका लागि यस प्रक्रियामा विद्यार्थीलाई पनि सहभागी गराउनुपर्छ ।

(ई) विद्यार्थी मूल्याङ्कनको अभिलेख तथा कार्यसञ्चयिका व्यवस्थापन र प्रयोग

(१) विषयक्षेत्रगत रूपमा प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा व्यवस्थापन गर्नु पर्ने अभिलेखहरू :

- प्रत्येक थिम वा विषयक्षेत्रको मूल्याङ्कन अभिलेख विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा सिलसिलाबद्ध गरी राख्नुपर्छ ।
- कार्यसञ्चयिका फाइलमा विद्यार्थीको व्यक्तिगत, पारिवारिक तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण, कक्षा कार्य, परियोजना कार्य, उपलब्धि प्रतिशतका अभिलेख, हाजिरी विवरण, विद्यार्थीको प्रगति स्पष्ट हुने सहयोग पुग्ने खालमा विद्यार्थीका नमुना कार्य तथा सिर्जनाहरू समयबद्ध रूपमा सिलसिलामिलाई राख्नुपर्छ । यसमा जुनसुकै कार्य समावेश नगरी उपलब्धिस्तर भल्काउने प्रतिनिधि कार्यहरूमात्र समावेश गर्नुपर्छ । यसमा यति नै कार्य समावेश गर्नुपर्छ भन्नु उपयुक्त नभए पनि विषयवस्तुको प्रत्येक क्षेत्र वा थिमबाट १ देखि ३ कार्य तथा समग्रमा विषयक्षेत्रगत रूपमा गरिने पाँचओटासम्म सिर्जनात्मक कार्य समावेश गर्नु उपयुक्त हुन सक्छ ।
- कार्यसञ्चयिका फाइलमा समावेश गरिएका कार्य तथा अभिलेखहरूको समयबद्ध सूची भित्री कभर पृष्ठमा राख्नुपर्छ ।
- प्रत्येक विद्यार्थीको कक्षा १ मा तयार गरिएको कार्यसञ्चयिका फाइललाई नै कक्षा ३ सम्म निरन्तर गर्नुपर्छ । शिक्षक परिवर्तन भएमा फाइल हस्तान्तरण गर्नुपर्छ ।

(२) विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिकाको प्रयोग किन ?

- शिक्षकले विद्यार्थीको सिकाइ प्रगतिको अनुगमन गर्न, सिकाइ योजना तथा सिकाइ सुधारको योजना बनाउन,
- विद्यार्थीले आफ्नो कार्य तथा सिकाइ प्रगति तथा कमजोरीको जानकारी प्राप्त गरी सिकाइ सुधारमा लाग्न र आफ्नो कार्य र उपलब्धिबारे आत्मविश्वास पैदा गर्न तथा थप कार्य तथा उपलब्धिको लागि प्रोत्साहित हुन,

- अभिभावकले विद्यार्थीको कार्य तथा सिकाइ प्रगति तथा कमजोरीको जानकारी प्राप्त गरी सिकाइ सुधारमा सहयोग गर्न,
- विद्यालयले विद्यार्थीको सिकाइको प्रमाणका रूपमा लिई अग्रिम सिकाइ अवसर प्रदान गर्न, सबै विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गर्न, शिक्षक विकास तथा प्रोत्साहन कार्यको योजना गर्न र जबाफदेहिता व्यक्त गर्न,
- विद्यालय व्यवस्थापनले विद्यालय समुदाय सुधार गरी सिकाइ वातावरण सुधार गर्न,

(क) विषयक्षेत्रगत रूपमा मूल्याङ्कन गर्ने तरिका

- (१) मुख्य सिकाइ उपलब्धिलाई विद्यार्थीको सिकाइ स्तरअनुसार १ देखि ४ सम्म रेटिङ गर्नुपर्छ ।
- (२) हरेक मुख्य सिकाइ उपलब्धिको हासिल भयो वा भएन भनी यकिन गर्नुपर्छ । यसका लागि एउटा सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्न एकभन्दा बढी मूल्याङ्कन साधन आवश्यक हुन पनि सक्दछ भने कतिपय अवस्थामा एउटै साधन वा एकै पटकको परीक्षणबाट एकभन्दा बढी सिकाइ उपलब्धि पनि परीक्षण गर्न सकिने कुरालाई शिक्षकले विचार गर्नुपर्दछ ।
- (३) सबै विद्यार्थीले न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्त गरी माथिल्लो स्तरको सिकाइको अवसर प्रदान गर्न मूल्याङ्कनले सहयोग गर्नुपर्दछ । यसका लागि नियमित सिकाइ प्रक्रियापछि गरिएको मूल्याङ्कनमा कुनै सिकाइ उपलब्धिमा १ वा २ स्तर मात्र हासिल गर्न सकेमा सुधारात्मक सिकाइ गरी उपलब्धि बृद्धिको सुनिश्चित गरिनुपर्दछ । यसका लागि सुधारात्मक सिकाइ पश्चात् विद्यार्थीको पुनः मूल्याङ्कन गरी फाराममा उल्लेख भए अनुसार अभिलेखित गर्नुपर्छ ।
- (४) सामान्यतया सबै (प्रत्येक) विद्यार्थीको सिकाइस्तर न्यूनतम ४ पुऱ्याउने गरी सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्दछ । तसर्थ कुनै पनि विद्यार्थीलाई सिकाइस्तर १, २ वा ३ मै छाड्न भने हुँदैन । कुनै विद्यार्थी पटकपटकको सुधारात्मक सिकाइबाट पनि सिकाइस्तर १ तथा २ भन्दा माथि जान सकेन भने त्यसका कारण पहिचान गरी सुधारका उपाय पहिचान गर्ने र सिकाइ सुधार गर्ने प्रयोजनका लागि उपचारात्मक शिक्षण सिकाइ आवश्यक हुनसक्छ । उपलब्धि स्तर ३ प्राप्त गर्ने विद्यार्थीलाई पनि मुख्य तथा माथिल्लो उपलब्धि हासिल गर्ने अवसर प्रदान गरिनुपर्दछ । शिक्षण सिकाइका क्रममा उपलब्धि स्तर ४ पुऱ्याउनु अपेक्षित छ ।
- (५) विषयक्षेत्र तथा धिमअन्तर्गतका सिकाइ उपलब्धिको अङ्कन गरिसकेपछि विषयक्षेत्र तथा धिमको समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्नअनुसार निकाल्नुपर्छ :

$$\text{क्षेत्रगत वा धिमगत उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times \text{मूल्याङ्कन गरिएका सिकाइ उपलब्धिहरूको सङ्ख्या}} \times १००$$

- (६) उपलब्धि प्रतिशतलाई अक्षराङ्कनसँग मिलान गरी निम्नअनुसार प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ :

क्र.स.	उपलब्धि प्रतिशत	स्तरीकृत अङ्क	अक्षरमा उपलब्धिस्तर	उपलब्धि स्तरको व्याख्या
१	९० र सोभन्दा माथि	४.०	A+	सर्वोत्तम (Outstanding)
२	८० र सोभन्दा माथि ९० भन्दा कम	३.६	A	अत्युत्तम (Excellent)
३	७० र सोभन्दा माथि ८० भन्दा कम	३.२	B+	उत्कृष्ट (Very Good)
४	६० र सोभन्दा माथि ७० भन्दा कम	२.८	B	उत्तम (Good)

५	५० र सोभन्दा माथि ६० भन्दा कम	२.४	C+	सन्तोषजनक (Satisfactory)
६	४० र सोभन्दा माथि ५० भन्दा कम	२.०	C	ग्राह्य (Acceptable)
७	३५ र सोभन्दा माथि ४० भन्दा कम	१.६	D	आधारभूत (Basic)
८	३५ भन्दा कम	-	NG	अवर्गीकृत (Not Graded)

(७) कक्षाको अन्तमा सबै सिकाइ उपलब्धिमा प्राप्त उपलब्धिस्तरको अङ्कका आधारमा विद्यार्थीको विषय क्षेत्रगत समग्र उपलब्धिस्तर निर्धारण गर्न सकिन्छ। विषय क्षेत्रगत समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्नअनुसार निकाल्नुपर्छ :

$$\text{विषयक्षेत्रगत समग्र उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times \text{मूल्याङ्कन गरिएका सिकाइ उपलब्धिहरूको सङ्ख्या}} \times १००$$

(ख) विद्यार्थी मूल्याङ्कन (कक्षा ४-८)

पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरेका सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको सुनिश्चित गर्न निर्माणात्मक र निर्णयात्मक दुवै किसिमका मूल्याङ्कन गरिने छ। निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य निरन्तर मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषणका माध्यमबाट विद्यार्थीको सिकाइमा सुधार गर्नु हो। सिकाइका लागि गरिने यस्तो निर्माणात्मक मूल्याङ्कन शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाको अभिन्न अङ्गका रूपमा रहनु पर्दछ। निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका लागि विभिन्न औपचारिक तथा अनौपचारिक तरिका प्रयोग गर्नुपर्छ। निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा कक्षा क्रियाकलाप, विद्यार्थीका कार्य तथा कार्यसम्पादनको अवलोकन, गृहकार्य, परियोजना कार्य, मौखिक तथा लिखित कार्य, एकाइ तथा त्रैमासिक परीक्षाहरू, स्व तथा सहपाठी मूल्याङ्कन लगायतका साधन प्रयोग गर्न सकिन्छ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्दा मुख्य सिकाइ उपलब्धि विद्यार्थीले हासिल गरेको सिकाइ स्तरको मूल्याङ्कनका लागि विद्यार्थीका कार्य तथा समस्या समाधानको अवलोकन, मौखिक तथा लिखित प्रश्नोत्तर, कक्षा तथा एकाइ परीक्षा, व्यवहार अवलोकन लगायतका तरिका प्रयोग गर्न सकिन्छ। यसका लागि रुजूसूची, श्रेणी मापन लगायतका व्यवहार अवलोकन फाराम, विभिन्न तहका सिकाइ क्षमता मापन गर्ने प्रश्नहरू, व्यावहारिक समस्या लगायत कक्षा सहभागिता, कक्षा कार्य, गृहकार्य, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य आदिमा विद्यार्थीको सहभागिता र उपलब्धिका विषयमा शिक्षकको अभिलेख वा नोट आदि मुख्य सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइ स्तर मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग हुनसक्ने साधनहरू हुन्। यस्तो मूल्याङ्कन विषयवस्तुको प्रत्येक क्षेत्र वा एकाइको सिकाइ पश्चात् गरी सो क्षेत्र वा एकाइ अन्तर्गतका मुख्य सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइ स्तर परीक्षण विभिन्न साधनहरूको प्रयोगबाट गर्नुपर्छ। यसरी सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्दा विद्यार्थीले न्यूनतम सिकाइ स्तर हासिल गरेको नपाइएमा सुधारात्मक सिकाइको अवसर प्रदान गरी पुनः परीक्षण गरी न्यूनतम सिकाइस्तर सुनिश्चित गरी थप वा माथिल्लो स्तरको सिकाइको अवसर प्रदान गर्नुपर्दछ। पटकपटकको सुधारात्मक सिकाइ पश्चात् पनि न्यूनतम स्तरको सिकाइ स्तर हासिल गर्न नसक्ने विद्यार्थीका लागि उपचारात्मक सिकाइको योजना निर्माण गरी त्यस्ता विद्यार्थीलाई सहयोग गर्नु पर्दछ।

(ग) आन्तरिक मूल्याङ्कन

आन्तरिक मूल्याङ्कनको निश्चित भार आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा अभिलेखित गर्नुपर्छ। यसका लागि आन्तरिक मूल्याङ्कनलाई अभिलेखित गरी प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राख्नुपर्छ। यस्तो

अभिलेखका आधारमा निम्नलिखित पक्षमा तोकिएअनुसारको भारको अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ :

सि.नं.	मूल्याङ्कनका पक्ष	अङ्क भार
१	सहभागिता	४
२	प्रयोगात्मक/परियोजना	३६
	(क) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको तयारी (योजना)	६
	(ख) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य सञ्चालन र प्रतिवेदन/चार्ट तयारी/चित्र/तालिका तयारी र अभिलेखीकरण	२०
	(ग) परियोजना कार्य तथा प्रयोगात्मक कार्यको प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण	६
	(घ) अन्तर्वार्ता	४
३	त्रैमासिक परीक्षा	१०
	जम्मा	५०

निर्णयात्मक मूल्याङ्कनको कूल भारको ५० प्रतिशत आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा निर्माणात्मक मूल्याङ्कनबाट समावेश गरिनेछ भने अन्तिम परीक्षाबाट बाँकी ५० प्रतिशत अङ्क समावेश गरिनेछ ।

दृष्टव्य :

- सहभागिताअन्तर्गत उपस्थिति तथा सिकाइमा सहभागिता र सक्रियता पर्दछन् ।
- आन्तरिक मूल्याङ्कन तोकिएको भारमा नै गर्नुपर्ने छ । उक्त भारअनुसार नै अक्षराङ्कन पद्धतिअनुसार विद्यार्थीलाई नतिजाको ग्रेडसिट दिन सकिने छ ।
- त्रैमासिक परीक्षालाई ५० प्रतिशत अङ्कभारमा सञ्चालन गरी तोकिएको १० प्रतिशत अङ्कभारमा रूपान्तरण गर्नुपर्ने छ ।
- त्रैमासिक परीक्षामा सुरुदेखि पठनपाठन भएका सबै पाठ तथा एकाइबाट बाह्य परीक्षाको विशिष्टीकरण तालिकालाई आधार मानेर प्रश्न निर्माण गरी परीक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ ।
- एक शैक्षिक सत्रमा दुईओटा त्रैमासिक परीक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । उक्त परीक्षाको नतिजालाई निर्णयात्मक मूल्याङ्कनमा समावेश गर्नुपर्ने छ ।
- वार्षिक रूपमा विद्यार्थीलाई ग्रेड सिट प्रदान गर्दा आन्तरिक मूल्याङ्कनको ५० प्रतिशत अङ्कभार (सहभागिता ४, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य ३६, त्रैमासिक परीक्षा १०) को छुट्टै ग्रेड तथा बाह्य परीक्षाको ५० अङ्कभारको छुट्टै ग्रेड कायम गरी आन्तरिक र बाह्य मूल्याङ्कन दुवैको औसत ग्रेड पोइन्ट (Grade Point Average-GPA) कायम हुने गरी ग्रेड सिट तयार गर्नुपर्ने छ ।
- विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्दा शिक्षकले अपाङ्गता भएका र विशेष सिकाइ आवश्यकता भएका विद्यार्थीहरूका लागि उपयुक्त हुने मूल्याङ्कन प्रक्रिया अपनाउनुपर्ने छ । विशेष आवश्यकता भएका विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गर्दा आवश्यकतानुसार दृश्य तथा ठूला मुद्रित सामग्री, स्पर्शात्मक सामग्रीलगायतको उपयोग गर्नुपर्ने छ । प्रतिक्रियामा आधारित मूल्याङ्कनका लागि उपकरण, टङ्कण, साङ्केतिक भाषा वा सङ्केत प्रयोग गर्न

उत्प्रेरित गर्नुपर्ने छ । कठिन तहको अपाङ्गता भएका विद्यार्थीलाई उनीहरूको स्तर, रुचि र आवश्यकताका आधारमा समय तालिका बनाइ सोअनुसार मूल्याङ्कन गर्नुपर्नेछ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कनको नतिजा विवरण (Grade Sheet) यसप्रकार हुने छ :

विद्यालयको नाम : .....

विद्यार्थीको नाम :

लिङ्ग :.....

कक्षा : ..... रोल न..... जन्म मिति :

नतिजा विवरण (Grade Sheet)

क्र.सं	विषय	पाठ्य घण्टा	ग्रेड	ग्रेड प्वाइन्ट	अन्तिम ग्रेड	कैफियत
१	नेपाली (सैद्धान्तिक)	२.५				
	नेपाली (आन्तरिक)	२.५				
२	अङ्ग्रेजी (सैद्धान्तिक)	२.५				
	अङ्ग्रेजी (आन्तरिक)	२.५				
३	गणित (सैद्धान्तिक)	२.५				
	गणित (आन्तरिक)	२.५				
४	विज्ञान तथा प्रविधि (सैद्धान्तिक)	२.५				
	विज्ञान तथा प्रविधि (आन्तरिक)	२.५				
५	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा (सैद्धान्तिक)	२.५				
	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा (आन्तरिक)	२.५				
६	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला (सैद्धान्तिक)	१.५				
	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला (आन्तरिक)	१.५				
७	मातृभाषा वा स्थानीय विषय (सैद्धान्तिक)	२				
	मातृभाषा वा स्थानीय विषय (आन्तरिक)	२				
ग्रेड प्वाइन्ट औसत (Grade Point Average-GPA) =						

विषय शिक्षकको हस्ताक्षर :

प्रधानाध्यापकको हस्ताक्षर

नाम :

मिति :

नाम :

(आ) आबधिक मूल्याङ्कन

निर्णयात्मक मूल्याङ्कनमा अन्तिम परीक्षाको भार ५० प्रतिशत हुनेछ । प्रत्येक परीक्षामा प्रश्न सोध्दा शैक्षिक सत्रको सुरुदेखि पढाइ भएका सबै पाठहरूबाट समेटिएको हुनुपर्नेछ । यस विषयको परीक्षामा विशेष गरेर ज्ञान र बोध, प्रयोग र उच्च दक्षतामा आधारित हुनेछन् । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका उद्देश्यानुसृत विद्यार्थीहरूले ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति प्राप्त गरे नगरेको मूल्याङ्कन गरी त्यसको आधारमा प्रमाणीकरण गरिन्छ । अन्तिम परीक्षाको प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा तपसिलको विशिष्टीकरण तालिकाको आधारमा गरिनेछ । यस पाठ्यक्रममा कक्षा ४-८ को विशिष्टीकरण तालिका विकास गरिएको छ । यसको आधारमा अन्तिम परीक्षा (५० पूर्णाङ्कको परीक्षा) को प्रश्नपत्र बनाइ मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

९. विषयवस्तुको क्षेत्र/थिम र अनुमानित कार्यघण्टा

यस स्थानीय पाठ्यक्रम (हाम्रो वनगाड हाम्रो कुपिण्डे) मा समावेश गरिएका विषयवस्तुको क्षेत्र/थिम र उक्त क्षेत्र/थिमका निम्ति निर्धारण गरिएको अनुमानित वार्षिक कार्यघण्टा निम्न बमोजिम रहेको छ।

(क) विषयवस्तुको क्षेत्र/थिम र अनुमानित कार्यघण्टा (कक्षा १, २ र ३)

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	अनुमानित कार्य घण्टा		
		कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	२५	२५	२५
२	हाम्रा मौलिक कला, संस्कृति र सम्पदाहरू	२८	२८	२८
३	हाम्रा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	२७	२७	२७
४	खुसीका लागि शिक्षा र हाम्रो कर्तव्य	२८	२८	२८
५	हाम्रो वातावरण र हरित विद्यालय	२७	२७	२७
६	सामाजिक चुनौतिर विपद् व्यवस्थापन	२५	२५	२५
जम्मा		१६०	१६०	१६०

(ख) विषयवस्तुको एकाइ र अनुमानित कार्यघण्टा (कक्षा ४ र ५)

क्र.स.	क्षेत्र थिम	अनुमानित कार्य घण्टा	
		कक्षा ४	कक्षा ५
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	२०	२०
२	हाम्रा मौलिक कला, संस्कृति र सम्पदाहरू	२३	२३
३	हाम्रा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	२१	२१
४	खुसीका लागि शिक्षा र हाम्रो कर्तव्य	२३	२३
५	हाम्रो वातावरण र हरित विद्यालय	२१	२१
६	सामाजिक चुनौति र विपद् व्यवस्थापन	२०	२०
जम्मा		१२८	१२८

(ग) विषयवस्तुको एकाइ र अनुमानित कार्य घण्टा (कक्षा ६, ७ र ८)

क्र.स.	क्षेत्र/एकाइ	अनुमानित कार्य घण्टा		
		कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१	वनगाड कुपिण्डेको परिचय	२०	२०	२०
२	हाम्रो मौलिक कला, संस्कृति र सम्पदाहरू	२३	२३	२३
३	हाम्रो पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	२१	२१	२१
४	खुसीका लागि शिक्षा र हाम्रो कर्तव्य	२३	२३	२३
५	हाम्रो वातावरण र हरित विद्यालय	२१	२१	२१
६	सामाजिक चुनौति र बिपद् व्यवस्थापन	२०	२०	२०
	जम्मा	१२८	१२८	१२८

अनुसूची १

स्थानीय विषयको थिमगत उपलब्धि विवरण

मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम : कक्षा १

विषय : स्थानीय (हाम्रो वनगाड हाम्रो कुपिण्डे)

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

१. वनगाड कुपिण्डेको परिचय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. आफ्नो परिवारका सदस्य तथा आफू बसेको गाउँटोलको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. आफ्नो गाउँ वरपर रहेका नदी, खोला र खाटाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आफ्नो विद्यालयको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. आफ्नो घर नजिकै रहेका बजारको पहिचान गर्न					
५. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नगर प्रमुख, उपप्रमुख र आफ्नो बडाध्यक्षको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
६. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सा अवलोकन गरी सोको बारेमा जिज्ञासा राख्न र छलफल गर्न	प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड उपलब्धि प्रतिशत			
मिति :					

२. हाम्रा मौलिक कला, संस्कृति र सम्बदाहरू

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. वनगाड कुपिण्डेका सेरोफेरोमा रहेका स्थानीय बजार र यहाँका पर्यटकीय क्षेत्रहरूको नाम भन्नु	प्रश्नोत्तर				
२. हाम्रा धार्मिक सम्पदा (मन्दिर, थान, चर्च आदि) को पहिचान गर्न ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. वनगाड कुपिण्डेमा रहेका विभिन्न जातजातिहरूको नाम बताउन ।	प्रश्नोत्तर				
४. वनगाड कुपिण्डेमा मनाइने विभिन्न चाडपर्वहरूको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. वनगाड कुपिण्डेमा नाधिने लोक नाचहरूको पहिचान गर्न ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. वनगाड कुपिण्डेका प्रचलित लोकबाजाहरू चिनेर तिनको नाम भन्नु	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. वनगाड कुपिण्डेका प्रचलित लोक कथा सुनेर प्रतिक्रिया दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित बालगीत सुनेर अनुकरण गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड उपलब्धि प्रतिशत			
मिति :					

३. हास्रो पेशा, व्यवसाय र प्रविधि

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. परिवारका सदस्यहरूले गर्ने पैसा र व्यवसायको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. अन्नबालीहरू बनगारी जर्न, धान, मकै, गहुँ, कोदो, जौ आदिको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
३. दलहन बाली-केराउ, चना, मसुरो, मास आदिको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
४. हास्रो स्थानीय तरकारी खेतीको पहिचान गर्न	अवलोकन, प्रश्नोत्तर				
५. हास्रो स्थानीय फलफूलहरूको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

४. खुसीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीवानी र स्वभावहरू बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीवानी स्वभावहरूमध्ये असल आनीवानी र स्वभावहरूको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
३. आफूलाई मन पर्ने साधीहरूमा भएका स्वभावहरूको विवरण बताउन	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
४. असल एवम् मन पर्ने मानिसहरूका आनीवानी र स्वभावलाई व्यवहारलाई आफ्नो जीवनमा प्रयोग गरी खुसी हुने बानीको अभ्यास गर्न	अवलोकन, प्रश्नोत्तर				
५. स्थानीय स्तरमा प्रचलित आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास गर्न	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
६. घरपरिवार र छरछिमेकमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूमा गरिने क्रियाकलापहरू बताउन	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
७. आफूभन्दा सानालाई माया र ठूलालाई आदरसम्मान गर्न	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
८. योग, प्राणायाम र आसनहरू प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, शशकासन) को अभ्यास गर्न	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
९. अल्पोषक (जङ्कफूड/मृतप्राय खाना) खानाको परिचय र खानामा छ प्रकारका स्वाद (गुलिया, अमिलो, पिरो, टर्रो, तीतो र नूनिलो) भएका अर्गानिक खानाहरूको पहिचान र प्रयोग गर्न	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
१०. उत्पादन र सिर्जनासँग जोडिएको श्रमको सम्मान गर्ने प्रवृत्तिको चर्चा, अभ्यास र प्रदर्शन गर्न।	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

५. हाम्रो वातावरण र हरित विद्यालय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		धप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. घर तथा स्थानीय स्तरमा पालिने घरपालुवा तथा पानीमा पाइने जीव जनावरहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. घर तथा टोल वरपर भएका विरुवाहरूको पहिचान गर्न ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. विद्यालयको बाल बगैँचामा भएका विरुवाहरू चिन्न ।	प्रश्नोत्तर, अवलोकन				
४. घर तथा विद्यालयमा गरिने वृक्षारोपणमा सहयोग गर्न	अवलोकन				
५. घर तथा विद्यालयमा भएका बोटविरुवाको संरक्षणमा सहयोग गर्न ।	अवलोकन				
६. फूलबारी तथा बोटविरुवाहरूको हेरचाहमा सहयोग गर्न ।	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
७. आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको नाम बताउन ।	प्रश्नोत्तर				
८. व्यक्तिगत घरआँगन, विद्यालय वरिपरिको वातावरणको सरसफाइमा सहयोग गर्न ।	अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

६. सामाजिक चुनौति र विपद व्यवस्थापन

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		धप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागूऔषध सेवनको परिचय दिन र यसबाट हुने हानीहरूको बारेमा बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. स्थानीय स्तरमा भइरहेका र हुन सक्ने विपद्हरू जस्तै सडक दुर्घटना, करेन्ट लाग्ने, आगलागी, डुवान (नदी, खोला, ताल, खाल्डो) आदिका हुने विपद्हरूको चित्रात्मक पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. विद्यालय र घरमा आउँदाजाँदा बाटोमा हुने जोखिमहरू जस्तै बाटो विग्रने, खोलानाला तर्ने, हावाहुरी चल्ने, बाटो काटने आदिको पहिचान गरी सावधानी अपनाउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने विभिन्न दुर्घटनाहरू जस्तै चोटपटक, करेन्ट, डुवान आगलागी, आदिको परिचय र सोबाट बच्नका लागि सामान्य उपायहरू बताउन र सोको अनुसरण गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. डडेलोको कारण र असरहरू बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. उपयुक्तताका आधारमा माथि उल्लेख गरिएका मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

अनुसूची २

कक्षा २ को मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम

कक्षा : २

विषय : स्थानीय (हाम्रो कुशे, हाम्रो खुसी)

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

१. वनगाड कुपिण्डेको परिचय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नाम, नगरकार्यपालिका रहेको ठेगाना र स्थापना भएको साल र आफ्नो वडाका जनप्रतिनिधिहरूको नाम बताउन ।	प्रश्नोत्तर				
२. आफू बस्ने वडाभित्रका गाउँटोलहरू, वडा कार्यालय रहेको ठाउँको नाम र वडामा रहेका विद्यालयहरूको नाम बताउन ।	प्रश्नोत्तर				
३. स्थानीय बजार एवम् हाटबजार र त्यहाँ पाइने वस्तुहरूको नाम भन्नु ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको नक्सामा आफ्नो र साथी एवम् आफन्तहरूका गाउँटोल समेत पहिचान गर्न ।	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

२. हाम्रा मौलिक कला, संस्कृति र सम्बन्धहरू

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. हाम्रो वडामा रहेका पर्यटकीय एवम् सांस्कृतिक स्थलहरूको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. हाम्रो वडामा विभिन्न जातजातिले नाचिने नाचहरू को परिचय दिन ।	प्रश्नोत्तर				
३. हाम्रा वडाभित्र रहेका विभिन्न जातजाति र भाषाभाषीहरूको पहिचान बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. हाम्रो वडामा रहेका विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने प्रमुख चाडपर्वहरूमा गरिने प्रमुख क्रियाकलापहरू भन्नु	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. हाम्रा स्थानीय चुल्हो (अगेनो, भट्टि चुलो, सुधारिएको र र्यास चुल्हो) र परम्परागत भाँडाकुँडा (हुल्लु, खट्कुरो, अम्बोरा, ताउलो, कलश, पन्यु, डाडु, कराइ, ताप्ये, गाथी, माना, पाथी, ठेकी, गायु, मशानी आदि) को पहिचान गर्न र प्रयोग गर्ने तरिका बताउन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित लोकबाजाहरूको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाका प्रमुख ठाउँहरू र बजारहरूको साङ्केतिक परिचय भन्नु ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित लोककथा सुनेर प्रतिक्रिया दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
९. वनगाड कुपिण्डेमा प्रचलित बालगीत सुनेर प्रतिक्रिया दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

३. हाम्रा पैसा, व्यवसाय र प्रविधि

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. छिमेकी परिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य पैसा र व्यवसायको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. स्थानीय रूपमा लगाइने धेमौसमी वालीनाली :काफो, थोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिन्डी, आलु आदिको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. स्थानीय अन्नबालीहरू : बन्गारी ज्वरन, (धान, मकै, गहुँ, कोदो, जनेलो आदिको परिचय दिन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. स्थानीय तरकारीहरू: साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेंडा, खुसानी, भन्टा, करेला, लीका, फर्सी, कुभिन्डो, सिमी, भिन्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम, इस्कस आदिको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. स्थानीय फलफूलहरू :केरा, सुन्तला, कागती, ओखर, मेल, आरु, आरुबखडा, काफल, चोचा ऐसेलु, पलम, नास्पती, जुनार आदिको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. हाम्रा स्थानीय उत्पादन विक्री गर्ने बजारका नाम बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

४. खुसीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. नाता सम्बन्धका मानिसहरूको आनीबानी बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. असल र चरित्रवान हुनका लागि आवश्यक पर्ने शील र स्वभावहरूको वर्णन र अभ्यास गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. घरपरिवार, छुरीछिमेक र गाउँटोलमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा गर्ने हुने र गर्न नहुने कुराहरूको सूची र जीवनमा त्यसको अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको अभ्यास र अनुसरण गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. मान्यजनप्रति आदरसम्मान र सानाहरुप्रति माया र सद्भाव व्यक्त गर्न					
७. आसन, ध्यान र प्राणायामहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्रणायाम, हास्यासन, तालीबादन) को अभ्यास प्रस्तुत गर्न ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्न ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
९. अशक्त, ज्येष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास प्रस्तुत गर्न ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
१०. अल्पोपेक (जङ्कफुड मृतप्राय खाना) खानाबाट हुने हानी र घरमा बनाइने खानाका फाइदाहरू बताउन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

५. हाम्रो वातावरण र हरित विद्यालय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		वष सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. वनगाड कृषिण्डे नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्जजन्तु र चराहरूको पहिचान गर्न ।	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
२. बडाको वनमा पाइने औषधीजन्य वनस्पतिहरू पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. करेसावारी निर्माणमा सहभागी हुन	प्रश्नोत्तर				
४. विद्यालयमा बालबगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
५. वातावरण र विकासको परिचय दिन	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
६. नगरपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय दिन तथा उपयोग पहिचान गरी आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्न	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
७. वातावरण प्रदूषणको स्थानीय अवस्थाको पहिचान गर्न	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
८. फोहोरमैलाको बर्गीकरण गर्न र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्न	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

६. सामाजिक चुनौति र विपद् व्यवस्थापन

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		वष सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागुऔषध सेवनबाट हुने हानी र यसबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा बताउन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. हावाहुरी, चट्याङ, बाढी, आगलागी, पहिरो, सर्पदश दसैं र जडगली जनावरको आक्रमण आदिबाट हुने विपद्को पहिचान र परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. घरभित्र हुने जोखिमहरू (छत, भन्याड, वरणडा, हातहतियार आदिको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. घरभित्र हुने जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू बताउन र अनुसरण गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने वर्षा, हावाहुरी, करेन्ट, चट्याङ, बाढी, पहिरो र जडगली जनावरको आक्रमण आदिबाट बच्ने उपायहरू बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. छुट्टेला नियन्त्रणका उपायहरू बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. उपयुक्तताको आधारमा माथि उल्लेख गरिएकामध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

अनुसूची ३
मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम

कक्षा : ३

विषय : स्थानीय (हाम्रो वनगाड हाम्रो कुपिण्डे)

विद्यार्थीको नाम :

रोलनम्बर :

१. वनगाड कुपिण्डेको परिचय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		बप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको परिचय सहित नगर प्रमुख, उपप्रमुख र वडाध्यक्षका मुख्य कामहरू उल्लेख गर्न	प्रश्नोत्तर				
२. वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति र हावापानी (वर्षा र हिउँद) को उल्लेख गर्न ।	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
३. वडा कार्यालयले बालबालिकाको क्षेत्रमा गर्ने कामहरू बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. हामी बसोबास गर्ने वडाभित्र रहेका शिक्षा प्रदायक संस्थाहरूको सामान्य परिचय दिन ।	प्रश्नोत्तर				
५. हाम्रो नगरपालिकाभित्र रहेका मुख्य बजार तथा सडकहरूको परिचय दिन ।	प्रश्नोत्तर				
६. कर्णाली प्रदेशको नक्सामा वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाको पहिचान बताउन	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

२. हाम्रा मौलिक कला, संस्कृति र सम्बन्धहरू

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		बप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. वनगाड कुपिण्डेका पर्यटकीय स्थलहरू : कुपिण्डे दह, देवस्थल, मैदु पोखरी, तारपरे, निगालधुला, जैतपानी आदि सहित वनगाड कुपिण्डेको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. वनगाड कुपिण्डेका जातजाति (बाहुन क्षेत्री, ठकुरी, मगर, दलित, दशनामी अल्पसङ्ख्यक) को विशेषता र परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. हाम्रो वनगाड कुपिण्डे नगरपालिकाभित्र नाथिने विभिन्न नाचहरू (दिउसी मैलो, वनगारी, तीज, लहरे, खाँडो, हिउँपा, भुयाउरे नाच) को परिचय दिन ।	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
४. हाम्रो भान्साका परिकारहरू आटो, ढिँडो, गुन्दुक, गाभा, लटे पाप्री, चाना, खदिको अचार, लाडु, अर्सा, सेलरोटी, दाल भात, खिर, सातु, सिन्की, फारो, आदि) को महत्त्व र विशेषता बताउन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. हाम्रा स्थानीय सामग्री (डोको, डालो, सुपो, नाडलो, डोइलो, भकारी, खाप, खिन्धा, मुदुस, पेटारो, कोसी, टेकी, मदानी, डाडु, पनिचो, कराइ, थुन, चिम्टा, अदान, सनासो मुत्या, भिर) को परिचय र उपयोगिता बारे बताउन	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
६ वनगाड कुपिण्डेका प्रचलित लोककथाहरू भन्न	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
७ वनगाड कुपिण्डेका प्रचलित बालगीतहरू गाउन	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

३. हाफ्रा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भावित साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		घप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. वनगाड कृषिण्डे नगरपालिकाका मानिसले गर्ने पेसा, व्यवसायको सामान्य परिचय दिन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. स्थानीय मसलाजन्य वालीहरू: मेथी, टिमुर, प्याज, लसुन, धनिया, बेसार, अदुवा, पुदिना, तेजपात, सम्पूको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. स्थानीय नगदेवाली (तोरी, मसुरो, असी, तिल, चना, भटमास, मास, गहत, माटे, जनालो आदि) को परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. स्थानीय बेमौसमी वाली (काँक्रो, बोडी, रायो साग, टमाटर, आलु, मुला, भिन्डी आदि) को परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. परम्परागत स्थानीय प्रविधि (जाँतो, ढिकी, कोल, घट्ट, ओखल) को परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. परम्परागत र आधुनिक प्रविधि 'हलो-ट्याक्टर, ढिकी जाँतो-मिला) को तुलना गर्ने	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
७. स्थानीय फलफूल र कन्दमूल (तरुल, गन्जी 'सखरखण्ड), अमिलो, सुन्तला, आँप, गुहेली, बेलौती, मेवा, स्याउ, केरा कागती आदि) को परिचय दिन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

४. खुसीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		घप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. साथी र समुदायका मानिसहरूको नाता सम्बन्धको पहिचान र भूमिकाको बोध गरी माया, श्रद्धा र आदरसम्मान गर्ने बानीको बखान र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. स्थानीयस्तरमा आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण गरेर प्रदर्शन गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. आफ्नो घरपरिवार तथा समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउंदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. आफू खुसी हुनका लागि अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. ध्यान, प्राणायाम र आसन (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्रणायाम, सिंहासन, ध्रुवासन, मयुरासन) को परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. समाजका ज्येष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने स्वभावको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. अल्पपोषक (जङ्कफूड/मृतप्राय खाना) खानाथाट हुने हानी र घरमा बनाइने खानाका फाइदाहरूको थारिमा थप्ताउन र सोको अनुशरण गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

५. वातावरण संरक्षण र हरित विद्यालय

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनका सम्भावित साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. नगरपालिकाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको परिचय र महत्त्व बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. आफ्नो गाउँटोल वरिपरि पाइने औषधीजन्य बोटविरुवाहरूको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. विद्यालयमा बगैँचाको महत्त्व तथा उपयोगिता बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. विद्यालय तथा करेसावारीमा भएका विरुवाहरूको महत्त्व तथा उपयोगिता बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. घर र विद्यालयमा पानीका स्रोतहरूको उपयोग गर्ने तरिका बताउन र सदुपयोग गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. विद्यालयमा फोहोरमैलाको बर्गीकरण गर्न र व्यवस्थापनमा सहभागी हुन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. व्यक्तित्वगत सामग्रीको हिफाजत र सरसफाइको परिचय दिन र अभ्यास गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. घर, छर्छमेक, विद्यालय तथा समुदायको सरसफाइमा सहभागी हुन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
९. वरपरको वातावरणको सरसफाइ कार्यमा सहभागी हुन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

६. सामाजिक चुनौति र थिप्टु व्यवस्थापन

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. सामाजिक चुनौति र विसङ्गतिको रूपमा रहेको धुमपान, मध्यपान, लागुऔषध सेवन, छोराछोरी विचको भेदभावबाट हुने हानी र यसबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा बताउन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. थिप्टुको परिचय दिन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. थिप्टुको किसिम (प्राकृतिक र मानव सिर्जित) बताउन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. विद्यालयभित्र जस्तै छत, बिजुली, भ्याङ्ग, बरण्डा, खेल सामग्री, फर्निचर, शौचालय आदिमा हुने जोखिमहरूको पहिचान गर्न ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. विद्यालयभित्र हुने जोखिमबाट सावधानी अपनाउन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. भूकम्प र महामारीबाट सुरक्षित हुनको लागि आवश्यक सावधानी अपनाउन ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. डडेलो नियन्त्रणका उपायहरू बताउन र सो कार्यमा विद्यार्थीको भूमिका निर्वाह गर्न ।	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. उपयुक्तताको आधारमा माथि उल्लेख भएका मध्ये केहीको कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
अभिभावकको दस्तखत	शिक्षकको दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड			
मिति :		उपलब्धि प्रतिशत			

अनुसूची ४

स्थानीय विषय हाम्रो बनगाड हाम्रो कुपिण्डेको विशिष्टीकरण तालिका

कक्षा ४ ढ

पूर्णाङ्क : ५०

समय : २ घण्टा

एकाइ	क्षेत्र/एकाइ	पाठ्य घण्टा	पूर्णाङ्क	ज्ञान			बोध			प्रयोग			उच्चदक्षता			जम्मा प्रश्न संख्या			जम्मा अङ्कभार			जम्मा अङ्क	
				अति छोटो	छो टो	ला मो	अति छोटो	छो टो	ला मो	अति छोटो	छो टो	ला मो	अति छोटो	छोटो	ला मो	अति छोटो	छोटो	ला मो	अति छोटो	छोटो	ला मो		
१	बनगाड कुपिण्डेको परिचय	२०	७	१	१										१	१	१	१	१	१	२	४	७
२	हाम्रा मौलिक कला, संस्कृति र सम्पदाहरू	२३	९	१	१										१	१	०	१	१	१	४	४	९
३	हाम्रा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	२१	९	१	१					१						१	४		१	६			९
४	खुसीका लागि शिक्षा र हाम्रो कर्तव्य	२३	९	१	१					१	१					१	२	१	१	१	४	४	९
५	हाम्रो वातावरण र हरित विद्यालय	२१	९	१						१	१	१				३	१	१	३	२	४	४	९
६	सामाजिक चुनौति र विपद् व्यवस्थापन	२०	७		१					१						१	१	१	१	२	४	४	७
	जम्मा	१२८	५०	४	३	३	४	१	१	३	२			१	२	६	११	५	६	२२	२०	२०	५०

प्रश्न सङ्ख्या, अङ्कभार र समय तालिका

क्र.स.	प्रश्नको प्रकार	प्रश्न सङ्ख्या	प्रति प्रश्न अङ्कभार	जम्मा अङ्कभार	समय
१	अति छोटो प्रश्न	८	१	८	२ घण्टा
२	छोटो प्रश्न	११	२	२२	
३	लामो प्रश्न	५	४	२०	
जम्मा		२४		५०	

दृष्टव्य :

- सामान्यतया ज्ञान तहका प्रश्न २० प्रतिशत, बोध तहका प्रश्न ३० प्रतिशत, प्रयोग तहका प्रश्न ३० प्रतिशत र उच्च दक्षताका प्रश्न २० प्रतिशत हुनेछन् ।
- उच्च दक्षताअन्तर्गत विश्लेषण, मूल्याङ्कन र सिर्जना रहने गरी प्रश्न निर्माण गर्नुपर्ने छ ।